D. JOHANNIS HARTMANNI ... OPERA OMNIA MEDICO-CHYMICA. IN...

Johann Hartmann

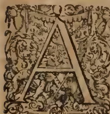
JOH. HARTMANNUS,

CHYMIATRIÆ,

Hoc est

Hippocraticæ & Hermeticæ MEDICINÆ Cupidissimis Studiosis,

Suis, tum hactenus, tum olim futuris Discipulis suavissimis, & amicis exoptatissimis S. D.

ANNUS jam agitur quintus, cùm me antea annos septendecim totos Mathematicâ Professione defunctum, CHYMIATRIÆ, hoc est, Hippocraticæ & Hermeticæ Medicinæ, in Academia sua interpretem publicum esse voluit, Illustrissimus Princeps, ac DN. DN MAURITIUS HASSIÆ LANDGRAVIUS, Nutricius & Mecœnas noster clementissimus. In quo munere, quâ fide & integritate mihi versandum, quâ denique alacritate pergendum esset, statim ab initio PHILOSOPHUS meus, sive NATURÆ-CONSULTUS MEDICUS, ac paulò post DISPUTATIONES aliquot CHYMICO-MEDICÆ, pleræque sub meo Præsidio habitæ, luculentum, ut opinor, vadimonium promissæ sponsionis Chymiatricæ præstiterunt. Nec verò præstiterunt hactenus, sed & deinceps, quia distractis exemplis prioribus denuò prodeunt, & quidem hæ duplo auctiores, fidem facient, quàm utiles & necessarias faciamus has ipsas exercitationes Scholasticas; quæ de præceptis artis, tanquam de aliquota saltem parte è facultate habituque Medicinæ, problematicè, sed modestè instituuntur: donec suo tempore, Exemplo & Opere ipso, Praxin Chymiatricam accuratâ benè medendi methodo comprehensam, publicè demonstremus. Iste autem labor vester fuit, *Discipuli suavissimi*, qui descriptis nominibus sub tutelâ meâ in hâc Palæstrâ Chymico-Medica desudare voluistis. Idem porrò vester erit, qui deinceps simili Stadiodromo uti, inque MAURITIANA ACADEMIA tam nobile curriculum decurrere desideratis. Ad vos itaque, ubicunque etiam estis, qui superestis, ut spero, omnes, hic labor, à vobis actus & subactus, meritò redit; cæteris, ni fallor, instar alicujus hermathenæ futurus, ne tam nobile ac celebratum iter prætereundo declinare, indeque præclarissimo τῶν ἀκαπήλων Medico-Chymicarum Xysto haud exerceri laudabile seu gloriosum putent. Ego, quod semel in me recepi, in hac statione mea, licet propemodum ἀπολιπὼν, fideliter propugnabo pro his Musis, nunquam me abdicaturus hisce artibus, propter quas improborum scurriles obtrectationes incurri: tantum abest ut eorum odium virtute relictâ aliquando placare gestiam. Nimirum in hoc exulcerato seculo aliter homines quiescere nequeunt: atque is pastus est eorum, qui ad nominis sui com-

mendationem, perversa libidine sugillandi alios, ἀπηρυθριακότες grassantur: videlicet se doctos credi posse arbitrantur, si alios indoctos probare queant: quasi verò doctos eruditione superare longè inferior gloria sit, quam de inscitia triumphare. Quantumcunque igitur quidam Arcanorum Chymicorum magnus eclogarius, χρυσοχυτρολήραιον illud à VILIBUS, virulentiam nuper admodum in me evomuit, eam quidem tanti non æstimo, quanti forsan ille à me cupit. Nec enim τῶν λαχανοπωλίδων convicia unquam didici. Hoc, bonâ mihi attestante conscientiâ, & multorum, qui ex me audiverunt, suffragiis astipulantibus, asseverare possum, me ab eodem conscriptas de Alchymia præceptiones nunquam non dilaudasse, ac expetentibus discipulis meis egregiè commendasse: de cæteris verò, quæ de Mercurio & Lapide Philosophorum stulto judicio evulgavit, cum amicis passim id requirentibus, tum vivo sermone, tum reciproco epistolarum officio privatim contulisse: sæpissimè verò supinam ἀμέλειαν in elaboratione Chymica propria, quam solam ἰσοφόρον μάχην λόγον facio, detestatum fuisse: Nec enim ulla pars tugurii avilibani frigidior ἐργαστηρίῳ, ex quo nunquam fumus egreditur. *Atqui quantum experientia in universa Alchymia procedit, tantum ratio de ejus certitudine & operandi modo meritò statuere debet.* Itaque ut Alchymiæ legitimam comprehensionem ab ipso factam semper tam publicè, quàm privatim verbis honorificis deprædicavi, ita reliqua sophismata pro libertate ea, quam amicæ conversationes & formæ epistolares saltem εὐλαβῶς, neutiquam καταφορικῶς inter amicos postulant, coargui. Sed quodnám operæ pretium erat, propterea tam frivolè, & quidem publico scripto exagitari? quodnám grande piaculum erat tantoperè traduci? Deum testor, nihil alienum magis à ratione vidi. Archytæ videlicet Illud crepitaculum hoc potius in animo suo, ad calumniandum nato, habuisse videtur, ut nempe datâ operâ occasionem captaret, quâ in nomen meum invaderet, me famelicis dentibus suis tanquam ἕλωρ καὶ κύρμα prehenderet, ac quantum in se esset conculcaret. Nequam homo es, Epidice, dicebat Comicus, cui libido est malè loqui. At maledictis si quis certat, audiat malè: Quam quis igitur non præstat, ne exigat modestiam. Quamobrem ut istum succum loliginis, suo tempore, veritatis spongiâ abstergam, ipsâ honestas nec modum nec silentium imperatura est. Nunc quod restat, quicunque estis, Tyrones Medici, qui vultis auxilium medicum adversus Sycophantæ morsum doceri, adeste & mecum ita statuite: Medici ad hominis morsum oletum humanum præscribunt: Ex eo igitur Emplastrum quadrantale calumniatori meo apponite; ne, nisi ἀντίδηκτος in posterum inde redditus fuerit, non habeat, quod perpetuò admordeat. Vos verò, Discipuli ac amici suavissimi, benè feliciterque valete, & me, quod facitis, amate. Dabam ex Museo, Cal. Septembris, Anno MDCXIII.

JOH.

JOH. HARTMANNI, M. D.

In Academia MARBURGENSI CHYMIATRIÆ designati Profess.

PHILOSOPHUS,

Sive

NATURÆ CONSULTUS MEDICUS:

ORATIONE PUBLICA AB IPSO PROPOSITUS,

IV. Calend. Aprilis, Anno MDCIX.

CUM me nullius Eloquentiæ opinione inductum ab hac dicendi provincia meritò alienum esse oportet, *Illustrissimi ac Generosissimi Principes, Rector Magnificentissime, Venerandi Patres Academici, tuq; Generosorum, Nobilium & Ingenuorum Juvenum corona florentissima*, nescio tamen quo pacto fiat, ut cujusvis Eloquentissimi Oratoris vim, ut cujusvis disertissimi Rhetoris vocem ad unius horulæ spacium linguæ meæ concedi postulem: Postulem verò? imò si fieri posset, omnes omnium Oratorum vires, gravissimorum optimorumq; verborum flumine refertas, ad exprimendum ea, quæ dicturus sum, hisce fancibus meis tribui unicè allaborem. De voluntate enim MAGNI ILLIUS MAURITII, seculi hujus Phœnicis, Nutricii & Mœcenatis nostri clementissimi, mihi non ita pridē in numerum ordinemq; Professorum Medicorum cooptato, illud curriculum apertum esse visum est, in quo labor industriaq; mea antea quidem exerceri, nūc verò excurrere, inque universæ Medicinæ saluberrimum incrementum (*quod faustum, felix, & fortunatum sit*) liberius decurrere didicisset. Tanto igitur Tanti PRINCIPIS judicio æquanimiter morem gesturus, ubi priusquam operarum meatum publicum initium faciam, ex laudabili, nec procul ab incunabulis hujus Academiæ prognato instituto, verba mihi facienda sunt, non possum dissimulare, genium meum intimis præcordiorum latebris quasi exilientem vehementer gestire, magnum aliquid & admirabile, non modò vestris, qui hæc auditis, auribus insinuare, sed omnibus omnium in toto terrarum orbe benè mederi cupientiū animis instillare. Ad quod sanè dextrè obeundum, tantùm abest ut Eloquentissimi cujusvis Oratoris linguam mihi sufficere existimem, ut multò magis universas ipsius Eloquentiæ copias subsidiarias implorandas arbitrer, vix ac ne vix quidem scopum Orationis hujus assecuturus, nisi paululum in vestibulo subsistens voce plusquàm Stentorea exclamem: CHYMIATRIAM, seu *mysticam illam Philosophorū benè medendi scientiā*, dignam fuisse, quæ honoratum in Academiis locum, quæ publicā cathedrā, quæ pulpita Medica jam diu antea jure suo obtinuisset, cōservâsset, & ad posteritatē propagâsset.

Enim verò, AUDITORES, quantumvis illa sese a calumniis improbisq; vesanorum hominum judiciis vindicare vix potuerit (*quem sanè omnium seculorum depravatū morem meritò deploramus, ut inc[?]issimi, hoc est, si tantum, qui imperitiæ morbum malitiâ locupletarunt, de artibus judicent*) tamen CHYMIAM in sacratissimæ Medicinæ complexum venire, inque usu præclaro eminere, quotusquisque non videt, non intelligit, cùm, quotquot hodiè ubivis gentium in aulis Principum, inque urbibus præclaris Medicinam faciunt, haud obscurè glorientur, se ad professionē felicitatemq; suam non contemnendas accessiones ex CHYMIATRIA petere? Quis tam stupidus, vel etiam tam vecors fuerit, qui ista negare ausit? At ego quidem non negavero, Medicinam caruisse olim & carere posse apparatu Chymico: sunt enim artes unius & ejusdem essentiæ non participes: sed melioris usus majorisq; emolumenti gratiâ, Medicinam sine Chymia perfectam absolutamque esse, id est, quod pernego & pernegabo, dum vixero.

Antiquissimi Medici, Græci, Ægyptii, Arabes, & Latini, necessitate quadam ducti multas Chymiæ particulas à se agnitas & approbatas coluerunt, artisq; encomio exornârunt. Recentiores verò ubi universam Chymiam scientiâ, prudentiâ, & experientiâ, perennibus nempe ad veritatem explorandam instrumentis, constitutam amplificatamq; longè lateq; majora ac illustriora incrementa capere animadverterent, eam verecūdè admodum ornare non erubuerunt, licèt perfectione suâ sibi sufficeret, ac cæteris propter finem, quem habet valdè exquisitum ac certum, præstaret, aut gravatim tamen juri suo renunciaret, & quantum ipsa dignitatis, splendoris utilitatisque possideret, id totum uni Medicinæ inferret. Quæ sanè à prudentibus cupidissimæ mentis exploratoribus frugaliter profecta vota mirificè delibutam Chymiam exornârunt: factumq; est, ut cominissis utriusq; partis non adversantibus copiis in suavissimos amplexus itum sit, ipsæque inter se fideli admodum, saluberrimoq; vinculo coaluerint, nullo dissidio unquam dissilientes, quantumvis illa quandoq; in contemplationum suarum castra concedat, protinus tamen ad individuum pristinumque complexum exoptatissimæ societatis regrediatur.

Quid est igitur, quid est, inquam, aut quid fuit hactenus objectum impedimenti, quamobrem hanc desideratissimam conjunctionem ad unum perfectionis scopum tangendum affectam & copulatam, in splendidissimo honorum culmine collocatam non conspiciamus? quid est quod honori ipsius non velificemur? Nihil mehercule admodum fuit, quod vel dignitatem vel utilitatem hujus desideratissimi instituti labefactare, aut penitus tollere potuisset. Nam ut Medicinæ juvandæ tam accommodata & [tam recondita] familiaris sit Chymia, contumeliosum fuerit existimare, eam planè servilem & abjectam esse, quæ nihil dominii, nihil splendoris proprii, nihil magnificentiæ possideat, ad arduum existimationis alicujus collem evehenda. Et heus tu, qui ad cõtrinam vel ad abjectissima quarumcunq; operarum subsellia Chymiam deturbas, propterea quia minus liberalis, sed sordida servilisque fuerit, cogita num simili turpitudinis notâ reliquas artes & scientias liberaveris, cum omnes sibi mutuò serviant, interq; se amicè conspirent? Si itaq; servitium & ministerium contemptas artes redderet, quænam ex illis antiqua dignitate frui? quænam ad fastigium celebritatis alicujus ascendere posset? Fuit olim Chymia statim, posteaquam in lucem producta est, in Regum & Principum possessionibus, fuit ab iis sincerè exculta. Colchidis Reges avito patrimonio Chymiam sibi vendicârunt. Græci verò vel invidiâ, ne dicam avaritiâ, vel incredibili disciplinarum addiscendarum cupiditate inflammati, Duce Jasone, aureum illud vellus, unà cum ipsius conservatrice Medeâ, hostili manu, sed infeliciori successu quàm conatu surripuerunt: nec ipsa Græcia præclarissimorum ingeniorum felicitate, pari alacritate ad ardua illa contendentium destituta fuit, ne vel naturam rerum diligentiùs pervestigandam negligerent, vel quia sapientiam Colchicam ab Ægyptiis & Orientis gentibus primùm emanâsse intelligerent, ad eos parem fortunæ committentes aleam non emigrarent. Et quis ignorat Græciæ Magistros, Pythagoram, Platonem, Democritum, Anaxagoram, innumerabilesq; alios, magnis sumptibus, majore periculo, maximo & ferè incredibili animorum fervore, per maria & terras, veriùs exiliis quàm peregrinationibus ad illa loca penetrâsse? nimirum ut varios variarum disciplinarum, cumprimis verò mysticæ hujus nostræ sapientiæ autores audirent.

Ab omni itaq; antiquitate viguit Chymia: Eminentissimi igitur honoris est, sapientum ingenio fuisse inventā, Regum, Principum studio excultam, inq; liberalium scientie-

emuarum numerum studiosissimè relatam: quantumvis posterioribus seculis, tenebris plusquàm cimeriis obscurata, procul dubio Deum ipsum ob immundi mundi perversam ingratitudinem acerrimum vindicem passa sit; ut non male existimâsse mihi videantur, qui Chymiam nullam etiam ob causam olim aliquandiu latitâsse, aut divinitus occœcatis hominum animis in nullo vel admodum exiguo desiderio fuisse sentiunt; destinato tempore vicissim in conspectum & gratiam allapsuram aliis gentibus, minus à pietate recteq; faciẽdi norma declivibus. Enimverò posteaquam priscis patrum nostrorum seculis, barbaram & agrestem Germaniam, benignissima divinæ misericordiæ aura afflari divinitùs contigit, unà cum summo Romani Imperii apice, etiam omnium artium liberalium illustria documenta per eandem hinc inde proseminari cœperunt: non potuit itaq; & hæc nostra diuous abscondi: sed propter igniculos tum veritatis tum immensæ jucunditatis summæq; utilitatis, è favillis antiquitatis in medium fatalis productionis diem prosilientes, rursum in admirationem venit, exculta est, insignesq; progressus fecit. Neq; enim se potuit tantùm intra septa & latibula monachorum, perquàm studiosè hanc philosophiam consectantium, cõtinere, sed perrupit monasteriorum mœnia, longè lateque in Medentium circo sedem fixit, nunquam derelictura vadimonium, quod pro sua summa in genus humanũ tùm necessitate tum utilitate apud universam penè Asclepiadeam gentem magna cum fidelitatis constantia obivit.

Et dubitamus adhuc meritos honores, quid? summos dignitatis apices, inquam, tribuere isti arti, sine cujus præsidio Medicina vel nullam, vel exilem plane possidet majestatem? Et dubitamus hanc ipsam cœno iniqui popelli adhuc dum aliquantulum madentem altius evehere, inq; aulæis pretiosis collocatam molli brachio inter purpuratas Academiarum Facultates collocare? Sed quid facio? cur inanibus hisce querelis vanaque solicitudine memetipsum torqueo? cur animos vestros, AUDITORES, querimoniarum desperabundo ejulatu diuous lacesso? Inventum est huic morbo remedium, parata est medela: *Recepta recepta est*, inquam, *auspiciis Illustrissimi & Fortissimi Principis* MAURITII, PATRIS PATRIÆ, *Nutritii nostri benignissimi, inq; solium* MAURITIANÆ *sua novo & planè per universum terrarum orbem recenti exemplo, Chymia introducta est: sapientissimoq; consilio factum, ut ex limpidissimis Hermetica & Hippocratica Philosophiæ fontibus* CHYMIATRIA *in posterum, quantum fas est, doceatur, exerceatur*, agiteturque publicè.

Quid ego nunc commemorem? quibus verbis explicem, quàm gloriosa, quàm memorabilis hæc res futura sit, ubi apud exteras nationes disseminabitur, & olim apud posteros depredicabitur, LANDGRAVIUM HASSIÆ MAURITIUM, Principem omnium laudum & præconiorũ curriculo Illustrissimum, cujus virtutis & eruditionis fama ad omnes mundi angulos pervasit, tantoperè veræ MEDICINÆ incrementa dilexisse, ut ad ejus desideratissimam perfectionem in florentissima & à se unicè adamata ACADEMIA MARBURGENSI CHYMIATRIÆ docendæ & addiscendæ locum fecerit. Enimverò non ipsi satis fuit ante paucos annos pio admodum magnoque cum religiosæ mẽtis fervore & zelo, indefesso studio procurâsse, incorruptos divini verbi latices è suggestis populo, è Theologicis pulpitis studiosæ juventuti purè & sincere propinari: sed tam benè, tam probè pietatis & orthodoxæ religionis jacto fundamento, non acquiescendum existimavit, quin superiori anno hanc UNIVERSITATEM ad legitimũ Germanæ formæ exemplum reformârit, reformatam restituerit, restitutam amplissimè locupletârit, ut nihil hactenus desideratum sit, quod Philosophorum, Medicorum, Jurisconsultorum, Theologorum ex industriâ laboreq; Academiæ partas laudes concerneret, secus quàm nonnulli livore impietatis alicujus præpediti non mediocriter optabant, sperabant. Quamobrem dum ad rectæ informationis normam omnia momenta dirigi, inq; accurata perfectaq; actionis vi singularum artium & Facultatum fines versari debere probè videt, sapienterq; intelligit, quemadmodum cæteras disciplinas, ita & Medicas scholas ad prælectionum & exercitationũ certas formulas instituendas esse graviter monuit; non tam licere circa spinosas de præceptis altercationes, quàm in Medici operis meditatione & effectione esse occupatis. Hoc itaq; genuinæ hujus professionis Medicæ curriculum: hunc Xystum aperiri ac florere voluit, ut præter Prælectionem ac Disputationum ordinarias operas Medic. Studiosi, non tantùm philosophatum de herbis, plantis, omnium generum simplicibus aliquoties, imitante florentissimo naturæ genio, à Medicis in prata, hortos, sylvas ducãtur; vel multoties in secandis corporibus exerceantur; sed etiam in Philosophiâ Hermeticâ, *arcanorum nempe in mistis latitantium ad benè medendum scrutatrice, & detectrice*, quantum quivis ingenio capere potest, erudiantur: tandemque ægrotis tractandis, consilii, medicamenti, rationis totius participes fiant.

O rem magnitudine incredibilem, vitio temporum inusitatam, superiori memoriâ inauditam, dignissimam, te PRINCEPS ILLUSTRISSIME, Principe & Authore. Certatim tollent in astra nomen tuum ubivis gentium Philos. & Med. Studiosi multorum sermonibus & præconiis lõgè lateq; prædicaberis; nulla unquam posteritas hoc præclarum tuum factum conticescet, nulla abolebit vetustas.

Audi igitur literatorum per omnes totius orbis angulos grex literatissime, Audite Germani, Galli, Britanni, Poloni, Itali, audite omnes populi, qui à perfectè prospereq; medendi scientiâ vos vestrosque liberos instructissimos esse maximoperè desideratis, audite, inquam, *in* ACADEMIA MARBURGENSI, *Medicina Hippocratica & Hermetica, hoc est, ut uno verbo dicam,* CHYMIATRIÆ *institutio & exercitatio, Auspiciis Illustriss. Princ. Hassiæ* MAURITII, *non modo reprehensione & errore libera, sed laude & commendatione imposterum, divino adjuvãte numine, nõ infelix futura est*. Idq; ego prædico, recipio, cõfirmo, ac insuper in infinita successuri temporis secula continuũ perpetuumq; opto, minus solicitus de successu, quem divina providentia maximè gubernatũ iri scio, quàm de me neque ingenii neq; doctrinæ ornamentis, neq; usu ad hoc capessendum negotium, satis idoneo, anxius: ut nullum tam leve onus unquam duxerim, cui non vires meas esse impares fassus sim. Itaq; non erat planè, non erat virium mearũ tam abstrusæ, neq; multũ antea tritæ professionis onus suscipere, nisi *Mecœnatis & Nutritii* nostri fuisset perficere, ut quod Eruditionis lacertis sustinere non possem, id ipsius beneficẽtiæ & alacritatis robore perferrem. Quæ sanè nisi præstò essent, animo planè caderem, nec in tanta scientiarum luce ignorationis meæ tenebris locum ullum esse posse censerẽ. Memetipsum itaq; recolligens, quantus quantus sum, unicè confido, imbecillitati meæ divinam opem, insipientiæ sapientiam, officiosæ verò temeritati *Principis Illustrissimi* consiliũ & auxilium præsidio futurum. Id quod à *Deo ter Opt. Max.* maximè deprecor: à tantâ verò tanti *Principis* benignitate subjectissimè opto. Hac animi alacritate concepta, cum magna apud me extet initi consilii confidentia, nil ampliùs à me expectari facilè intelligo, nisi in hoc genere doctrinæ & exercitationis, studium, laborem, assiduitatem, vigilantiam, quæ omnia licet non tam magnæ potestatis, quàm bonæ voluntatis videantur esse, enitar tamen, ut quicquid in muneris mei fornace sudavero, quicquid in aratro meo laboravero, in *Dei* præpotentis laudem, in Academiæ omniumque bonorum salutem, inprimis verò in earum rerum, quas tractaturus sum, incrementum, æstuet, ferveat, & feliciter deproperet.

Nunc verò præmissis laudatissimi instituti jucundissimis Evangeliis, quid est, *Auditores*, quod magis humano generi, cumprimis verò orbi Christiano, admirandum suspiciendumque restet, quàm præter salutis humanæ à Christo Mediatore nostro in seculo gratiæ nobis partæ, indefessâ interruptamq; meditationẽ, unicè iis rebus operã dare, quæ in magno illo naturæ seu universitatis libro obscurissimis Elementarium rerũ quasi cõsopita tenebris

impuritatibusq; eruenda, inq; usum Medicum necessariû utemque transferenda sint? Quid est, inquam, jucundius, honestius, pulchrius, quàm in hoc immundo mundo contentiosa quadam immotaque animi perseverantia ea consectari, quæ ad tutius conservandam, ciniusque reddendam à morbis & calamitatibus immunem vitam nostram, non nisi Deum ipsum Lumenque Naturæ autores habent. O admirabile studium, ô pretiosum desiderium! paucos admodum imitatores, paucissimos cultores, plures osores, plurimosque hostes hactenus nactum! Quàm sæpè nonnullis, etiam quorum magis intererat istuc se dimittere, visum optatumque est hoc genus studiorum nunquam fuisse natum: aut postea quam natum fuit, illicò interemptum, vel nuspiam admissum: usque adeò sunt non pauci, qui inventis frugibus glandibus vesci, qui opinionum & Fastus inveteratâ itemque dulcissima suavitate, tanquam haustu Circæi poculi inebriati, inter densissimas obscuritatum nebulas, cum perversa multitudine errare, quàm cum sobria paucitate benè sentire malunt. Et quotusque nostrûm non vidit, non intellexit, quàm contumeliosè & iniquè superioribus annis ineuntis hujus seculi, à Parisiensium Medicorum Lernâ adversus hanc lucem, singulari Dei gratiâ in Scholis Medicis per Europam relucentem, concertatum sit, quàm atrociter & trivolè postea temerario impetu promulgata sententia proscripti sint omnes, necessariò sese ob ingentes in Medicina defectus ad Chymiatriæ opes demittentes. Nimirû hoc extremæ impietatis anilisq; insipientiæ argumentum erat, è mundi limitibus primò DEUM, postea etiam è gremio totius Universitatis ipsam Naturam proscribere, igni & aqua interdicere: cômunione omni civitatis privare, firmissimis Dei & naturæ fulcris innixos. Quòd si itaq; genuinum frangere, de fama eruditionis ex æstimationisque periclitari, insanæ Parisiensium, Scholæ palmarium fuit, reperit fortassè aculeatos in propudium ab ipsis actæ Chymiatriæ defensores, quibus, si quid virilitatis in se fuerit, illi occursum eant, aut gravi pœnitentiæ turbine perculsi ad saniorem mentem redeant. Solent invidi affligi aliorum incrementis: nec potest jurene emergentium felicitates ferre livor, at simul invidere & perniciosa insectatione damnare quæ non intellexeris, nô potest non turpissimorû vitiorum ulcerosam prosapiâ olere. Sordidè inquietis etiam rectissima sordent: Sed benè actû est cum illa Republ. in qua præmia pariter & pœnæ dignis æquissimas patiuntur lances. Sic enim rectè sentientium innocentia sese à morsibus improborum justissimæ tranquillitati vindicare potest: sic jucundis vigent inter se commerciis studia, mutuisq; operis quasi concatenatim nexa ad omnem posteritatem felicissimè propagantur.

Quæ omnia cùm ita sese habeant, nec tamen probè exploratum sit, quid quisque hodierno seculo circa Medicinam rectè obeundam exercendamque in tanta dissentium perversitate eligere, quid facere, quid sequi debeat, sinite me, AUDITORES, ex profundissimo rerum Medicarum Oceano hunc contum extrahere; sinite me in vastissimo hoc pelago navigantibus Helicen ac cynosuram figere, ad cujus ductum veræ Medicinæ Studiosi è perturbationum infelicitatisque scopulis rectè emersi, in sanitatis portu exoptatissimo rudentes explicare, tandemque in Apollinis sacrario votivas tabulas suspendere possint: sinite me, inquam, coram hoc Consessu Academico perfectam NATURÆ-CONSULTI MEDICI formam proponere, ad eamq; amplectendam omnes quibus volupe est sese maturo consilio Medicinæ emancipari, cohortari: si fortè oratione consequi possim, ut nonnulli pulchritudine & necessitate ipsius capti, valdè imitabili exemplo plurimos ad benè beateq; medendum extimulent. Quòd si verò dicendo non tantum profecero, quantum animus meus discupit, reique magnitudo postulat, hunc saltem fructum ex hac velitatione unumquemque consecuturum spero, ut si quis sibi Medicus sapiens, hoc est, verus Philosophus videatur esse, nusquam tamen sit, falsam de se opinionem extemplò exuat. Is enim solus Philosophus seu verus Naturæ-consultus Medicus in theatrum à me producitur, *qui posteaquam ab omnibus adminiculis ingenii, doctrina & artis affatim instructus fuerit, Naturam, bene movere, hoc est, bene mederi didicerit.* Cur enim sæpè multos Medicos Medicina fallit? quia pauci nôrunt benè mederi, cùm medendi ars non opinione, sed benè movendo naturam perficiatur absolvaturque. Naturam autem benè movere solius est Philosophi, solius est Naturæ-consulti Medici. Ut enim Patroclus, neglectâ fortissimi Achillis hastâ, tantùm ejus arma sibi assumebat; sic multi nomen induunt, pauci virtutem veræ Philosophiæ attingunt. Nec parum abest, quin illud Socratis olim plures in Græcia homines, quàm urbes desiderantis, rectissimè usurpari possit de Europâ nostrâ, pluribus hinc inde extructis Academiis, quàm Philosophis onustâ: tantum non Andabatarum more ubique circa extrema rerum tegumenta controvertitur, interiori nucleo & dulcissimâ medullâ densissimis involutis obscuritatibus, nuspiam visis, nedum, vel etiam ab alioquin prudentioribus, ad incudem revocatis. De rectiùs itaque informando vero Philosopho operæ pretium erat sermonem instituisse, consilii rationes exposuisse fideliterque monuisse. Propterea confido neminem tam iniquum judicem futurum, qui me non justa ratione facere existimet, quod facio. Res enim est huic actui & demandatæ mihi professioni consentanea, hisque temporibus accommodata, non indigna vestris auribus, PATRES ACADEMICI, huic ornatissimæ pulcherrimæque Studiosorum coronæ non inutilis, omnibus qui adsunt ad cognoscendum grata & jucunda. Dicendum enim est de sacratissimæ Medicinæ dignitate & fructu, de omnibus ferè scientiis & artibus, de prudentia Medica: ut non tam laborandum mihi esse videatur de eo, quid dicam, quàm providendum, ne si omnia quæ dici possunt, dicere voluero, nullum unquam inveniam orationi meæ exitum. Cohibebo tamen memetipsum in dicendo, remque immensitate sua gravem angustis quibusdam cancellis circumscribam, quibus circumsepta dictio, ubi extremum probaverit *Philosophum, seu Naturæ-consultum Medicum esse virum prudentem movendi naturam peritum*, ipsa sua sponte quiescat oratio.

Magnum opus est, AUDITORES, opus est magnum & difficile Naturam omnium illarum rerum caducarum, quæ sunt, quæ fuerunt, & quæ futura sunt, Parentem ita movere, ita gubernare, ut corpori nostro infinitis morborum atrocissimorum difficultatibus, affectuumque latrociniis obnoxio, lubens volensque in subsidium veniat. Naturæ enim morborum Medicatrices: & nemo morbum sanat, nemo valetudinem tuetur: nemo statum vitæ conformat: sola natura sanat, tuetur, conformat; sola natura obstetricatur, quæ si dextrè per naturam à sagaci Philosopho excitata fuerit, infensissimum hostem expellit, ac sanitatem postliminio redire facit. Excitare verò Naturam est omnium difficilimum: in eo enim totius Medicinæ cardo unicè vertitur. Qui tam arduam itaq; tam difficilem provinciam fidelissimè subire, eamq; magnificè ornare possit, illum; quàm multiplici rerum cognitione oportet esse imbutum! quantâ sapientiâ ei opus est, qui sit futurus Naturæ minister & auspex; universitatis hujus & eorum, quæ oculis subjiciuntur, magister; morborû domitor velut alter Hercules, valetudinis verò impiger assertor; omnis bonitatis, ac deniq; omniû virtutum sanctissimum exemplû! Negant Oratorem suû Eloquentiæ Patres, satis graviter & magnificè in causis Forensibus & Politicis versari posse, nisi plurimarum maximarumq; rerum scientiâ pectus antea compleverit. Illi itaque in re tam exili, ubi nil nisi vel civitas, vel existimatio, vel pecunia, vel ad summum vita agebatur, tamen diligentes erant & morosi: Nos quemvis impolitum hominem, rudem, & bonarum artium ignarum, Philosophum vel Naturæ-consultum Medicum nominabimus, habebimus, traducemus? Nemo nostrûm prædii villico rerû rusticarû experti; nemo procurationem & dispensationem utensilium, tuendæ rei familiaris imperito; nemo ædificationem alienissimo ab Architecturâ comendat: videlicet quicquid ad probè curandum alterius fidei concredendû est, quis est tam stupidus & iners, qui non ejus rei benè peritum & intelligentem hominem sedulò perquirat?

Sola né igitur falus corporis noſtri, aut tam expedita eſt & facilis, ut nullum curationis & magiſtri ſapientiam requirat? aut tam exigua eſt & vilis, ut quod vel minimis rebus attribuitur, ei uni minùs ſit tribuendum diligentiæ? Imperitæ plebis iſta ſunt inſtituta: cui ſubinde in avia opinionum abreptæ, dum ad veritatem, veluti Nyčticoraci ad Solem, caligant oculi, familiare admodum eſt ex muſca Elephantum facere. Prudentes à pravo judicio pravæ multitudinis pendere prohibentur: hæc enim altioribus implantata radicibus ſeveriores poſtulant indagines.

Omnibus itaque diligenter in conſilium vocatis, duplex rerum cognitio eximio Philoſopho ſeu Naturę conſulto Medico perquàm neceſſaria eſſe videtur: una earum, quæ propriæ ſunt hujus muneris: altera earum, quæ cùm ad illas feliciter primùm percipiendas potiſſimum adjumentum præbeant, extrinſecus aſſumendæ ſunt. Illa eſt hæc cadē profeſſio, quā pollere debet is, quem tanto munere dignum exiſtimamus: hæc omnes diſciplinas humanas, aliaſq; præterea res præclaras complectitur. Ut enim ſine faſtidio & errore rectiùs commiſſo muneri invigilare poſſit Naturæ-conſultus Medicus, niſi confuſis dare ordinem, obſcuris præferre facem, abſconditis inferre lucem, dubiis impertiri notitiam, res neceſſarias utiles & jucundas diſertè enunciare doctus fuerit, ineptiſſimus omnium meritò habebitur, qui ad naturam movendam manū admoveat. Ex naturę itaq; lumine, licet omnia ſua quodammodò poſſideat Medicus, tamen ut artificioſè non confusè, prudenter non oſcitanter, purè non barbarè dilucidè non obſcurè ſingula, quæ ſunt luminis naturæ, tractet, operetur & proferat, nemo ipſum adminiculis artium liberat. Quemadmodum igitur olim, qui ad præclariſſimas Romanorum familias Scipiones, Lælios, Lucullos, Catones ob nominis celebritatem & immenſas opes, Regum & Principum noſtrorum divitias & magnificentiam æquantes, aditum ſibi exoptabant, ſervos Atrienſes prius adire, & ab iis non tantùm ſtemmata, virorum fortium imagines, reſque geſtas, ſed totius familiæ univerſam rationem vivendi ſigillatim ediſcere conſueverant: ita qui naturæ majeſtatem affectant, priùs ſervos atrienſes ſapientiæ, organa doctrinæ, prudentiæ manus, civilioris vitæ claves, hoc eſt, ARTES ingenuas adire, inque earum familiaritatem inſinuare ſe debent, ut in ſacroſanctum Naturæ & Apollinis templum celerius faciliusque intromittantur: Ratione ſiquidem & oratione, ſapientia & eloquentia, numero & menſurā rectè uti, non exiguum momentum confert ad abſtruſiſſima naturæ arcana eruenda.

Futurum itaque Naturæ-conſultum Medicum volumus à primis adoleſcentiæ annis in Grammaticorum, Logicorum, Rhetorum & Mathematicorum ſcholis non leviter eruditum robuſtiſſimum fundamentum jeciſſe ejus ædificii, ad quod magno poſtea molimine ex naturæ ruderibus educendum eſt: omnis etenim cujuſque rei perfecta cognitio, aliqua præcedente cognitione gaudet. Univerſæ itaque illæ Facultates, quæ artibus, quas vocant, dicendi & cæteris diſciplinis veluti prævià quadam & ſplendidā face deſtituuntur, perpetuò ingratæ ſunt, plenæ obſcuritatis & infantiæ, & tanquam unguenta Solem reformidant. Dolendum igitur & maximè dolendum, quòd hodierno ſeculo, neſcio qua pernicioſa diſciplinarum & morum corruptela, penè omnes omnium Facultatum aſſeclæ & Studioſi, ubi vix ex Ephebis exceſſère, præteritis gradibus, neglectiſque primis fundamentis ex artibus dicendi repetendis, ſtatim in arcem ipſarum Facultatum temerario impetu inſiliunt, uberes ſibi fructus ſomniantes, ſi rem ipſam ad quam ſemel animum appulerunt, manibus aggreſſi fuerint. O inſaniam! ô rem juſta reprehenſione, ne dicam ſcutica dignam! Nimirum graves illæ & deteſtandæ primorum diſciplinarum deſertiones & ſolitudines, ſingulis ad ſuperiora ſine judicio convolantibus, inſolentia illa Rerumpubl. errata pariunt: Deſtituuntur enim fulcris illis in omni diſciplinarum genere rectè fundatis: deſtituuntur exquiſito modo agendi: à facilioribus ad magis ardua, ab extremis ad media cùm pauciſſimi progrediantur, quid amplius de ſalute & incolumitate earum rerum, quæ in apice ſitæ ſunt, ſperandum fuerit. Summa quidem ineſt primis artium rudimentis aſperitas: ſed non ideò deſerendæ ſunt: ad culmen enim cæterarum Facultatum conſenſuris maximum præbent adjumentum, neglectæ verò aut ſaltem non fideliter adhibitæ, etiam quoſvis ad ardua contendentes præcipitant. Mihi verò, ut dicam quod res eſt, ſerpentibus & hominibus idem accidere videtur, ut omnium animantium optima vel peſſima exiſtant: quemadmodum enim illi Balſamo terreſtri enutriti, non uſquequaque tamen veneni expertes ſunt, in magnam tamen & præſentiſſimam Antidoton contra omnia venena, rectè in uſum Medicū converſi cedunt: ita homines benè à pueritia in Balſamo artium pulveris ſcholaſtici prius educati, ubi poſtea in ſuperioris alicujus Facultatis ſacrario conſenuerint, cœtibus hominum jure ſocietatis non poſſunt non eſſe utiles. Rectiſſimè itaque totius vitæ humanæ ſumma templo cuidam auguſtiſſimo rectè aſſimilatur, cujus baſis & firmamentum non inſtar Dianæ Epheſinæ magnis laterum aggeribus, ſed inſtitutis optimis ordinè ſeſe invicem conſequentibus dirigi & ædificari cœptum ſit. Permagni itaque intereſt, magnarum mirabiliumque rerum efficitorem, ſeu Naturæ-conſultum Medicum præclaris ingenii dotibus inſtructum, ea ſubſidia nactum eſſe, quorū ope nunquam poſtea in propria arte hoſpes eſſe poſſit, ut dubium ſit nullum, quin ille Medicinam tot diſciplinarum Cominibus ſtipatam, magno cum applauſu feliciter aliquando, ſi cætera ſucceſſerint, doctum duxerit.

Verùm enim verò, quemadmodum in tibiarum ludo, fortis & validus ſpiritus ſolus non ſufficit, ſed tota difficultas ab artificioſa digitorum mobilitate ad concentum efficiendum dependet: ita parum refert, Philoſophum noſtrum Medicum generatum ex Grammaticis, Logicis, Rhetoricis & Mathematicis informatum eſſe, niſi paulatim ea ipſa, jam ex gratuita artium primarum liberalitate in unam ſarcinam collecta, poſtea tum ad alia externa ſubſidia, tum verò ad ipſam, quam ſuo tempore Naturæ motionem aggreſſus fuerit, accommodaturus ſit. Naturæ-Conſultum itaque Medicum beatis illis Rationis & Orationis, Numeri & Menſuræ ſpoliis triumphantem pedetentim ad Naturæ fanum deducimus, Phyſicas opes è longinquo monſtramus, viamque aperimus.

At verò ignoſcite mihi quarumlibet Academiarum Phyſici, ſi non æquè diſciplinæ veſtræ Ephebum Naturæ-conſultum Medicum concredidero, ut eundem antea Grammaticis, Logicis, Oratoribus & Mathematicis quaſi totum emancipaveram: Ignoſcite mihi, inquam; nec enim jus illud, quod in Naturam habere videmini, æquale eſt juri & pervilegiis, quæ artifices illi in ſubjectis ſibi rebus poſſident. Ratiocinamur, loquimur, numeramus & metimur ſolis legibus à Ratione, Oratione, Numero & Menſura præſcriptis. At verò quis in Scholis Phyſicis modus? Quæ norma, quæ denique temperies clavum tenet, in rebus Phyſicis dextrè, & ceu in Natura ſunt explicandis? Si quis enim animo in ſupremam mundi regionem evectus cœlum & terras omniaque in illis comprehenſa penitus perſpiciat, ad Ariſtotelis Peripateticorum Principis Acroaſin converſus in octo libris Phyſicis vix ac ne vix quidem totidem verſus veritatis Phyſicę, ſed Logica Sophiſmata de Cauſis & Principiis primo & ſecudo libro: de effectu Cauſarum tertio & quinto de ſubjecto loco, adjunctoque tempore quarto, tertii parte; ſextoque toto infinitatis, totiſque item ſeptimo & octavo æternitatis monſtra potiùs quàm myſteria perſpiciet, non ſolùm à liberali, diſciplina Phyſica prorſus aliena, ſed pietati etiam & religioni valdè adverſantia. An verò hæc omnia hodie in Scholis Phyſicis Academiarum non agitantur? an non magnis ſpiritibus quotidie pulpita iiſdem perſonant: non meliore Philoſophiâ pertractatis cæteris, quæ de materia prima; de Elementis, eorumque qualitatibus primis & ſecundis: de generationibus & interitu rerum pro-

proponuntur: de iis quæ in sublimi fiunt, quævé universo complexu totius ambitus terræ continentur? Et tamen his commmentis subalternari nostram Medicinam, ejusque vera fundamenta ex iisdem probè hauriri ad ravim usque vociferantur. Profectò ejusmodi assertores non absimiles mihi videntur nitedulis, in vepretis delitescentibus, mediaque æstate incertum ac malignum fulgorem emittentibus: præcoceptus enim opinionibus de rebus Physicis, quasi Coclites inter cæcos, soli regnant & effulgent; res autem arduas & ex media Naturæ luce petendas, ceu noctuæ lumen Solis vitant & effugiunt, aliâ excusatione in publico non conspici, quàm quod à plausu in Scholas introductis dissectionem facere nefas sit. Non erat, planè non erat hæc rerum facies, aliopum laboriosâ, magis umbratili & comentitio obscuritatis velo cooperienda, non erant obscuriora præcipitanda, tenebrisque involvenda densioribus, ne caligantibus & prima eva labe admodum labefactatis oculis nostris omnis ad perspiciendum vis adempta esse videretur. Ætas enim posterior priori amplius laboravit, & dum ipsæ scientiæ cum ingeniis crescunt, multos Ethnicorum turpissimos errores posteà sapientior proles tanquam spongia abstersit. Utplanè dubium non sit plura adhuc in sapientiæ & naturæ thesauris abscondi, sagacium hominum conatibus eruenda, quam quæ nostris sensibus omnia pervia fuerunt. Ecquid verò puduit prisca secula inventis frugibus glandibus vesci? Ecquid & posteritas nostra erubescet meliori Cerere uti, si forsan clementius cœlum aurea secula olim redintegrârit? O nos stupidos & inertes! qui glandes dedidicimus, præsentibus bonis Naturæ fruimur, sicque melioribus à Deo, à Moyse, & à Naturæ lumine informati præceptis, difficilia quidem, sed non incomprehensibilia dona tabidiamus, rejiciamus, conculcemus? Erigite animos, qui hæc sanis auribus percipitis, & mecum hanc unam solicitudinem è medio tollite, quomodo nempe Naturæ-consultus Medicus in vestibulum Professionis suæ delatus quidvis potius facere, quàm vadimonium tantorum fructuū deserere debeat.

Sapientissimus Opifex hanc universâ pulcherrimamq; rerum omnium compagem propter hominem condidit: homo autē propter Deū factus est: Homo itaq; est istius totius Universi incola, ut & illud & se cognoscat, Deumq; perpetuis laudibus deprædicet. Ad quam sanè divinitatis legem etsi omnes, quotquot ab Adamo in hanc scenā diversis actibus seculorū producti fuimus, non doctiled facti, nō institui sed imbui meritò videmur, nemini tamen licitum fuerit in hac rerum Universitate minus hospitiesse quàm Naturæ-consulto. Veteres Græc. dum variam, eamque insignem eruditionem, quâ Homeri poemata pollent, designare vellent, illum nauseantem, omnesque aliarum ingenuarum artium Professores, Grammaticos, Poëtas, Oratores, Jurisconsultos, Medicos, & Rerumpubl. Magistratus ita accurrentes & circumstantes depingebant, ut singuli eorum frusta quædam ex sacro illo vomitu eligerent, & usum propriæ artis referre niterentur: At ego si Creaturam universam simili Penicillo ex Galatonis cujusdam tabulâ nauseantem depingerem, solum Naturæ-consultum potissimam partem pretiosi vomitus sibi reservantem facerem, exiguis frustulis ad dissipatam multitudinem in mundo esurientiū dimissis. Quid igitur Naturæ-consultus operatur? quid præstat? Ut omnia paucis dicam: Universam totius Naturæ harmoniam indefesso studio contemplatur: In ipsius enim Mundi censūs descendit; in toto orbe vivit; cœli munimēta perrumpit; maria transvolat, siderum cursus numerosq; colligit; Elementorum dispositiones, tempestatum vicissitudines, generationum & transplantationum leges, naturā mundanam continentes ac conservantes, sedulò inquirit: impressiones præterea in sublimi factas, cometarum origines, ventorum, tonitruum, fulminum, pluviarum, rorís, pruinæ, nivis origines explorat: Oceani æstus & reciprocationes, terrarum diversitates, plantarū discrimina, metallorum, mineralium ortus, progressiones & separationes, animalium naturas investigat.

Videtis, AUDITORES, quàm ego angustis limitibus Physicum non circumscribam; quam arctè eum non definiam. Sed tantum abest, ut humano ingenio majora & difficiliora, quàm ejus vires sustinere possint, Stoicâ quadam austeritate imponere videar, ut multò magis affirmem, perfacilè esse omnes disciplinas animo complecti, easque solis incultis ac inamœnis geniis opinionem conciliare solere. Sine causâ enim animum confundi arbitror, quotiescunque vires ejus disciplinis in diversum tendentibus imminui nonnulli clamitant, quibus nec mens, nec ætas ad tanta perferenda sufficere videtur. Atqui, cur admirabilis naturæ solertia, homini nullam propriam & peculiarem artem tribuit? nimirum quia illis omnibus instructum & ornatum esse oportebat; ideò nudum & inermem quidem exposuit, sed defectus supplementum benignissimè concessit, Rationem, nempe, ejusque ministras manus: Illam quidem recipiendo omnium artium cultui aptam & idoneam; has verò ad numinentum corporis animique imperium flexili articulorum curvaturâ miris modis habiles. Unde sanè licet vim naturæ humanæ tam velocem, tam agilem admirari, ut vel eodem temporis momento in plura eaque diversissima animum intendere sæpissimè possit. Visi sunt sæpiùs in circulis Pantomimi, corpus suum veterno & pigritiæ proximum assiduo usu variis motibus assuefecisse, ut per extentos funes cœli iter meditentur, infestos mucrones & flammas innoxio saltu trajiciant, tanta dexteritate, ut subinde oculorum fidei derogatum sit. An igitur animo nostro metuimus, cū multa capere simul non posse, si rectò cultu etiam ad diversa & difficilima ductus & productus fuerit? Idcireo ut Naturæ-consultus Naturam benè movere discat, in minimis solitariisque nunquam quiescit. Probè enim sibi perspectum habet, DEUM non conficere Sapientiæ cumulum oscitantibus, & multa fieri agendo, quæ ignavis & inertibus videntur impossibilia. Quem itaque supra humiles & vulgares impetus attolli volumus, ei læta indoles, generosi conatus, magni spiritus præferendi sunt.

Verùm enim verò quæ vis, quæ necessitas Philosophum cogit, ut difficilimis susceptis itineribus sese in omnes totius Oeconomiæ mundanæ partes proripiat? Neque enim Astronomorum Astrologorumque decreta examinare, Meteorologicorum, Physicorum, & Herbariorum rationes colligere, Agriculturæ proceres, & metallicarum rerum peritos consulere, experientias & observationes eorundem addiscere, animalium naturas sedulò explorare, ac denique ista omnia principiis, Elementis & certis generationum & transplantationum legibus includere, vel omnia, vel singula tantis passuum ambagibus ad Medicinam ex prærogativo studiosæ alicujus investigationis merito quicquam conferre videntur? Agedum, AUDITORES, quid est in Republ. corporis humani, quod non sparsim in majore illa totius Universi dispositione repositum elucescat? quid est, inquam, in mirabili structura mundi, quod homo in ergastulo suo non circumferat? Ex nihilo enim omnia, & ex omnibus homo, ultimum videlicet divinæ creationis Thechnurgema. Homo ecomplexu suo omnia comprehendit, & ipse gerit omnia in se: Ex quo enim factus est homo, illud in se quoque continet. E mundo factus est, & mundum in se comprehendit, & à mundo comprehenditur. Magnus itaque Mundus cum mundo parvo arctissimo unitatis & necessitatis vinculo conspirat, unde sapientissima antiquitas perspicaci consilio Hominem appellavit Microcosmum, longè aliâ & deviniori interpretatione, quàm à multis hodie, crassâ admodum & ignava negligentia pensitatis veterum mysteriis, fieri videmus. In Homine itaque tum Creatorem ipsum, tum universam Creaturam quiescere rectè dicimus. Propterea que ad dextrè obeundum munus, in quo Naturæ-consultum Medicum eminere volumus, eum ad naturam benè movendam quicquam stabile perpetuumque adhibiturum negamus, nisi probè

omnia

omnia majoris Mundi opera cum minore conferre didicerit: nisi concatenatam pulcherrimarum rerum in superiori inferiorique orbe, inter se conspirantium seriem hauserit, & divinâ quadam analogiâ perpetuo ordini subjectâ ad scopum, quem unicè sibi propositum tuetur, collineare noverit.

Posteaquam igitur Major mundi Oeconomiam deductis omnibus rationibus probè perscrutatus fuerit, cœlum & terram, & quæ in iis continentur, familiaria sibi reddiderit, tandem ad minorem mundum conversus in eodem illa omnia exploraṭ, quæ antea è totius Universi Oceano sparsim collegerat, simili planè & ad amussim mundana recognita philosophia gubernans singula, tum ad conservationem tum ad restitutionem ipsius facientia. Cæterùm sicut prudenti quadam obstetrice, nobis dum nascimur, opus est; ita non minus fidelem quendam & circumspectum Thesea sibi Philosophus noster exoptabit, quando non absimilem Labyrintho hanc arcam calcaverit: Usque adeò minus trita sunt vestigia: usque adeò asperrimis dissensionum salebris, iniquisque inquietissimarum mentium criminationibus horrent omnia. Hic enim Spurio-Galenici quidam, nescio qua fastidiosa rerum abstrusarum nausea præpediti, cum in hoc certitudinis totius Philosophiæ vitalis stadio se relictos intelligunt ab iis, quos felicior genius rectaque mens per lanssurios Naturæ campos inoffenso cursu ad calcem duxit, quorum multi eo nomine hodie gaudent, simulatque illos irriti conatus & improspera vota torquere occipiunt, odisse & reprehendere in Philosopho sustinent, quod se assequi posse desperant. Alii verò ex eadem tribu, quibus ne ad mediocria quidem satis roboris fuit, ab ingenio suo deserti, tacita imbecillitatis suæ, conscientia quasi stimulo concitati, invidiam concipiunt, iis qui exacta eruditionis lege secretiores disciplinas adepti sunt, detrahunt, gravissimis maledictorum aculeis illos lacessentes. Qui Strychnum comederunt, sua sibi opinione belli & testivi, sine rivali se amant. Insolentissimos itaque istos veritatis hostes non moramur, neque in re tam eleganti, utili & necessaria vereeundamur, pertinaci cursu Philosophum Medicum urgentes, inque suscepta semel provincia non puerile tyrocinium edentes. Quid enim impedit, quò minus remotis quisquiliis, ipsius naturæ humanæ nucleum solicitè pervestigemus, ut certius fortiusque fundamentum ad probè movendam naturam ex naturæ penetralibus hauriamus? In Homine per Analogiam totus Mundus quiescit & repræsentatur: In Homine itaque non malè dicimus hospitari cœlum & astra, aëria, aquatica, terrestria omnia. Cujus igitur flagitii arguimur? cujus infandi sceleris insimulamur, si ex similitudine majoris mundi in hominis sphæra Solem, Lunam, Saturnum, Jovem, Martem, Venerem, Mercurium collocamus? Si stellas Solares, Lunares, Saturninas, Joviales, Martiales, Venereas, Mercuriales in ejusdem firmamento ponimus? si insuper statas motuum leges, statasque temporum vicissitudines ex iisdem scaturientes describimus? vel exinde fructus, sanitatis morborumque nuncios deducimus? Quid vetat fulmina, tonitrua, grandines, pluvias, calores, frigora, siccitates in exteriori & visibili mundo, dicere in interiori & invisibili mundo seu Homine Febres, Epilepsias, Hydropes, Catarrhos, Paralyses, Apoplexias? Quid prohibet asseverare metallorum & mineralium generationes & separationes in homine latere? Sic enim Cor, Cerebrum, Pulmones, Hepar, Ventriculũ ad Auri, Argenti, Stanni, Ferri, Plumbi familiam referimus: Sic Lepram, Elephantiasin, Alopetiam, Scabiem, Morphæam, Cancrum; Victrioli, Aluminis, Nitri, Salis Gemmæ, Colchotaris, Tartari dispensationibus adscribimus? Quid obstat deniq; vegetabilium prosapiam ad Hominem accersere, ac infinitis modis in eodem distinguere? Sic enim, ut ex multis pauca enumerem, Urticá, Aronem, Flammulam, Pustulis, pruritibus, herpetibus, Melissam, Violas, Chamædrin, spiritui vitali in Corde, Cerebro & Hepate potissimùm stabulanti accommodamus. Et veremur adhuc universa Naturæ latitudinem, omnes omnium propemodum creaturarum species & genera festivâ quadam, sed nimis verâ applicatione, in uno homine reperiri? Quousq; formidabimus hunc pulcherrimum concentũ, hanc formosissimam rerum omnium compagem in uno Microcosmo expressam intueri? Admirabimur potius ineffabilem Architecti nostri sapientiam, stupendâ planè potentiâ sui & totius creaturæ exemplum in Homine formantis, digerentis, occultantis, inque abstrusissimarum rerum cognitionem animum nostrum exinde deducentis.

Infinita propemodum, AUDITORES, de his nobilitate Hominis dignis spectaculis dici possunt; verùm ad ea, quæ longè omnium amplissima sunt, & proximè ad Naturæ-consultum Medicum pertinent, mea festinat Oratio. Vos ego obsecro, quando dum valemus de Medicina nos circumspectos esse convenit, & unusquisque rectiùs se perito, quàm imperito Medico commendari gestit, ne in requisitis illis ad efficiendum absolutum Naturæ-consultum necessariis, audiendis defatigemini: sic enim fiet, non solum ut quo æquum est animo erga Hermeticam familiam fuisse videamini, sed etiam quod de perfecto Naturæ-consulto Medico tractandum suscepimus, cognitum planè ac perspectum habeatis.

Sunt illa superiora satis ampla & præclara, sed quantò majus illud visum est suprà, veræ Medicinæ perfectionem in Chymia contineri, tantò præstantius jam fuerit etiam ex eâdem omnibus numeris absolutam Philosophi Medici integritatem pendere. Si quid itaque proximè ad scientiam benè movendi naturam accesserit: si quid unquam potissima instrumenta ad hoc opus exequendum suppeditarit, id certè præstat ALCHIMIA: à qua si alienior fuerit Medicus, næ ego ipsum insaniendo secreta naturæ contemnere, inque rebus ipsis latitantia omnipotentiæ divinæ miracula irridere dixerim. Quo flagitio prorsus sese exonerare nequeunt, qui gloriabundi hodie in scholis Acroases facientes tanquam inter Alcinoi subsellia, nil nisi sputa Aristotelis & Galeni eructare consueverunt: non tam refutatione quam misericordia digni, quasi universus mundus reliquus, cumprimis verò Christianus, plus videre & experiri potis non sit, quàm duo viri Ethnici, qui in plurimis enormiter aberrarunt. Quod si istos præclarorum nominum ostentatores, desertos & exules aliquando eruditior orbis opprimat, quò quæso confugient, cui titulos suos probabunt? Repulsi & fastiditi oberrabunt, velut ignoti ænigmatis numini, quos illa tantùm ditio probos novit, in qua signati sunt. Scarabæus potest ad internum operi rotandæ pilulæ genialis invigilare: rosas, quæ Veneri sacræ sunt, sine cruciatu & interitu sustinere non potest. Sed relinquamus istos fæci plebis conculcandos ridendosque: *Perfectus Naturæ-consultus Medicus Alchymia carere nequit: solus is hac una Diana lampade plus cernit, quam vulgares Medici aperto Sole.*

Præceptum est Hippocraticum, cedro, æternaque memoria dignum: *In præparatione Medicamentorum*, inquit Cous Senex, *inutilia ab utilibus separentur: utilia & efficacia quantum fieri potest, pura & emundata dentur.* Cur verò ita jubes, ô divine Hippocrates? cur præcipis abjici utilia ab inutilibus? Nimirum probè intelligebas, Naturam nihil puri nobis dedisse, sed omnia permultis, imò noxiis permiscuisse impuritatibus: sive id fieri credebas materiæ contumacia, in quâ elaborandâ, citius virtus exhausta fuerit, quàm ad finem pervenerit: sive statuebas id evenire propter externum impedimentum: sive ignorabas à lapsu primorum nostrorum parentũ hanc labem intromissam: Quicquid id sit, cognoscebas sanè ex multiplici rerum & scientiarũ cæterarum usu, singulas artes populari seu quotidiano conatu, rejectanea semper amoliri, errataque corrigere ut natura in semetipsa quasi deficiens, hanc ipsam scientiam nobis ab infantia cognoscendam identidem incul-

cásse

câsse unicè videatur: Cujus rei Magyrica, Statuaria, imò celebris omnium artium manuariarum circulus fidem facit. Deinde verò, quia non malè perspectum habebas, à principio seminario tàm insito quàm analogo, ut emanant specierũ omnium individua; ita & ab eodem proprietates omnes essentiales derivari firmiter statuebas, nullis tamen non utrinque concurrentibus Elementis, concretamque essentiam primordialiter implicantibus. Sic enim fieri aliquid hominem vel bestiam; vegetabile vel minerale, seminario adscribundum esse principio, rerum omnium ab initio productarum monet generatio. Esse præterea aliquid nutrimentum, esse medicamentum, esse purgans, alterans, confortans eidem principio acceptum ferri debet: Ad horum enim constitutionem seu essentiam nihil omninò confert mera vis Elementorum, vel elementarium qualitatum. Hinc itaque cùm benè medendi scientiam ex iisdem fundamentis deducendam esse subobscurè quidem, sed non planè obliteratis vestigiis, in tuis elegantissimis scriptis signum dederis, posteri tui ejus rei nonnihil etiam lucis ab antiquioribus capientes, Philosophiam vitalem elementari longè celebriorem habuerunt. Secundùm itaque præscriptum tuum occulta mixtorum investigando, abjectis Elementorum inefficacium quisquiliis, seu materia, ut Arabes vocant, conati sunt speciem, hoc est, astralem essentiam, formalibus proprietatibus fœtam eruere, ac apertæ luci exponere: non certè alius artis beneficio, quàm quæ ministerio ignis, res in involucris & matricibus Elementaribus absconditas producens ab essentiali succo ALCHYMIA, à congregationibus verò & separationibus SPAGYRIA appellatur.

Quicquid itaque, *ô Magne Hippocrates*, posterior ætas in exercendo hoc tuo ad rectè beneque medicandum saluberrimè concesso præcepto profecit, id operosiore tum admiratione, tum etiam curiositate mirificè amplificavit. Hoc saltem non est postremæ gloriæ, abs te primævam quasi Hermathenam literariam in triviis positam esse, quæ viam quidem, quò eundem sit, monstraret, sed modum eundi ignoraret. Neque verò postea desitum est adversus istas ignorantiæ nubeculas fortius dimicari, quin abundè Galeno, artem separationis anxiè desideranti, satisfactum sit. Sic enim qui vivos & perennes latices, vase aut urna ampliore muniti adeunt, si multò plus aquæ hauriunt & asportant, nemini debet mirum videri, cùm inveniendi desiderio nobis à natura insito, magnam agendi cupiditatem & cognoscendi studium annectamus. Diligenti itaque & laborioso admodum conatu tandem à solertibus succedentium seculorum artificibus Chymicis deprehensum est, potestates omnes seu vitale illud principium, virium essentialium in intima mixti naturâ residere. Quin imò diruptis corticibus, & impuro à puro beneficio Vulcani secluso, postea quam ad simplicissimum perventum, illud oculis potiùs corporeis, quàm mentis triplici specie exhibitum est, ejus naturæ, ut sincerius nobiliusque nihil in omni mistione dari possit. Unde enata sunt *Tria illa principia Chymica*; SAL, SULPHUR, & MERCURIUS, nominibus ex mineralium familia ad eadem vegetabilium & Animalium principia translatis: quia radices sint & fundamenta omnium in omni composito potestatum, nihil prius quod sit tale possidentium: usque adeò, ut eadem Principia jure quodam omnibus in toto mundo rebus adaptata sint, in membris etiam similaribus secundum potentiam existentia, nutrimenta & remedia, morbos morborumque causas, venena & quævis noxia constituentia.

Ab hac itaq; nobilissima utilissimaq; scientia Naturæ-consultũ Medicum instructissimum esse debere par est ut reverâ existimem, Vulcani & Palladis matrimonium, olim ære expressum, & Athenis præ foribus curiæ positum, non tam significâsse, quod arctissimum virtuti cum doctrina intercederet vinculum, quàm quod cum omnibus rebus, quæ erunt & quæ fuerunt, quæ Palladis apud Ægyptios olim extitit inscriptio, Vulcanus, hoc est, ignis, tanquam fidissimus interiorum perscrutator ritè copulari debeat, secus facturis non nisi quisquiliæ & putamina cum nucleis simul absorbenda restant. Insuper cum necesse sit, Philosophum ad mistorum principia, causas & radices non solâ mentis ociosâ contemplatione aliquousque penetrâsse, sed eas exquisita firmaque scientiâ veluti manibus palpâsse: id verò sine feculentorum separatione nulli sensui contingat: de separatione autem puri ab impuro sola Chymia præcipiat, quotusquisque non intelligit immutabili necessitate sequi, Chymiæ expertem nullo modo debere esse Naturæ-consultum Medicum: Nemo enim stipulari ausit absolutam rerum notitiam consecutum eum, qui dissolutionum momenta quovis modo eruta, nec suis oculis, nec reliquorum sensuum adminiculo hauserit.

Quamobrem ut Philosophus Professionis suæ metas feliciùs contingere possit, cætera quidem subsidia, quibus ad movendum Naturam quasi tutelaribus DIIS utitur, neutiquam negligit, à Chymia tamen, in qua potissimùm excellere cum magni prorsus est momenti, remotum esse crimine læsæ majestatis Naturæ non caret. Utinam, ô utinam osores hujus necessitatis, si illa ardua & magis abstrusa nolint, saltem hoc cogitarent, an si ipsimet morbis aliquando oppressi malint, crassiarum & fœculentarum potionum, Oeconomiam humani corporis sæpè gravissimè lancinantium, confertos calices, ipsi Medico præscribenti formidabiles, seplasiario verò miscenti abominabiles, haurire, quàm minimæ quantitatis medicamentum omnibus impuritatibus, & corruptibili seu fœda superficialium Elementorum sentinâ liberatum sumere? aut si malint, velint tamen potiùs à repetita tot sordium exhibitione ventriculum lædi, in singultus, gravissimasque syncopas præcipitari, quàm omninò sumptis suavissimis & ad nocendum inhabilibus pharmacis ab ejusmodi consequentium symptomatum Lernâ immunes esse. Tales suapte culpa faciunt, ut malos expediat esse, dum dici nimium se bonos student & benignos: atq; ita fugiunt ne præter Calam: grande opprobrium passi ab innato, dum valent, ventriculi sui ARCHÆO seu CHYMICO, cujuslibet ingesti non improportionati alimenti, quod optimum est, separando sibi reservante, cæterisque membris fideliter dispensante, quisquilias verò & fæces accersita expultricis potentiæ vi excernente. Tantò itaque acriùs in medicamentorum eruendas potestates descendendum ipsis fuisset, quantò securius postea sibi aliisque opitulari decrevissent: quod sanè nemo rectiùs feliciusque præstiterit Medico-Chymico, qui mortuum à vivo, deleterium à familiari ac utili, cœleste à terrestri sequestrare noverit; ut penes ipsum sit, Naturam vacillantem & vix spiritum trahentem, suavissimis efficacibusque essentiarum viribus excitatam, pristino vigori, cooperante divinâ gratiâ, restituere. Tantum nimirum operæ, tantum virium situm est in rectè intellecta pertractataque separationum arte; à qua solâ ad benè movendum naturam instrumenta Philosopho Medico suppetunt. Quemadmodum enim olim ex Amaltheæ cornu, quicquid optabatur, id largiter suppullulabat; haud aliter ex Spagyricâ infinita bona identidem quærentibus quotidie sese offerunt.

Verùm enim verò quàm ego hîc sentio, AUDITORES, à multis mihi acerbam dicam scriptum iri, qui in Majestatem Medicam injurius, ausim Philosophum meum dignitatibus suis quasi spoliatum ad sordes Vulcanias ablegare! Siccine, inquient, tibi volupè est elegantiam Medicam contaminare? Siccine eam evertere gestis? Plura subinde & magis necessaria fatigant Medicum, ut operi Chymico haud intentum sinant esse hominem naturali rerum contemplatione, & diversissimorum morborum centuriis ad quævis momenta temporis hinc inde tam

domi

molestiæ, quanta difficultates superandæ, certè non alia re, quàm sola morte terminabiles. Dum enim Practici hanc serram inter se reciprocârunt, hactenus triginta annorum centenarii elapsi sunt, neq; insuper penitus determinatum, quâ sententiâ perfecti judicii standum. Præterea jurgiis & disputationum plaustris effectum est, ut Medicina nunc castissimæ virgini nunc impuræ meretrici penè æquiparari possit. In Scholis habet sese instar prostibuli vafri & arguti, quod cuilibet acutè disputanti accommodabile fucum facit: iis verò subblandientibus labiis mirificè verba dat, qui in Orchestris Acroases facientes discipulis suis in negociatione Medica absolutissimi videri gestiunt, si in theatricis illis congressibus invicti disputatores parietes & subsellia clamoribus replerant. Ubi autem ventum fuerit ad ægrotos, anxiis gemitibus, flebilibusque suspiriis sanari desiderantes, Medicumque inclamantes, ibi tandem flexili temeritate resilit, non obscuro argumento imposturas suas sponte detegit, & longo post se intervallo vocales Locutulejos relinquit. Illi verò pudore suffusi frontem caperant, & tanquam profunda agitantes tum demum ratiocinando videntur, se contumeliosè, velut ridiculos procos, falsos esse. Coram ægris itaque nescio quam fabulam de unciis, scrupulis, pilulis, clysteribus, unguentis, aut eum astantibus de erroribus ægroti garrulas querimonias exorsi, tantisper ex composito moram nectunt, donec prostratis à violentia morbi viribus, ad occultandam infantiam suam, se nimis tardè accersitos, vel aliud impedimentum objectum esse, pomposè comminisci possint. O profligatam malè fartæ Medicinæ sortem! ô contaminatum desperabundæ praxeos curriculum! Quod si itaque Apollo aliquis gravi huic & admodum inveterato malo remedium efficax invenire posset, is sanè omnium regum trophæis arcubusque triumphalibus majus digniusque opus præstaret.

Ego sanè ut ingenuè fatear quod sentio, vix dum modum reperio, quomodo Naturæ consultum Medicum ab hac communi calamitate immunem redditum, in tutiorem felicis praxeos portum exponam: Aut si forsan nonnulla supersint, quæ ad hanc difficultatem tollendam maximum emolumentum afferant, hac tamen Oratione & hoc tempore omnia comprehendi nequeunt. Ut itaque compendio utar, dicam breviter: *Praxeos Medicæ longum & difficile iter est per præcepta; breve & efficax per exempla: magnoq; Medicos non tam schola, quam Hippocratis contubernium genuit.* Naturæ-itaque consultum Medicum in praxi ritè obeunda ad duos omninò scopos respicere velim: Primò optem eum ad imitandum comparatum esse: ut eos videlicet, quorum similis esse discupit, tota mente intueatur: neque tantùm ad meliorum & præcellentium Medicorum normam, verùm etiam ad stultissimorum expertiumque vanitatem inconcinnam & ineptias, veluti ad cujusdam speculi considerationem, omnes suas actiones dirigat. Ut enim aliàs Catonis Censorii testimonio stulti imprudentiâ suâ multum eruditis & sapientibus conferunt: doctì verò & prudentes nihil stolidis illis & ignavis prosunt: Ita in praxi Medica ritè instituenda insipientes Medici prudentibus non parum operæ præstant: evitandorum enim quotidiana in ipsis elucent documenta: Hi verò nihil prosunt illis, quibus in propaganda malitia nullus terminus figi, nullus pessulus rectè objici possit. Deinde denuò imperem ipsi, ut auxilia Medica, eorumque genuinum præparandi modum à PARACELSO & CHYMICIS, curandi verò Methodum Indicationum inveniendorumque momento constantem ab HIPPOCRATE, recentioribusque probatæ fidei & experientiæ Medicis repetat. Hoc enim pacto fiet, ut quemadmodum olim Admetus nunquam Alcesten in uxorem accepisset, nisi Apollinis & Herculis consilio ab illo Leonem, ab hoc Aprum, duas dispari genere feras uni currui eodemque jugo junxisset, ita nullus mea quidem sententia verum legitimumque sanandi modum assecuturum se speret, nisi HIPPOCRATIS & PARACELSI simul legitimus hæres fuerit, hoc est, nisi Veterem illam cum Nova Medicina conjunxerit. Illum enim tum demum deposcent hæc secula sapientem sanitatis conservatorem, strenuumque morborum expugnatorem, qui NOV-ANTIQUÆ MEDICINÆ fructus decerpserit pulcherrimos; donec forsan imperscrutabili DEI providentia longè exactiorem divinioremque benè medendi artem, ex TERRÆ PHILOSOPHICÆ AQUA CRYSTALLINA, ET IGNI RUBICUNDISSIMO in unum centrum perenne & inviolabile coactis & unitis scsturientem, hoc extremo seculo, ut olim haud levibus indiciis densam tenebrarum abyssum, potestatis suæ igniculis diverberantem posteritas nostra, si qua futura est, possessura sit. *Quid, cui, quando & quantum novit ipse DEUS: cujus nomen glorificetur, & in æternum sit benedictum.*

Quid est igitur, AUDITORES, ut tandem vela contraham, in quo occupatum Philosophum seu Naturæ-consultum Medicum, cum proposuimus, vidimus, audivimus, quod non totum eò unicè tendat, ut is vir prudens sit benè naturam movendi peritus? Primum enim fari, loqui, dicere, differere, numerare, metiri, beneque vivere discit: quorsum & in quem finem? nimirum ut aliquando loquendo, dicendo, differendo, numerando, metiendo, benè vivendo instrumenta ad naturam benè movendam apta & accommodata sibi fabricet. At quomodo movebit naturam per naturam, nisi eam probè perspectam cognitamque in creaturis habuerit? Ex Physicis itaque intermedia hæc instrumenta ad benè movendam naturam sibi sumit: ut enim naturam moveat, sine mundo omnium creaturarum domicilio ipsum efficere haud potis erit. In mundo considerat mundum, tum illum superiorem & MAJOREM, tum hunc inferiorem & MINOREM: quorum invicem per omnis correspondentem Analogiam studiosè investigat; Arcana rerum beneficio Ignis scrutatur; Morborum naturas explorat, ut tandem ab ipsis Naturam aliquando valdè labefactatam, & tantùm non oppressam, per naturam moveat: Id quod cum dextrè medicando efficit, NATURÆ-CONSULTUS MEDICUS *non potest non esse vir prudens benè movendi naturam peritus. DIXI.*

DISPUTATIONUM MEDICO-CHYMICARUM PRIMA, INAUGURALIS M. JOHANNIS HARTMANNI,

PROFESSORIS Mathematici publici.

THESIS I.

Medicina universa ad actionem comparata est, ad contemplationem minime: De rebus itaque naturalibus subtiliter disputare, declamare, rixari, non est medicari.

HYPOMNEMATA.

MEDICINA *est ars*: generat enim quippiam. Phil. 6. moral. cap. 4. Ejusque finis est opus. Scal. exerc. 1. f. 3. Gal. 1. de constit. artis. II. *Estque ars benè medendi*: tota consistit in προσθέσει καὶ ἀφαιρέσει. Hipp. de flat. Sanitatem conservat, morbos depellit. Acti. III. Medicinæ itaque vocabulum propriè refertur ad partem curativam. Gal. lib. num ratio tuend. san. art. med. spectet. IV. Ille est revera Medicus, qui τῶν καμνόντων θεραπευτής. Plat. 1. de Rep. V. Tanti est exercitus, quanti est Imperator, ait Florus: *ita tanti sunt omnia instrumenta medica, omnes herbæ, metalla, succi, Magisteria, Elixiria, &c. quantus est Medicus: Hæc enim omnia non auxilia, sed tantùm auxiliorum materia sunt.* VI. Tunc autem auxilia fiunt, quando suam formam seu naturam induunt, hoc est, quando in tempore, ac ut decet, Medici ea applicant. Gal. lib. 2. de alim. facul. & 6. Epid. com. 5. Aph. 1. VII. οὐδ' ἰατρικοὶ ἐκ τῶν συγγραμμάτων γίγνονται. Eth. Aristot. 10. *Et*, Declamationes ambitiosorum opera, ociosorum cibi sunt. Scal. exerc. 307. f. 20. VIII. *Nihil itaque proficient speculationes, etsi ipsius Mercurii contemplationibus non cesserint.* IX. *Atque hoc sumptum est ex Philosophorum Scholis.* 1. In arte salubrium facile est nôsse mel & vinum, & Helleborum; itemque ustionem & sectionem: at nôsse quomodo hæc ad sanitatem adhibenda sint, & cui, & quomodo, ita difficile est ut Medicum esse. Arist. 5. Ethic. 2. Si quis noverit ea admovere corpori, quæ calefaciunt, & quæ refrigerant, & quæ alvum subducunt, &c. deinde pro Medico se talis gerat, interrogandus erit, num præterea sciat, καὶ οὕστινας δεῖ, καὶ ὁπότε ἕκαστα τούτων ποιεῖν, καὶ μέχρις ὁπόσου, quibus, quando, quatenus hæc singula sint adhibenda: quòd si neget se hoc intelligere, certè is, insanire, nec pro homine habendus esse videbitur. Plat. in Phœdro. X. οὗτοι γὰρ ἀγορῇ ἐργαζόμενοι μετὰ θρασύτητος ἀπατέωνες. Hi nimirum sunt qui Acroases faciunt, garrulitate suâ imponentes. Hipp. περὶ εὐχημ. XI. *Unde non mirum est, quod Aristoteles de sui temporis Sophistis dixit, οἱ σοφισταὶ κατὰ τὰ ἤδη συμβαίνοντα, idem de hodierna Medicina verè prædicari posse.*

II.

Venena in corpus humanum agere certum est: sed quo vero, quâ denique ratione agant, penè, ne dicam prorsus, incertum: ut ut sit, natura venenorum ἀμφίσφατος cladium humanarum exercitores dedocere vix potuit, quomodo vaferrimo ingenio venena etiam intervallo temporis enecantia non temperarent.

HYPOMNEMATA.

1. VEnena, *quâ venena, aut nunquam, aut dubiè sensibus occurrunt*: eorum enim natura est obscurissima. Scal. ex. 33. sect. 2. II. In intellectu verò modico nihil est quod non prius fuerit in sensu. Arist. III. *Experientia igitur usuq; pernicies venenorum cognita fuerit, nullius tamen rationem, unde hæc vis dependeat, absolutam reddere unquam potis fueris, quantumvis omnem hostilitatem adversitatemque, vel qualitatibus primis, secundis & tertiis, vel toti substantia, vel formæ specificæ annumeraveris.* IV. Sicut itaque in plerisque, ut vulpes elusa à Ciconia, lambimus vitreum vas, ita hîc pultem non attingimus. Scal. exerc. 307. sect. 21. V. *Venenorum itaque propriè nulla est scientia; nisi* ὑπὸ στῆναι *in salutari illo occultæ proprietatis asylo*, Scal. exerc. 218. f. 8. *collocanda sint.* VI. Cæterùm satis erat olim Neroni, coegisse Locustam veneficam, ut coram se in cubiculo, quàm posset velocissimum & præsentaneum venenum coqueret. Suet. in Neron. vita. *At funesta gentium protervia fidem facit hodie à temperatis venenis differri mortes posse, suo tempore invasuras, ubi illùm minus expectata fuerint.* VII. Omnis actio sequitur potentiam agentis, & convenientem subjecti dispositionem. Philosophi passim. *Iis itaque vel simul vel seorsim immutatis, immutatur etiam ipsa actio. Immutatur autem, quia ejus principia immutantur*: Potentia enim est principium operarum & affectionum, Arist. 7. Metaph. Scal. exerc. 307. f. 16. *Et*, receptivum non recipit per modum imprimentis, sed per modum receptivitatis. Scal. ex Scholasticis exerc. 16. f. 2. VIII. Ex actione porrò immutata oritur resistentia. Piccolh. lib. 5. de prim. mat. c. 18. *Ea vel est ab agente, vel à patiente, non quà agens aut patiens, sed quà immutatum: idq; vel κυρίως, vel κατὰ τι; illud includit resistentiam perfectam, hoc imperfectam: Perfecta impedit omninò, ne passio ab agente in patiens introduci possit: imperfecta quadantenus resistit; Pro diverso numerum seu inæquali causæ efficientis, à qua resistentia pendet, virtute seu dispositione.* IX. *Exeamus jam ex hac scena in campum, ut propositæ veritatis lucem in aprico contemplemur.* X. *Venena natura sunt inimica; eaq; quàm pessimè agunt, tàm maximè noxia sunt.* XI. *Eorum vis aut penitùs tollitur, aut suspenditur saltem, ut celeritati tarditas & præcipiti letho languor succedat.* XII. *Utrumq; causas suas habet: 1. vel ab imminuta potentia veneni solius artis Alexipharmaca opponentis beneficio.* Mythridates Bithiniæ & Ponti rex ab usu Mythridatii venenis omnibus superior fuit. Gal. lib. 2. de Antid. Paul. lib. 5. c. 28. Plutarch. in Pompe. vita.

Perfecit poto Mythridates sæpè veneno,
Toxica ne possent sæva nocere sibi. Martial.

2. Vel

2. *Vel a subjecto corpore ad recipiendum minus apto, tam natura quam consuetudine.* Cicuta Sturnis, & utrique anui, alteri (de qua Gal. simpl. med. facult. lib. 3. cap. 18.) alteri (de qua ex S. Empirico Mercurialis lib. 1. de venen. cap. 5.) ejus ʒxxx. 3. sine ulla noxa absorbenti, non fuit θανάσιμ☉. Cambajæ reguli filio, Scal. ex 175. & puellæ Indicæ Alexandro M. missæ, Santes Ardoyn. ex. Arist. lib. 1. de venen. cap. 8. veneno enutritis illud profuit. XIII. *Resistunt ergo venenis tum Alexipharmaca, tum juxta naturam etiam consuetudo, eorumque vehementiam vel elidunt prorsus, vel retardant.* A rabido cane commorsi non confestim, sed interdum benè longo tempore pòst in rabiem agitantur. Mathiol. ad Diosc. lib. 6. cap. 36. Apud Scythas reperiuntur radices, quarum aliæ celeriùs, aliæ tardiùs interimunt: ita ut nonnullos tabe quadam paulatim consumant, Theoph. de histor. plant. 9. cap. 15. XIV. *Quod natura itaque facit in producenda venenorum pernicie, id æmulatur ars:* hæc igitur quemadmodum venenis interdum calcar adhibet, ut celeriùs operentur: Sic Amsiam cum Sesamo comestum celeriter & sine dolore interimit. Scal. exerc. 175. ita potest aliquando frænum addere ut tardiùs. Valleriola lib. 3. locor. comm. cap. 18. M. Attilio Regulo Carthaginenses venenum miscuerant, quod mortem in diem proferret, hoc est, ut viveret quidem, quoad fieret captivorum permutatio, pòst autem grassante sensim veneno extabesceret. Agell. lib. 6. cap. 4. *Atque utinam hodie minùs cognitum esset quomodo venena, etiam in multum tempus dilata internecione: temperanda essent, minùs minusque periclitarentur Magnates!* XV. *Utrum verò venena articulo temporis exquisito & certo definiri possint, difficultatis plenum est assertio: Hoc constat ex Hermolao Barbaro,* viro incomparabilis doctrinæ, qui nihil non cognitionis sui sæculi ad antiquitatem referre conatus est, Scal. ex. 157. Aconiti radicem præparari posse, ut biennio tollat, anno, mensibus sex, tribus, duobus, uno.

III.

Prosapia morborum finita est: Novi itaque hodie minimè generantur.

HYPOMNEMATA.

1. ACcidentia suis in causis tecta diu latent, suscipiuntque furtim incrementa, ut sensus fallant: sicut & lapidis pertusio, quæ à gutta fit, & ædium ruina. Scal. ex. 181. f. 19. II. *Sic igitur & morbi, quos ut repentinus insultus invehere videtur, ita non sine apparatuum antegressione à priscis observata subeunt pedetentim, donec absolvantur.* III. Non sunt in naturæ potentia species novæ, præter has, quæ nunc extant. Scal. ex. 249. f. 1. Neque nova entia videntur temerè in naturæ censum invehenda, sine manifesta necessitate. Scal. ex. 61. IV. Raritas aut ignoratio facit admirationem. Scal. ex. 157. f. 3. V. *Minus & magis in morbis novitatem & differentiam non pariunt:* Hæc enim illa non suscipit. Aristo. 8. Met. c. 10. *Et,* Accidens non reddit aliud, sed essentia alia reddit aliud. Zab. lib. 2. post. cap. 12. contex. 77. VI. Incrementum itaque & collectio magnitudinem & multitudinem potest apponere, sed subjectum de suo genere non emovere. Plut. in Symp.* VII. Περὶ δὲ τῶν ἀφανεστάτων, καὶ χαλεπωτάτων νοσημάτων δόξῃ μᾶλλον, ἢ τέχνῃ κρίνεται. Hipp. de flat. VIII. Morborum enim omnium unus & idem modus, una species, & causa eadem. Hippoc. ibi. IX. *Morbus absque causa nullus gigni potest:* Nihil enim est efficiens sui ipsius. Aristot. lib. de motu animal. cap. 5. *Et,* In rebus naturalibus nihil est sine efficiente. Scal. ex. 307. f. 27. X. *Neque vis est ulla, quæ ex nihilo contra leges naturæ aliquid possit producere:* Nihil enim agit supra vires proprias. Zabarell. de calor. cœl. c. ult. XI. Ex iis autem morbi enascuntur, è quibus vivimus. Hipp. de insomn. XII. Neque sunt peculiaria morborum semina, sed illorum vitia respectu nostri, nostraq; in iis delicta naturam perturbant: Perturbationes autem discrimina habent sempiterna, quæ novis sæpenumerò efferuntur nominibus. Diogen. ap. Plut. Sympos. 8. q. 9. XIII. Nomina autem sunt ab arbitrio inventoris. Scal. ex. 293. & 266. Zab. 4. de Meth. c. 21. ὄνομα ἐστὶ φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην. Arist. 1. περὶ ἑρμην. 2. XIV. Affectiones sunt naturæ, quæ δημιουργὸς omnia in morbis operatur. Gal. in arte.

IV.

Summum est Axioma, à summo Dictatore Hippocrate in scenam Therapeuticam introductum: τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἰήματα. lib. de flat. & 2. Aphorism. 22. Verum illud haud statuitur ut necessarium. Non igitur quod statuat, sed quod non statuat, simul statuitur & hoc: Sæpiùs similia similibus, quàm contraria contrariis curari.

HYPOMNEMATA.

1. NEcessarias Propositiones Arist. vocat eas, quæ sunt de omni, per se, & universales. Zabar. 3. de Meth. c. 4. *Necessarium itaq; est quod aliter se habere non potest,* seu, quod necesse aliter potest. Scal. de caus. l. l. 11. cap. 166. II. Nihil horum potest dici de eo quod est receptum in Medicorum Scholis; *Contrariorum contraria sunt remedia.* Ammon. in introd. Porphyr. Non enim ibidem est essentialis, seu perpetua ac insolubilis prædicati cum subjecto connexio. Zabar. d. l. & lib. 1. de propos. necess. c. 1. Secus quàm Gal. πᾶν θεώρημα καθόλου esse debere contendit. de opt. Secta, & ad Thrasyb. III. Artis medicæ finis unus, sanitatis nempe consecutio, modi consecutionis sunt plures, lib. de opt. Secta, & lib. ad Thrasyb. IV. Νούσων φύσεις ἰητροί. Hippoc. 6. Epid. sect. 5. Aphoris. 1. Aretæ lib. 1. c. de cura morbo. diut. Celsus lib. 3. c. 1. Gal. lib. 3. de cris. & 9. de plac. Hipp. & Plat. & lib. ad Thrasyb. c. 30. & 31. V. Τῆς φύσιος δὲ ὑπηρέτης ἰητρὸς, ut sæpè repetit ex Hipp. Galen. VI. *Naturam itaque adjuvare est mederi,* qua repugnante irrita sunt omnia. Hipp. de lege. Nec servari quis potest, nisi natura morbum superaverit; neque perire, nisi natura victa sit, morbusque ea superiore evadat. Gal. de tot morb. temp. cap. 5. VII. *Medicamentum igitur respectu finis sui, ei quod in homine est secundum naturam, existit simile: illud enim promovet, ampliat, conservat: sic & temperiem servat, meatus aperit, & unitatem quam oportet, tuetur: Ut interim non negem, actionem naturæ in id, quod præter ipsam est, agentis, esse contrariam: ab illa enim hoc corrumpitur, abigitur, perditur.* VIII. *Intercedit itaque, & ubi maximè contraria contrariorum remedia dicuntur esse, similitudo quæpiam viget: quam negare est vim inferre naturæ:* cujus potentia latè patet. Scal. ex. 15. IX. *Pergo ulterius:* Morbi oriuntur ex dissidio Principiorum. Hipp. de loc. in hom. X. *Principia sunt tria illa consequentia,* SAL, SULPHUR, & MERCURIUS: *Ea sunt consequentia, non Logica, sed in re, quæ naturæ cujusvis rei composita posita.* XI. *Id quod experientia omnium rerum Magistra, hujus seculi λογοδαίδαλ☉ mirificè comprobavit.* XII. *Ea igitur quoniam omnium rerum compositarum principia sunt, etiam humani corporis, & remediorum omnium fuerint.* XIII. *At remedia ex majore mundo in μικρόκοσμον comportanda sunt:* sunt enim instrumēta Medica. Gal. de art. constit. c. 14. Hippoc. τὰ ἀντία vocat de arte. XIV. Cognitis verò Principiis morborū, facilè est invenire remediū. Gal. meth. med. lib. 1. & 7. XV. *Sic igitur Sal externus Sali interno: Sulphur externū Sulphuri interno; &*

Mercurius externus Mercurio interno συμπάσχοντα, singula singulis in eodem genere mideantur. XVI. Simile enim libenter it ad simile, tanquam pars ad totum, aut tanquam pars ad cognatam partem unionis appetens. Scal. ex. 105. sect. 2. XVII. *Hujus loci est Syllogismus Physiognomicus, quem Averrhoes eleganter Syllogismum Anatomicum vocat:* de quo Arist. Prior. 2. c. 28. XVIII. *Ejus enim ut Anatomia illa viva, seu conspiratio rerum naturalium in primis extructa mirificè evincit curationem potiùs Similibus quàm Contrariis deberi.* XIX. *Syllogismi Physiognomici κατασκευὴν paucis cognitam, sed immensè utilem, placet breviter adumbrare.* XX. *Corpus humanum afficitur morbis:* ὅτι γὰρ ἂν λυπῇ τὸν ἄνθρωπον τοῦτο καλεῖται νοῦσος. Hipp. de flat. XXI. *Morbi singuli habent sua signa: signa autem cognitioni inserviunt;* suntque τὰ ἐξαγγέλλοντα Hippocrati de arte. XXII. *Signa eadem reperiuntur etiam in remediis, quæ nempe illa à sapientissima natura πολλαχῶς ita signata sunt.* XXIII. *Sicut itaque unum unius morbi, ita unum unius remedii signum proprium & reciprocum est.* XXIV. *Sic igitur ex natura eorum, quæ sunt πρός τι, licet dicere: Hic Morbus est hujus remedii. Et: Hoc remedium est hujus morbi.* XXV. Verbi gratiâ: *Obstructio Pulmonis est Tussilaginis. Et: Tussilago est obstructionis Pulmonis.* XXVI. *Thema itaque est: Tussilago est remedium obstructi Pulmonis:* Ratio: *quia gerit ejusdem signa.* Oportet autem signum secundum aliquid ei, quod ab ipso ostenditur, connecti. Gal. 6. Aph. 16. XXVII. *Syllogismus Physiognomicus est ejusmodi:* Quodcunque vegetabile gerit signa obstructi Pulmonis, ejus est remedium: Tussilago est talis. Ergò. XXVIII. *Hic Propositionis antecedens & consequens sunt ἀντιστρέφοντα: ea enim æquè latè patent:* secus unum unius signum non esset. Arist. d. 28. c. 2. Priorum. XXIX. *Hinc Canon I. In Syllogismo Physiognomico signum cum morbo & remedio vicissim retro commeant.* XXX. *At Assumptionis partes non reciprocantur. Ea enim non æqualem inter se latitudinem habent.* XXXI. *Hinc Canon II. In Syllogismo Physiognomico signum reperitur in tota specie tum morbi tum remedii, sed non sola. Neque enim omne quodcunque signum obstructi pulmonis gerit, est Tussilago.* XXXII. *Est quidem signum obstructionis pulmonis in tota specie hujus morbi: est idem signum in tota specie Tussilaginis: sed signum hoc non est in sola specie hujus morbi, neque in sola specie Tussilaginis: reperitur enim tum in aliis morbis, tum in aliis remediis individuis. v. g. quibusdam mineralibus, in quorum tamen specie sola pariter non reperitur.* XXXIII. *Ex signis igitur remediorum naturas cognosci posse luce non eget meridiana.* XXXIV. *Atque sic tandem eveniet,* quod Fernelius ex Euripide seriò exoptavit, ut res ipsæ cum hominibus colloquantur, & se quales sint explicent, procul amandatis artificiosis sermonibus de abd. rer. caus. lib. 2. c. 18. XXXV. *tandem abest, ut felicitas destituat Medicum externis illis signis Anatomen internam consociantem, haudq; vulgariter demonstrantem, causas morborum è realibus in rerum natura existentibus principiis, viribus & potestate ingenita,* Hipp. δυνάμεις appellat, *ad sua effecta producenda pollentibus, dependere.* XXXVI. *Quia itaque illa referta sunt essentiis, tincturis & proprietatibus* (quarum una cognitio res ipsas exercet. Fernel. de abd. rer. caus. d. l. 2. c. 28.) *similiter jubent in morborum causas penitus, sicuti in silenos Alcibiadis introspicientes ὀφθαλμοῖς: In ea nempe ad sua ipsorum seminumq; domesticas proprietates, confluentiarum & conspirationum causas genuinas dexterrimè confugiendum esse.* XXXVII. Nihil enim est in Principiato, quin vel actu vel potestate fuerit in suis principiis. Scal. exer. 307. sect. 20. XXXVIII. *Morbi igitur è quibus oriuntur, iisdem etiam curantur: Oriuntur autem è dissidentium Principiorum seminumq; essentiis, tincturis & proprietatibus. Ergo.* XXXIX. *Harum itaq; proprietatum natura extat similis: Exactè dico similem non eandem:* Similitudo enim non affert identitatem. Scalig. exer. 307. s. 16. XL. *Et quia illa περιττῶν apta sunt ad ablationem abundantium, & ad appositionem deficientium,* quæ πρόσθεσις καὶ ἀφαίρεσις Medica est Hippocrati de flat. *quid vetat ἀναμφισβητήτως confiteri; Etiam similia similibus curari?* XLI. *At verò δυσχεραίνειν παιδικῶς, & fastidire id, cujus necessarius sinceriorq; usus vulgò ignoratur, nimis quàm curti nasutiq; judicii est.* XLII. *Sed ne his tantùm angustiis similitudinem Therapeuticam circumscribere velle videar, præter evidentes historias totus apparatus Medicamentorum Purgantium in subsidium veniat.* XLIII. *Etenim ea 1. sive ὁμοιότητι τῆς ὅλης οὐσίας humores attrahant,* quæ Galeni & cæterorum fuit sententia: *2. sive facultatem expultricem stimulent;* quod recentiorum est dogma: *3. sive propter substantiæ similitudinem humores in corpore, vel quantitate vel qualitate augeant, unde alterius accessionis natura pertæsa expulsionem moliatur;* quod est nuper non improvidè natum αἴτημα: *4. sive Salinis suis virtutibus, Mercurialibus, Antimonialibus, Arsenicalibusq; spiritibus stipatis, excutiendi officio defungantur:* quæ Chymicorum è naturæ fontibus eruta sententia est: *sive qualitercunq; inquam, evacuent, similitudo sibi possimas partes, & quidem numerosius arrogat.* XLIV. *Sic igitur v. gr. Rhabarbarum & Scammonium ἐξ ὁμοιότητος lege biliosas febres curant, &c.* XLV. Hippocrates 5. Aphor. Juvenem εὔσαρκον æstatis tempore Tetano laborantem multa aqua frigida perfusum sanat: quod idem præcipit in Opisthotono. lib. 3. de morb. XLVI. *Sic* eidem vomitus vomitum curat: & Purgatio ad fluxum ventris appositum remedium dicitur. lib. de loc. in hom. XLVII. *Sic* Galenum, φλεγμονὴν gutturis simili medicamento excalfaciente & siccante curari posse, historica experientia edocuit. lib. 10. de simpl. medicam. facultat. XLVIII. *Sic* idem ut Hippocratis decretum 6. Aphoris. 31. experimento comprobaret, Ophthalmiam vini meracioris usu curavit. 6. comm. Aphoris. 31. XLIX. *Id quod postea* Aetius Tetrab. 2. serm. 5. c. 7. Ægineta lib. 3. de re med. c. 2. Et Philoteus in comm. ad d. Aphorismum asseruerunt. L. *Exempla similitudinis non do plura, quia* eorum plura quàm muscarum cùm caletur maximè, ut cum Comico concludam. LI. *Unicum modò mirari subit, cur commentatores in d. Aphoris. τῶν ἐναντίων, ex eodem tanquam ex Maxima, & immediato Principio, ut vocant, dignitatem totiusq; Medicinæ fundamentum arcessant: nisi Principem Gal. inconstantia insimulare velint, Stationem contrariorum pluscculum deserentem, & ad Opposita saltem provocantem.* Meth. med. 11. cap. 12. LII. *Unde nimirum postea τῶν ἐναντίων tyrannide aliquantulum mitigata, Doctores in Oppositorum castra commigrarunt; pro oppositione qualicunq; quantumvis parum distet, militantes.* LIII. *Ut minùs ἀφιλόσοφον fuerit Argenterio, propter perlevem oppositionem in Diversis acquievisse: cum Opposita interdum Diversorum formam induere, eaq; nonnunquam Similibus obblandiri soleant.* LIV. *Sed de his satis:* Nec enim in re difficili, quando alii nodum solvere nesciunt, jocorum acie eum scindendum esse existimabam. Ex Scal. ex. 173. sect. 1.

V.

Hæmagogum cæteris Medicamentis evacuantibus per omnia correspondens, si prudentissima natura negavit, saltem rem medicam non destituit, quomodo interdum, posthabitâ Phlebotomiâ, sanguinem corporis partem lancinantem κατ' ἐξοχὴν et τόπον educeret.

HY-

HYPOMNEMATA.

I. NAturæ scientia omni Medico necessaria. Hippoc. de vet. medic. II. Ea enim est corporum sapientissima. Id. de arte. III. Cùm itaque Hæmagogum primò & per se reperiri non possit, Gal. de purgant. facult. *naturam ideone accusabimus vel fatuitatis vel sterilitatis? absit.* IV. Natura enim nihil facit temerè. Scal. ex 77. s. 5. Ideoque semper facit quod optimum est. Scal. ex. 249. s. 2. V. *Sanguinem vero per alvum evacuare est jugulare hominem*: *Et*, Medicamenta quæ per venas intestinorum & ventris sanguinem dejiciunt, venenis annumeranda sunt. Gal. de simp. purg. facult. c. 4. VI. *Historia igitur* quam Gal. d. c. 4. d. l. de herbula sanguinem primùm, tum vitam profundente ab Herbario quodam inventa, recenset, *inter fabulosæ antiquitatis particulas potius reponenda videtur: nec desunt rationes cur ita faciendum censeam.* VII. *An vero Iris copiosè sumpta sanguinem ducat*, quod Ruffus Ephesius lib. de Medicam. purgant. non ante multos annos edito, affirmare ausus est, *id ego illi* ἀναμφισβητήτως *assentiri nequeo.* VIII. *Constat tamen, neque recenti tantùm, sed & olim constitisse, sanguinem corporis partem molestia afficientem, medicamentis simplicibus educi* IX. *Sic* ex doctrina Archigenis apud Gal. 4. de compos. med. secund. loc. c. 8. Hyssopi Coma aqua simplici cocta, & nodulo tepidè oculo ὑπόσφαγμα perpesso adhibita, tam manifestè fugit sanguinem, ut linteolum ipsum sanguinolentum videatur. *E fide digna Epistola* P. de Olma ad Nicol. Monardum anno 1568. ex Peru scripta, *accepimus, Peruvianum quendam in Pasto Indos & Hispanos certo morbo laborantes* (Senibus etiam hoc auxilii genere usis robustiori corporis habitu recuperato, quasi rejuvenescentibus) *juncturis membrorum, vel etiam aliis partibus morbosis succo herbæ cujusdam illitis, ac postmodum pannis consertim coopertis, sanâsse, ab iis enim brevi elapso tempore sanguinem purum exundantem Indus detergebat, identidem inunctione repetita: Et vero herbam Indum nec prece nec pretio indicare unquam voluisse.* XI. *Sic* Moschus sincerus naribus admotus sanguinem illicò elicere dicitur. Scal. ex 21. XII. *Sic forsan non ignotum est nemini, in pratis, & hortulis nostris herbulam, alioquin vulgarem, succrescere, cujus pauxillum naribus insufflatum hæmorrhagiam excitet, pro labiis eam moderante prudentia Medica.*

VI.

Venas & arterias in toto humano corpore mutuas sibi operas tradere certum est: sic enim venæ arteriis sanguinem, hæ illis Spiritum subministrant. Est tamen haud inconveniens ita inter eas partiri vices subsidiarias, ut omnem arteriam comitetur vena, sed non omnem venam arteria.

HYPOMNEMATA.

I. CErtum est τὸ συναναστομοῦσθαι ἀρτηρίας ταῖς φλεψὶ καθ' ὅλον τὸ σῶμα. Gal. 6. usu part. 10. & 17. II. Ut vasis ipsis sit conspiratio quædam & materiarum conjunctio 5. usu part. 2. III. Venæ sanguinem deferunt ad totum corpus. Arist. 3. part. 4. Gal. 1. usu part. 16. & de differen. morb. 7. Arteriæ facultatem vitalem & sanguinem spirituosum ferunt. 8. plac. 8. IV. *Sanguis itaq; spiritus est materia & spiritus vita quasi sunt & anima ipsius sanguinis.* V. *Idcirco* aliquoties usu venit, ut vena una duntaxat sauciata, non modò naturalis sanguis universus, sed unà vitalis quoque effluat, ipso vulnerato penitus pereunte. C. Bauhin. Anato. lib. 4. cap. 24. VI. Galenus ostensurus vasorum uniones asserit venis majoribus sectis, si totus sanguis effluere permittatur, consecutione & arterias evacuari: aperto enim cadavere sæpissimè cum venis etiam arteriæ sanguine omni destitutæ repertæ fuerunt. Bauhin. ibid. VII. *Cæterùm in omnes partes sanguine nutriendas a provida natura necessarii ductus & canales dispositi sunt, per quos nisi sanguis feratur uno in loco concrescens ulteriùs non promoveretur: Est enim ille crassior, quam objectas sibi corporis partes duriores & densiores penetraverit.* VIII. *Spirituum substantia subtilior est magisq; aerea, ideoq; magis penetrabilis, nequaquam suis destituta vasis, ubi per partes densiores cursum alioquin impedientes illi permeandum fuerit; sed facile alias suo officio defunctura, ac sine vasis in partes exteriores carnosas & superficiarias insinuanda, ubi minùs nempe ipsi à transitu periculum fuerit.* IX. Corpus enim humanum est σύμπνουν καὶ σύρρουν ἐκδικάϊον Hippocrati & Galeno. X. *Necessario itaque vena ad omnes partes pertinens, arteria non item.* XI. *Arteria igitur semper sibi comitem habet venam, sed non vicissim omnem venam comitabitur arteria.* XII. *Idipsum est* quod Gal. ait: ubi vas arteriosum videris, ibi necesse est venam etiam esse: paucis tamen venis in corpore, quæ ad cutim pertinent sine arteriis divisis: id quod accidit in manibus & cruribus, & iisdem externis atque anterioribus potissimùm, quòd partes hæ positionem habeant minùs præcipuam, quàm internæ. 16. usu parti. 12. XIII. *Sed esto*: Galenus aliquot arterias sine sociis venis enumerat, in fine lib. de dissect. ven. & arter XIV. *Easdem vero partes quorsum arteria protenduntur sanguine nutriendas esse quis negat?* XV. *Anatomicorum igitur novaculam unguemq; accuratum paulum declinans, iis etiam partibus venas saltem commodato dare non erubesco, quantum vis longius ab ipsis venis destiterint, quam Galenica ἀκρίβεια fortassis postulârit.*

VII.

Ἀντίσπασις, quæ in magnis vulnerum hæmorrhagiis fit per venæ sectionem ex parte vulneris opposita, naturæ inimica & noxia est: Non est igitur causa planè nulla, cur eam Fælix Wirtzius, *tanquam* ἀσύμφορον *minùs necessariam utilemve repudiârit*: lib. 1. c. 5. Chirurgiæ restitutæ.

HYPOMNEMATA.

I. ΠΑν γὰρ τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον: Et, τὸ δὲ κατ' ὀλίγον, ἀσφαλές. Hipp. 2. Aphoris. 51. *Et*, nimium quod est, offendit vehementiùs, quàm id quod videtur parum. Cicer. de Orat. II. Exhauritur cum sanguine vitalis spiritus. Gal. lib. de revuls. *Sanguis enim spirituosus est; inque eo thesaurus naturæ reconditus jacet; Et*, in eo anima, hoc est, vita est. Valles. de S. Philos. c. 5. III. Τῷ αἵματος præterea γλυκεῖς ἰχῶρες. Paul. lib. 1. c. 100. Illi verò sunt ὄχημα τροφῆς. Hipp. lib. de alim. IV. Immodicè ergò missum sanguinem, ut vitæ periculum non subsequatur, tamen 1. virium resolutio: 2. habitus corporis deterior: 3. temperamentum frigidius redditum: 4. decoloratio totius corporis 5. Lapsus in morbos diuturnos & exitiales, certissimè concomitantur. Gal. 9. meth. medic. c. 10. V. A sanguinis igitur detractatione abstinendum, ubi bonus sanguis exiguus est. Gal. 4. de sanit. tuend. VI. *Scopus mittendi sanguinis in magnis hæmorrhagiis vulnerum præcipuus &* unicus est, ut impetum ruentis sanguinis cohibeamus. Tagaut. Institut. Chirurg. lib. 2. cap. 4. tit. de sanguinis detract. in vulnerib. VII. *Sed noxia optimi sanguinis jactura, quàm multis sit subjecta periculis res ipsa loquitur: Cohibitio igitur ruentis tempestivioribus remediis feliciùs obtemperaret, sine injuria & dispendio tàm pretiosi thesauri.* VIII. *Tutissima minimeque fallax ejus reprimendi via, præter canones communiter observatos, continetur hac* ἐγχειρήσει.

IX. *Vulneribus sanguinis sistendi rationes difficultes admittentibus, primùm aspergitur pulvis Empiusticus, superadditis pulvillis,* qui Græcis Μοτὰ dicuntur, *eodem pulvere aspersis: qui sic habet.* X. ℞. Victrioli exicc. ℥j. pilor. lepor. minutiss. incis. Olibani, Myrrhæ, Tragacanthi an. ℥ß. Musci Fagini, ad pond. omn. Aloes ʒj. sanguini. ovilli rectè præparati, ranarum aquatil. rectè præparat. an ℥ij. Misce. F. Pulvis. XI. *Deinde applicator Emplastrum aluta vel vesica exceptum, & triduo non solvendum: quod sic habet.* XII. ℞. resinæ larignæ lb ß. Tereb. comm. ℥ij. Masticis ʒj. Succini citrini ʒij. Croci Martis igne reverberii concinnati ʒiß. M. F. Emplastrum. XIII. *Quod si ab arteria simul dissecta majus periculum imminet:* continuo enim copiosum sanguinis profluvium supervenit, vulnusque glutinari vel difficulter, vel prorsus non potest. Gal. 5. Metho. med. *funiculo serico* (ut ibid. Gal. vult. *primùm constringenda est arteria, postea cavum ulcus pulvere Victrioli ad flavedinem exiccati replendum, ac deceni ligatura Emplastro Diasulphuris* (quod ℞. Balsami sulphuris ℥iij. ceræ ℥ß. Colophoniæ ʒiij. Myrrhæ ad pondus omn. M.) *in plusculos dies cooperiendum.* XIV. *Tandem ut omnis putredo arceatur, membrum affectum linteolis madidis ex calido lixivio infusionis Lapidis salutis, quem vocant, aliquando fovendum.* XV. *Lapis salutis fit ex* Alum. Myrrhæ an. ℥iij. Victrioli albi, Anathron, Cerussæ an. ℥ij. Thuris ℥j. Boli Armeni, æruginis. an ℥iiij. simul tritis, & Posca q. s. ebulliendo in lapidem coagulatis.

ΠΡΟΣΘΗΚΗ.

CHYMICO-THERAPEUTICA Doloris Colici.

THESIS PRIMA.

CUrationem doloris Colici, à causis qualibuscunque profecti, inprimis desiderat morbi vehementia: siquidem cùm introivit, & portis se intulit, modum à capivis non accipit.

2. In eo enim Principiorum proprietates sunt potentes, acutæ, subitò penetrantes, vaporosa acciditate continuas partes inficiente.

3. Nimirum illæ radices & mineras suas in intestino pleniore pro centro possident, corporeâ & consentaneâ continuitate loci circumventæ.

4. Exinde aliquando spirituosos vapores tanquam peripherias ad certam distantiam, secundum mensuram potestatis suarum radicum ejaculantes, sæpiùs vicinas partes, potissimumque eas, in quibus confluentiam inveniunt, affligunt.

5. Sic enim regiones renum & vesicæ mucilaginibus Tartareis infertas, impressiones spirituum ex mineris Colicæ prodeuntium ad Paroxysmum Nephriticum irritant.

6. Ex iisdem nempe impuritatibus, gradibus duntaxat separationum & exaltationum differentibus, Colicæ & Nephritides proficiscuntur.

7. Hinc mirificè dolores utrinque vigentes consentiunt, peritissimis Medicis nonnunquam circa eorundem dignotionem hallucinantibus: ceu de seipso *Gal. lib. 2. c. 5. & lib. 6. c. de locis affect.* profitetur.

8. Pari ratione in ventriculi Oeconomiam Colicorum impressiones impetum facientes, nauseam, vomitum, ructus, aliaque symptomata excitant.

9. Præterea in severioribus Colicis, ubi tincturarum potestas eminentior est, spiritibus vitalibus graviter infectis cordis & arteriarum motus debilitantur: ubi sanè palpitationum creberrimi insultus horrendas animi syncopas metuere jubent.

10. Ac quod omnium molestissimum est, posteaquam sæviores Colicæ succedente tempore resolutiones spirituosas iisdem facultatibus tincturarum præditas emiserint, in πάρεσιν seu contracturam artuum abeunt.

11. Hæc itaque tot tantarumque impressionum monstra cùm radices Colicas vel sigillatim vel confertim concomitari soleant, Medicis ferias haud concedunt, neque justitium indicunt: quin illi auxiliari ne differant, *cùm semel pereuntis nulla postea suffragia prosint.*

12. Celeritatem igitur ubi medicamentorum jucunditate & securitate temperârint, næ illi scopum suum rectè assecuti videbuntur.

13. Quam sanè Asclepiadæam cynosuram quia quibusvis in morbis *ἀκίνεως ἰατρεύειν* inprimis observandam præcipit, non reformidabo hanc semitam desiderantibus certissimam Hermathenam figere, ubi nunquam impingere possint.

14. Minetas seu radices Colicas plerunque fovet alvi diuturna obstructio: Ea igitur ubi prævaluerit, antequam reliqua fiant solvenda,

15. Solvitur Enemate ex rebus ingenita principiorum proprietate *ἐκβολικῶν* emollientibus, in hunc vel similem modum præscripto: *℞. Juris pisorum* ʒvj. *Extracti Esulæ* ʒjß. *Bulliant simul: colatura adde olei sem. lini* ℥iiij. *Salis gemmæ* ʒj. *Salis comm.* ʒß. *M. injiciatur moderatè calidè.*

16. Ejectis ventris impuritatibus expeditæ ejus laxitati resistentibus, si supersit dolor Colicus (solet enim ubi hac prima operatione is planè non sopitus fuerit, saltem mitior evadere) ab aliquot horarum intervallo, vel statim, non impediente nimirum alvi duritie, hæc potiunccula absorbetor.

17. *℞. Spiritus vini optimè correcti* ʒj. *Spiritus Nitri* ʒß. *aquæ fontanæ tepentis* ℥iij. ægro stragulis benè cooperto sudores aliquandiu provocantor.

18. Eveniet videlicet universum penè corpus Medicamento perreptante, sudoremque copiosum foras ejiciente, confestim morbus solvatur, & dolor evanescat.

19. Hac amicabili igitur *ἐξαρχαίας* proprietates Principiorum Colicorum acutissimæ resolvuntur & expelluntur.

20. Ut jam nulla opus sit demonstratione luculentiori, quamobrem Spiritus sitientes, liquores altiores similes ex eadem familia, æquè maturos exaltatos, & ad extremitates ductos, *ut Hipp. loquitur,* desiderent.

21. Sic igitur dolores Colici ex spiritibus sitientibus, ac congeneres similesque liquores requirentibus progeniti sanantur.

22. Posteaquam enim illi eo ipso, quod cupiditatis œstro avidissimè perquisivêre, potiti fuerint, mitigata ferocia confectisque suis decursibus, per sudores, nonnunquam per urinas aliasque insensiles transpirationes resolvuntur: cæteris impressionibus, ab ipsis in vicinarum partium Oeconomiam factis, subinde vel sponte suâ elanguentibus, vel convenientibus instrumentis eliminandis.

23. Id quod faciliùs pleniusque fiet, si post exactam tam atrocium hostium immanitatem, reliquiæ impedimentorum pariter exturbatæ fuerint: ad quas finaliter expellendas vix dici potest quantum conferat extractum Hellebori nigri veri, artificiosè elaboratum.

24. Cæterùm solent severiores Colicæ diuturnitate temporis, vel etiam sæpiùs repetitis circulationibus gravissimæ, aut omninò nullis vel parum commodis medicamentis solutæ, in extremitates corporis coloniam ducere, quam Contracturam ex Colica vocant.

25. Hæc μετάβασις olim non infrequens fuit Britonibus: hodie pluribus familiaris est in Franconia, Buchonia, Austria, Rhetia & Alsatia.

26. De modo, quomodo nempe fiat, dissidentium opinionum nolo esse βραβευτής: hic tantùm, ubi de ejus θεραπείᾳ non inidonea forsan adjecero, brevissima Methodo πάρεσιν ex Colica ita curari posse, edico.

27. Vehementioribus evacuationibus hìc longè valere

lcre jussis, cumprimis utile est extractum Seniorts nigræ, veræ, vel extractum Esulæ justa dosi exhibitum.

28. Satis enim ipsum fuerit ad saburram, in ventriculo & intestinis hospitantem, eliminandum, & subsequentem curam tutiorem reddendum.

29. Ea adhibitis exteris ad *θεραπείαν* necessariis, interna est, & externa.

30. Internè quotidie in conveniente liquore, jejuno stomacho *spiritus Tartari gutta XX. vel XXV.* exhibentor: ac ab eo medicamento tertianis quandoque sudoribus provocatis, sæpiùs eodem die rotulæ sequentes devorantor.

31. *℞. Aquar. liliss conval. florum Lavend. an ℥ iij. Sacchari albiss. ℥ v. coquantur invicem ad perfectionem exactam; deinde remotis ab igne, & dentius pistillo agitatis addantur olei succini rectificati ℈ j. Essentia salvia ʒ ij. F. s. a. Rotula.*

32. Externè membra *παραλυτικά* primùm asperiore linteo fricantor, deinde spiritu Tartari asperguntor, tandem Balsamo Galbani Terebinthinato inunguntor: eaque singulis diebus ter repetuntor.

33. A qualibet inunctione radices Symphyti majoris in aq. fontana ad pultieulam decoctæ, linteoque in formam Cataplasm. superinductæ inunctis membris calidè applicantor: cætera Naturæ committuntor.

34. Mirum certè quantum famæ & felicitatis ab hac cura expectandum sit Medico, si singula judicii dexteritate præmensus, sese neutiquam extra hos carceres excurri passus fuerit.

35. Spiritus Tartari: *℞. Tartari albi ℔ iij. destilla igne libero per cornutam foris loricatam phlegma & oleum fœtens, confertim prodeuntibus spiritibus albis densis: ablato oleo, spiritum aliquoties a Colchotare renovato per alembicum destilla, ut deponat ἐμπύρευμα: quem tandem cum spiritu vini aliquandiu circulatum, ac vicissim ab eodem compari beneficio destillationis liberatum efficacissimum Tartareis oppilationibus interiorum exteriorumq; viscerum demulcendis remedium reserva.*

36. Balsamus Galbani Terebinthinati. *℞. Galbani lib. j. adjice olei Terebinthina clari ℔ ij. exceptum utrumque cucurbitâ vitreâ lento calore macera per unam atque alteram septimanam: postea destilla per Alembicum. Liquori destillato adjice olei Lavendula ℥ j. & destillationem repete: Elicies Balsamum generosum: quem si denuò spiritu vini adhibitis circulationibus correxeris, penetrantissimum effeceris: alioquin etiam Colicis doloribus, cum Oleo Saponis Veneti foris umbilico illitum satis tutam futurum.*

AUCTARIA.

1. Poeta nullam injuriam fecit Medicinæ, quando eam 12. *Æneid.* artibus mutis annumeravit.

2. *Κύκλῳ θεραπεύειν, quod est ap. Veget. de veterinaria cap. 6. lib. 2.* est ritè servatis omnibus a minimis remediis ad majora progredi.

3. Quam Aristoteli ingratitudinis maculam nonnulli inurunt, quia Hippocratis, cui tamen multa surripuisse, Galeno dicitur, nunquam meminerit, ab ea modò is liber evadit & integritati restituitur, *ex 4. c. 7. de Repub.*

4. Epilepsiam, puerorum matrem, neque Hippocrates, neque Galenus, neque forsan Avicenna, cui hodie id tribuitur, unquam appellârunt.

5. Sanguis nutrit deposita rubedine: Eum itaque album dicere, non est idem, quod Anaxagoras de nive planè *ἄτοπον* produxit, eam esse atram.

6. Mercurius artificiosè præcipitatus Lui Venereæ & Pesti unicè medetur.

7. Morbo vernaculo revera vernaculum remedium extat: Sic arguté Hispanus quidam Gallici morbi curationem ex ipsius loci natali ab ipsa usque America petendam esse conjectatus, Guajaci usum in nostrum Orbem introduxit.

8. Morbus Colicus & fuit & innotuit antiquitùs: alterius enim nominis potestati subjectus erat.

II.

DISPUTATIO HERMETICA.

De

Principiis rerum Naturalium realibus: in quâ aperitur & monstratur via vera ad vitalem Philosophiam, adversus errores, & *παραλόγους* Materialium, & Elementariorum Ambulatorum.

Resp. HENRICO PETRÆO SMALCALDENSE HESSO, Philos. Mag. & Medic. Studioso.

ΠΡΟΆΣΜΑ.

TURPE est inventis frugibus glandes devorare velle: turpius ingenii libertatem servitute amisisse, & ex intellectu omnium dictatore alienæ libidinis mancipium fecisse: turpissimum derelictâ regiâ viâ lineâ rectâ ad centrum veritatis, & vitales provincias perducente per salebrosa, & plus quàm labyrinthea opinationum res, quas cæcorum ac mulorum instar ad dubitationum peripheriam evagari, & in densa errorum vepreta quasi præcipitio ferri. Sed, Angustum est iter augustas Sapientiæ ad arces, ad Vitam, & Verum non data lata via est. Macti igitur, qui hujus tam felicis itineris comites esse desideratis, spretis & præteritis vulgarium de scholâ hominum rationibus, seu potius errationibus, & delirationibus, Deo Duce, Fortunâ Comite in Universitate Monarchici, & summi Professoris circumambulatoriè studeamus, & cœlestis veritatis cynosurâ, ac vitalis viæ hermathenâ ducti & docti ad ipsum Palladis templum curriculo contendamus. Speramus enim opportunitate loci perspectâ, sæpius iterato cursu tandem aliquando nos ad aureum Reginæ solium penetrare, dulcissimo Deæ aspectu, ac mellitissimo osculo frui, ipsiusq; permissu sopito Dracone pervigili aurea mala in floridis Hesperidum hortis decerpta reportare posse. Sed priùs quàm itineri nos demus, sacramento interposito caveamus, ne illibatam à seculorum exordio Naturæ virginitatem temerè profanemus, aut sacrum canibus, porcis margaritas projiciamus, aut nobile nectar stercoribus infundamus: quamvis pœnæ Actæonis nobis non sint admodum verendæ, (Horat.

Occupet extremum scabies: mihi turpe relinqui est.

ΠΡΟΑΥΛΙΟΝ.

At quis afflatus æthereus tam subitò mentem percellit, & ad sublimia raptat? quæ fulminea ista vox? procul hinc, procul ite profani: frustra Naturam adit, qui Pana non attraxerit: fures & latrones posticum ingressi de Principiis sine Principio, de Deo sine Deo loquentes. Prostratis igitur corporibus, sublimatis, & exaltatis animis in aditu preces, & ἀρὰς huic aræ imponamus, & in limine salutemus eum qui solus ὤν, qui dat esse, nosse, velle, posse, ut respondeat nobis ex adytis: γνῶθι σεαυτόν, imò Nosce Omnia.

Principium à IHOVAH, IHOVAH sunt omnia plena.

Principium ἄναρχον finis infinitus, primus motor immobilis, αὐτὸ ἐν est sacro sancta Trio-unitas, Unus Verus Bonus Deus, Pater, Filius, Spiritus Sanctus: a cujus Unitate: per cujus Veritatem, Intellectum, Sapientiam, Ideam, λόγον: in cujus Bonitate, Voluntate, Amore: ad cujus Bonitatem, Veritatem, Unitatem sunt omnia, & ipse omnia in Omnibus, & nihil ex omnibus. Ipsi sit laus, honor, & gloria in secula seculorum, Amen.

ἉΓΙΑΣΤΗΡΙΟΝ SANCTUM SANCTORUM.

Nunc igitur posteaquam divinæ Lucis radius Cimmerias mentium tenebras discussit, & oculorum nebulas, ac cataractas abstersit, passis portis ingrediamur, & ne corporum spectra, & picturæ, quæ primò sese offerunt aspectui, quod plerisque accidit, animos effascinent, in ipsum sacrarium per scalam Jacobi ascendamus, & totentâ ingenii acie, arrectis auribus, & illuminatis oculis operanea sacra percipiamus. Exoravimus enim cum Sibylla Hermeta, qui divinâ virgulâ sublatâ prodigine seclusa commonstret, hieroglyphica mysteria revelet, enarret, atque enucleet. Hem, quid audio? audire mihi videor efficacissimam *Omnipotentis vocem* omnes angulos totius rotundæ machinæ personantem: animadvertere videor vestigium quoddam *Ruah Elohim* incubantis aquis, totamque molem agitantis: videre videor internum ac invisibilem illum solem: quæ lucis opima vis: quæ fax, & purissima lampas oculos præstringit? qui flos naturæ: quis balsamus odore fragrantiss. nares ferit? qui calor insolitus totum corpus momento pervadit, & suaviter recreat? quid materia illa perlata, & crystallina sibi vult? quid manna illa cœlestis? quid linea illa viridis ubiq; radians, & gyrans universum? ô benedicta viriditas! ô jucundum spectaculū! ô delitiarū domus puriss. ô ναὸς θεοῦ, & tabernaculum cum hominibus! ô sancta Ecclesia Catholica! ô quieta, ô beata Respublica! O Domine, Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum! Quis explorari, & fatiari, quis dona tam divitis naturæ effari queat? mirari, non rimari licet. Tu verò, mihi Hermes, agedum dic nobis, quorsum tot altaria, tot icones, & monumenta, tot exedræ in cyclico hoc amphitheatro extructæ, tot nomina, & emblemata aureis hinc inde literis consignata sunt? Primùm autem edissere, quid mirabile illud punctum in medio designat, a quo omnia emanare, & ad quod tanquam ad centrum omnia collineare videntur? Est hæc *prima materia* Philosophorum, quam creator incomprehensibilis sapientiæ admirando decreto in rudem olim massam imposuit: continuus illa mater, fons vitæ inexhaustus: actionum omnium naturalium, generationum, mixtionum, transplantationum origo: quæ universam corporis anatomiam occupans pro diversitate tincturarum, impressionum, & confluentiarum diversas operationes producit: morborum omnium pepasmos, crises & sanationes moderatur: ac digestis temporibus consumptis elementis ipsa ad novorum individuorum procreationem permanet. Hanc intelligit per universales Ideas, quas eximiâ mentis agitatione in Tim. prosequitur divinus Plato. Ubi verò abstrusa illa Peripati decantatiss. materia delitescit? putabam me versipellem aliquem Protheum, hibidinosam .... formę aliquod monstrum visurum: creditur enim ἄμορφον, ἀειδὲς, ἄποιον, sensum omnem subterfugiens, etiam judicii partem, solâ analogiâ, atque id ne ... quidem perceptibilis: perhibetur esse tenuissimæ, peneque nullius entitatis (fortasse nullius veritatis) pura puta potentia, primum generationis subjectum, infinitum, & æternum. Ridiculum verò Eubulidis somnium narras, suave delirium, futiles & inutiles subtilitates. Peregrinum ignem inferunt, qui hunc fœtorem in hoc sac...o adolent. Excesto ignavissimum malè feriati hominis cerebri, aut Cerberi figmentum, ens rationis irrationale, in Utopiam, & Gehennam relegator. Mosis materia hanc planè extra naturæ limites proscribit: nostra verò est verum, & essentiale subjectum, formas omnes actu possidens, elargiens, & conservans, non abst...um quid. Verùm, ne cum larvis luctari videamur, aliò convertamus oculos.

Quid volubilis illa sphæra portendit? hæc est Sphæra Pythag. per omnes mundi partes æquabiliter diffusa, cujus centrum est ubique, peripheria verò nusquam: repræsentat autem *interiorem illam Formam*, quæ in se conet omnes causas propriæ speciei, quibus suum sibi fabricat corpus, colores, sapores, qualitates, magnitudines, situs, conformationes, consensus, durationes, omnesque signaturas tàm intus quàm foris inhærentes officiis consentaneas admirabili Scientiâ adjungit.

En, quis Leo viridis nobis occurrit, cujus oculi inaccessæ virtutis igne scintillant? est hoc ipsum tincturæ donum, nobile germen, faciens res cunctas germinare: hoc est incombustibile sulphur, ignis sapientiæ, ignis *naturæ* vivus, quem pulcerrimè describit venerandus senex Hip. in l. de diætâ ubi inquit: Ignis omnia usq; diversim movere potest, aqua omnia per tota nutrire. Hæc verò duo sufficientia sunt cum aliis omnibus, tum sibi ipsis, seorsim verò utrumque nec sibi ipsi, nec aliis. Eundem ibidem triplices in hominis procreatione circuitus facere, &c. alimentorum attractiones, partium disp...tiones, consentaneorum conspirationes, dissentaneorum expulsiones, &c. moderari: minora minoribus, majora majoribus (licet ἀπαιδεύτως adaptare, &c. luculenter docet. Hæc est πεπρωμένη Orphei, prædestinatio Parac. τὸ ἔμβιον τῆς φύσεως Theoph. Hoc lumen, & numen naturæ, hic spiritus æthereus in corpore plus quàm glorificato exultens: Ignis, & Azoth sufficiuns. Quid varia illa Deorum simulacra, & insignia, Jovis aquila, Junonis pavo, Neptuni tridens, vituli, ac pisces? quid suspèsa illa mumia indicat? Est hęc mumia illa balsamina, dita corpori pro sale, ne putrescat: hæc est arcana vis *anima*, corporis organici ἐντελέχεια: hic vigor mentis diversis Deorum nominibus insignitus, & in corpore non elementorum turbidis qualitatibus inquinato, sed puro, ac divino habitans: hæ sunt tincturæ radicales, & Chenoniæ, *δυνάμεις* Hipp. ζωτικαὶ Naz. vitales qualitates per totam viventis anatomiam sparsæ, omnibusque membris benignitate suà præsentes, quæ tamen in principalioribus concentrantur, & uniuntur, exindeque, ceu divite penu, reliquis vitam affundunt. Quid prædurus ille lapis, cui solis circulus auro splendescens incumbit, designat? Internum solem, *calorem nativum*, longè nobilioris prosapiæ, quàm elementa, proportione ... illis respondentem ostendit, qui ex perenni circulati...ne spiritus vivifici sanguinis nostri fovetur. Hoc est *humidum illud primigenium*, oleaginosum illud, & ... to spiritu totius formæ custode, & propugnat..., nec non vitali calore perfusum. Hoc omnia ... gent, mineralia, vegetabilia, animalia illa quidem occultè corporum compedibus astricta, & ... ticam Balsami naturam obtinuerint: hæc ver... ter, ac manifestè, in quibus actu plurima explic... instrumenta, ideoque solidam, ac homogeneam b...lsam

natu-

naturam non admiserunt. Hoc est vitale illud sulphur, cujus extinctio mors est, hic est totius naturæ thesaurus incomparabilis, quo omnes omnium morborum curationes absolvi possunt. Hæc est tota substantia Gal. & substantia virtutum. Quem tandem immensa illa & vacua, uò appareot, spatia usum præstant? Vocantur hæc *elementa pura*, iovisibilia, incorporea, quæ tanquam loca, matrices, & domicilia vitali, validaque potestate munita semina generatooni destinata in abyssis suis, & orco Orph. fovent, digestisq; temporibus suscitant, ad maturitatem promovent, ac emeritis diversoria, ac receptacula cōcedunt immutabili quiete beata, idque vi Verbi explicante onitam multitudinem, & imperscrutabili separatione singula locis, temporibusque congruis adaptante.

SANCTUM ΜΕΣΑΥΛΟΝ.

Rediimus ad janum visorii, quam intravimos, transitum porrò facimus in mediam *τῇ τριζόγῳ* contignatoonem, & pari animi attentoone, quæ hic peraguntur sacra, perpendamus. Cur verò pyramidis figuram exquisitè refert? hic quâ in angulum peracutum coit cœlestium indivisibilitatem cono suo æmulatur: illic inferiùs basi suâ corporibus dimensioni, ac divisioni subjectis cohæret. Quæ, qualis, & quanta miraculosa isthæc lux, per patentissimas fenestras ubertim, & confertim infusa? scias hanc esse potentissimam illam lucem primo creationis die a Patre Luminum è tenebris productam, quæ omnia vegetat, fœcundat, vivificat. Hic est calor, & ignis ille cœlestis, quem superficiarii phylosophi quartum, aut quintum elementum, aut quintam essentiam constituunt. Eccur autem singulis vitris inscripta, & quaqua versum volitantia conspicio caducea alata? Denotant hæc *Mercurium physicochę*: spiritum mundi secretum, & æthereum Herme: quo agitur omnis in orbe spiritus, spiritum corporeum, & corpus spirituale omnia permeans. Hic ab omnibus stellis, & Planetis, quorum signa hinc inde depicta cernis, maximè verò à Sole nascentium patre, & gubernatore macrocosmi effluit, & à Luna ceu matre susceptus in sublunaria hæc immittitur, qui omnibus sese applicans movet ea, prout moveri apta nata sunt. Sūt enim inferiora sicut superiora & superiora sicut inferiora. Herm. Formæ inferiores à superioribꝰ fovētur, & superiores inferiorum benignitate non destituuntur, Scal. subtilium subtilissimus. Philosophi antiqui in hoc eboro *medium* statuunt quod est quasi non corpus, sed quasi jam anima, sive quasi non anima, & quasi jam corpus copulans duo extrema, animam & corpus mundi. Hoc est cœli & terræ stabile conjugium, confluxus, conspiratio, consensus, maritatio, æterniqụe hymenæi. Huc principii loco privatus lumine veritatis *privationem* suam substituit, & obtrusit Aristoteles, quam speciosi isti, si diis placet, philos. sectatores vivis scilicet coloribus perpoliunt, *ἀμορφίας ἀσχημοσύνης, ἀμυσίας, ἀναρμοςίας, ἀταξίας*, &c. Hæc portenta verborum & rerum hac in æde locum non habent: eclipses ejusmodi, ac defectus in mentis cæcorum istorum tenebrionum invenias, in naturâ minimè. Missam faciamus insanientem sapientiam, *ἀμυσίαν, & ςέρησιν* sterilem, & *κακοποιόν*.

Sed antequam abeamus, & ad alia pergamus, quæso, quid innumera hæc *astra* ubique coruscantia significent, expedias? persuasum habebam hæc in supremo taotùm cœlo circumrotari. Est hoc cœlum inferius, in quo æquè aa sublimi astra infixa esse statæ motuum periodi, & mirifica agendi potestas luculentè demonstrant, suntque nihil aliud, quàm supra dicta *semina*, quæ in lementorum promtuariis, ceu patriâ sede habitantia essentiæ vitæque inæstimabili copiâ fruuntur, ubi nec siriunt, nec esuriunt, nec aliis vim inferunt. Progredientia verò à fonte unitatis in hanc mundanam scenam, & veluò peregrè proficiscentia ex elementis sibi similia & domestica corporum principia fabricant, & elementa, ut externa vestimenta, asciscunt: quorum infelici commercio plurimùm perpetiuntur, partium distantias & extensiones admittunt, locorum insuetis angustiis includuntur, & temporum tàm tardas revoluoones demirantur: Sunt itaque astralia corpora utriusque naturæ vincula visibilia invisibilibus connectentia, à quibus omnes impressiones, receptiones, repulsiones: omnes illecebræ sensibus insidiaturæ, omnia ornamenta corporibus obducta in mechanico processu generationum proveniunt. Prout autem corpora ipsis obveoiunt, ita individua perfectione, & fœcunditate differeotia producunt, quæ in peregrinis matricibus deponunt (omnia enim ad humanam provinciam inclinant) & gratâ actioonum vicissitudine se mutuò reficiunt.

ATRIUM.

Porrò, ne prolixis periodis involuò extra oleas, quod dicitur, vagemur, & eccentrici evadamus, retrogrediamur, & io transitu, quæ io primâ, imâ, & obscuriore delubri parte stabulantur, perlustremus, & ponderemus. Hoc primum eloquaris velim, qui fiat, quòd quadratam hæc extima habitatio formam obtineat? Quia tota elementaris est hæc regio, crassa, fixa, & ægrè mobilis loco, sicut basis, & fundamentum ædificii. Quid porrò tot cruces, & lineæ intersectæ portendunt? omnia in hoc nosodochio magno subjecta sunt cruci, mutationibus, corruptionibus: nihil hic stabile, aut firmum: perspicis tamen, si rectè perpendis, interstitium, & maceriem principia vitalia & sanabilia ab elementis semimortuis, & desperatis dirimens. Sunt autem Principia vitalia, activa, & formalia corpora, seminum rationes, ac soboles, horumque instructa, & dotata propr etatibus, quarum vigore constantes post se tincturas relinquunt: suotque temperamentorum, & craseon, separatioonum, concoctionum, aliarumque actionum causæ propinquæ, absconditos agendi modos, & fontes aperiunt, & occultarum proprietatum, quæ vulgò inscitiæ asylum sunt, explicationem suppeditant.

Sed quid tandem? denuò *Mercurius* nobis obviam fit: quid illi hîc negocii est in alieno choro, & foro? opioabar illud ad fores penitiores tanquam apparitorem, & internuncium Divæ excubias agere: sed quocunque oculos verto, in conspectum sese dat. Etiam hîc Dii sunt, at minorum gentium, & Planetæ multum à pietate & præstantiâ parentum degenerantes. Cootemplare Mercurium, Solis ille quidem, & Lunæ stemmate, & cognatione magnificè sese effert, affixam nihilominùs crucem malignam semper circumfert. Hoc autem nominis 2. suo principio tribuunt Chym. veri naturæ venatores, indicantes per id liquorem illum acidum, rarum, permeabilem, aëream, æthercam, ac spirituosam substantiam, formæ proximum instrumentum, vitæ pabulum. Hoc reliqua duo actionum frequentiâ ad siccitatem, & senium in horas festinantia assiduâ irrigatione refocillat, & fluidâ, labilique substantiæ mixtionem faciliorem reddit. In hoc colores potissimùm conspicui sunt.

Rursum pyramis, sed cruci imposita apparet, quid illa? medium spagyricum princ. quod est *sulphur*, declarat, id licet apice sursum se erigens, & jactans ignis affinitate superbiat, crucis tamen appendice elemeotorum administionem prodit. Hoc est humidum illud oleaginosum, viscidum, caloris naturalis pabulum, mercorii & salis gluten. Odorum præcipua origo censetur. Procedamus ad quadratum illud schema, quod oune oculis obversatur. Hoc 3. principii, puta *Salis* rationem & conditionem describit, quod, ut character ejus arguit, maximâ cognatione elementa, cumprimis terram attingit. Estque corpus illud firmum, fixum, substantiosum, priora duo in unum compingens, congelans, & cuncta solida reddens. Hujus beneficio cristalli congelatio, adamantis durities, metallorum robur, auri soliditas, ossium, arborum, & herbarum consistentiæ absolvun-

solvuntur, ubi frigiditates nimis frigent. In salibus omnis generis sapores deprehenduntur. Galenici salia humores vocant, domum pro Domino accusantes.

Fallor, an retrorsum imus? an omnia invertuntur? pyramides basibus sursum erectis vertici insistere qui possunt? *Aquam* hæ innuunt primum rerum elementum, humidum, insipidum phlegma, omni sulphure & mercurio destitutum, nullo odore, vitalivé aliâ virtute præditum. Quid denique tot terrei tumuli, tot crania coacervata, & passim ambitu sparsa portendunt? sepulcretum, & polyandrium hoc cœnobii esse arbitror? Indicant hæc *terram* illam absurdam, maledictam, arenosam, seu cinerem omni sale per aquarum lixivia exutum, caput mortuum: quod est alterum elementum siccum, grave, immobile, opacum, iners.

Sunt ergò *Elementa* corpora crassa, à seminibus remotissima, idcircò mortua, carentia arcanis, nihil nisi redollaceas, & passivas qualitates possidentia, vilia, & servilia pecora, perenni fluxu generationibus inservientia, quas ob res meritò infimum subsellium occupant.

Attamen his toti inhærescunt profundi isti philosophi, rebus mortuis vitæ functiones ascribunt, corticem, & siliquas pro nucleo, vestem pro matronâ, aerem pro Junone, ancillas pro Dominâ cum Penelopes procis cœco impetu arripiunt & amplexantur. Ex quibus liquidò constat, quanto intervallo vera vitalis philosophia rudem, corpoream, & elementariam post se relinquat.

PORTICUS.

Sed ne curiositate Deorum offensionem & odium incurramus, Ductoremque ac socios defessos detineamus, pedem referamus, hac tamen lege, ne obliviscamur τῦ γνῶθι σεαυτόν. Ei igitur, qui est, α, & ω, pro accenso phosphoro gratiæ gratias agimus immortales, rogantes, ut imposterum regat, & confirmet nos in veritate suâ, & à viis lubricis immundi mundi, ne vacillent, labascant, aut offendant pedes nostri, abducat. Porrò Hermeti nostro vitulum labiorum mactemus, lac & mel sinceri pectoris offeramus, linguam præconiis sempiternis consecremus.

EPILOGUS.

Vidistis nunc, ô syndromi, lectissimi, regium Deæ templum: vidistis megistanas, sacerdotes, virgines a cubiculo, à secretis, stipatores, operarios: vidistis ternia, vestumenta, & tegumenta, quibus obnubitur mortalium cœtus ingressura, ut tueatur se à profanorum, & stultorum conspectu. Quantacunque hæc strictim quidem per transennam, at non sine ineffabili voluptate vidistis. Reginam verò ipsam, ipsum conclave secretissimum, ejusque Balneum & nudam sine veste Dianam nondum vidistis, quæ si nuda à vobis cerneretur, quin incredibilis sui amores excitaret, nullus dubitarem. At enim pudicissima virago haud facilè conspiciendam se præbet, neque indumenta deponit, si non solerti separationum artificio detrahantur. Proinde non nisi exercitatis Artificum sensibus repræsentatur. Nobis autem, qui arcanorum mysteria adumbratis sententiis, & mysticis vocibus, & signis diligenti negligentiâ Lesbiâ regulâ adhibitâ involvimus, ne quis temerè novitatis, arrogantiæ, aut invidiæ notam inurat. Antecessorem laudabilibus vestigiis primâ hac vice insistendum erat, qui instituta viventis Philos. sub fabulosis involucris occultârunt, & discipulis juratis præcepta obscuritatum pleniss. proprio sudore enucleanda quasi per manus tradiderunt. Cum autem fatale tempus, quo veritas ejus filia emergat, ac illucescat, accompletum videatur, dabimus dehinc & nos nostro loco, & Marte operam sedulò, tum in hujus disputationis cursu, tum in subsequentibus, & φανερωμέναις contradictionibus σοφὸν φάρμακον adhibeamus, gladio Delphico perplexos nodos dissecemus, & rupto Pythagorico silentio Eleusina sacra pro captu capacibus palàm faciamus, Oedipo adducto, qui Sphyngis ænygmata dissolvat, candidis & incontaminatis ingeniis desiderium expleat, satisfaciat, & brevis temporis usuram patienter concessam grandi fœnore compenset.

III.

DISPUTATIO JATROCHYMICA TERTIA.

Resp. M. SAMUELE GENTERSBERGERO Bipontino Westriaco.

THEMATA PHYSIOLOGICA.

1. LIEN nequaquam melancholiæ (quæ à Galeno 2. de facult. nat. cap. 9. 2. de temp. cap. 3. & 14. Meth. c. 9. gravi & terreæ fæci vini assimilatur, & lib. de atra bile cap. 6. in vino fæci & ἀμόργῃ in oleo ἀνάλογον esse docetur) receptaculum à natura destinatus est: quam ipse attrahat, & ad sui nutritionem elaboret: id autem quod alimoniæ ineptum est, in ventriculum abstrudat: ut sua aciditate astrictoria ventriculi actiones roboret & ὄρεξιν excitet.

2. Lieni melancholicus succus, quem hepar fastidiens revomit, nutrimento non est: sed tenuior sanguinis portio. Id quod ex Galeno 4. de usu part. contra Galenum demonstrari potest.

3. In sectionibus nullus lienis sinus, nulla capacitas deprehenditur ad excipiendum tam crassam, lutosam, glutinosam à massa humorum melancholiam. Venæ quinetiam rami splenici adeò graciles sunt, ut Hipp. lib. de carnibus illas potiùs fibras; quàm venas indigitet. Cùm tamen reptaculum capacius & meatus melancholicum succum eò deferentes ampliores pro humoris proportione jure meritò esse debeant. Natura enim ordine & proportione quicquid meditatur efficit. Aristot. 8. Phys. context. 15.

4. Phocylides monet, μὴ πίσυνε τάχιστα, πρὶν ἀτρεκέως πέρας ὄψει. Humor itaque melancholicus cùm ne quidem ab oculatissimis Anatomicis vel in liene vel circà castrum illius conspectus unquam sit, contrarium statuentibus assentiri nos haud decet.

5. Cum actionum viscerum ἀντιλογία organis attractioni servientibus, necessariò excretioni destinatis contraria in magnitudine requirat: Lienem neque in ventriculum feces melancholicas amandare putamus, quippe in quem nulla notabilis & tàm crassæ materiæ atque ad motum ineptæ deportandæ via congruens desinat.

6. Præter generalem lienis usum (quem Aristotel. 3. de part. animal. cap. 7. docet) lienem αἱματοποιεῖν & juvare dicimus; humores nimirum tenuiores ex ventriculo sorbendo, coquendo, avertendo, ne ubertate & frigiditate sua venarū actionem interturbent, hæc Arist. verba loco suprà citato, τὰς ἰκμάδας τὰς περιττὰς ἐκ τῆς κοιλίας fluxionem superfluam ex ventriculo interpretantes. Quæ ab Hipp. lib. 4. de morb. luculentissimis confirmantur verbis, in hunc modum scribente. Nunc

verò

verò dicam de aqua, quomodo & cur copiosior fiat in corpore, & quomodo splen trahat in seipsum. Adsero autem ubi homo bibit amplius, & corpus & splenem aquam in seipsa trahere ex ventriculo, &c.

7. Lien in multis hepatis vicem supplet. hinc ab Arist. lib. 3. de part. animal. cap. 7. jecur adulteratum vocatur. Et a Plat. in Timæ. τῷ ἥπατι ἐκμαγεῖον.

8. Arteriarum innumeris & capacibus ramis per lienis corpus disseminatarum munus est: non vitalem duntaxat calorem è cordis specu adferre: sed tenuem etiam sanguinem, humoremque serosiorem, non autem crassam melancholiam ex liene haurire, ne in venas restagnans στερεούμενον & frigiditate sua αἱμάτωσιν remoretur: tum verò ut fervens halituosusque cordis sanguis in arterias dispersus sero temperetur. Hoc arteriæ lienis ad vicinam aortam exportant: quod deinde ab emulgentibus arteriis ad renes deducitur.

9. Quamvis Hipp. lib. de carnibus arteriam spiritum condere ac conservare autumet: & Arist. lib. 1. histor. animal. cap. 16. arteriam tracheam soli spiritui accipiendo reddendoque destinatam, nihil vel siccum vel humidum pati scribat: Id tamen minimè ἁπλῶς, sed juxta Gal. lib. 3. de fac. nat. cap. 14. κατά τι accipienda sunt: astipulante Aulo Gellio, lib. 18. cap. 10. his verbis: Arteriæ sunt conceptaculum spiritus naturalis (Medicis vitalis) misti confusique cum sanguine, in quo plus spiritus est, minus verò sanguinis.

10. Ab his non abludunt Paracelsitæ, dicentes: Firmamenti seu superioris globi astra vel vitales spiritus cordis & arteriarum elemento fruuntur puro ac spirituali, ab astris inferiorum elementorum, ventriculo nempe, hepate, liene, œsophago, intestinis, mesaraicis venis, vesica fellis & urinæ, venis, ante præparato: Et quod benigna nutricatione ad maturitatem pervenientia, fœcunda fructuum resolutione vices rependant mutuaque officiorum communicatione societatem humanæ Reip. custodiant.

11. Nullus humor actu siccus aut frigidus in corpore vivente: sed omnis humidus ac calidus.

12. Calorem illum per se nulli humorum, sed ratione spirituum tribuo.

13. Perpetua memoria dignissima est solertia Hippocratis, qui primus ex igne, aere, aqua, terra, omnes res naturales compositas esse invenit. Ex quorum analogia, doctrina de quatuor humoribus, tanquam sanguineorum animalium principiis seu elementis ab eodem exstructa est: omniumque rerum actiones & virtutes ex illis derivatæ: nec non sanitatis & morborum, eorundemque curationes ex illis affabrè petitæ sunt.

14. Quibus modò enarratis licet fides minimè derogandа sit: rei tamen evidentia edocti Hermes Trismegistus, Geber, Basilius, Valentius Monachus, & nostra ætate *Paracelsus*, philosophus *Paradoxus* & *Mysterarcha*, totaque chymicorum schola ex *Sale*, *Sulphure*, *Mercurio*, omnia corpora naturalia constructa esse unanimi consensu statuerunt.

15. Quæ elementorum differentiæ chymicis operationibus conspicuæ fiunt, nec quid in talia principia respuat divisionem: quibus tamen quatuor Elementa, tanquam priora quædam principia suffulta sunt.

PATHOLOGICA.

1. MOrbi in natura semina habent & principia, & generationes atque transplantationes ratas absolvunt.

2. Febrim quartanam ab humore tenuiore, qualem lienem attrahere suprà docuimus, scaturire dicimus.

THERAPEUTICA.

1. THerapeuticum axioma Hippoc. lib. de flatib. & lib. de morbo sacro, Galen. de arte medendi cap. 84. & lib. de meth. med. 8. & 11. aliisque locis quamplurimis, est: Contraria contrariorum esse remedia. Id quod & rationi consonum, & à rei veritate haud alienum esse arbitror. Non tamen (ut falsò quidem opinantur) huic chymicorum hypothesis contrariatur, Similia Similibus quæ curanda præcipit, ut lien liene, hepar hepate, cor corde: &c. Id quod magnis illis duobus medicinæ oculis Galeno & Hippoc. non improbatur: quorum ille 11. de med. fac. morsum scorpionis scorpione curari, docuit. Hic verò de morbo sacro: Morbos plerosque ex iis curari ex quibus nascantur. Medicamenta quin etiam Gal. lib. 8. de comp. med. s. l. probantur, quæ totius substantiæ consortio omnibus intemperiebus tanquam media extremis contraria sunt. Addunt hic alii Galeni locum ex 13. meth. c. 16. lienem & jecur similia medicamenta & alimenta postulare: quem tamen miserè à lacuna corruptum haud favere arbitramur.

2. Superflua venis per inferiorem duntaxat ventrem Gal. 13. meth. med. c. 17. evacuanda præcipit, utpotè quòd nulla per renes, quæ evacuationem illâc indicare possit, via pateat. Quam re non solùm arterias emulgentes suo privat munere: verùm etiam Hipp. lib. de aff. ἐξαιρέσει repugnat, b l osis, quicunque splenem magnum habeant, inter alia vesicam subducendam monenti: medicamentisque diureticis, quæ splenem mollire scripta sunt. Non longo intervallo subnectit sequentia, Ex pharmacis quæ splenis gratia adhibentur, alia per vesicam purgant, & ipsum molliorem faciunt, &c. Et lib. 2. de morb. in ictero nigro, qui ab obstructione lienis oritur, diuretica suadet, qualia sunt asphodeli radices cum foliis opii in vino coctas & propinatas, & asphodeli semen, Hipp. de intern. aff.

3. Febris quartana in principio leniter tractanda est, ejusque causa conjuncta per diuretica feliciter aufertur.

PHARMACEUTICA.

1. ANtimonium num possit in corpus humanum pro medicamento assumi, quæsitum est a multis. Etsi autem veneni suspicione non careat, ex catalogo tamen eorum medicamentorum, quæ in corpus assumuntur, non nisi gravi plurimorum ejusdem cum Antimonio facultatis pharmacorum, exilio eliminari potest.

2. Si quædam mordicantem vim habentia calcinata, seu igne cremata minùs mordicant: quidni idem cum Antimonio fieri existimabimus?

3. Non excludimus Tartarum, vitriolum, sulphur & metalla ex medicamentorum numero, quæ ore accipiuntur. Siquidem ab illis quoque se non abstinuit antiquitas: Eaque igne elaborata promptiùs operationem absolvere existimamus.

4. Quælibet medicamenta excrementa corpori inutilia, ac nonnunquam damnosa continent. Quare quæ talia sunt præparatione & separatione opus habent. Hæc à Chymicis rectè obitur.

5. Multa ignis commercio fiunt meliora, ac latentem medicamentorum naturam propalant, Gal. lib. de Theriac. ad pis. cap. 32.

6. Acrimoniam in combustis ignis per se nequaquam omnem efficit, uti Galeno 9. de simp. med. fac. videtur.

CHEIRURGICA.

1. SAnguinis missionem, quæ fit per Revulsionem ex parte vulneri opposita in hæmorrhagia imperitè improbat Felix Wirtzius lib. 1. cap. 5. suæ chirurgiæ.

2. Quod si enim eadem (quod tamen largitur) sanguinem impetu quodam ac quasi œstro percitum in aliquam partem irruentem compescere ac revellere potest, quidni quoque per vulnus effluentem retinebit?

3. Verùm rursum nos occupat Wirtzius, quid tum fieri velimus, ubi totum est pro vulnere corpus, ut Poëta inquit,

inquit, & quam tum venam tunderemus, ubi utrinque & in singulis artubus vulnus sit acceptum? cui responde- mus, nullam. Est enim vulnus vulneri oppositum ἀντισπαστικόν.

IV.

THEMATA JATROCHYMICA DISPUTATIONIS INAUGURALIS.

Resp. M. SAMUELE GENTERSBERGERO Bipontino Westriaco.

THEMATA PHYSIOLOGICA.

SCITUM atque ex gremio naturæ desumptum est illud Philosophi placitum: In quod quid resolvitur proximè, ex eo quoque immediatè constructum.

2. Cum igitur ἐν τῇ ἀναλύσει τῶν σωμάτων φυσικῶν quatuor in conspectum veniant: Primum spiritosa seu vaporosa substantia: Mercurius. Secundò oleaginosa, seu corpus quoddam sulphureum: sulphur dictum: quæ duo si non talibus quibus convenit vasis reserventur, sæpius in auram evanescunt. Tertium Sal, quantumvis crassius, virtutem tamen non obscuram habet. Quartum est terreum Elementum, caput mortuum dictum: non tria, sed quatuor corporum naturalium principia hypostatica, vi hypotheseos prædictæ contra Chymicorum decreta statuenda esse videntur.

3. At Chymici non solum circa medicamentorum præparationem occupati: verùm etiam eorum, cæterorumque corporum naturalium causas, partes & affectiones inquirendas, nec non juxta ejusmodi & talem cognitionem corpori humano medelam instituendam, animadvertentes: tria artificiosa indagine, quibus actionum causæ & δυνάμεις Hippocraticæ per se proximè assignari possent, quæque suo accessu corpus non tantùm trimetron: sed activum & virtuale efficerent, repererunt: Et proinde in tria quodlibet corpus naturale resolutione, quæ est partium essentialium, non contingentium proximè dispesci non temerè statuerunt.

4. Duplex est insuper corporum naturalium consideratio, pro duplici eorum vel ante vel post regenerationem Chymicam στάσει. Hæc tantùm in tria resolvuntur, uti sunt Magisteria & Elixiria Chymicorum: illa verò præter tria activa, quæ Chymicis (Aristotelis ductu, formam & naturam potiùs principii nomine dignantis, quòd sint activa) principia appellantur: quartum etiam admixtum habent, quod tamen toti non essentialiter, sed contingenter per naturæ errorum adest, secum gerens non vitæ, sed mortis anatomiam, ut Chymici loquuntur.

5. Principia illa hypostatica non æquali pondere & mensura in qualibet specierum diversitate variata mixtione inæqualiter miscentur: ita ut in alia non plus sit salis, in alia plus substantiæ oleaginosæ: in alia insuper plus Mercurii seu substantiæ spiritosæ sive vaporosæ. Quam mixtionis varietatem præclarè Lucretius li. 2. in hunc modum poëmate expressit:

Debent nimirum non omnibus omnia prorsum
Esse pari filo. Et lib. 4. & 1.
Semina multimodis in rebus mista tenentur,
Constituunt eadem fruges, arbusta, animantes,
Verùm alias alioque modo commista.

6. Quodlibet principiorum (salis, sulphuris, & Mercurii) ratione suæ essentiæ triplex est, animale, vegetabile, minerale. Ratione verò adjunctorum duplex, purum vel impurum.

7. Salium alia sunt volatilia, alia fixa.

8. Non pauci artificialem specierem transmutationem, quam nobilissima & illibatæ castitatis virgo Chymia inter alia docet, vi ratiunculæ istius, quòd ars tanquam accidens substantiam generare non possit, impossibilem rati: Chymiam indè falsitatis immeritò insimularunt, non distinguentes, quòd artes aliæ materiis subjectis dominentur, ut est statuaria, fabrilis, figulina: aliæ post administrationem debitam potiores partes naturæ relinquant, ut agricultura, & juxta Hippo. de leg. Medicina: aliæ utriusque & artis & naturæ beneficio negotium peragant, uti sunt vitriarii aurifabri, separatores metallorum & mineralium.

9. Venæ, arteriæ, carnes, &c. corpora similiaria propriè non sunt.

10. Fœtui in utero matris existenti menstruus sanguis alimento non est.

11. Spiritum hominis nativum gluten animæ & corporis cum Alexandro Aphrodiseio, Hermete Trismegisto, aliisque compluribus statuere non erubesco.

12. Calorem naturalem in homine duplicem cum doctissimo Fernelio lib. 4. Pathol. cap. 1. de feb. ponimus. 1. Insitum in solidarum partium humido primigenio inhærescentem, cujus origo cœlestis est. 2. Elementarium moderatum, & ex omnium elementorum mistione temperatum. Ille omnium actionum naturalium opifex primarius: hic adjuvans est primarii.

PATHOLOGICA.

1. SI rectè statutum est humanum corpus sicut reliqua mista ex sale, sulphure, & Mercurio componi: nunc quoque rectè statuetur, ipsa ubi à naturali statu recesserunt, morbos procreare, astro nimirum suo in malum vergentibus, Chymicorum loquendi consuetudine; Astrum sulphuris inflammationem: Salis resolutionem: Mercurii sublimationem vocantium.

2. Hisce accinit Hippocrates lib. de vet. Med. in hunc modum: Atque hæc (nempe quæ 1. & 3. thesi recensentur) mista quidem ac contemperata inter se, neque sensu deprehenduntur, neque hominem lædunt. Ubi verò quid horum à reliquis separatum fuerit, atque ipsum per se solum extiterit, & sensu deprehenditur, & hominem lædit.

3. Hisce positis quatuor humores Hipp. & Galeni minimè rejiciuntur: sed in his tria sunt Chymicorum, ita ut potiores indicationes curativæ ab iis petantur. Cui sententiæ Hipp. lib. de vet. Med. hisce astipulatur verbis: Neque siccum, neque humidum, neque calidum, neque frigidum, neque aliud quidquam ex his putaverunt veteres hominem lædere. Neque homini horum aliquo opus esse opinati sunt, sed quod in unoquoque forte & humana natura potentius est, ut ab illa separari nequeat, hoc ipsum id esse, quod læderet, existimaverunt. Idemque auferre quæsiverunt. Fortissimum autem est, inter dulcia dulcissimum; inter amara, amarissimum; inter acida, acidissimum, quæ Chymicis nil aliud sunt, quam salium differentiæ.

4. Dysenteriam cum Mercuriali lib. 3. de aff. inf. vent. cap. 28. fluxum alvi cum exulceratione & dolore intestinorum definimus.

5. Hanc

5. Hanc propriè dictam, & à notha seu spuria distinctam, divido in simpliciter talem & Epidemicam. Hæc verò est vel pestilentialis & maligna, vel leviter tantùm contagiosa: quarum illa multis exitio est: hæc licèt plurimos invadat, paucos tamen è medio tollit.

6. Est insuper alia ex accidentiū distinctione, sine febre, alia cum febre; vel stipata symptomatibus levissimis, aut planè atrocibus & sævissimis. Ratione temporis & magnitudinis distinguitur in fientem & absolutam. In fiente primum adiposa & pinguia: Gal. 4. aph. 26. adiposa intestinorum corpora (quibus interna sui parte contra injurias intestina munita sunt, & præcipuè inferiora) dejiciuntur. In facta & absoluta, ramenta & carunculæ, unà cum sanguine, pure & fecibus prodeunt. Duabus namque tunicis à natura donata intestina sunt: prima tenuiori, altera crassiori & carnosa. Gal. lib. de anat. administr. & 4. de usu part. 16. Harum si interior abraditur, ad instar epidermidis partes descendunt: si exterior, carunculæ.

7. Differentiam à situ petitam, qua alia omnibus intestinis simul, alia quibusdam tantum infesta esse putatur, inutilem & falsam esse judicó.

8. Quod Cœl. Aurel. & practici ferè omnes inter pathognomonica recensent signa dysenteriæ: dolor si infestat hypochondria & partes supra umbilicum gracilium intestinorum ulcus denotare: sin dolor hypogastriacis infestus sit partibus, crassiora intestina ulcere teneri: suadente sic anatome, infidum censemus signum.

THERAPEUTICA.

1. Clysteribus pro abstergendo & consolidando intestinorum ulcere pinguia & olea rectè immisceri non videntur.

2. Quæritur hîc, quo anni tempore usus absynthitæ corpori humano sit magis salutaris? Nos rationis ductu æstivo tempore plus commodi sanitati tuendæ importare censemus. Quò enim ventriculus in elaborandis cibis ignavior, & pituitæ congerendæ promptior est: eò imbecilliorem ejus calorem quis non suspicabitur? Esse autem ventriculum æstate cibis conficiendis minus idoneum, docet Hipp. aph. 18. sect. 1. Quare exinde nobis imbecillior ventriculi calor cum innotescat: Absynthitæ usum æstate commodiorem magisque salutarem esse affirmamus, moti facultate ejus abstersoria juxta & roborandi ventriculum, qui pollet, virtute.

PHARMACEUTICA.

1. Impossibile est ut Riolani censura Peripatetica D. Josephi Quercetani juxta & omnium Chymicorum paradoxa corruant, qualia sunt medicamentorum essentias, formas, &c. κατὰ τὸ ϖρᾶγμα separabiles esse à sua materia, itemque bonum a malo, perfectum ab imperfecto. Ut enim Peripatetici, formæ nomine activum principium designant solum, non autem materiam: Sic Chymici tria sua principia hoc nomine formæ ejusque attributorum, qualia sunt, essentia, actus, perfectio, ratio, bonum, digna judicantes, quòd ea sola sint activa, ipsis tribuerunt: Sicut nomen materiæ ejusque attributa, qualia sunt femina, turpitudo, potentia, imperfectio, malum, capiti (ut loquuntur) mortuo, seu magmati.

2. Quòd quædam acria calcinata, sive igne cremata magis vel minus acria redduntur: Non coloris beneficio, sed salium volatilium fuga, ut sunt Salarmoniatum, Rorismarini, urticæ, urinæ, &c. Vel fixorum perseverantia, quæ ignis violentiam perpessa in fundo manent, illam intensionem vel remissionem propriè fieri affirmo.

3. In medicamentorum compositionibus non tantùm spectandæ sunt qualitates miscendorum manifestæ: sed potissimùm antipathia & sympathia eorum, quæ non à temperamento elementari pendent, sed totius substantia, cui alexipharmacum ex ficubus & alkakengi concinnatum ad pestilentiale virus è corporis centro ad circumferentiam seu superficiem evocandum fidem facit. Quæ seorsim ab omni veneni suspicione aliena, mutua mixtione in veneni naturam facessunt.

CHEIRURGICA.

Gal. lib. de sang. miss. venam brachii sectam cohibere fluxum menstruorum ait: Pari pacto putandum hac eadem sanguinis missione coerceri fluxum alvi, præsertim sanguinolentum.

V.

THESES MEDICO-CHYMICÆ MISCELLÆ INAUGURALES.

Resp. JOHANNE JACOBO GUGGERO, Basiliensi.

MISCELLARUM MEDICO CHYMICARUM PRIMA.

MEDICINÆ partes præcipuæ sunt ὑγιεινὴ & θεραπευτική: Finis enim ipsius Medicinæ, in actione potiùs quàm contemplatione consistit.

ἘΞΗΓΗΣΕΙΣ.

I. Medicina secundum Hippocr. lib. de flat. definitur quòd sit πρόσθεσις & ἀφαίρεσις, vel ut uno verbo dicimus, προσθαφαίρεσις. II. Et πρόσθεσις quidem deficientium, ἀφαίρεσις verò eorum, quæ in corpore humano redundant, est, teste Gal. 11. Meth. cap. 13. III. Finis ipsius Medicinæ, ad quem collineare solet, est sanitas; quæ conservanda, aut amissa recuperanda. IV. Præsentem autem sanitatem optimorum ciborum & potuum adjectione, subtractione verò supervacaneorum servabimus. V. Cum enim vivens corpus, ex sententia Philosophorum, perpetua nutritione opus habeat, cum essentia partium perpetuò absumatur, quatenus calor noster nativus omni tempore vim suam exerit, in absumptione ipsius humidi ideò quoque semper adjectione alimentorum opus habet, quo nutritio perficiatur. VI. Amissam verò sanitatem eorundem subtractione, ciborum nimirum redundantium, appositione verò deficientium recuperabimus. VII. Medicina porrò usurpatur vel generaliter, vel specialiter: generaliter pro omnibus iis, quæ ad totam constitutionem ipsius artis requiruntur. VIII. Et illud quidem secundum particularia ipsius Medici officia: quæ sunt, sanos conservare, convalescentes reficere, senes fovere, causas morborum præcavere, ægros à morbis liberare sive curare, symptomata mitigare. IX. Medicus autem tanquam naturæ minister, ut hæc sua munera exequatur, necesse habet prius cognoscere, naturam, causas, differentias & signa omnium eorum, quæ secundum & præter naturam humano corpori insunt, nimirum universa Physiologiæ & Simejotices præcepta. Dunca. in arte Medica. X. Specialiter verò Medicina sumitur tantum pro parte curativa.

rativa. Gal. lib. num. rat. tuen. d. sanit. ad Medic. spectet. XI. Et ideò non ineptè ab Avicen. Fen. 1. doct. 1. cap. 1. in Theoriam & Praxin dividitur. XII. Instrumenta Medici, quibus finem suum assequitur, sunt Medicamenta: quæ desumuntur ab Animalibus, Vegetabilibus & Mineralibus. XIII. Hæc autem medicamenta, instrumenta & auxilia ipsius Medici fiunt, quando formam seu naturam suam induunt, id est, quando legitimè præparata, in debito & convenienti tempore, & ut decet applicantur. Galen. lib. 2. de aliment. facult. XIV. Is enim verè genuinus & perfectus Medicus erit, qui, medicamenta debitè cognita, non ratione, sed proprio Marte, præparare, à veneno & fæcibus suis separare seu repurgare, & ad puram simplicitatem reducere didicit, atque imperito non committere coco. XV. Mixta enim sunt bona malis, neque saccharum fæculenta impuritate, nec mel venenata amaritudine destituitur: Pura enim ab impuris separanda esse monet Hippoc.

II.

Spiritus Animalis in Cerebro, tanquam regia domo, residet, ex portione vitalis spiritus, qui per nervos in corpus funditur, ut actiones Animales cieat, procreatus.

ΕΞΗΓΗΣΙΣ.

I. De loco & generatione spiritus animalis magna est controversia: quot enim homines, tot sententiæ: Columbus, vir alioquin doctissimus, Animales spiritus singulari suo invento, in anterioribus cerebri ventriculis generari contendit. Rationem addens: quia inquit, horum ventriculorum origo est, supra os sphenoides, ethmoides versus, aer autem per nares attractus, in frontis, cunealisque cavitate aliquandiu conservatur: alteratus dein ad hos binos ventriculos, per foramina ethmoides ascendit: at in his ventriculis, ob assiduum tum cerebri, tum hujus reticularis plexus motum, miscetur, cum vitalibus spiritibus aër: itaque addit, spiritus animales evadunt ex eo, quo diximus modo præparato, & ex vitalibus spiritibus. III. Montaldus verò, in cerebro ipso, & à natura & facultate propria ipsius cerebri, procreari existimat, & quidem facultatum custodiendarum gratiâ: quarum quidem primum aptissimum & sibi appropriatum est instrumentum, ad omnes actiones suas exercendas. IV. Reperitur ergo (secundum Montaldi sententiam) & in substantia propria ipsiusmet cerebri disseminatus, & in ventriculis ejusdem: siquidem facultates custodit, utilitatesque præbet, tum in cerebro, tum extra cerebrū. V. In cerebro, qui disseminatus per propriā substantiam, ibi perficitur, ubi permistus unà cum calido ejusdem ingenito, organum primum & appropriatum est, & principium facultatum ipsius vitæ, tum vitæ melioris gratiâ. VI. Extra cerebrum utilitatem præbet hanc, quod ille in ventriculis elaboratus, irradiando ac permeando per nervos in totum corpus, sensus & motus voluntarii gratiâ, facultatem animalem, sensitivam nimirùm & motivam custodit. VII. Andr. Laurent. præparationem ejus fieri putat in plexibus arteriolarum labyrintheis, coctionem in cerebri sinubus: distributionem tandem in universum corpus per nervos. VIII. Varolus, cui recentiores ferè omnes, ut & Casparus Bauhinus, Præceptor meus honorandus, asscribunt, autumat, spiritus per quos perficiuntur cerebri operationes optimæ, residere in substantia molle cerebri, nec cavitatibus indigere. IX. Demonstratur illud ratione sensus: dum enim unum oculum claudimus, spiritus animalis statim refluit ad alterum, ita ut ejus pupillam magis dilatet: inter unum tamen & alterum oculum, nullus revera extat pervius ductus, præter poros insensibiles in omni nervo & cerebro existentes, ut refert Gal. 10. de usu part. 5. X. Insuper ventriculi illi cerebri excrementis potiùs destinati sunt, quàm spiritibus. XI. Natura enim nihil facit frustrà, inquit Scal. exerc. 77. s. 5. ideoque semper facit quòd optimum est, idem ex. 249. s. 2. XII. Natura itaque ut oculi ipsi demonstrant; ubi enim oculi fidem faciunt, non opus est rationibus, inquit Avic. natura, inquam, in cerebro, duas insignes cavitates tantùm elaboravit, quas ventriculos appellamus. XIII. In has autem cavitates excrementa tanquam in cloacam deponuntur, quod exinde apparet; quia in iisdem sinubus quædam sordidæ ac laxæ glandulæ, membranis contextæ copiosè locantur, quæ veluti spongiæ per vasa è cerebro & cerebello eò transmissa excrementa exugunt. XIV. Glandularum enim in corpore humano usus est excrementa colligere, ut testatur Galen. XV. Prætetea excrementis potiùs, quàm spiritibus extructos esse hos ventriculos, patet etiam inde, quia quo materia illa inutilis, ibidem collecta, exitum habeat, in fundo harum cavitatum extant duæ rimæ, utrinque una, per quas humidum plexibus ad ventriculos attractum percolat & exit. XVI. Ibi quoque sub medio utriusque est foramen ad infundibulum dictum, per quod excrementum descendens, recipitur attractione alterius glandulæ, in medio ejus locatæ, quæ glandula pituitaria ob usum appellatur, quæque excrementa demum in palatum defert. XVII. In tota igitur cerebri substantia potiùs, quàm in ventriculis hisce, spiritus animales elaborari certum est, quod & aliis rationibus demonstrari posset, sed eæ videantur in Theat. Anatom. Caspar. Bauhini, Anatomi experientissimi.

III.

Anatome Medico & Chirurgo non negligenda est: multa enim ad dignotionem & prænotionem & curationem morborum, non modo facit, sed etiam summè necessaria & utilissima existit.

ΕΞΗΓΗΣΙΣ.

I. Definitur Anatome, quòd sit artificiosa corporis humani dissectio. II. Additur à Gorræo in definit. med. per quam cujusque partis substantia, magnitudo, figura, situs, connexio, & usus, & quæ scitu maximè digna sunt, cognoscuntur. Gal. 9. Adm. Anat. 1. III. Est autem duplex una πρακτικὴν, altera verò θεωρητικὴν, utilis utraq; & necessaria Medico perfecto, tum ad diagnosin, tū ad prognosin tū deniq; ad curationē, IV. Inquit enim Gal. 2. de loc. aff. c. 1. & 3. de loc. aff. c. 10. Virtute Anatom. nos cognoscere tū internos affectus, tū potissimùm ipsos locos affectos. V. Non enim Medicus quilibet, sed Dogmaticus morbos exterminat virtute judicationum, quæ desumuntur ab essentia affectuum, & locorum affectorum, ut idem demonstrat 1. Meth. med. c. 7. &. 11. meth. med. c. 1. 2. & 3. VI. Curationem quod attinet, & quantum curationi Anatome inserviat, eleganter quoque expressit Gal. in lib. περὶ ὀστῶν, πάντα, inquit ἐν τῇ ἰατρικῇ σκόπον ἔχει τὸ κατὰ φύσιν: Omnia quæ sunt in medendo scopum habent, id quod naturaliter est constitutum. VII. Et Aristot. 1. de Anima, rectum est index sui & obliqui. VIII. Qua autem ratione quæso restituet Medicus sive Chirurgus ossa luxata aut fracta, nisi naturalem eorum situm & structuram didicerit ex Anatome.

IV.

Si rectè statutum est, humanum corpus, sicut reliqua mista, ex Sale, Sulphure, & Mercurio, compons: tunc quoq; rectè statuetur, ipsa ubi à naturali statu recesserunt, morbos procreare, Chymicorum loquendi consuetudine,

ΕΞΗΓΗΣΙΣ.

I. Scitum & notum est illud Philosophi, in quod quidque

que resolvitur proximè, ex eo quoque immediatè constructum est. II. Item illud Dogmaticorum: Quibus rectè sese habentibus sani sumus, & quibus non rectè se habentibus ægrotamus, ex iis constamus. III. Quia autem omnes res existentes, constant ex tribus illis principiis hypostaticis seu essentialibus, Sale nimirum, Sulphure & Mercurio, etiam corpus humanum ex iisdem constabit. IV. Omnes autem res existentes, ex hisce tribus constant principiis, & in hæc quoque resolvuntur, quod experientia, omnium rerum magistra luculentissimè confirmat. V. Homo igitur μικρόκοσμος, cui quidquid in magno mundo continetur, analogicè quodammodo respondet, ex iisdem constructus erit. VI. Verùm hæc principia non in æquali pondere & mensura, in qualibet specie coëunt: Sed pro specierum diversitate, variata mixtione inæqualiter miscentur. VII. Et ita, ut in alia plus sit Salis, in alia plus Mercurii, in alia denique plus Sulphuris reperiatur. VIII. Quam mixtionis varietatem eleganter expressit Lucret. lib. 2.

Debent nimirum non omnibus omnia prorsum
Esse pari filo. Et lib. 4. & 1.
Semina multimodis in rebus mista tenentur,
Constituunt eadem fruges, arbusta animantes,
Verum aliis alioq; modo commista.

IX. A varia igitur mixtionis ratione horum principiorum, & à variu statu naturali in præternaturalem discessu, variæ quoque oriuntur morborum differentiæ. X. Quot enim principia, tot quoque morbi: quia autem principia sunt tria, tria quoque erunt summa morborum genera. XI. Morbi enim ex dissidio principiorum oriuntur, ut testat. Hippoc. lib. de loc. in homin. XII. Omnes ergo morbi à liquore sive Mercurio (per Mercurium enim non argentum vivum, sed liquorem seu fluidam aliquam substantiam intelligimus) provenientes, Mercuriales appellantur, & tot erunt morbi Mercuriales, quod modis Mercurius à naturali statu discedit. XIII. Tribus autem id modis fieri docet Theoph. Paracelſ. in Para. 1. primò destillatione, secundò sublimatione, & tandem præcipitatione. XIV. Idem de Sale sentiendum: Sal verò quatuor modis peccat, resolutione, calcinatione, reverberatione, & alcolizatione, qualis itaque est Salis transmutatio, talis etiam est morbus. XV. Sulphur quatuor modis exalbatur & destruitur, idq; secundum quatuor elementa, unde sulphurei morbi, ut sunt inflammationes, febres, &c. XVI. Quia autem nihil est in principiato, quod non vel actu, vel potestate fuerit in suis principiis, ut inquit Scal. exerc. 307. ſ. 20. XVII. Morbi igitur hi ex hisce principiis orti, iisdem etiam rursus curabuntur: Morbi enim, ex quibus oriuntur, iisdem etiam curantur. XVIII. Sal ergo externus sali interno, Sulphur externum, sulphuri interno, & tandem Mercurius externus, Mercurio interno medetur. XIX. Cognitis enim principiis morborum, facile est invenire remedium, Gal. 1. Meth. med. & 7.

V.

Medicamenta, imprimis purgantia, agere in corpus nostrum certum est, qua autem ratione, quidq; sit in medicamentis quod agat, non æquè certum.

ΕΞΗΓΗΣΙΣ.

I. Omnis, quæ de re aliqua suscipitur disputatio, à definitione debet proficisci, ut intelligatur id, de quo quæritur, Cicer. in Off. II. Medicamentum igitur est omne id, quod naturam substantiamvè corporis immutare & alterare potest, Galen. 1. simpl. med. facult. 1. de Temp. III. Omne autem medicamentum vel est simplex, vel compositum. IV. Et simplex quidem, quod simpliciter tale est, ut est, Sal Sulphur, & Mercurius: vel quod ad compositum collatum tale esse videtur, respectu ejus quod magis compositum est. V. Compositum verò est omne id, quod ex simplicibus concinnatum est, ut videre est apud Gal. 1. de simpl. med. facul. VI. Materia autem medicamentorum desumitur ex triplici illo choro omnium rerum in inferiori globo compositarum; ex Animalibus nimirum Vegetabilibus, & Mineralibus, idque vel ex ipsis Individuis, vel Individuorum partibus. VII. Sed relictis aliorum medicamentorum generibus, ad purgantia veniendum est, de iis enim inter Medicos omninò non convenit. VIII. Quidam enim trahendo, medicamentum purgans vires suas exercere autumant, ut est Gal. & qui ipsum sequuntur, 2. simpl. med. facult. cap. 24. & alibi. IX. Quod confirmatur auctoritate Hipp. lib. de natur. hom. da, inquit, alicui phlegmagogon, & trahet tibi pituitam; da Chologogon, & bilem evacuabit; melanagogon, & succum melancholicum expurgabit, quod non fieret, nisi trahendo hæc medicamenta id præstarent. X. Sanguinem quoque parti alicui molestiam inferentem, & nunc & olim potuisse per alvum educi, in confesso est, quod & in superpurgatione apparet. XI. Verùm sanguinem per alvum evacuare, est potius jugulare, quàm curare hominem. XII. Contra hos insurgit Averrh. qui putat, medicamentum, non unum quempiam humorem separatim, sed omnes promiscuè, hirudinis aut cucurbitulæ modo trahere, & nulla dari electivè purgantia. XIII Cũ hac tamen distinctione, ut qui tenuior & ad fluendum aptior primò expurgetur, sequatur dein paulò crassior, & ultimò crassissimus. XIV. Nonnulli verò non trahendo, sed irritando naturam, in corpus agere existimant, inter quos est Practicus ille celeberrimus Felix Platterus, Præceptor meus summoperè colendus. XV. Quod confirmat experientia & sensu: nullum enim medicamentum sive simplex, sive compositum, inquit, tibi unicum humorem separatim trahit, sed semper cum aliis humoribus permistum: quod si itaque trahendo, non autem irritando fieret, vera esset priorum sententia. XVI. At, ut ut sit, medicamentum, inquit senex noster Hipp. lib. de Natu. hom. cùm in corpus fuerit ingressum, primum sanè id, quod omnium sibi maximè natura respondet, atq; simile est, educit, dein alia quoq; trahit & expurgat. XVII. Quemadmodum enim semina varia & stirpes, ubi unam aliquam terram subierint, id quod in terra secundum ipsorum naturam est, sibi sumunt & attrahunt, sive id sit acidum sive dulce, sive amarum, sive salsum, sive insipidum, sive aliud quippiam diversum. XVIII. Primùm id quod ipsis naturali similitudine conjunctum est, arripiunt, tunc cætera deinceps trahunt. Talem quoque modum, inquit senex, medicamenta in corpore servant. XIX. Quæ enim ad bilem movendam adhibentur, movent quidem primò bilem, sed non solam, verùm etiam aliis humoribus, quos secundò arripiunt permistam. XX. Quanquam verò attractio illa, aliàs caloris, aliâs vacui & inanitionis vi fit, quæ tamen à medicamentis purgantibus est, unica similitudinis proprietate completur, qua & stirpes succum è terra sibi idoneum, ita ut unaquæque corporis particula, id quod in sanguine sibi familiare est & conveniens prolectat, & sibi assimilat. XXI. Similitudo autem hæc non est temperamentorum sive qualitatum, sed substantiarum, seu ut quidam ulterius philosophantur, proprietatum in substantiis ipsis insitarum. XXII. Sola igitur substantiæ similitudo videtur esse causa, quòd medicamentum hunc vel illum humorem, vel omnes promiscuè expurgat. XXIII. Attamen hæc substantia non est ipsa rei materia, à qua unumquodque ut tenuis aut crassæ substantiæ dicere solemus, neque hæc hujus substantiæ similitudo attrahendi causa existit. XXIV. Non enim Agaricus aut Colocynthis, quia sunt tenuis substantiæ, crassam pituitam educunt, neque Rhabarbarum, quia substantiæ crassæ, tenuem bilem evacuat. XXV. Sed præstantior atque nobilior est tota illa substantia, à qua tanquam ab intimo & innato quodammodo principio & seminio defluit, & manat, quæ totius substantiæ proprietas appellatur.

XXVI. Hæc,inquam,est essentia illa vivifica, cujus facultas solutis vinculis exurgens altius & promptius se promit,& vires multò quàm antea majores profert, & corporibus sanandis efficaciores. XXVII. Hæc autem essentia & proprietas in natura ita involuta est,ut evidenter perspici non possit: ope tamen ipsius Vulcani & arte ipsa Spagyrica manifestatur. XXVIII. Per hanc enim manifestantur, vera simplicia, magnalia & arcana, virtutes & vires sanationem concernentes. XXIX. Docet enim hæc medicamenta infelicibus vestimentis obducta debita separatione ab impuritatibus & corruptibili ac fœda superficialium & externorum elementorum commixtione expedire,ut pura illa materia seu natura simplex exhibeatur corporibus. XXX. Per hanc enim artificiosam corporum resolutionem in conspectum veniunt proprietates,quæ antè compositionis virtute occultabantur. XXXI. Hæ itaque proprietates,ex ipsarum rerum natura desumptæ, naturam etiam optime juvare poterunt. XXXII.Naturam enim juvare est rectè incederi,qua oppugnante irrita sunt omnia,Hippoc. de lege. XXXIII. Nec servari quis potest, nisi natura morbum superaverit,neque perire,nisi natura victa sit,morbusque ea superior evadat. Gal.de tot.morb.temp.c.5.

VI.

In perito ac rationali Chirurgo duo potissimùm requiruntur: Primò exacta cognitio, ejus partis Therapeutices medicinæ tertiæ: quæ, quia manu medetur χειρουργικὴ quasi χειρουργία Græcis dicitur. Secundò peritia ac solers promptitudo,seu prompta quædam dexteritas exequendi ea omnia, quæ ad affectus Chirurgiæ subjectos attinent.

ἘΞΗΓΗΣΙΣ.

I. Philosophus 1. Phys. inquit, innata nobis est via, à communioribus ad specialiora procedere. II. Dicendum igitur quid sit Chirurgia: licèt autem multi multipliciter eam definierint, omnes tamen fundamentum à Gal. in Introduct. sumpserunt, dum dicit: III. Chirurgia est pars therapeuticæ, per incisiones & ustiones, & restaurationes ossium, sanans homines. IV. Cui definitioni addit Com. 1. regim. acut. & per alias manuum operationes; & ita strictim pro instrumento therapeutico, Chirurgia usurpatur. V. Largius autem considerata, prout est scientia curandi ægritudines, in quas cadit intentio manualis operationis (sive exclusivè aliorum duorum instrumentorum medicinæ, Pharmaciæ scilicet & Diætæ) talis descriptio ex dictis ferè omnium assignatur. VI. Chirurgia est scientia, docens modum & qualitatem operandi, principaliter consolidando, incidendo, & alias operationes manuum exercendo, sanans homines, quatenus est possibile. VII. Additur quatenus est possibile, secund. Galen. 14. Meth. dicentis: VIII. Curatio unum habet modum operari citra dolorem,& absque fallacia, salvare corpus,& non perimere, boni Medici est, & non sinistri. 12. Meth. & hoc est facere quod est possibile,& non pecuniæ causa promittere impossibilia. IX. Operationes Chirurgorum sunt, solvere continuum, phlebotomando, scalpendo, jungere separatum consolidando vulnera, & reducendo fracturas, ac dislocationes, extirpare superflua, cum curantur Apostemata, & glandulæ resecantur. Guido de Gauliaco, in Chirurgia magna. X. Relictis reliquis operationibus Chirurgicis, de vulneribus tantum sermo erit, quùm maximè in iis curandis delinquant Chirurgi, Anatomes & veræ scientiæ Chirurgicæ ignari. XI. Affecto enim principali aliquo membro, ægrum vel prorsus delinquunt, vel non rectè & ex arte tractant, aut vulnus lethale esse judicant. XII. De vulneribus abdominis, Peritonæi, pectoris,&c. hoc loco nihil, de cerebri pauca delibâsse suffecerit. XIII. Chirurgorum axioma est: Pia matre læsa, mors imminet: quod experientiæ, rerum uni ac certæ magistræ, primùm repugnat, dein rationibus. XIV. Vulnera cerebri non prorsus lethalia esse, demonstrat experientia tùm antiquorum, tùm recentiorum Anatomicorum & Chirurgorum. XV. Antiquorum, Gal. scribit. se vidisse Smyrnæ in Jonia juvenem sanatum, cui telum usque ad alterum ex ventriculis cerebri penetrârit. XVI. Cui assentire videtur Guido de Gauliaco loco citato, tract. 3. doct. 1. c. 1. inquiens, ego vidi de parte posteriore cerebri exire parvam quandam substantiam, quod fuit cognitum, ex læsione ipsius memoriæ, quam post curam recuperavit. XVII. Ex hisce manifestè apparet, non tam piam matrem, sed & substantiam ipsam cerebri læsam fuisse,& tamen curatos fuisse, sed videamus & recentiores. XVIII. Ex recentioribus idem affirmat Andr. Laurent. in sua Anatome; inquiens, quòd sæpè viderit portionem aliquam de cerebri substantia detrahere, nihilominus superstite homine. XIX. Quartum addit Volcherus Coiter in tabulis suis Anatomicis. Admiratione summa, inquit, dignum existit, brutorum viventium cerebra vulneravi,& intactis nervis, eorundemque principio & ventriculis mediis illæsis exemi, ut nullum vel vocis, vel respirationis, vel sensus vel motus offensionis signum in iis deprehendi. XX. Quibus accedit quintum ex observationibus elegantissimis Fabricii Hildanii, Medici & Chirurgi peritissimi, qui aliquot observationibus affirmat, quòd citra detrimentum ipsius ægri, de cerebri substantia detractum fuerit ad ℥j. aut plus. XXI. Interim hoc observandum, ne vulnus ad ventriculos cerebri ambos penetraverit, tunc cura adhuc aggredienda,& ægri non prorsus derelinquendi, sed potius ex Hipp. instituto, Extremis morbis extrema adhibenda sunt remedia.

ADDITAMENTA.

1.

MUSCULI *oculum humanum moventes, sunt tantùm sex, septimus enim à Vesalio propositus, hominis non est, sed bruti animantis.*

2. *Tunicæ oculum succingentes revera sunt quatuor, duæ totum oculum circumdantes, duæ vero humorem.*

3. *Ventriculi ipsius cerebri sunt tantùm duo, tàm in anteriore quàm posteriore & media cerebri parte.*

4. *Sanguificatio non fit in ipsa parenchymate hepatis, sed in venis per substantiam hepatis disseminatis.*

5. *Humor Melancholicus non in hepate, sed potiùs in liene perficitur & absolvitur, quod ex ramo splenico facilè apparet.*

6. *In venæ sectione, signa illa venæ sectionis in Calendariis à Mathematicis proposita, non semper sunt observanda.*

7. *Chymica medicamenta, legitimè præparata, magis ad officium Medici accedunt, quod est tutò citò, & jucundè curare, quàm Dogmaticorum.*

8. *Hominem ultra diem septimum sine pane vivere posse, dicere non est absurdum.*

VI.

ASSERTIONES CHYMIATRICÆ, DE

NATURA CATARRHORUM, &c

Resp. HENRICO CROLLIO, Wetterano Hasso.

THESIS PRIMA.

Κατάῤῥοος, Latinis destillatio, est defluxus præternaturalis humoris supervacanei, à cerebro ad membra subjecta, *Fernel. l. 5. de part. morbis*: interdum κατασταγμὸς vocatur. *Secundum Hermeticos, est Tartari è lutoso & mucilaginoso alimento prius congesti & coagulati, sal resolutum in humores, ad subjecta membra delabentes.*

2. Omne enim quod comedimus & bibimus, habet in se mocilaginosum & luteum tartarum, sanitati humanæ noxium, quæ tartarea impuritas, cùm à stomachi interni hominis στομαχεῖον, inoatâ, ac à Deo implantatâ virtute, à puro nutrimento separari non possit, impurum (quod aliâs per secessum & alia emunctoria exire debebat) simul cum puro ad membra transit: mittitur etiam per venas mesaraicas ad hepar, quod & ipsum languidum & decile, non rectè separat mucilaginosum & Tartareum, sed illud in defectu bonæ separationis, ex potentiâ prædestinationis, mediante & concurrente spiritu Salis, coagulat in Tartarum, qui deinde resolutus in humores, hi verò tartarei humores in vapores, omnibus omnium spirituum mechanicorum membris, & determinatis particulis sese insinuant, eas penetrant, & quia Archei membrorum valdè differunt, variè molestant, *Osvald. Crollius in præf. Basil. Chym.*

3. Causæ Catarrhorum sunt duplices: aut enim congenitæ, & ioternæ; aut adventitiæ, & externæ.

4. Congenitæ & internæ sunt iterum duplices: aut enim membri mandantis, aut recipientium.

5. Mandantis causa est Cerebrum calidum attrahens, frigidum condensans (hæc causa est, respectu membri mandantis, terminus à quo.) A cerebro enim plurimi halitus, calore & levitate sursum lati, veluti spongia excipiuntur: Quinimò à capite ipso attrahnntur, ex sententiâ *Hippocr.* (qood ex angusto in amplum desinat, figuramque habeat similem cucurbitulæ) & frigiditate cerebri, & naturâ insitâ condensantur & coagulantur: Non aliter ac vapores, quos alembico suppositus ingnis attollit, à capitellis vertuntur in aquam, & quidem eò celeriùs, quò illa capaciora & frigidiora fuerint.

6. Cujus rei planè simile observare licet in Macrocosmo: solis enim tepore, vapores efferuntur in mediam aëris regionem, qui illius frigore concreti non tàm propter pondus, quèm propter inclinationem & prædestinationem decidunt: terra enim vi magneticâ attrahitur, aer verò fructus suos in aquam & terram deponit: in peregrinis siquidem matricibus omnia Elementa parturiunt.

7. Hic itaque perennis agitur generatioois circulus, ut superiora Elementa, inferiorum benignitate non destituantur, inferiora verò superiorum fructibus ac refocillationibus foveantur. *Severinus in Idea Medicinæ Philosoph. c. XI.*

8. Et hæc est *aurea Homeri catena*, cujus perpetuâ circulatione cœlum terræ maritatur, & inferiora Elementa cum superioribus coëunt: perpetuis enim vaporibus ex Centro terræ in aquas expulsis, & ex aquis in aërem evectis, astrorum cœlestium attractione, nec non vi & appetitu Elementorum inferiorum, edendæ prolis ac concipiendæ ex cœlo, seminibus hinc inde concurrentibus, tandem Elementa ad suos parentes redeunt, gravida & cœlestibus formis imprægnata, ibique semina sua fovent, dum tandem oportunè parturiant, & fœtus suos excludant. *Quercet. in Hermet. Medicin. defens. c. 14.*

9. Necesse enim est Macrocosmi tanquam Parentis dispositionem, Microcosmo Filio, homini scilicet (qui ex illo & secundum illum conditus est, ejusdemque cum patre naturæ & affectionum particeps) accommodare, & Mundanam Anatomiam cum Microcosmi Anatomiâ debitè conferre. *Os. Crollius in præf. Bas. Chym.*

10. Recipientium membrorum causæ (terminus ad quem) sunt imbecillitas, & laxitas, & situs inferior, & ejusmodi alia: quâ autem ratione partes situ inferiores omnium primæ morbis excrementitiis corripiantur patet 1. ex partium connexione & societate, ut cerebri & ventriculi per nervos, 2. positu partium, unde pars validior nobiliorque excrementa sua ad debiliorem ignobilioremq; plerunque deponit, Accedunt etiam partis maodantis robur & vis expultrix valida, partis verò recipientis imbecillitas & resistendi impotentia: insuper multum juvat dilatatio meatuum, viarumque oportunitas.

11. Ita si cerebrum, cujus excrementa pelvis ceu quoddam infundibulum recipit, & ad crassissimam glandulam pituitariam sub ipsis meningibus ad finem infundibuli in sphenoidis sellâ positam, transmittit, quæ etiam excrementa suscipere, & per palatum latum aut nares repurgare debebat: Ita, inquam, si cerebrum humorum pituitosorum copiâ gravetur, eamque continere vel non possit, vel aliâs molestetur, fit ut à plenitudine fiant defluxiones. *Quercet. in consil. de Arthrid. & Calculo.*

12. Causæ adventitiæ & externæ sunt pariter duplices, membri mandantis & recipientium.

13. Mandantis causa externa, est cerebrum calefactum, id est, rarefactum, à causis calefacieotibus: frigefactum, ideoque compressum à causis frigefacieotibus.

14. Recipienoium membrorum causæ sunt itidem laxitas & imbecillitas.

15. In cerebro, ut & in aliis omnibus corporis humani partibus naturalium actionum administrationes conspiciuntur: suos habet ventriculos, & spiritus mechanicos, attractionum, retentionum, separationum, coagulationum, digestionum, distributionum, expulsionum authores: ubicunque igitur tales spiritus reperiuntur vivaces & vegeti, ibi perfectæ concoctiones celebrantur, & ventriculi officia absolvi necessarium est: ubi verò non reperiuntur, contrarium evenit.

16. Spiritus siquidem sunt, qui esuriunt, sitiunt & saturantur: & quando spiritus sunt satiati, id est, quando nihil illis deest vel deficit, tum non possunt proferre vel emittere fructus morborum nuncios, sed potiùs sanitatis. Famelici autem cum sunt, ægrotant, & restaurationem appetunt: Sic alimenta ventriculo recepta, virtute spirituum mechanicorum, resolvuntur & miscentur, digeruntur, & ad maturitatē perducuntur, & continuâ actione spirituum in vapores halituosos convertuntur? quicquid n. ex alimento separatum fuerit, non expectatâ aliorum sorte, continuò maturatum in vapores halituosos reducetur, & societate aliorum mechanicorum in novas officinas adducetur. *Severinus in Idea Med. Philosoph. c. XI.*

17. Inquinatis igitur & infirmatis spiritibus mechanicis (cum ab iis omnes ventriculorum actiones procedant) ventriculi, ad motiones naturales, omnesque alterationes, separationes, resolutiones, digestiones, &c. inepti redduntur, unde fiunt morbi stomachi, stomacho, jecoris in jecore, cerebri in cerebro. Ventriculus enim utut robustus, non potest omnia excrementa ab alimentis sequestare, quia profundius alimentis adhærent, & spiritibus mechanicis subjiciuntur particularis igitur in omnibus membris requiritur separatio, nisi tardiora coctionum ministeria absolvi debeant.

18. Destructo itaque sic cœlo inferiore, superius etiam necessariò & consequenter destruitur. Ventriculus enim est quasi fons & origo, qui habet proprietates trium principiorum confluentes, cum spiritibus mucilaginis tartareæ, styptica, aluminosæ, acetosæ. Hinc consumto, vel forsim evacuato impuro sulphure, spiritus salis Naturæ cum spiritibus salis rei conjugium init, ipsique radicibus positis continuâ nutricatione incrementa sumunt, præsertim si errores in diæta contingant, donec digestis temporibus absolutis, paroxysmos generationum, seu potius transplantationum comitea ostendunt: & sic ipse ventriculus fit destructor & corruptor Microcosmi.

19. Corporis enim partes sunt quasi matrices & penuaria, in quibus concentrantur & uniuntur virtutes spirituum, per orbem, id est, totam Anatomiam dispersæ: Sic cerebri Anatomia, revolutio, cursus, periodus, non solis Calvariæ limitibus coërcetur, sed reliquo corpori benignè per nervos communicatur, ut nec in solo pectore Anatomia spirituum cordis continetur, sed per universum corpus mirabili continuitate dispergitur, & orbem suum per universam corporis Anatomiam propagat. *Sever. in Idea Medic. Philosoph. c. XI.*

20. Causæ hic iterum considerari possunt duplices, vel generantes, vel moventes.

21. Generantes sunt procreantes, conservantes & augentes, ut aquea, cruda & serosa excrementa, ex aëris flatuosis aut ventosis, deniq; ex crassioribus ac terrestrioribus, vel fœtidissimis alimentis provenientibus, quæ ejusmodi excitant halituosos vapores, qui à cerebro collecti, præcipiti quodam motu & vi quadam violentiore denuò ab eo in subjecta membra deturbantur.

22. Conspirant simul ad Catarrhos excitandos, somnus longus maximè diurnus post prandium; Lucubrationes nocturnæ, itemque otium diuturnum & crapula, evacuationem enim excrementorum impediunt eorum retentionem, & aggestionem juvant: Hinc Xenophon maximè apud Persas olim vituperari consuevisse ait eos, qui vel expuebant, vel nares emungebant, quia neque exerceri, ut par est, neque demenso suo rectè uti viderentur. Nec minùs etiam diuturnus capitis dolor cerebrum debilitans, & aliæ complures causæ simul concurrere possunt.

23. Ad moventem causam referuntur, quæ materiam collectam ad descensum in membra inferiora promovent, ut sunt intemperiea calida aëris & cerebri, flatus Austri, & nimia capitis coopertura, tàm diurna, quàm nocturna: olfactus etiam rerum calidarum, & ingentes animi perturbationes, quæ omnia cerebrum valdè calefaciunt, & virtute calefactionis partim humores in eo congestos attenuant, partim meatus rarefaciunt & aperiunt, per quos humor solet defluere.

24. Fluxum etiam humoris pituitosi movet omne id, quod cerebrum valdè frigefacit, & vi frigefactionis partim occludit poros capitis, per quos vapores naturales solent expelli, partim condensat vapores in capite collectos, & in humores convertit: partim comprimit cerebrum, & humores in illo contentos exprimit: cujusmodi sunt intemperies frigida, aëris & cerebri, flatus Boreæ maximè post Austrum, nimia pedum frigiditas, quæ per nervos, ex sympathiâ, cerebro communicatur: & id genus alia.

25. His etiam addi potest id omne, quod caput & cerebrum in ipso conclusum, vehementer movet & concutit: cujusmodi est fortè exercitium corporis, clamor, vociferatio, & similia.

26. Sed ut Catarrhorum etiam signa attingamus, eorum alia sunt prognostica, alia demonstrativa.

27. Prognostica alia indicant futurum, alia subjectum catarrho obnoxium.

28. Prioris generis sunt, 1. apparentia & præsignificatio causarum, à quibus catarrhus excitari solet. 2. Gravitas capitis, arguens illius repletionem. 3. Frequens sternutatio, qua caput & cerebrum vehementer concutitur, & humores ad fluxum invitantur.

29. Posterioris generis signa sunt hæc sequentia: 1. Caput valdè rarum vel densum: illud enim facilè transitum præbet aeri frigido ad cerebrum penetranti: hoc vaporum dissipationem & evacuationem impedit, & retentionem juvat. 2. Cerebrum valdè calidum, stomachus verò & epar frigidius, siquidem ob indigestionem alimentorum multi vapores sursum ad caput vi caloris illius attrahuntur. 3. Cerebrum frigidius, ventriculus verò & epar calidius, in quibus variæ mucilaginosæ impuritates atque cruditates procreantur. Ex cruditatibus à calore imbecilliore fiunt vapores, qui in caput evecti, ac proinde etiam ipso cerebro magis ac magis intemperato reddito, moxque vaporibus in humorem conversis irruunt & destillant in subjectas partes.

30. Signa demonstrativa seu Apodictica, alia catarrhum præsentem, alia illius qualitatem indicant. Prioris generis sunt, sensus humoris deorsum fluentis, frequens screatus, vel tussis, læsio vel auditus vel olfactus, vel visus, vel gustatus, vel respirationis, vel similium actionum. Posterioris generis signa, alia indicant catharrum calidum, alia frigidum, alia acrem, amarũ vel salsum.

31. Signa Catarrhi calidi sunt, partim sensus ardoris, partim robur faciei: signa Catarrhi frigidi sunt, partim sensus frigoris, partim pallor faciei. Signa Catarrhi acris, amari vel salsi sunt sensus mordacitatis, pruritus, exasperatio & excoriatio membrorum, per quæ & ad quæ fluit.

32. Plurimorum igitur & gravissimorum morborum fontem & scaturiginem esse cerebrum, valdè catarrhis obnoxium, negari non potest.

33. Ex tartaro enim in ventriculis cerebri consistente, nascuntur tumores contra naturam, obstructiones & intemperies cum materiâ, inde stultitia, fatuitas, phrenitis, mania, melancholia, memoriæ jactura, Carus, Lethargus, Catalepsis. Vertigo, Epilepsia, Apoplexia.

34. Ex immoderatâ verò eorum fluxione, & quando salia corrosiva miscentur sali resoluto, sequuntur affectus dolorifici, pro diversitate salium corrosivorum diversi.

35. Ita à fluxione in Nervos & Articulos tremor, stupor, paralysis, convulsio, arthritis: à fluxione in nares, coryza, polypus: in oculos epiphora, lachrymæ involuntariæ & rubedines: ad aures, gravitas auditus, surditas, tinnitus aurium: ad os & palatum, excitatur modò tumor gingivarum, modò dolor dentium, modò inflammatio linguæ, modò tumor amygdalarum, vel gurgulionis: ad tonsillas, angina: ad stomachum, modò indigestio ciborũ, modò fluxus ventris, cujus variæ sunt species: ad pectus, modò raucedo, modò tusses, modò anhelitus, modò corrosio pulmonis, modò suffocatio, unde catarrhi suffocativi: *Hippoc. κατάῤῥοι συντόμως ἀποκτείνουσι Aphorism. 12.*

36. Ad cor si fiat fluxio est lethalis, & protinus suffocat.

37. Sed hic observandum, non omne excrementum colligi intra calvam, in cerebro & interioribus ejus ventriculis: sed aliquod etiam intra pericranium, circa partes corporis externas, maximè sub ante verticis. *Fernel. l. 5. de part. morb.*

38. In his igitur externis corporis partibus excrementum colligitur, quando videlicet venarum per faciem & tempora in caput irrepentium extrema in cute verticis desinunt: quoties enim hæ vel sero, vel humore multo turgent, alimenti reliquias & supervacua sub cutem effundunt, quæ præ crassitie atque densitate cutis evaporare forâs vix queunt, atque adeò omnis externæ delibationis fontes & fomites sunt. *Fern. ibid.*

39. Cognitis jam Catarrhorum causis, loco affecto, signis prognosticis & diagnosticis, eorumque tandem variis pro varietate partium effectibus, hoc insuper sciamus, ex Hermeticâ doctrinâ, vapores, fumos, halitus, fuligines, &c. (quarum quotquot quotidiè in corpore nostro ex quibuslibet evaporationum ac exhalationum generibus generatæ in caput elevantur, tot ac tam varia, perinde ac in Macrocosmo, Meteora in nobis excitantur) succorum ac substantiarum Mercurialium, sulphurearum & salinarum (cùm tamen à potiori & prædominante sale, Catarrhus denominetur morbus salinaris) naturam redolere ac participare à quibus etiam prodeunt & exhalant, ut subjectæ substantiæ similem esse defluxum oporteat.

40. Ut enim in majore mundo videre est, ejúsmodi vapores & exhalationes, solis calore & Astrorum influxu, nec non propriâ ac internâ terræ caliditate excitatas, materiam tam diversis ac stupendis meteoris ac corporibus imperfectè mixtis sufficere, tum in aérea regione, tum in ipsis terræ penetralibus: præsertim ex vaporibus Mercurialibus frigidis, humidis, & naturæ aqueæ, nubes & pluvias, grandines, nives, gelu & ventos generari: at ex sulphureis & calidis siccis, corruscationes, tonitrua, presteres, fulmina, & id genus alia ardentia meteora effingi: sic in mundo minore, id est, Homine, similes eadem vapores ac exhalationes materiam multis & diversis meteoris efformandis suppeditant; ex salinaribus verò fuliginibus, præterquam seminaria & radices vitiorum in corpore nostro nihil procreatur, quum liquore omni nutriente, recreante, nec non naturæ nostræ familiari prorsus spoliatæ sunt. *Quercet. in Tetrade graviss. cap. aff.*

41. Hæ igitur diversæ exhalationum aut evaporationum substantiæ à sanguine nostro, aliisque succis & humoribus in corpore nostro contentis possessæ, cùm extra temperamenti sui cancellos evagantur & excurrunt, varia morborum genera commovent & excitant.

42. A sanguine dico, quia in eo ceu Elemento sunt omnis generis semina & salia: Sanguis in homine est lignum in majori mundo, infinitæ autem sunt species lignorum, infinitæ igitur sunt species sanguinis: & quàm varii sunt fructus arborum, tàm variæ quoque aptitudines sanguinis existunt, *ut loquitur Paracelsus in Paragrano.* Alio loco dicit sanguinem esse Elementum aquæ, quot autem fructus & procreata aquæ in macrocosmo existunt, tot etiam morbi in sanguine microcosmi reperiuntur.

43. Sed ne instituto longiores simus; hoc tantùm adhuc adjiciamus: Catharros in membra defluentes (ut hactenus demonstratum est) calido eorum innato, sive potiùs, secundum Hermeticos, vitali & interno eorum Balsamo, omnibus ab eo in corpore collectis viribus, providentiâ insigni, sæpiùs ita dissipari, ut triumphans hic Balsamus, membra debilitata paulatim in naturalem statum reducat. Elementa enim vitalia, collectis viribus, à globis suis, contraria repellunt, nihil dissentanei & alieni patiuntur; unde & *Hippocrates naturas, dixit, esse morborum medicatrices.*

44. Debilitatus verò internus Balsamus, nec potis aut sufficiens morborum impuritates, radices & semina in humanam Anatomiam, & in quodlibet membrum particulariter implantata profligare, aut auferre, externo Balsamo in macrocosmo latente, Medicina illa Analogica restaurandus est: & tartarus ille dissolvendus, reducendus & consumendus: Coagulationis etiam Astrum compescendum, ne amplius coagulet.

45. Et cùm apud occultioris naturæ interpretes in confesso sit, nihil in toto universo esse, cujus non sit etiam particula in homine, ipso videlicet microcosmo, (virtualiter, sive quoad proprietates & corpus internum seu spiritum, non verò quoad signaturas externas) imò omnium rerum semina in ipso latere, astrorum, meteororum, mineralium, vegetabilium & animalium: considerata diligenter hac symmetrica harmonia & anagoge physica inquirere oportet veros medicos, si laboraret, verbi gratia, Cerebrum Microcosmi internum, ut illi remedia etiam mutuarentur à parente suo, seu Cerebro Microcosmico externo, ipsi planè simili & anagogicè repræsentato, qualia è tribus remediorum officinis, & naturæ familiis, multifariàm depromi possunt. *Crollius in præfat. Basil. Chym.*

46. Sic externum Macrocosmicum Cerebrum, est oleum argenti, liquor sapphiri, smaragdi, musci, vitrioli, &c. quod confortat Microcosmicum cerebrum internum. *Croll. ibidem.*

47. Nec prætereundum, in morbis Catarrhosis magnam habendam esse rationem ventriculi & hepatis, partiumque mandannum & recipientium.

48. At hæc Practicis relinquamus, nobis in præsentiarum sufficiat, ex sententia tàm Dogmaticorum, quàm Hermeticorum, naturam Catarrhorum investigasse, eosque in cerebro membro principali collectos, in subjectas sedes defluentes plurimorum morborum scaturiginem & fontem esse docuisse.

AUCTARIA.

I.

CHymia est solida philosophia fons, clavis sapientia, anima & medulla physices, medicina radix, & meta, in quam viri sapientes collimant.

2. Ideoq; Medicina & Chymia non possunt separari: quinimò dicendum, Medicos Chymices destitutos remediis, similes esse fabrorum, qui ad secandum, hebetem securim, vel fortè medio confractam adhibent.

3. Natura Majestatem suam arcano aucupatur silentio, nobisq; castanea nucleum, non nisi cortice & aspero tegumento abditum offert: Ideoq; spagyricà dissecanda Anatomià, ut ita proprietates, quæ antea compositionis virtute occultabantur, per artificiosam corporum resolutionem & analysin in conspectum veniant.

4. Tantum enim discrimen est inter integra & præparata, quantum inter cibos & sanguinem.

5. Studiosè tamen providendum, ut servatur propria & alibilis substantia in spagyrica Natura, ita servetur & medicamentosa in artificiali.

6. Medicus nullum morbum profligat, sed natura ipsa malum sibiipsi adversum omne expellit: si deficientibus propriis ejus viribus, externis à Medico ministro suo illi subveniatur.

7. QUÆSTIO: *An Medicina omnis in Idololatrarum pectore, ut unius* GALENI *fonte adeò sit clausa, vel claudi debeat, ut eam vel ab Ethnicorum ore, vel à nullo omninò alio latice hauriendi, necessitas nobis Christianis imponatur unicè? Neg.*

VII.

DISSERTATIO CHYMIOTECHNICA,

In qua totius operationis Chymicæ methodus practica clarè ob oculos ponitur.

Auth. & Resp. JOHANNE RHENANO CASSELLANO.

THESIS I.

INquirenti mihi omni mentis conamine, quænam potissimùm ars hominum generi in hac miseriarum valle à summo Artifice data & concessa sit, quæ exercenti usui, ac aliis non dispendio esse possit, præ omnibus aliis commodè sese offert vera Chymia. In tota enim hac universitate nullum studium tot utilitatibus refertum esse video, quod hominem tot beneficiis ornet, beet, atque illustret, quàm unum illud veræ Chymiæ negotium, quod hominem sanum à morbis præservat, ægrum sanitati restituit, pauperem ab inopia sublevat, naturæ abdita eruit, animum solidâ scientiâ imbuit, nulli injuriam facit, omnibus prodest, & tandem ad ipsam Creatoris cognitionem adducit. Idcircò hujus præstantissimæ artis amore flagrantes, de illa in præsentiarum sic disseremus, ut quomodo illa tractari, excolique debeat, omnes istam exercendi modos enumerando, enucleaturi simus.

2. Dicitur autem Chymia ἀπὸ τοῦ χύω, quod sonat fundo, liquefacio, vel in liquorem aut succum reduco, unde χυμὸς succus, & χυμία ars succum faciens, seu res solidas in succum resolvens. Sed per Synecdochen partis difficilioris κατ᾽ ἐξοχὴν sub solutione etiam coagulatio à Chymicis antiquis subintelligitur, unde pervulgatum illud: Solve & coagula. Suidas & Cedrenus χημείαν nuncupârunt. Arabes præstantiam ejus notantes, addiderunt articulum AL, atque illam, Alchymiam, vel, ut Cælius Rhodiginus Archimiam, quasi ἀργύρου χημείαν, cognominârunt. Dicitur etiam Spagyria ἀπὸ τοῦ σπᾶν καὶ ἀγείρειν, ab extrahendo & cogendo: nec non separatoria, uti & YSOPAICA, à lavando, sequestrando ac depurando.

2. Est itaque Chymia ars physica separandi purum ab impuro, ad conficiendum medicamenta tam corporibus humanis persanandis, quàm metallicis ad summam perfectionem adducendis, accommodata.

4. In tractatione Chymiæ consideranda sunt tum ea, quæ operationi inserviunt, seu opellam præbent, tum operatio ipsa.

5. Chymicæ operationi inserviunt locus & causa adjuvans.

6. Locus Chymicæ operationi inserviens, est subjectum materiam elaborandam continens; ut Furnus & Vas.

7. Furnus est locus, in quo ignis ad materiam chymicè tractandam dextrè & convenienter accommodatur. Estque apertus vel tectus.

8. Furnus apertus, est cujus pars superior est aperta. Illa est tum Probatorius, tum Ventosus.

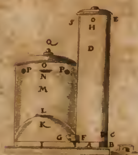
9. Probatorius sive docimasticus, est furnus apertus, in quo metalla perfectiora purgantur, examinantur, vel, ut usitatiori rem deliniem vocabulo, fulminantur. Hic furnus ut plurimùm ex argilla vel laminis ferreis, rarò ex lateribus, in sequentem modum exstruitur. Sumitur lamina ferrea vel ex argilla facta, & in quadrum ita construitur, ut latitudo pedis unius in duodecim partes divisi, undecies mensurata, amplitudinem fundamenti constituat, sedecies autem longitudinem conficiat. (Malo hîc cũ vulgo rudiore loqui, quàm Græcorum vel Latinorum pedis mensuras sequi, ad vitandam omnem erroris ambiguitatem) Sed quando in longum octies, mensura sumpta est, furnus sensim in devexitatem est incurvandus, ut tandem angustior fiat mẽsuris quatuor, & crater in summo furno septem duntaxat mensurarum amplitudinem retineat. Convenit autem laminas in crassitie sesquimensuram habere, pavimentum verò & fundum litera A. signatum, ex argilla factum, tres quadrantes unius continere. His ita constructis à pavimento sursum capiendæ sunt mensuræ tres, & quatuor in latum, quæ inferius ostiolum litera B. ostensum constituunt. A cuspide hujus ostioli idem paries continuetur per duas mensuras, quæ spacium inter jam dictum & proximè sequens ostium conficiunt; hoc litera C. notatum est. Inde repetendæ sunt mensuræ tres cum dimidia sursum, quatuor verò in latum, ex quibus ostiolum D. imponendis, eximendisq; nec non dirigendis rebus accommodatum, fit. Ab hoc progrediendum, atque post unius mensuræ metam in medio parvum aliquod foramen, auricularem digitum vix continens (litera E.) perforandum est, carbonibus ferro movendis inserviens. Insuper tres quadrantes unius mensuræ sub ostioli finibus sunt statuendi dextrorsum atque sinistrorsum, ubi duo foramina literis F. F. significata, mediocrem digitum lata conficiuntur. In hæc foramina, quibus respondere debent alia duo in pariete adverso ferreæ trabes, quæ in pariete anteriore quatuor digitos latos procedunt, imponuntur. Porrò utrique ostiolo ad ignem moderandum forea seu obices adaptandi sunt cum ansa ut possint abstrahi & reponi: quorum superi foramen oblongum, ut clauso ostiolo nihilominùs visui nihil detrahatur, cõtineat: inferior verò foramine rotũdo & majori, ut ignis aërem foventẽ attrahat, stipatus sit. Supra trabes lamina terreà à lateribus tribus excavata, ubi cinis transeat, in quarto autem integra, & rectà parietem anteriorem tangens, ponitur. Huic pavimentum ergasterii & tegulæ fornicatæ, quod à lateribus & dorso duabus cũ dimidia mensuris abesse debet, superstruitur. Præterea foramen aliquod rotundum probè ostiolum superius excavatur, ad aerem ministrandum, & G. quo etiam obicis inferioris fenestra notata est, insignitur. Omnibus ad hunc modum exstructis, furno adhuc molli foris sulci fossæq; ad bracteas ferreas, furnum firmantes, recipiendas in eo effingantur. Tandẽ in loco aprico furnus arefactus à figulo probè coquatur. Hic accommodatissimus est docimasticum furnum exstruendi modus, tum quia non facilè cineribus obstruitur, omniq; propterea docimastico negotio sufficiens est, tum quia ob ignis dirigendi dexteritatem omnes alios longè antecellit.

10. Furnus ventosus seu anemia, numero 2. adscriptus sequitur, & est furnus apertus, in quo beneficio venti ignis vim augentis mineralia liquantur & fundũtur. Huic, si fortè mineralia difficilioris fusionis fuerint, ut ventus sufficientem calorem fovere non possit, aut artifex celerius aliquid fundere velit, commodè follis annectitur, qui ignem augeat, fusionemq; celeriorem reddat. Sed ventosus furnus cum suo folle in hunc modum exstruitur: Erigantur muri quatuor lateribus constructi jacentibus, intervallo ab invicem pedali distantes, cubitalis altitudinis, ad conisterium sive cinerarium conficiendum, quod litera A. indicat. In alterutro, conisterii pariete ostiolum B. fiat, per, quod ignis aerem attrahere, cinisq; eximi possit. Porrò supra conisterium ferramenta ad craticulã C. carbones & vas impositum D. sustinentem collocantur. Digitum latum sub crate parvum aliquod foramen litera E. signatum fiat, per quod follis rostrum transeat, mittendum est. Furnus deinceps à crate in devexitatem

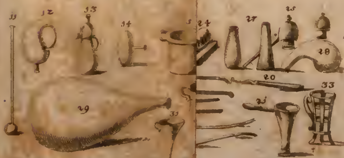
pedalis

1
E
D
G
H
F
F
C
B
A

4
K
I
F
G
H
D
B
A
L

Q
H
E
D
O
P
N
P
M
L
K
G
F
A
B
C

10
C
B
A

11
12
13
14
27
28
20
33
29

pedalis fiat ad locum F. constituendum. Hic tandem satis exsiccatus cum pulvere carbonum & luto aqua diluto inungitur, ac demum follis G. apponitur. Potest etiá hic furnus exigente necessitate calcinationi inservire.

11. Huc usque de furnis apertis; Tecti sunt, quorum superficies tecta est.

12. Furnus tectus est simplex vel compositus.

13. Furnus simplex est, qui simpliciter & absolutè sine alterius adminiculo constat: estque calcinatorius vel dissolutorius,

14. Furnus calcinatorius, est qui rebus calcinandis inservit, ut cæmentatorius & reverberatorius.

15. Furnus cæmentatorius, numero 3. signatus, est in quo ignis ad res cæmentandas dextrè accomodatur. Varii in hujus operationis negocio possunt adhiberi furni, ille tamen, quem modò describemus, tum ob ignis continuitatem, tum ob ejusdem convenientem graduum administrationem, præ omnibus aliis nobis arridet, & sequente modo erigitur: Fiat murus ex lateribus in quadrum, qui intrinsecus cubitalis sit lateraliter, & sursum ad sectionem primam usque pedalis, ad consterium litera A. notatum constituendum. Porrò ad secundam sectionem adhuc pedalis fiat, ad ergasterium conficiendum, quod litera B. ostendit. Inde ad turrim furnus inclinari debet, C. ad altitudinem unius pedis. Porrò ab hujus furni cuspide turris D. tripedalis in altam evehenda est, cujus interior pars sit pedalis capacitatis. Atque ita exstructi hujus furni proceritas erit sex pedum, vel trium cubitorum. Duo autem ostiola in pariete anteriore sunt relinquenda: unum E. in consterio, continens tertiam cubiti partem in latum, & sextam in longum, cineribus eximendis, aërique attrahendo aptum; alterum F. in foco sesquialterum quadrandem cubiti habens. Intra hæc ostiola crasticula ferrea ponitur, & supra illam ferrea aliqua lamina, cui tegula fornicata vel pyxis cæmentatoria superimponi possit, collocatur. Tegulam hanc fornicatam vel pyxidem cæmentatoriam carbones è turri recta prolabentes tegunt, & igniunt. Præterea quatuor foramina, in quolibet nempè pariete unum G. G. ventilabra dicta, in devexitate sunt constituenda, ut carbones unco ferreo moveri per illa queant. Habeat & turris foramen H. in supremo ad auricularis digiti amplitudinem. Hoc foramen nunquam ferè clauditur, sed, ut ignis foventem aërem ad se attrahat, apertum relinquitur. Reliqua ostiola & foramina suis obturamentis probè clauduntur, ut furnus secundum operis exigentiam ignem accensum, viginti quatuor horarum spacio continuum rite fovere possit.

16. Ejusmodi fuit furnus cæmentatorius. Reverberatorius, numero 4. est, in quo imposita materia à reverberante flamma calcinatur. Hic sequenti modo exstruitur: Erigatur murus lateritius in forma oblongiori, altitudine unius pedis, pro consterio A. In ejus pariete alterutro locus vacuus ad quatuor digitos latos, ostiolo, per quod cineres eximi possint, relinquatur sub litera B. Huic muro impone cratem transversè, quam litera C. demonstrat, & super illam murus D. adhuc pedalis fiat pro foco, qui suprà prædictum ostiolum etiam alterum, E. signatum, per quod ligna immittuntur, habeat. His ita compositis solarium F. supra murum ex lateribus conficitur, quod posteriorem murum ad tres digitos latos non contingat, uti per istud foramen G. flamma permeare possit, & à sequente camera retenta in materiam reverberare cogatur. Porrò relicto in pariete anteriori ostio mediocri H. supra illud solarium, ubi materia reverberanda imponi eximiq; possit, reliquam furni partem, quæ altera reliquorum paulò humilior sit, concameratione firma I. occludimus, atque tam posteriorem, quàm anteriorem furnum, relictis in facie digitis latis duobus supra prædictum superius ostium quatuor juxta se positis ventilabris, litera K. signatis, quibus ignis dextrè & convenienter dirigi, ejusque calor augeri minuivé, pro arbitrio & exigente negotio, possit, muris lateritius firmatum obturamus. Omnibus hunc in modum exstructis, cuilibet ostiolo suum conveniens obturamentum formamus, illique imponimus, furnumque usui inservire jubemus.

17. Hucusque de furno calcinatorio. Dissolutorius est furnus simplex, cujus ope, subtile à crasso trajiciendo, res dissolvuntur. Estque Ascensorius, aut Descensorius.

18. Furnus ascensorius est, quando ascendendo dissolvimus. Is siccus est, vel humidus.

19. Furnus siccus est, ubi vas materiam continens nulli aquæ imponitur, sed præter humorem externum dissolutionem promovet; quod fit in vesics & catino arenario.

20. Furnus vesicæ est, qui rei in vesica dissolvendæ inservit. Is numero 6. appositus ejusmodi est: Quatuor muri in quadrumpedalis altitudinis (ut tamen latitudo pro vesicæ capacitate variari possit) pro consterio, quod litera A. designat, erigendi sunt. Sed ab uno latere in fundo duo fragmenta sufficiant ad angulos ita posita, quòd in medio illorum spatium inane cinerario ad sex digitos lato & alto B. notato, constituatur, & super illud reliquum ejusdem partis cæteris est coæquandum. Super hoc structum baculi ferrei in modum craticulæ sunt collocandi. Ita consterium exstructum erit. Super hoc pares pro foco conficiendo struendi sunt muri, altitudine sesquipedales, relicto ostiolo in medio furno litera C. signato, per quod carbones administrari possunt. Super hunc murum baculum ferreum, qui impositam vesicam, ne delabatur, retineat, ponimus. Hisce itaque exstructis murus ad altitudinem vesicæ pro ergastulu conficiendo continuatur. Observandum tamen est, furnum tantæ capacitatis extruendum esse, ut inter illum & vesicam duorum digitorum spacium ad minimum intercedat, quo calor vesicam debitè circumdare possit. Imposita denique vesica D. furnus tegitur prominente nihilominus vesicæ orificio, quatuor item ventilabris E. relictis. Tandem cuilibet foramini suum obturamentum formatur, eique imponitur.

21. Sic fuit furnus vesicæ, catini furnus num. 7. quo catini adminiculo res dissolvimus, eodem modo quo superior sese habeat, nec quicquam ad structuram quod attinet, ab illo diversus est, nisi quòd loco vesicæ catinum, vel aliud vas materiam dissolvendam continens, imponimus, & furnum obseramus. Si autem præter catinum igne aperto aliquid per inclinationem aut latus dissolvere velimus, furnus aliquo in latere quatuor vel (pro re nata) sex digitis latis ad convenientem capacitatem vacuum locum habeat, necesse est, per quem vas promineat. Hic furnus maximi usus est in omnibus fermè dissolutionibus; sive per cineres, sive per arenam, sive per ferrum fiant sive tandem per ignem nudum perficiantur.

Balnei furnus sequitur numero 8, signatus, ubi in aheno calidam continenti dissolvimus. Hic furnus eodem modo, quo superiores furni exstruebantur, erigitur, & loco vesicæ vel catini ahenum, ad id fabrefactum, æneum ipsi imponitur. Ast in roris balneo aheno aliud quoddam vas ex cupro cusum, sequentique modo formatum super imponitur, Fit vas rotundum duûm aut trium pedum altitudinis, cujus imum literæ A. intra aheni sinum recipiatur, & commissuræ adeò quadrent, ut aptè concludi & constipari possint, ne tantillum auræ vel vaporis exspiret. Ex hujus vasis aliquo latere canalis vel epistomium prominet, qui labiis inferioribus ahenum petit, ut exigente id necessitate, per illum recens aqua suffundi possit. Proximè ab aheno hoc vas circum circa plicam aliquam habet, cui lamina perforata B. quasi septum transversum, imposita vasa continens, accommodatur. Sæpenumerò etiam accidit, ut plura digerenda simul veniant, quàm unum ejusmodi vas capere possit, quocirca ad penuriam hanc supplendam alterum primo, vel etiam tertium, tempore necessitatis, & exigente digerendorum copiâ, secundo imponi potest. In

sum-

ummo vasis operculum cupreum, C. convenienter juncturas claudens, ne vapor inde exhalare queat, adaptamus. Quando autem per balneum roris abstrahere aliquid animus est, vasis hujus non egemus, sed cucurbita aheno profundiori imponitur, hac tamen cautione adhibita, ne aqua ad vitrum pertingat. Oportet enim ut tantùm vapor illud circumdet & calefaciat. Tandem operculo balneo inservienti, ut vapor exhalare nequeat, obseratur.

23. Furni ascensorii hactenus sunt expositi: descensorius sequitur, cujus adminiculo, humorem deorsum propellendo, rem dissolvimus. Eriguntur autem muri, ut apparet ex figura 9. ad conisterium litera A. quod vas aliquod recipiens B. ab omni ignis violentia tutum contineat. Conisterio imponitur ejusmodi craticula, quæ in medio foramen rotundum habeat, per quod superioris vasis orificium C. transeat. Muri porrò continuantur ad focum, ubi & ergasterium conficiendum, quod literâ E. signatum est, cui dictum vas D. inversum imponitur, & pro re nata observatis ignis gradibus dissolutio suscipitur.

24. Enumeratis furnis simplicibus, ad compositos, ubi uno igne plures furni foventur, descendimus: ii sunt Athanor & Acediæ furnus.

25. Athanor, qui & philosophicus & arcanus dicitur, est furnus compendiosus arcano philosophorum lapidi elaborando calorem, ubi ignis ad vas non pertingit, convenientem tribuens. Multi multos ejusmodi furnos extruendi modos sibi imaginati sunt, unum tamen nostri inveno sub numer. 5. qualis omnibus tam ob ignis contiguitatem, quam ejusdem temperantiam præstat, huc apponere visum est. Ex lateribus rotundis murus erigitur pedalis, qui in alterutra facie spacium inane ostiolo B. relictum habeat, cineribus eximendis dicatum. Super hoc structum craticula ferrea collocatur. Super hanc craticulam murum instar turriculæ pro cujuslibet arbitrio in proceritatem elevatum (relicto super craticulam alio aliquo ostiolo C. per quod carbones ferro commoveri possunt (Janorem inferius quàm superius erigimus; quam D. demonstramus. Turrim hanc in proceritatem eo modo evectam, quando ad summum carbonibus est impleta, terreo cooperculo E. occludimus. Attamen in posteriore muro, proximè à craticula foramen F. apertum relinquimus, per quod calor athannor subintrare possit, idque spatula vel obice ferreo G. vel numero 43. (nonnulli registrum vocant) qui sublevari ac deprimi potest, claudimus. Hic etiam in summa turri quinque digitos latos sub operculo parvum foramen H. per quod auricularis digitus vix penneare queat, constituimus, quò ignis aerem, tanquam fomentum ad se trahere possit. Huic turri eo pacto exstructæ furnus collateralis, sive ipsum Athannor annectitur. Erigitur pariter murus rotundus altitudinis sesquipedalis, qui prædictæ turris posterius orificium tecta labris suis conjungat, litera I. signatus. Ab hoc muro furnum concameramus K. relicto in summo concamerationis aliquo foramine L. in modum thaleri Imperialis, per quod calor in hac parte ob concamerationem aliquo modo sese reverberans, ad proximè sequentem ascendere possit. Jam murum, à quo concamerationem cœperamus, rursus sesquipedalem erigimus M. eamque camerâ N. obducimus, relicto pariter parvo foramine O. in summo fornice, simili inferiori. Necesse tamen est, ut in hujus mediæ partis facie aliqua locus, per quem materia imponi, eximique queat, vacuus relinquatur. Nam hac media in parte ergasterium est, ubi materia in suo vase super tripode collocata elaboratur. Loco vacuo complendo & obserando obturamentum aliquod ritè claudens, ne quid aëris inde concipiatur, formatur, eique applicatur. Quatuor digitis latis super hanc secundam concamerationem furnum relictis in basi illius quatuor respiramentis, P. P. cum suis obturamentis, quibus calor augeri minuique possit, tertiâ camera Q. obducimus.

26. Restat acediæ sive inertiæ furnus numero 10. ubi uno igne & parvo labore diversi furni foventur. Nomen traxit à pigritia, unde & à Germanis, *Ein fauler Heintze*, vel piger Henricus appellatur. Erigitur turris rotunda vel quadrata, modo superiori, & supra craticulam foramina calorem ad laterales furnos transvehentia tria, quatuor vel quinque pro furnorum exstruendorum copiâ aperta relinquimus, quibus pessuli objiciuntur ferrei, ad immittendum vel detrahendũ, calorem. Singulis hisce foraminibus alius furnus arctè agglutinatur. Necesse tamen est, ut quilibet furnus & suũ peculiare cinerariũ A. & pyreterium B. craticula discreta habeat, nec non fumaria C. contineat. Horum siquidem adjumento acediarum usum ad res quaslibet accommodare possumus.

27. Hæc de furnis dicta sufficiant; sequitur vas, quod est locus rem chymicè tractandam proximè continens.

28. Vasorum aliud igni admovetur, aliud igni non admovetur.

29. Igni admovendum vel ex una aliqua certa materia est formatum, vel ad arbitrium artificis electâ factum.

30. Vas ex una aliqua certa materia factum, est quod ex nulla alia, quàm ex ista fieri convenit. Hujusmodi aliud est vitreum, minerale aliud.

31. Vitreum, quod tantùm ex vitro conflatur, est phiala & circulatorium.

32. Phiala numero 11. signata, est vas vitreum ex ventre in modum sphæræ rotundo gracilem canalem in proceritatem emittens. Ejus usus frequens in solutionibus & coagulationibus.

33. Circulatorium est vas vitreum, ubi infusus liquor ascendendo & descendendo, quasi in circulo rotatur. Usus ejus in subtiliationibus & circulationibus positus est. Varia hujus generis vasa à variis ingeniis sunt excogitata, ex quorum numero duo duntaxat magni momenti & usus nobis placent, Pelecanus nimirũ & Dyota.

34. Pelecanus numero 12. est vas circulatorium, à figura Pelecani pectus suum rostro fodientis pullosque suos resarcientis nuncupatum, amplo ventre sensim in angustius collum vergente, quod retortum & curvatum os rursus in ventrem immittit. Hoc vas in fundo canalem, per quem liquor infunditur, habet, qui liquore infuso Hermetico sigillo occluditur, & calori admovetur.

35. Dyota numero 13. est vas circulatorium à duabus auribus, vel viro utrumque brachium lateribus applicatum habente, dictum. Hujus inferior pars est in modum cucurbitæ, cui impositus est alembicus in summo canalem, qui liquori infundendo inserviet, habens; in loco autem convenienti duobus rostris incurvatis, & in cucurbitam à capitello humorem condensatum devehentibus, præditum.

36. Ad vasa circulatoria refertur ovum philosophicum seu Hermetis, numero 14. quod oviforme philosophicis operationibus inservit.

37. Minerale vas, ex materia minerali factum, est metallicum, vel terreum.

38. Vas metallicum ex metallo factum inservit subtiliationi vel infusioni. Subtiliationi inserviens, est ahenum & vesica.

39. Ahenum, numero 15. est vas metallicum ex cupro aut ferro duûm pedum altitudinis, ejusdemq; fermè latitudinis, cusum. Hujus fastigio cooperculum, sequentem in modum formatum, illiusq; limites ritè claudens, imponendum est. Fit lamina cuprea ad aheni capacitatem (nonnulli rei familiari consulentes pro cupro ligneum asserem assumunt) rotunda, cujus in centro (quando uni cucurbitæ inservire debet) ad amplitudinem imponendi vasis, foramen excavatur, ut vas per illud prominere possit. A latere verò alterutro propè aheni finem aliud parvum foramen, per quod calida suffunditur, & defectus exspiratæ aquæ suppletur, perforatur. Usus hujus aheni cum operculo in Balneis frequentissimus est.

40. Ve-

40. Vesica, numero 16. est vas metallicum ex cupro in forma vesicæ vel ovi; duûm aut trium pedum altitudinis, convenientisq; latitudinis, formatum, & circa fastigium apertum, ut intra sinum suum convenientem alembicum recipere possit, qui adeò cum orificio vesicæ quadrare debet, ut tam aptè invicem concludi possint, ne minimum inde exspirare queat. Impositum capitellum è suo vertice canalem duûm aut trium pedum altitudinis emittere debet, qui in summate aliud capitellum ab aheno aliquo semper frigidam continente, quâ spiritus in alembicum elevati, refrigefieri & condensari possint, circumdatum sustinet. Ex hoc capitello epistomium seu canalis procedit, qui vapores condensatos guttatim in vas suppositum deducit. Hujus vesicæ usus in vegetabilibus dissolvendis non est negligendus.

41. Quæ fusioni inserviunt sunt vasa quæ liquata & effusa mineralia recipiunt: ut, infundibulum & pyramis.

42. Infundibulum numero 20. est vas metallicum oblongum cum manubrio, interius excavatum, liquata metalla recipiens, & in virgas vel baculos conformans, Germanis *ein Einguß* dicitur.

43. Pyramis numero 21. (aliis catinus coniformis, vel *ein Gießbuckel*) est vas metallicum in modum pyramidis excavatum, ut pars ejus superior lata, inferior autem in acutum vergens, pro liquatis mineralibus in regulum formandis, accommodari possit.

44. Terrea vasa ex terra facta, alia materiam ipsam continent, reliqua capiunt alia vasa.

45. Quæ materiam ipsam capiunt, sunt fusoria aut non fusoria.

46. Fusoria sunt vasa materiam ipsam capientia, quorum administra ope mineralia funduntur: ut catillus cinereus & crucibulum.

47. Catillus cinereus numero 17. est vas fusorium ex cinerum de levi ligno elixatorum, & ab omnibus carbonibus aliisque spurcitiis defecatorum partibus duabus necnon cinerum de ossibus medullâ carentibus (ne tamen de porcis, quæ summum dispendium inferunt, desumpta sint, optimè tritorum parte una, cum cerevisia bona ad massam madefactis, & probè invicem commixtis in suo mortariolo paratum. Cineribus siquidem madefactis hoc mortariolum impletur, & pistillum (vulgò monachus dictum) pulsibus tribus ligneo malleo factis in illud cuditur, ac tandem inspersis cribro setaceo cineribus de capitibus vituli, aut cornu cervi unus atque alter pulsus superadditur, atque ut arefiat eximitur. Fit & in majori forma catillus cinereus qui in annulo ferreo formatur. Hic numero 18. signatus est.

48. Crucibulum est vas fusorium ex terra igni contumacissima factum, acutiore basi & tereti in ampliorem capacitatem forma triangulari vel rotunda desinentem, ad fundenda & eliquanda mineralia & metalla formatum. Fit etiam crucibuli species, quæ vulgò testa (*treibscherbe*) appellatur, fundendis metallis adæquatum.

49. Non fusoria sunt, quibus nihil funditur, ut pyxis cæmentatoria. Est autem pyxis cæmentatoria, vas terreum, ex terra igni contumaci in modum pyxidis suum operculum aptè recipiena formatum. Hanc pyxidem numerus 22. indicat.

50. Hæc sunt vasa ipsam materiam capientia: quæ alia vasa accipiunt, sunt catinus arenarius & tegula fornicata.

51. Catinus arenarius numero 23. (vulgò *ein Sand Capell*) est vas terreum in modum pilei rotundi, cum margine trium aut quatuor digitorum ex terra tenaci factum.

52. Tegula fornicata, numero 24. (*ein Muffel*) est vas terreum ventilabris & ostio pervium, oblongum, ad tegendum catillos, ne operæ polluantur favillis, utque calor eò temperatius materiam elaborare possit, formatum. Quidam hanc tegulam cum fundo connectunt, alii fundum ab illo segregatum faciunt, id quod in cujuslibet positum est arbitrio.

53. Huc referendus est tripes ferreus, numero 33. qui est vas, aliud vas materiam calefaciendam continens, recipiens, ex ferro fabrefactum.

54. Ad vasa ex materia pro artificis arbitrio electa facta nos accingamus, quæ è terra, vitro, metallis, pro re nata, formata sunt. Hæc sunt superiora & inferiora.

55. Superiora sunt alembicus sive capitellum (*ein Helm*) quod vasis inferioribus ad vapores recipiendos imponitur.

56. Est autem alembicus alius rostratus, numero 25. qui humores resolutos per canalem aut rostrum ad vas recipiens dimittit: alius cæcus, hoc est, sine rostro, sublimationibus inserviens. Hic in sublimationibus nonnunquam in vertice perforatus aliquantulum est, humores ascendentes, inde emittens.

57. Inferiora sunt cucurbita & retorta.

58. Cucurbita (*ein Kolben*) est vas plerumque turbinatum, in cucurbitæ vel pyri formam utero turgescens.

59. Cucurbita alia fundo globoso numero 27. prædita est, alia lato.

60. Retorta est vas globosum, cujus collum paulatim à ventre procedit, ac sensim in oblongum canalem reflexum transit. Vide numerum 28.

61. Hactenus vasa igni applicanda: vasa quæ igni non applicantur sunt continentia vel transmittentia.

62. Continentia, quæ materiam continent, sunt receptaculum & concha.

63. Receptaculum numero 29. est vas amplum & globosum, destillantes humores recipiens. Vulgò *ein Vorlage* appellatur. Sed receptaculum pro rei destillandæ ratione variat. Nam si res vaporosæ, flatulentæ ac spirituales dissolvuntur, amplum esse debet; alioqui à spirituum vi magna, magno bombo ac crepitu, nec sine astantis periculo rumpitur, atque in frusta dissilit. Si verò res calidæ tenuesque fuerint, collo longo formatum esse debet. Sin autem res mediæ fuerint, medium receptaculum requiritur.

64. Concha numero 30. (*ein Glasschale*) vel alveolus vitreus, est vas plerumque vitreum in modum alvei formatum cum ore & manubrio.

65. Transmittentia vasa sunt tritorium & separatorium.

66. Tritorium (vulgò infundibulum, *ein Trechter*) numero 31. est vas transmittens, in superficie latum, paulatim acuatum, cum manubrio annexo formatum.

67. Separatorium numero 32. est vas transmittens, quodammodo oviforme, oblongum, orificio ad capacitatem auricularis digiti aperto, cui materia infunditur, & fundo in modum acus acuato, materiam rursum emittendi gratia præditum cum annexis ansis duabus, liquoribus invicem separandis accommodatum.

68. Hactenus locus: Causa adjuvans est quæ artifici suo inservit ministerio: talis est instrumentum manuarium, & calor ignis.

69. Instrumentum manuarium est, cujus applicatione & motione artifex suam actionem perficit.

70. Instrumentum aliud igni admovetur, aliud igni non admovetur.

71. Quod igni admovetur, aut semper, aut pro artificis arbitrio admovetur.

72. Semper admotum est gracile vel latum.

73. Gracile est instrumentum oblongum, semper igni inserviens: ut craticula & baculus ferreus.

74. Craticula est instrumentum ex bacillis ferreis quadratis, & digitalis crassitudinis juxta se in acutum ita positis, ut semidigitale spacium inter illos intersit, factũ focis conficiendis, carbonibusq; sustentandis inserviens.

75. Baculus ferreus est instrumentum ad sustinenda imposita vasa, cusum.

76. Latum instrumentum vel spatula, obex numero 43. est in modum spatulæ factum, quod furnis compositus ad augendum minuendumve calorem inservit.

77. Pro artificis arbitrio igni inserviunt, forfex, rutabulum, cochleare & circulus.

78. Forfex (*ein Kluft*) est instrumentum oblongum, & biceps, quod manibus facilè comprimi dilatarique potest, igni imponendis, dirigendisque prunis atque vasis aptum: numero 38. Est & alia forficum species, quibus vasa tantùm ex igne sustollimus, numero 39. quæ instar forcipis complicatur.

79. Rutabulum vel uncus (*Rührhacke*) numero 42. est instrumentum ex ferro oblongum, & in fine curvatum, quo ignis, vel materia in igne contenta proruitur & commovetur.

80. Cochleare, numero 41. est baculus ferreus longus, in altera parte cochlear, in altera radulam habens docimasticis operationibus inserviens.

81. Circulus est instrumentum rotundum vitris abscindendis ex ferro factum: numero 40. Perfringuntur autem hoc modo: Circulus candefactus vitro applicatur, illudque tamdiu stringit, donec fervefiat & incalescat, cumque adhuc fervet frigidâ guttâ immissa, aut frigidi halitus afflaxu dissilit atque disrumpitur.

82. Hæc sunt instrumenta quæ igni admoventur: quæ verò non admoventur, eorum aliud est ligneum, metallica reliqua.

83. Ligneum instrumentum est asserculus perforatus, seu dyoptra, numero 36. quæ est tabula lignea manubriata, circa medium in latum fissa, ut per eam faciei prætenta absque oculorum injuria ignis atq; operis modum contemplari possimus.

84. Metallica instrumenta sunt tabula ferrea & mortariolum.

85. Tabula ferrea est instrumentum aliquot scrobibus hæmisphæricis seu acetabulis compuncta, ad excipiendum probationum effusiones: numero 37.

86. Mortariolum est modiolus catillorum cinereorum formandorum in lati circuli modum (numero 34.) vel pertusi catini ex orichalco plerumque factus. Hoc mortariolum comitatur pila, (vulgò monachus) quæ est pistillum cum tubere rotundo ex basi lata media prominente, cujus incussu catilli fovea formatur. Sed ad catillos majores, hoc est, majorem materiæ copiam capientes, formandos utimur circulo ferreo numero 35. & convenientepila foveam procudimus. Hæc de instrumentis.

87. Jam ad ignis calorem deveniamus, qui est causa adjuvans, sua ope res tractandas accelerans & fovens: estque naturalis, aut artificialis.

88. Calor naturalis est, quando radii solares vel per se materiam sibi applicatam excoquunt, vel in speculo concavo collecti rei applicantur. Hujus ignis suus usus est apud artifices. Possumus enim hoc dissolvere & calcinare; imò nonnulli illum in lapidis philosophici præparatione adhibendum esse autumant: quam opinionem suis autoribus relinquentes, cum tamen non negligendum esse censemus.

89. Artificialis calor dicitur, qui ad artificis nutum accendi, dirigi & administrari potest. Calor hic simplex est aut mixtus.

90. Simplex est, qui uni duntaxat operationi, sive illa sit digestionis, sive separationis, inservit.

91. Calor digerens est, quo materia dissolvenda digeritur, id quod in athannore aut fimo perficitur.

92. Digestio in athannore fit, quando turri athannoris carbonibus ad summum usque impleta ignem in foco accendimus, & ferrea spatula vel registro pro nostro arbitrio ostiolum, calorem ad athannor transmittens dilatamus. Quomodo autem calor ille dirigi, hoc est, quando remissior aut intensior esse debeat, discors est philosophorum opinio. Quidam enim naturæ operationem (ut ajunt) æmulantes continuum, [illegible] principio actionis usque ad finem, calorem requiri contendunt. Alii in gradus dispescunt, ut principio nimirum ad albedinem usque primus gradus, inde ad flavedinem secundus, ad finem autem, qui est ubertimæ rubedinis, tertius adhibeatur. Cui sententiæ & nos pluribus tam authoritatibus quàm rationibus inducti, adstipulamur, alteram suis autoribus opinionem reliquentes.

93. Calor fimi est, quando vase in fimo posito, materiamque continente digestio fit. Hic calor multi usus est apud artifices in infundendis, digerendis, & putrefaciendis rebus. Adhibetur interdum fimus equinus, in quo vas sepelitur, aliquando vas ligneum fœno vel stramine impletum, cui vapore è fervente aqua applicatur, fimi in locum adhibetur.

94. Sequitur calor separans, cujus ope subtile a spisso abstrahitur. Estque lenis aut fortis.

95. Lenis est calor separans lento calore humorem eliciendum propellens. Est autem ille vesicæ aut cinerum.

96. Vesicæ est calor lenis, quo ex materia vesicæ imposita, applicato alembico substantia humida prolicitur.

97. Cinerum calor est, quando partes fixos per cineres eliciuntur. Hic medius est inter balnei & arenæ calorem: proinde illius ope non modò subtiliores, & ad naturam aqueitatis simplicis approximantes substantiæ propelluntur, sed etiam colores & fixiores partes eliciuntur.

98. Fortis calor est, quando igne intensiore & auctiore res separantur. Estque impeditus, aut liber.

99. Calor impeditus est, quando ignis à materia vel vase, ne illud proximè tangat, ab alio vase impeditur. Estque arenæ, vel scobis ferri.

100. Arenæ calor, medius inter cinerum & scobis ferri est, quando vas materiam continens in catino arenato arenâ circumdatum substantiam fixiorem & tenaciorem, quam cineres propellere nequibant, protrudit. Ubi advertendum est, arenam subtilem non adeò violentum calorem præbere, quàm grossam.

101. Scobis aut scoriæ ferri calor superiore intensior, & aperto vicinior est, quando ex scobe vel scoria ferri res propelluntur.

102. Calor liber est, qui proximè materiam, aut vas materiam continens tangit. Hoc calore proliciuntur, quæ contumaciùs liquorem emittunt, sive id fiat ob siccitatem & paucitatem, sive quòd ob viscositatem & homogeneitatem ille terreis partibus pertinaciùs adhæreat: taceo quòd calcinationi, fusioni, & aliis operationibus inserviat. Estque carbonum vel flammarum.

103. Calor carbonum est, quando calor prunarum flagrantium materiam vel vas proximè tangit. Hujus usus est in fusionibus, cæmentationibus, probationibus, calcinationibus & dissolutionibus.

104. Calor flammarum est, quando adhibito conveniente alimento flammæ materiam attingunt. Hic calor vocatur ignis vivus, quo reverberantur & calcinantur omnium metallorum corpora, nec non spiritus tandem propelluntur.

105. Tandem ad mixtum calorem, qui tam digestioni quàm separationi inservit, descendendum est. Hic calor balneum appellatur, quando nimirum vas aquæ calidæ, aut vapori imponitur.

106. Balneum aliud est maris, roris aliud.

107. Balneum maris vel Mariæ est, quando res dissolvenda in conveniente vase aquæ calidæ in suo aheno contentæ imponitur, inibique operatio perficitur.

108. Balneum roris est, quando vas aquam non [illegible] git, sed à vapore ascendente calescit, resque imposita dissolvitur.

109. Hactenus illa quæ operationi inserviunt pertractavimus: jam ad operationem ipsam ut progrediamur ordo exigit.

110. Partes itaque operationis Chymicæ duæ sunt, solutio nimirum & coagulatio.

111. So-

111. Solutio est prior Chymicæ praxeos pars, qua rerum coagulatarum compages solvitur & attenuatur. Estque calcinatio & dissolutio.

112. Calcinatio est rerum coagulatarũ in calcem solutio.

113. Calx in Chymica significatione est pulvis quilibet per ablationem superfluæ humiditatis in partes tenuissimas & quasi impalpabiles comminutus.

114. Calcinatio est corrosionis, aut ignitionis.

115. Corrosio est calcinatio res coagulatas per corrodentes spiritus in calcem reducens. Estque vaporosa vel immersiva.

116. Vaporosa corrosio est, quando corpora metallica in tenues laminas redacta per aerem corrodentemque fumum calcinantur. Sed diversi sunt vaporosæ calcinationis modi. Aliquando enim corpora laminata super aquis fortibus, aliquando super aceto vel recrementis uvarum expressarum suspenduntur: aliquando, præterum nobiliora metalla, plumbi fusi, vel argenti vivi afflatu fragilia redduntur & comminuuntur: aliquando alii, quos hîc recensere singulos longum foret, modi adhibentur. Verbi gratiâ: Chalybem in crocum subtilem per vaporosam corrosionem redigere gestiens, ita procedo: Primùm paro aquam fortem ex salis petræ & vitrioli ad albedinem calcinati partibus æqualibus, eamque in cucurbitam vitream fundo, pòst, in cucurbitæ superiore parte laminas chalybis suspendo, lutoque orificium vasis obduco, ne spiritus aquæ fortis ullo modo exhalare queant, ac viginti quatuor horas in arena calida vaporare permitto. Deinde aperto vase laminas eximo, quibus crocus vel pulvis subtilissimus adhæret, quem lagopode detergo. Porrò laminas iterum in dicto vase suspendo, & superiori modo procedo, idque tantisper, donec nullus crocus ulterius à spiritibus extrahitur, aut in laminis reperitur. Si plumbum super aceto suspensum calcinatur in cerussam, sic cuprum super recrementis uvarum; atque ita reliqua metalla vaporibus corroduntur.

117. Immersiva corrosio est, quando corpora aliis rebus immersa in calcem rediguntur. Estque humida vel sicca.

118. Humida est, quando corpus liquori alicui corrodenti immergitur, indeque calcinatur: perficiturque amalgamatione, aut præcipitatione.

119. Amalgamatio est calcinatio metalli per argentum vivum: & fit quando metallum in tenues bracteas vel laminas ductum, cum sex, novem, aut duodecim argenti vivi partibus commiscetur & coadunatur, ut fiat massa undique sui similis; atque ita metallum discontinuatur & calcinatur. Argento enim vivo per evaporationem super igne lento ablato metallũ instar tenuis calcis relinquitur.

120. Præcipitatio est, quando corpora per aquas corrodentes corrosa, & in aquam soluta, vel aquæ corrodentis abstractione, vel alio enchiremate in aliquam calcem repercutiuntur. Sic argentum in aqua fortu dissolutum cupro, sale communi, aut ammonico injecto, præcipitatur. Sic & aurum in aqua regia solutum, adhibito pauculo argento vivo repercutitur, cui si parumper florum sulphuris admixtum, idque clauso vase ad ignem positum fuerit, ut argentum vivum & sulphur evaporare & discedere possint, calx subtilissima relinquitur. Simile judicium & de aliis esto. Sed quò magis corpora dissolvuntur, tantò etiam magis subtiliusque calcinantur.

121. Sicca corrosio est, quando corporibus calcinandis non humor, sed ejus in locum corrodentes materiæ siccæ adjunguntur, quibus calcinantur. Estque cæmentum & commistio.

122. Cæmentum est corrosio sicca, qua corpus aliquod metallicum cum salibus corrodentibus, aliisque rebus exsiccantibus stratificatum confringitur, & calcinatur. Fit autem cæmentatio hoc modo: Corpus cæmentandum in tenues laminas redigitur, & in frustula forcipe scinditur; species autem corrodentes pulverisantur, & aceto, urina, vel aqua fortu madefiunt, ut fiant instar pulticulæ (nonnulli illis siccis utuntur;) Deinde hujus pulticulæ vel pulveris aliqua portio pyxidi cæmentatoriæ inditur illiq; lamina superponitur, & laminæ alia pulveris portio aspergitur (quod stratificare, & facere stratũ super stratum dicitur) hanc alia lamina subsequitur, idq; tantisper, donec pyxis impleta, aut nihil laminarum residuum est, & tandem pulvere superposito clauditur, lutoq; aliquo tenaci juncturæ pyxidis munitæ obturantur, atq; ig[illegible], vel (quod satius est) suo furno imponitur, & secundum gradus cæmentatur quatuor, sex, octo, duodecim, vel viginti quatuor horis, imò etiam aliquot diebus (pro re [illegible]ta) inibi conservatur. Tandem pyxide infrigidata, [illegible], laminæque à pulvere separantur, quæ tota confractæ ac calcinatæ inveniuntur. Verbi gratia: Animus est præparare crocum Martis seu chalybis, idq; per cæmentationẽ, tunc accipio Calcis vivæ recentis, quantum opus est, eamque urinâ aliquantisper virili madefacio, ut fi[illegible] instar pulpæ. Postea hac pulpa pyxidis cæmentatoriæ [illegible] um ad digiti lati crassitudinem tego, eique laminas chaly[illegible] superaddo, & vas (uti superius dictum est, imple[illegible], ac luto obfirmo. Omnibus ritè paratis pyxidem i[illegible] nostro cæmentatorio pono, ignemque tertii gradus ad quartum usq; viginti quatuor horis continuum administro. Tandem exempto vase materiam [illegible]o contentam in mortario probè contundo, & per setaceum pello, ut fiat pulvis subtilissimus: ubi calcem a chalybe omnem calida abluo, residuumque arefacio, & acci[illegible] crocum [illegible] artis præstantissimum. Eo modo fit & crocus Veneris, qui multis operationibus inservire potest.

123. Commixtio est, quando corpori calcinando species quædam, utpote sulphur, sal petræ, sal commun[illegible], vel aliæ commiscentur ac conteruntur, quibus igni admotis corpus in calcem redigitur. Exemplo res clarior evadet: Sumo stibii, salis petræ, & salis communis partes analogas, easque minutissime tritas & commixtas in tigillo, optimo luto munito, ita tamen, ut in superfici[e] medio aliquod foramen parvulum relinquatu[r], pe[r] quod arsenicales & venenati spiritus exhalare queant, in furnum vetiti pono, ignemque su[illegible] fil[i]bet follis etiam ministerium adhibeo, ut n[illegible] enter fluant. Hic autem studio anima[d]vertendum est, quamdiu fumus per foramen illud in superficie rectum ascendat. Ille siquidem adhuc evaporans, materiam non satis calcinatam esse subindicat. Sed quando omnes ejusmodi spiritus fumantes evanuerunt, ignem propè ad vivum adaugeo ad quadrantem horæ, ac tandem crucibulum eximo, infrigidatumque aperio, necnon materiam extraho, ubi antimonium in fundo à salibus sicuti regulum à scoriis, separatum invenio. Hoc antimonium à salibus malleo aliquo detrunco, atque in pulverem tero, qui instar cinnabaris rubicundissimus, & in re medica nonnullis medicamentis præstantissimis conficiendis accommodatissimus est. Atque ut hic optimus, ita & celerrimus est antimonium calcinandi modus, cùm quod intra dimidiæ horæ spacium perfici possit, tùm quòd nihil salium secũ retineat, sed à se protrudat.

124. Ignitio sequitur, quæ est calcinatio corpora ignis violentia in calcem reducens. Estque combustio & reverberatio.

125. Combustio est ignitio corpora comburendo in calcem redigens. Hæc est incineratio vel vitrificatio.

129. Incineratio est ignitio corpora vehementiore igne in cineres convertens. Incinerantur autem vegetabilia & animalia: mineralia autem (Chymico more loquendo) propriè non in cineres, sed in calcem redigi dicuntur.

12[illegible] Vitrificatio est combustio, calces & cineres in transparens vitrum convertens. Esto exemplum ab argento vivo & argento conjunctis. Capio oleum vitrioli rubeum secundum artem factum & rectificatum, in hoc argentum vivum per sublimationem, aut per sal & acetum lotum & depuratum resolvo, idq; continuò

in calore tandiu foveo, donec nullus omnino [illegible] rius neque vivus neque præcipitatus amplius apparet, sed totus in oleo formâ liquidâ latet. Quo facto oleum hoc Mercurium continens in retortam vitream, & quantitati materiæ convenientem fundo, ponoque in catino arenario, atque accenso igne oleum à Mercurio in appositum vas recipiens propello. Atque ita Mercurius per præcipitationem in calcem erit redactus. Hujus præcipitati accipio uncias duas, calcis argenti, & salis armoniaci ana unciam unam, eaque invicem trita & commixta nec non in phiala posita ad sublimationem accommodo, ubi sal armoniacum ascendit, & Mercurius cum luna, etiam servato pondere in fundo manent in modum auri purissimi. Postea in vitro forti aut crucibulo devitreato in furnum venti ad fluendum pono, adauctoque igne in fixum transparensque vitrum, quod de colore aureo ad pallidiorem descendisse videtur, abit. Vitrum hoc infinitarum virtutum est, quas singulas hoc loco recensere neque instituti, neque æquitatis est: sed demonstrato conficiendi modo, solerti Chymiatriæ indagatori committimus.

128. Reverberatio est ignitio, corpora [illegible] ne vivo reverberante & repercutiente in calcem subtiliorem reducens: & est clausa vel aperta.

129. Reverberatio clausa est, quando corpora reverberanda in furno reverberii clauso calcinantur. Hac reverberatione ignis gradus ad amussim administrari possunt, ut calor intendi remittique possit, quod in vulgaribus non accidit. Verbo hanc reverberationem apertam, Theophrastus Paracelsus in Chirurgiæ magnæ libro 1. tract. 3. cap. 5. ubi [illegible] tincturæ antimonii, quam adeò commendat, præparationem docere gestit, modum ita obscurum & devium tradit, ut Oedipo aliquo ad illum intelligendum opus sit, quod & ipse ultro fatetur. Hujus tincturæ præparationem experientiâ fretum in medium producemus, nostramque clausam reverberationem eâ declarabimus. Accipiuntur antimonii & salis armoniaci partes æquales, & in retorta positæ, igne forti propelluntur; ibi antimonium omne transit, nec quicquam, nisi fæces turbulentæ in retortæ vase, remanet. Antimonium hoc modo per retortam dissolutum a sale armoniaco frequenti ablutione separo, ut dulce nulla salsedine infectum, relinquatur. Hoc exsiccatum mitissime tero, & in alcohol converto, nostroque reverberatorio impono, & accenso flammarium igne unum duntaxat fumarium aperio tantisper, donec nostrum antimonium, quod rubeum fuit, in albedinem convertatur. Quando album factum est, secundum fumarium aperio, quousque ignis auctior albedinem ipsi exuat, & flavedine ipsum decoret. Amplius apparente flavedine, te[illegible]o fumario aperto ad citrinum colorem illud promoveo, atque quarto ad perfectam rubedinem [illegible]duco. Huic antimonio rubeo spiritum vini, ex vino factum affundo rectificatum, essentiamque sive tincturam clauso vase extraho. Quando spiritus vini amplius non [illegible]gitur colore rubeo, cum à tinctura abstrahi. Hæc vera est antimonii tincturæ, cujus Theophrastus mentionem facit, præparatio.

130. Reverberatio aperta est, quando materia in reverberatorio furno omnibus foraminibus apertis calcinatur. Hæc reverberatio valde vehemens est, & utimur ea in corporibus duris & [illegible]rtinacib[illegible]s [illegible] venenis.

131. Hæc de calcinatione [illegible] [illegible]tui [illegible] dicta sufficiant: restat dissoluti[illegible] quando corpora dissolvuntur. Ei[illegible]que subtiliatio vel fusio.

1[illegible]. Subtiliatio est dissolutio, partes subtiliores à grossis separans. Subtiliatio est [illegible] aut [illegible].

133. Subtiliatio [illegible] est, quando corpora brevi temporis spatio dissolvuntur. [illegible]ue elevatio vel descensio.

134. Elevatio e[illegible] [illegible], quando partes spirituales à corporeis, subtiles à grossioribus vi [illegible] ultar fumi vi ignis elevantur, & in [illegible] li condensantur. Et est sicca aut hu[illegible].

135. Elevatio sicca (vulgò su[illegible] [illegible]) [illegible] tes siccæ subtiliores elevantur, cum adh[illegible] Hæc sequente modo peragitur. Accipio [illegible] quam sublimandam, eamque vel [illegible]lam, vel [illegible] tam materiebus vasi alicui vitreo aut [illegible] vel rotundo includo, ita ut duabus partibus [illegible] tertia impleta sit. Vasi huic sive cucurbitæ alembicum cæcum in vertice parvo foramine perforatum imp[illegible] obduco, & ne spiritus aut partes sublimatæ exhal[illegible] obfirmo. Deinde in catinum arenarium [illegible] tis a fundo & parietibus intercedente arena, [illegible] liberum pono, caloremque per gradus aug[illegible] autem gradu omnis humiditas abeat, n[illegible] impositâ vitro laminâ aliquâ ferrea lævigata [illegible] ploro. Cum enim humiditas aliqua adh[illegible] laminæ illa adhæret, sed quando omnis hum[illegible] cessit, spiritus sicci ascendunt, & tunc al[illegible] superstrato aliquo vitro adæquato luto bono [illegible] exspirent, claudo. Tandem ignem tam per [illegible] donec omnis materia sublimanda [illegible] Non [illegible] loco cucurbitæ scutella vel conchâ al[illegible] ter[illegible] riam continente, cum vitreo cono, par[illegible] inferioris ritè accommodato, utuntur. Verb[illegible] pio sulphuris citrini o[illegible] purgati libras [illegible] munis, & vitrioli Ungarici partim calcinati [illegible] semis, pulverisata singula, & invicem mixta p[illegible] cucurbitam, impositoque alembic[illegible] torato, accendo ignem primi gradus, don[illegible] hum[illegible] evanuit, tum clauso orificio gradatim [illegible] omne sulphur subtilius ascendit. H[illegible] sulp[illegible] sulphuris a Chymicis dictum, ex alemb[illegible] secunda vel etiam tertia vice, semper addend[illegible] partem salis, & vitrioli per sublimationem [illegible] rectifico, & accipio flores sulphuris pulch[illegible] busque affectibus resistentes.

136. Elevatio humida (vulgò com[illegible] destillatio dicta) est partium humidarum [illegible] tenuiarum, à siccis & grossis subtiliatio [illegible] vel obliqua.

137. Recta est, qua partes humidæ [illegible] thera elevatæ, & frigidis alembici cameris [illegible] humorem condensantur, at[illegible]que per [illegible] guttatim in appositum vas de[illegible]nt ac [illegible] autem illa hoc pacto. Materia d[illegible] bitæ non nimis altæ, sed satis amplæ (a[illegible] artificem decuret, quem amplitud[illegible] alembicus magnus, qui spiritus [illegible]end[illegible] piat, & in humorem resolvat. Postea p[illegible] vandæ ad calorem adæquatum ponitur, [illegible] ptaculo humorem dilabentem accipiente, omnib[illegible] [illegible]turis probè clausis ignis accensus secun[illegible] adhibetur eò usque, quò omnis humiditas o ascenderit. Exemplum à vege[illegible] producemus. Rosis recentibus impl[illegible] tertiam partem, illamq; in balneo maris po[illegible] hinc frigidâ; postea alemb[illegible]cum rosarum [illegible] [illegible]s, quibus aculei [illegible] tæq; impono, & apposito [illegible]eptacul[illegible] tis ignem accendo. Tunc humor a[illegible] occupat, atq; ex rosi[illegible] tincturam extra[illegible] n aqua in receptacul[illegible] [illegible] dum autem est, quo[illegible] dec[illegible] tincturam p[illegible] rubeam ext[illegible] her[illegible] rò continuo calore pe[illegible] dat amplius, & rosæ in [illegible] propter art[illegible] um tin[illegible] aqua extrahendi. [illegible] dum frequentis usus est. U[illegible]

aliquid pe... licam efficit..., tum etiam ... per alembicum cucurbitæ annexum aliquid elevamus.

1... L... vano humida obliqua est, quan... vase oblique jacente humor elevatur. Fit autem hoc vel per latus, vel per retortam.

139. Elevatio per latus est, quando humor ex vase in latus inclinato proficitur.

14... Elevatio per retortam est, quando humor e... retorta propellitur. Uterque hic modus in ... bu... ra... ores & tenaciores spiritus ... rentibus usum suum habet.

141. Descensio sequitur, quando partes subtiliores descendunt. Illa est cali... la vel frigida.

142. Descensio calida (vulgo d... stillatio pe... d... censum) e ... liquoris è ... corporibus dissolutis ... ra... destillatio. Dissolvuntur autem inprimis hac d... ensione omnis generis ligna, ossa, & alia ... ... gravitatem ascendere nequit. ... ... Accipio cucurbitam ter... am, eique dissolvendorum fragmenta ... pono, eaque ne inversa cucurbita decidant, nonnullis majoribus fragmentis vel bacillis ... ... xia se positis ego. His peractis, ... cucurbitam ... qua parum aqua sit, huic inversam applico, ita ut superior exactè cum inferioris orificio conv... iat, sed inter utramque laminam aliquam satis fortem f... ream instar lancis concavam & perforatam collocatam esse ... e... r ... quæ decidentia fragmenta, ne in suppositum vas dilabantur, detineat. Tandem optimo luto clausuras obfirmatas arefacio, vasque in sua fornace pono, & vas recipiens in arena vel cineribus colloco, ... tab ignis violentia totum humorem depressum eò facilius recipiat.

143. Descensio frigida est, quando liquor dissolutus in ... do descendit. Estque deliquium vel ... trat... o.

144. Deliquium est descensio frigida, quando corpora coagulata cellæ, aëri, puteo aut alii frigido & humido loco super marmore, tabula vitr... i, vel in manicam Hippocratis (ut vocant) exposita, externæ humiditatis hisce corporibus sese adjung... tis adjuvamine ... hu... orem resolvuntur & in subjectum vas defluunt atque ... Resolvuntur autem in frigido po... ... ... calcinati, ... & ejusmodi alia corpora falsum ... aturam redolentia. Sed omnia, quæ in frigido resolvuntur, in calido rursus coagulantur.

145. Filtratio est desc... alio frigida humores aquosos per filtrum, seu ch... am bibulam convolutam vel complicatam in mo... um infundibuli, r... s in filtro fæcibus dimittens. Sed pro filtro etiam al... lubentur, utpote manica Hippocratis, pannus laneus, lineus, setaceus, &c.

146. Hæc fuit subtiliatio $\mu\alpha\kappa\rho\omega\chi\rho o\nu\iota\kappa\dot{\eta}$: $\mu\alpha\kappa\rho$... est quæ tempore longiore res dissolvit. Estque exaltatio & digestio.

147. Exaltatio est subtiliatio ... res sensim dissolvendo in puriorem a... jorem virtutis suæ gradum transpone... ... fit ... ul... tione ... ut ablutione.

148. Circulatio est ... xaltatio res exaltandas in vase ci... cu... torio circumvolvens, ab ... impuritatibus ... que ... liqui ... puro separari nequibant ... adum ... præstantio... onvertens Ex ... ... exaltandam, ponoque in vas circu... to... ... ... ac in are... ... ... co ... aco, donec merant suam ... gratia: Multum operæ & st... lum vera ... impe... itur, ut ille ... omni p... ... ... po... ... unque enim ... ... secum ducit. Prom... ... ... dum ... jus exemplo d... ... strabimus. S... ... genero... amum, quo ad ... ... latorio ... nditur, ... itaque ... ... ad ... atuorde... ... ... t continu... a... ... ... xim... ... ... m funditur, ... rigi... ... qua, ppo... to & ... ... rec... ptaculo, æstate autem in cella, vasi conchas glaciales continenti imponitur, & sp... ius purus, atque ab omni phlegmate liber alembicum transcendet, & in re... ptaculum dilabetur. Quando nihil amplius ascendit, receptaculum amovetur, phialaque eximitur cum vino, quod nullum verum spiritum, sed tantum vinum adu... stum ... ut vocat Theophrastus Paracelsus) continet. Spiritus hic vini adhuc in circulatorio positus, tamdiu rotatur, donec amplius de vitro in vitrum fu... di nequit, sed per destillationem seu humiditatem ... vationem promovendus est. Quando autem m... ate... in quam ag... re debet, receptaculo imponitur facilè illam amplectitur, & fugam relinquit. Modus hic albo calculo (ut ajunt) notandus est.

149. Ablutio est exaltatio crebris infusionibus res immundas abluens, & ad puritatem reducens. Estque imbibitio & cohobatio.

150. Imbibitio est ablut..., quando liquor corpori adjunctus elevatur & exti... ... ionibus ... corpus recidit, idque crebris humectationibus tantisper ab... ... donec ... nullo puro coagulatu..., amplius ascendere nequeat, sed totus fixus manet. ... planè philosophica ... operatio, nec ad vul... ... dimittit.

151. Hinc oritur C... ratio, quam Geber 1. Summæ Perfectionis ... 54. definit, esse mo... lificationem rei duræ vel ... ucci non fusibilis ad liquefactionem. Dicitur autem ... ue modus ceratio quòd medicinam philosophicam instar ceræ igni admotæ facile liquescentem reddat. ... ndo enim philosophi argentum vivum in aurum aut argentum ... onvertere volunt, necesse est, ut habeant medicinam fluentem, quæ subitò (ut Gebri verbis utar) ante fugam ejus in perfundo illi adhæreat, ipsique permixta conjungatur, & ill... inspissiet, atque sua fixione in igni conservet, quousque advenat illi majoris ignis tolerantia, ejus humiditatem consumentis, & convertat illud per hoc artificium in momento in Solificum & Lunificum verum, secundum illud ad quod medicina fuerit præparata. Fit autem ... quando corpus siccum & durum suo humore ... frequen... bibitione, perfunditur. Si... num perfectæ ... ionis nobis Arn... ldus in 2. Magni Rosarii ... definit, si vid... ... per laminam ... gnitam medicina projecta velocissimè ... cut cera sine fumo se resolverit. Sed illam philosophis committo.

152. Cohobatio est liquoris corpori sæpiùs affusi frequens abstractio. Unde cohobare, vel per cohob abfundere dicimus. Hæc de exaltatione.

1... Sequitur digesti... ... uæ est subtiliatio $\mu\alpha\kappa\rho o\chi\rho o\nu\iota\kappa\dot{\eta}$, res cr... ... calo... ... ig... ivo d... olvens. Estque putrefactio vel extractio.

154. Putrefactio est digestio, substantiam rei ex vapori... etentione, cali... que exter... ... acessione, ad rem ... præstantiorem generan... m dissolvens. Est autem putrefact... oni pr... prium, veterem naturam rerum confun... re, novam introducere, & nonnunquam producere ... u... um alterius g... erationis. Spiritus etiam corrosivi ... er eam dulcescunt atque mitescunt, omnes colores in alios immutantur, item purum ab impuro impuro subsidente deorsum ... paratur. Fit ... quando materia in ... ase... ... oc... ta vas in fimum ponitur, simique calor ad tempus præf... xum conserv... tur. Satius autem est vas in balneum roris ... ol... cari.

155. Extra... o est ... o e corporea concretione ... ubtilior... ac pu... res ab affuso aliquo menstruo appreh... ns, ... fæcibus, dissolvens. Verbi gratia: ... umo ... arb... ... tum volo illique pulverisato ... n... m ... fundo, ... quatuor digitis illi supernatet, clausoque vase ... r quatriduum, ad digestionem in balneum coll..., postea aperto vase per inclinationem ... tum c... ... nim ... radi... separo ... affusoque alio ... mu vas ... rursus ad d... estionem pono, idque tantisper, donec spiritus non ampl... s coloratur. Tunc enim

enim omnis doctura & essentiae Rhabarbaro extracta est. Porrò confusis omnibus extractionibus, spiritum in balneo Mariæ abstraho, residuamque essentiam in vitreo vase ad usum reservo, quæ in evacuanda bile & aliis affectibus plurimum potest.

156. Enucleata subtiliatione ad liquefactionem tendimus, quæ est corporis mineralis vi ignis majoris dissolutio. Estque simplex vel probatoria.

157. Liquefactio simplex est, quando corpus nullum alium in finem, quam ut fundatur, liquefit.

158. Liquefactio probatoria est, quando corpus liquatum probatur, imperfectumq; a perfecto separatur; idque per cineritium, aut per anomonium.

159. Probatio per cineritium est, quando metallum per plumbum fulminatur & probatur. Sumitur itaque catillus cinereus, & sub regulam fornicatam in furno probatorio collocatur, quo carbonibus ad lunimum impleto, prunis quibusdam vivis in capite ignis accenditur, & continuatur. Ut autem eò celerius caollus candefiat (antea enim metallum non est imponendum) orificia & respiracula aperta sint. Postquam igitur interposita hora una atque altera probè incanduerit, imponatur portio, ad rationem metallæ probandæ proportionata plumbi, eaque sensim: qua liquefactâ metallum imponitur, & pro re nata omnia orificia clauduntur, ignisque artificiosè regitur. Hoc regimen necesse est ab experienti demonstrari ad oculum. Variat enim pro materiæ ratione. Ita tandem fiet, ut cum plumbo metalla imperfecta exurantur, atque in fumum abeant, scoriamque ad extrema propellant, relictis metallis perfectis solis in medio catilli. Si autem fortassis contigerit, ut plumbum cum metallo probando indurescat, neq; igne ad fluxum permoveri possit, paululum antimonii in cochleari additur, in momento in pristinum statum redibit. Hoc arcanum artifices docimastici pro secreto magno habent. Tandem forcipe exempto catillo metallum adhuc calidum cultello separatur.

160. Sequitur fusio per antimonium, qua verum aurum non modò à metallis imperfectis, sed etiam ab ipso argento separamus, & sic hoc modo. Accipio aurum aliis metallis mixtum, ipsique tres partes antimonii pulverisati commisceo, & in crucibulo igni continuaci in furnum ventosum pono. Postea juvante, si placet, folle probè liquefactum, in pyramidem calefactam fevoque illitam transfundo, ubi labris malleo concussis regulus aurum continens in apice residebit, quem malleo detrunco. Antimon. porrò residuum rursus in tigillo igni ad tertiam etiá vicem impono, & prædicto modo procedo, ut omne aurum ex antimonio protrudatur. Tandem regulos hosce singulos in catillo [illegible] lem pono carbonibusque superpositis [illegible] nicis ignem accendo, tamdiuque flammam [illegible] co, quousq; omni antimonio evaporato [illegible] putumque residet, quod statim coagulatur.

161. Hactenus solutio fuit; sequitur c[illegible]

162. Est autem coagulatio secunda pars [illegible] liquorosas & molles ad solidam massam p[illegible] privationem reducens. Estque frigida v[illegible]

163. Coagulatio frigida est quando [illegible] solutæ in frigido coagulantur.

164. Coagulatio calida est quando calor [illegible] ente res dissolutæ coagulantur.

165. Ad coagulationem refertur fermentatio [illegible] & fixatio.

166. Fermentatio est fermenti cum re ferm[illegible] incorporatio. Dicitur autem fermentum [illegible] uò enim parum fermenti pastæ multam f[illegible] naturam & pastam convertere potest, ita etiam [illegible] tum chymicum fermentandum, cui adjun[illegible] assimilat. Quale itaque fermentum, tale & [illegible] tum. Intelligunt autem philosophi per fermen[illegible] rum corpus & veram materiam, quæ propri[illegible] curio conjuncta, illam in suam naturam [illegible] inde etiam lapidem ipsum volunt esse f[illegible] poris perfecti. Cum enim lapis ade[illegible] losophi asserunt) ut super corpus imper[illegible] ctum in modum olei supernatet, o[illegible] miscetur, opus est corpore aliquo prim[illegible] tatem redolente, quod illum recipiat atque in al[illegible] pora introducat. Nam, quàm primum corp[illegible] lapide infectum & fermentatum est, statim io[illegible] abit. Sed de his passim consulen[illegible]

167. Fixatio, est rei ignem fugientis, ut e[illegible] non fugiat, sed in eo fixa permaneat, per ignem [illegible] ctio, sive ea fiat per calcinationem, sive [illegible] onem lentam & diuturnam, sive per [illegible] mationem, sive per crebrò reiteratam solutionem & coagulationem, sive tandem per rei fixæ additionem perficiatur.

168. Hæ sunt, quæ hoc tempore in m[illegible] cere voluimus. Hic enim omnes operation[illegible] miæ necessariæ satis superque sunt enuclea[illegible] quam restat, quod non abundè sit declaratum. Sed opus est ut manualis operatio accedat, sine [illegible] di, nihil perfecti Chymia polliceri potest [illegible] mirum situm est in laboriosa exercitatione.

Deo Ter Optimo Maximo sit laus & glor[illegible] in æternum.

VIII
DISPUTATIO INAUGURALIS.

Contradictiones apparentes quatuor, in quibus pr[illegible] cipuæ utriusque Medicinæ, Dogmaticæ nempe, & Hermeticæ [illegible] ses, & rationes breviter recensentur, excutiuntur, & concilia[illegible]

AUTORE

M. HENRICO PETRÆO SCHMALCALDENSI HE[illegible]O, Medicinæ in alma Mauritiana P. P. Ord.

ENA[illegible]TIO[illegible]NIS I. T[illegible]N.

MEDIC[illegible]. *[illegible] vitæ termini arte medica po[illegible] unt prorogari.*
THE[illegible]OGI. *Vitæ termini arte medica non possunt prorogari.*

PROBATIO THESEOS.

I. Quod potest [illegible] usas sanitatis, & [illegible] itæ productrices, & conservatric[illegible] curare, [illegible] validiores reddere: causas verò corrumpentes declinar[illegible] & propulsare, illud ipsum eo ipso vitam producere, mortem [illegible] tre potest. Medicina [illegible] oc potest [illegible] rogare potest. Minor probatur particul[illegible] tum

2. Principia vitam procreantia [illegible] alo[illegible] s nativi humidum radi[illegible] tas: & eucrasia bo[illegible] tium, & patienduin [illegible] nine[illegible] at Medicina. E.

3. Humidum prim[illegible] [illegible]um te[illegible]taurat alim[illegible] tis boni, multiq; nutrimei[illegible] necc[illegible] c tam[illegible] n t[illegible]pon t, fed idem: destructorem mic[illegible] ofin[illegible] fubet, quo min[illegible], absumto vitali fulphure pabu[illegible] fuo [illegible]lumine, animal ad necitatem, & frigidita[illegible] ni ded[illegible] ne[illegible] nium, & mortem præcipitet: calorem vic[illegible] [illegible] flammuste[illegible], feu quoris falis interiori[illegible], feu m[illegible] nt[illegible]c[illegible] rpus a putrefactione præfervantis balfamicis m[illegible]icamenti[illegible] macrocofmo petitis, calorem Solis, & Lunæ participantibus in integrum restituit, imo auctiorem & vegetiorem reddit atq[illegible] ita teste Gal. de fan. tuenda vigo[illegible] m, hoc est, juventæ, cu florentis ætatis tenorem quam diutissime conservat.

4. Medicina omni[illegible] s omnium morborum, mortisque causas potest præcavere, avertere, & propul are Caufæ, ob quas morimur, sunt interiores, quæ naturalem: & exteriores, quæ sæpe violent[illegible] m mortem inferunt. Utcumque injurius ars Medica declinat.

5. Caufæ intestinæ fatalis nostri interitus propinquæ tres sunt: 1. naturalis siccitas, & frigidi[illegible], quæ contin[illegible] humoris radicalis depastione, & calor[illegible] mn[illegible] solutione. 2. triplicis substantiæ, ex qua constamus, partium, humorum, & spirituum indefinens effluxu[illegible] 3. [illegible] five excrementorum necessarius proventus. Omnium horum, & fingulorum actum, progressum, & violentiam præpedire, retardare, & abarcere potest ars tuendæ bonæ valetudinis.

6. Naturali siccitati, & frigiditati resistere potest alimentis, & medicamentis leniter humectantibus, & calefacientibus, vino, quiete, fomno, balneis, &c.

7. Præstat enim majus, ac difficilius: temperamentum frigidum & siccum in calidum, & humidum convertit, senectutem differt, tabem, & marasmum regeneratione philosophica curat.

8. Triplicis fi[illegible]bstantiæ jacturam refarcit, quod partibo de[illegible] t, cibo, quod humorib. p[illegible]tu, quod spiritub, salubris aeris inspiratione, & arteriarum perspiratione, nec non odoribus, & spiritibus homogeneis reparat. Major quippe mundus minorem, ceu [illegible] fe, & juxta fe conditum, omniaque [illegible]na, & dona possidentem substinet, alit, perficit.

9. Recrem[illegible] vero abundantiam alimentis euchymis, eupeptis, minimumque excrementitiis prohibet. Quod si spagyrus internus spiritibus mechanicis invalidis ing[illegible]ritates altioribus radicibus adhære[illegible] ntes protfus separare, & per emunctoria expellere nequit, potest ignis digestionis excitari, & fuccendi, possunt feces ecco-prot[illegible]s, vel catharticis cuilibet humo[illegible] de[illegible]inatis exturbari, superfluitates f[illegible] onibus, exercitiis, medus absumi.

10. Externæ caufæ vitæ infestæ sunt vel evitabiles, ut ulnus, casus, ictus, morsu[illegible] rarum occursus, & alia infinita, de quibus evitandi ars cer[illegible] constitui nequit, non autem sunt necessariæ, & [illegible]bi acciderunt, arte pertractantur [illegible] sunt inevitabiles [illegible] ad vitam necessariæ, ea quæ [illegible] assumenda sunt, ut aer inspiratus, cibus, potus, medicamenta: vel admovenda, ut aër ambiens, topica, balnea: [illegible] facienda, motus, [illegible] es, fomnus, & vigilia, animi pathemata: vel educenda, [illegible] excreta [illegible]etenta, inter quæ V[illegible]nus. Vocantur res non naturales quando enim modum[illegible] excesserint, laedunt, ma[illegible] igunt, [illegible] medio ritate per[illegible] conservant. Doc[illegible] igitur [illegible] moderamine [illegible]rum indifferentium fanum vitæ statum quam longissimè conservare.

11. [illegible] vero morborum omn[illegible] infe[illegible]morum vitæ hostium infultus propul[illegible] five ad t a vià univ[illegible]rsali, feu tinctura philosophica, quæ omnes omni[illegible] [illegible]rum languores auffert, five via parti[illegible]ulari per [illegible] [illegible]uri[illegible]oria, & remedia appropriata fe[illegible] specifica. [illegible] lepsiam curat per leonem viridem, po[illegible] [illegible]um, [illegible] dropem per alcahest, lepram p[illegible] [illegible]nè exaltatos, & cardinales, etiam [illegible]

inferiores; Nulla enim est remediorum penuria, sed nostra turpis eorum ignorantia.

12. Siquidem Deus, qui Medicum, & medium, feu medicinam in fui honorem creavit, & ob id propter necessitatem honorari posti[illegible], nullum justo fuo judicio peccatoribus imposuit morbum, quin eidem misericordia fuâ oppofuerit remedium. [illegible], & medicamenta auxiliares Dei manus sunt, baculus vitæ, & pars panis quotidiani.

13. Sed assertionem nostram [illegible] reddit [illegible]munis experientia. Nulla calamitate, vel ærumnâ premetur, qui vitæ fundamentum jecerit temperantiam Una enim temperantia totius est jucundæ, salubrisque vitæ moderatrix. Contrà intemperantia morborum mater, Medicorum nutrix. Q[illegible] enim gulæ, ac voluptatibus vitæ pestibus indulgent, gravissimis morbis implicantur quod Galenus in fcipfo adhuc juvene expertus est, atque utinam non plerique experiremur magno nostro damno vel citò è medio fublati natural in terminum non att[illegible]gunt. Nullum enim dubium est, quin plures crapula, ac luxu, quàm naturali morte pereant, imo vix ullus naturæ debitum, quomodo, & quando debet, exulvit. Sic veluti [illegible] nosmetipsos o idi[illegible]nus, & quam benigna parens natura fatis longam ad bene agendum dedit vitam, brevissimam facimus.

14. Ita mul[illegible]os videre est temperatissimos ob intemperantiam ocyssime interire Contra Heroticus valetudinarius in centesimum annum adminiculo artis vitam ext[illegible]ndit. Senes, & mulieres, licet infirmiores sint pueris, abstinentia suâ paucioribus morbis conflictantur.

15. H[illegible]uones nonnulli vivendi regulas adunco naso suspendentes ad multos annos perveniunt, fed id bonitati naturæ adscribendum est, quam si sequerentur ducem ad longè plures sine molestiis & morbis pervenirent. Rustic dietam fusque deque habentes vivacissimi ut plurimum sunt, fed mfcii ipsi fumma diætæ præcepta obfervant, genio non indulgent nec variis [illegible]ibis imp[illegible] tur quot enim fercula, tot morbi & impig[illegible] sunt ad laborandum.

16. Patriarchæ olim præter singularem De[illegible] bene[illegible]dictionem & revelationē, frugalitate ac notitia arcanorum medicinæ quæ etiā brutis nonnullis revelavit natura) tot annorum centurias suaviter, & salubriter exegerunt, maximè cum omnia exordiis suis viciniora essent puriora nondum mutuis elementorum transmutationibus confusa. Et credibile est eos magisterii illius magni & admirandi possessores fuisse, quod Adamum in familia sua habuisse testatur Lactantius.

1[illegible]. Artephius ope sapientiæ fuæ mille annos vixisse [illegible]nbitur, velut alii quidam primo mundi seculo. Usus vero creberrimè potest essentiam auri tinctura ferri in morbis extremis, & desploratis, & ladano, quod secretum suum singulare vocavit.

18. In Florida, feu Taprobana, hodie Su[illegible], & Arabiæ felicis urbe Reama, nec non Onor insula, homines ob regionis temperiem, & cœli perpetuam clementiam sanissimi sunt, & [illegible] evadunt, testibus Lud. Romano, & Vespucio in navig. De [illegible]yrniis Corsicæ incolis melle victitantibus, de Æthiopibus, Seribus, & qui in monte Atho Acrirotum oppidum incolunt, admodum longæ [illegible]s vid. Plin. & Solin. Ægyptii nullas aeris injurias sentiunt, hinc quando male hab[illegible] triduanis jejuniis se curant.

19. Pollio Romanus centesimum annum jam excedens, Augusto per[illegible]ontanti, quibus præsidiis tantum animi & [illegible]ris obur ad tantam senectutem custodisset? respon[illegible] intus mull[illegible], foris oleo.

2[illegible] Democ[illegible]us cons[illegible]lium sanitatis tuendæ rogatus, interna melle, extima oleo rigare jussit. Idem ne Thefmophoria funere suo contrist[illegible]et, odore mellis ([illegible]

calentium [illegible] dies aliquot vitam sibi protraxisse dicitur. Sed obruimur exemplorum multitudine, nec ubi rerum quotidiana adsunt testimonia, multis verbis, & operosis probationibus opus est. Concludimus igitur. *Vitæ humanæ terminos artis Medicæ subsidiis produci posse.*

CONFIRMATIO ANTITHESEOS.

1. Vitæ humanæ terminos nullo ingenio, nulla industria produci posse, statuunt Theologi. Ipsorum fundamentum hoc est: Cujus rei fixi, & stati sunt termini, illius termini nulla arte possunt produci. Vitæ humanæ stati & definiti sunt termini. E. Assumtum stabilitur oraculis sacræ Scripturæ, & legibus naturæ.

2. Statutum est omni homini semel mori, dicit [illegible] petra, vox veritatis: quocunque die comederis ex arbore scientiæ boni, & mali, morte morieris, & subtrahetur [illegible] lignum vitæ, ne vivas in sempiternum. Jam vero homo relapsus est a Monade ad binarium, a Deo ad seipsum, & nihilum suum. Stipendium autem peccati mors est. Justitiæ divinæ decretum immutabile, & ἀμεταμέλητον est. Ego Dominus, & non mutor. Quod agnoscit patiens Jobus cap. 14. Breves dies hominis sunt, numerus mensium ejus apud te est, constituisti terminos ejus, qui præteriri non poterunt.

3. Vita Dei donum est, ut Plutarchus etiam fatetur, & depositum seu talentum hominum usuræ commissum, quod deputato puncto reposcit. Si itaque vitæ largiter vitam à se datam certis spaciis limitavit, & propriis cancellis inclusit, quis illos dilatare, quis mutuum detinere ausit?

4. Naturæ verò [illegible] definitæ leges, [illegible] Hippoc. [illegible] oic. invi[illegible] les sunt, omniaque ejus oper[a] nece[ssaria] [illegible] ordine, tempus, mensuram, & numerum ad[e]pta, ev[ert]i n[ullius] artis ope possunt, astruente ipsum Ga[leno] [illegible] de [illegible].

5. Moriendi porro naturalem necessitatem manifesta ev[incu]nt argumenta desumta partim ab efficientibus, partim a [m]aterialibus principiis.

6. Efficiens duplex est, remotum, sive universale, & propinquum, sive particulare.

7. Efficiens remotum est cœlum, in quo Deus duos continuos & oppositos motus ab ortu ad occasum, & ab occasu ad ortum posuit, & partibus discrepantibus discrepantes motus dedit, unde ad consimilem positum haud unquam redeunt, cum iis fin[i]ta, ut revolutione [illegible] corporum per συγκρισιν & διακρισιν elemen[torum] [illegible] rerum circulatio, & generationis, & corruptionis [illegible] mundo existeret.

8. Quicquid [illegible] ur in mundo hoc sublunari existi[t] propter duplicis [mot]us, & oppositi motus impressiones, variis mutationibus obnoxium est. Nam ut sæpè Platonem legentibus occurrit, & Metaph. [illegible] um est, ταυτης conservationis, & perpetuationis, ἑτερ[ας] της [illegible] onis, & destructionis causa est.

9. Efficiens propinquum sive conjunctum est internum, vel externum. Internum est [illegible] or [illegible] us [illegible] num omnium, quarum unio & [com]munio [illegible] r, fons, [illegible] or go. Qui cum agens [illegible] physicum virtutis [illegible] nitæ in ag[e]ndo repatitur, longoque [illegible], & languescit, [illegible] e ex alimento [illegible] nubus [illegible] cum [illegible] & [illegible] ac [illegible], proq[ue] [illegible] aqueum [illegible] er ta[illegible] atque pro[illegible] us [illegible] c[it]. A[illegible] qu[illegible] i atus (o[illegible] & [illegible] aginibus senio [illegible] scentibus, partibusque [illegible] nt bus thorax libere [illegible] uit) suffocatur & extin[guitur]. Sic ho[minis] [illegible] nin [illegible] fovemus, & [illegible] centes incipi[illegible] usino [illegible] singulis momentis, cum vi[ta] sit in perpetuo fluxu, [illegible] est ultim[illegible] usula, & termin[us] ad [illegible] uem, merit[o] Biante [illegible] fuit, qui [illegible] ultro v[illegible] o [illegible] t. [illegible] ro [illegible] em [illegible] familiaritate vitam [illegible] de [illegible] titate, vel modo cand[illegible] endum [illegible]

& usu plurimum inest di[ffi]cultatis. [illegible] tuum, potu humorum, cibo partium [illegible] grabimus, cum hæc sint [nat]uræ o[illegible] [illegible] rita sunt omnia. Aeris verbi gratia, [illegible] mentis haurimus in intimos cordis rec[essus] [illegible] ntiæ & qualitatum permutatio, ut [illegible] ejus inc[o]mmoda [illegible] & corrig[ere] po[illegible]

11. Materia rursus est prima, & [illegible] prima, ex qua omnia constant, ad [illegible] privationem principium est [illegible] causa omnis transmutationis.

12. Materia secunda sunt elementa con[illegible] cta qualitatibus invicem agentibus & p[atientibus], quarum exuperantia vel deficien[tia] [illegible] tur [illegible] uo, destructis, quæ contrariorum invic[em] actiones sustinent, substantiis. Quicqu[id] [ex ele]mentis est compositum, in eadem re[s]olvitur.

13. Atque ita non experientia solum, sed argumentis ostendimus hominem æternæ [illegible] tabili decreto, & naturæ necessitati mori. [Conclud]imus igitur. *Vitæ humanæ terminos bene [illegible] dica promoveri minimè posse.*

CONCILIATIO.

1. Utraque propositio vera est, n[illegible] dicunt. Non enim eadem utr[illegible] mortes eodem respectu & modo intell[illegible]

2. Sunt enim termini quidam hype[illegible] cui omnia sua opera nota sunt, & cap[illegible] numerari cuilibet homini, imo m[illegible] lis, & creatis omnibus præst[it]un, quos [illegible] procrastinare simpliciter impo[ssibil]e est. D[illegible] providentia, quæ universaliter non solum [illegible] lorum, sed etiam singula g[illegible] m co[illegible] mutari non potest. Id quod Theolo[illegible] cedunt Medici, ut Nic. Flo[re]ntinus, & Petrus [Apon]o conciliator abunde testatum [fa]ciunt.

3. Sunt alii termini naturales pr[illegible] versali, quam particulari, & domestica [illegible] cujusque temperamento, corporis [illegible] piis [v]itæ firmioribus vel [illegible] mioribus [illegible] quibus ut abrumpendis libido voluntatis [illegible] dilatandis & propagandis artis prud[entia] plurimum v[illegible]

4. Sunt etiam termini acci[illegible] ups abbreviatos vocat Avic. q[illegible] tam [illegible] lenti[illegible], quæ fortunam omnem excludit, [illegible] q[illegible] humano arbitrio reguntur.

5. Atque ita thesis loquitur de t[illegible] libus & n[illegible] e [con]siderat philolo[illegible] [illegible] illam humidi & calidi pri mig[enii] [illegible] est de supernaturalibus, [illegible] talis illo [illegible] o qui [illegible] Illi te[illegible] nin [illegible] possunt brevio[illegible] o [illegible] nm [illegible] perstant.

6. [illegible] illu[illegible] Paracelsi effi[illegible] [illegible] du [illegible] Me[illegible] a qu[illegible] e [illegible] te minime.

7. Ne[illegible] igitur m[illegible] ur ho[illegible] [illegible] tis, [illegible] nec [illegible] absoluta [m]ulto minus c[illegible] onis, [illegible] e co[illegible] se[illegible] tix.

8. N[illegible] item aliquando n[illegible] [p]hysica non [illegible] em determin[illegible] M[illegible]

9. C[illegible] m ino [illegible] ru[illegible] I r maen n[illegible] conne[illegible]

[illegible] Sic [illegible] em [illegible] ad quinde[illegible]

[illegible] um ex ficubus maturationem. [illegible] 16.

11. Sic ipse Servator ægros ad convalescendum Medico indigere affirmat, Matth. [illegible] igitur ut nondum, [illegible] cum, quod in A [illegible] pagina, 2. Chron. [illegible]

12. Cœlum [illegible] & influ[illegible] inferiora moveat, [illegible] qui sui juris sit, non [illegible] tamen non necessitat.

13. Obstat quin etiam materia hypothetica necessitas, quia [illegible] nisi [illegible] a qua variè deri [illegible] s.

14. Præterea qui spectemus [illegible] nanti statutus est vitæ terminus, præterea non potest in individuis tamen singulis pot st [illegible] & variam vitæ rationem, [illegible] corruptionis. Sic [illegible] potest mori [illegible] borum, non quæ sponte naturæ [illegible] to, & suo die, [illegible]

15. Atque hac ratione fatum, quod [illegible] olim responsum fuit, retardari, [illegible] Verum ipsi disquisitioni nonnulla de [illegible] sunt, ne tela ante pugnam [illegible]

ENANTIΦANΩΝ III. ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΟΝ.

GALENICI. *Omnia mixta constant ex quatuor elementis suis qualitatibus instructis.*

PARACELSI. *Omnia mixta constant ex tribus principiis suis potestatibus instructis.*

EVOLUTIO ELEMENTORUM.

1. S[illegible] tio, & corpus, necessario danda sunt [illegible] Atqui est E.

2. A [illegible] & [illegible] bus obvium. Conne[illegible] probatur. In omni [illegible] requirit subjectum [illegible] quo. Ex nihilo enim nihil fit & nihilum [illegible] corrumpit, [illegible] unius corruptio [illegible] non [illegible] habet alteri [illegible] tionem. Requiritur etiam contrarietas. Omne [illegible] contrario, & in contrarium.

3. Jam verò materiam prebent corporibus mistis corpora illa simplicia, quæ elementa dicuntur, quibus substernitur communis illa materia prima, subjectum omnis mutationis primum.

4. Sunt igitur elementa corpora simplicia, prima & communia, in aliam speciem indivisibilia, ex quibus inexistentibus corpora reliqua primo componuntur, & in quæ, cùm intereunt, ultimò resolvuntur.

5. Idemque plura sunt, numero finita, magnitudine dividua, & natura [illegible] patibilia.

6. E contrarietate argumentatur Aristoteles 2. de ortu c. 8. [illegible] S[illegible] terra & aqua inest, etiam contraria horum [illegible] & aer inerunt.

7. Item ex nutritione [illegible] Omnia verò pluribus nutriuntur. E.

8. [illegible] De cœlo probat per [illegible] S[illegible] ex quatuor. [illegible]

9. Numerum etiam [illegible] um, & le[illegible] Simplicem [illegible] tu [illegible] Jam ignis simpliciter levis [illegible] sursum semper tendit. Terra absolutè gravis ad medium seu centrum deorsum tanquam ad locum proprium & p[illegible] vum decumbit.

10. C[illegible] mo ad c[illegible] per me[illegible] quovi[illegible] tura conte[illegible] itatem, [illegible] rum m[illegible] connect[illegible] possit [illegible] debeat, ac [illegible] turam terræ propius acce[illegible] ca.

11. Numerum juxta, & [illegible] cunt συζυγίας quatuor qualitatum [illegible] tatis, & frigiditatis, activarum: hum[illegible] tis, passivarum, quæ tamen post majoris resistentiæ sunt.

12. Hæ vero qualitates non ipsæ Elementorum formæ. Formæ enim horum (ut Scaliger inquit) actus materiæ quæque suæ sunt, quæ materiæ, quia ad perfectiorem compositionem à natura destinatæ suut, suum sunt, ut suæ & ipsæ, ita & formæ earum commisceri queant.

14. Quæ tamen formæ nos latent, & qualitates sunt [illegible] alterationes, & præparationes pro singulis elementorum formis educendis, quarum vi & [illegible] ctione, ac passione mutua permiscentur, principia, & instrumenta mixtionis statuuntur.

15. Quodlibet autem elementum duas obtinet qualitates, intensas quidem secundùm omnem latitudinem, sed non secundum omnem agendi efficaciam, ast alteram in gradu remisso, alteram in summo, cùm in quolibet [illegible] repenatur unum, seu primum, quod alterorum sit mensura.

16. Ignis est calidissimus, ideoque activissimus, & [illegible] rmalis, qui homogenea congregat, heterogenea [illegible] gregat, cujus calor cum aereo mixtus totam massam permeat, miscet concoquit, det [illegible]

17. Aqua est frigidissima homogenea & heterogenea in unum [illegible] ogens, calorem contemperans terræ siccitatem continens, camque friabilem reddens.

18. Aer humidissimus calorum primum, deinde frigus obtundit, tenuitate sua massam penetrat, aperit, fermentat.

19. Terra siccissima calorem & frigus acuit, & corporis determinationem addit.

20. Hæc si viribus imparia concurrant, validius imbecillius in suam naturam convertit, oriturque elementorum transmutatio.

21. Si viribus quodammodo paria in se mutuo contra[illegible] agant, totaque totis contemperentur, & qualitatibus confundantur, fit mixtio quæ est [illegible]

22. In qua unitione formæ elementorum actu suo perfecto non remanent, sed, ut eleganter subtilis Scaliger, inter se suis dominæ qualitatibus pristinum naturæ rigorem sub unius potioris (ex mistione nempe resultantis) imperio deponunt. Formæ itaque misti subserviunt, & conditionum materialium tantùm rationem obtinent.

23. Cum autem qualitates primæ nequeant per se in ag[illegible] do servare modum, causa aliqua superior & præstantior requiritur, quæ instar opificis actionem earum [illegible] bernet, & ad certum finem dirigat. Talis in cæteris est sua cujuslibet forma, in animantibus ipsa anima, seu calor plasticus in semine.

24. Duplicem enim calorem in animalibus ipse agnoscit Arist. cœlestem, in spumoso corpore spiritum, proportione elemento stellarum respondentem, efficientis & formæ vices obeuntem, & elementarem materialem.

25. Hinc nonnulli duplex [illegible] unt animalis temperamentum: al[illegible] mistt, concord[illegible] m quatuor qualitatu[illegible] alt[illegible] viventis, humori[illegible] ingenii, & caloris nativi æq[illegible] mixtionis. Illu[illegible] ocant t[illegible] mperamentum qualit[illegible] quod [illegible] mu[illegible] bile est: ho[illegible] formæ, quod [illegible] constantius.

26. Quamd[illegible] m si deduxisset Fernelius, illi [illegible] ndament[illegible] decretum suum de morbis [illegible] perst[illegible] set.

27. Et quia finis [illegible] tionis est perpetua individuorum ad speciei conservationem successio, & renovatio, causam habebit perpet[illegible] perpetuo [illegible] otu præd tam, quæ ast [illegible] st [illegible] us [illegible] poribus competens. Cœlum igitur omnia continens [illegible] ceu forma elementorum,

continuæ vicissitudinis ulteriorum causa est, & contrariis suis motibus contrarias mutationes, ortus, & interitus efficit.

28. Sicut vero appositione substantiarum, & unione qualitatum elementarium fit mistio, ita unione, & harmonia qualitatum fit crasis, sive temperamentum necessarium omnium misti actionum instrumentum.

29. Etsi enim forma sit causa actionum princeps, sine tempetie tamen non agit. Nam in corpore animato opus a functione pendet, functio à facultate, facultas à forma mediante partis temperamento, seu dispositione necessaria. Quod Gal. 7. meth. c. 3. innuit, ubi actionem partis propriam ab alterius ita differre dicit, quemadmodum temperamento à temperamento, & ibidem, conservare temperamentum esse conservare actionem, & formam.

30. Hinc Medicis, quibus actionum integritas curæ est, forma, qua pars agit, vel patitur, est ipsum temperamentum, cui sanitatis, & morborum causas assignant, & remedia adhibent.

31. Symmetria enim, sive proportio quatuor elementorum, sive quod perinde est humorum, quæ proxima nostri corporis sunt elementa prioribus exactè correspondentia sanitatem: ἀμετρία sive intemperies, hoc est, excessus, vel defectus, vel translatio morbum efficit.

32. Intemperies illa vel est cum affluxu materiæ, vel sine materia, & partibus similaribus propriè tribuitur, quarum forma est temperamentum, & à quibus actiones inchoantur.

33. A dissimilaribus autem perficiuntur, quarum morbus est mala compositio in conformatione, numero, magnitudine, consensu, & situ: utrisque communis est solutio continui.

34. Morbi cognoscuntur, signis suis diagnosticis, & prognosticis, communibus, & pathognomonicis, sive inseparabilibus.

35. Locum affectum indicant actio læsa, excreta, situs, doloris proprietas, accidentia propria, &c.

36. Ipsa morbi species manifestatur ex propriis symptomatibus excretis, loci natura, doloris proprietate, morbi accidentibus, &c. Inter signa verò pulsus & urina excellunt.

37. Curantur autem remedis contrariis, quorum temperamenta qualitatibus æstimantur, primis nempe, ex quibus secundæ & tertiæ deducuntur, quibus primæ investigantur, & virtutes medicamentorum deprehenduntur, maximè saporibus.

38. Sunt tamen nonnullæ quæ ab ipsâ formâ specifica immediatè promanant, unde tota substantia, & qualitates occultæ vocantur solâ experientia noscendæ.

39. Conjungenda igitur ratio cum experientia, hæc namque sine illa temeraria est, & fallax, illa verò sine hac difficilis, & incerta.

40. Jubet itaque Galen. exercitatione uti in particularibus, & methodo in universalibus, quæ quid[illegible] perficitur indicationibus, quibus actio medici dir[illegible]r, ut sciat quid, quibus remediis, quando, quomodo, quo tempore, quo ordine & viâ sit agendum.

41. Desumuntur autem ab ipsa rei naturâ, seu contemplatione scoporum, & intentionum, nempe à morbo, ejusque causis & symptomatibus, à temperamento totius, & idiosyncrasiâ, à parte affectâ, [illegible]ribus aëre, ætate, consuetudine, sexu, vitæ g[illegible], mor[illegible] longitudine, temporibus, & paroxysmis, naturæ [illegible] [illegible] remediorum viribus, [illegible]cribus, & simil[illegible]us, [illegible] rationalis Medicus prudenter examinet prius, [illegible]num adhibeat, quo discursu ab imperito & t[illegible]rario Empiricorum vulgo differt.

EVOLUTIO PRINCIPIORUM.

1. PRincipiorum nec[illegible]itas usd[illegible] r[illegible] [illegible]s, quibus elementorum [illegible] deman[illegible]n

[illegible]stratur: evidentius tamen [illegible] in quod enim quidque [illegible] [illegible]tum constat. Omnia mixta res[illegible]v[illegible]

2. Propositio [illegible] sua radi[illegible] & ph[illegible] [illegible]ulis munita est. Assumtio confirmatur [illegible]gio irrefragabili. [illegible] artium mag[illegible] [illegible]nior, & examin[illegible]tor natura sua [illegible] συγκρίνων, καὶ ἐξά[illegible] τα ἀλλότρια è mi[illegible] artifice nihil tale molente, tria corpo[illegible] per formam in lucem protert, duo liq[illegible] flammam plene aversatur, & in lignis vi[illegible] abiens, si colligatur, in aquam [illegible] nosum, seu bituminosum flammam [illegible] quod in vapores resolutum sicc[illegible] hibeatur vertitur, allud Mercurii, hoc Sulphuris [illegible] cessus insignivit. tertium est sicc[illegible] in & [illegible] in cineribus remanens aquarum l[illegible]ivus [illegible] mido, & frigore solvitur, calore con[illegible] salis proprietates possidens, ideoque Sal [illegible]

3. Quantum enim individua illa in [illegible] rali nempe, homogeneo, & naturæ [illegible] sentaneo essentiis, proprietat[illegible]bus, & a[illegible] differunt, tantum etiam hæc in reb[illegible]us.

4. Hermes Trismegi[illegible]us ph[illegible]loph[illegible] riius, animæ & corporis vocabulis usus [illegible] nima medium tenet inter spiritu[illegible] & c[illegible] gens duo extrema sic inter Mercuri[illegible] m[illegible] salem fixum medium intercedit sul[illegible]hur & de[illegible] participans s[illegible]lis siccitatem, & M[illegible] li[illegible] suá viscositate salis de[illegible]itatem, & M[illegible] litatem molli sua fluiditate, salis ama[illegible] curii aciditatem dulcedine sua contem[illegible] ria namque sunt, nec sine medio gl[illegible]un[illegible] quidem unum est, non geminum, ut fac[illegible] narius.

5. Siquidem omnia à primo summo [illegible] cipio triuno condita sunt u[illegible]a.

6. Nomina ex mineralium familia [illegible] phicâ traduxit mysteriarcha, quo[illegible] an[illegible] i[illegible] ipso actu insunt, & simplici s[illegible]paration[illegible] tur, in vegetabilibus, & anim[illegible]l[illegible]us a[illegible] Sed & ipsa elementa [illegible] inest [illegible]

7. Salis principii substantifici [illegible] coagulum enim præbet, rebusq[illegible] tatem, ac dete[illegible]in[illegible]tione[illegible] sup[illegible] exacuit, mirabiles penetrandi d[illegible] evacuandi virtutes obtinet, [illegible] præservat, saporum d[illegible]ferentia [illegible] cina sedem fixa[illegible] habet, inde[illegible] c[illegible] nas, ceu aquæductus diffusus totam [illegible]o[illegible] am instar vivifici[illegible]ris irrig[illegible]t.

8. Sulphur [illegible]st balsamum vitale pr[illegible] onis, acetcuoni[illegible], & transmutatio[illegible] beni[illegible]a commixtione [illegible] & Merc[illegible]riu[illegible] poris [illegible]bstantiam compingit, o[illegible] e[illegible] [illegible] cord[illegible] calor[illegible] foco, vitæque fo[illegible] indeque per arterias ceu rib[illegible] in [illegible] re[illegible]giones d[illegible]sseminatum in[illegible]itum partiu[illegible] e[illegible] ci[illegible]tat, r[illegible]focillat, conservat, vita[illegible].

[illegible]. Mercurius purissimus, [illegible] sum motumque om[illegible]bus [illegible] arcanas rebus ingenerat & [illegible] prio[illegible] ac[illegible]ionum[illegible] quantia [illegible] ho[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]ixtionem [illegible] cuat jutus [illegible] om[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] naturi[illegible] [illegible] dullam vi[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]ilos delapsus [illegible] [illegible]tatione fovet, & mo[illegible]

1[illegible]. [illegible]d [illegible] [illegible]neat, [illegible] & [illegible]

po tea maximam in exceremēta degeneranti per emunctoria vel simul, vel seorsim ab Archæo innato expelluntur. Quemadmodum enim ex principiis hisce generati sumus, ita iisdemmet conservamur, nutrimur, augemur. Sic vegetabilia spiritibus balsamicis mineralibus ex ventre terræ attractis, animalia vegetabilibus, & mineralibus, homo, qui ex omnibus est coagmentatus, in quo ut in centro colligata sunt omnia, propter quem ceu finem facta sunt omnia, animalibus, vegetabilibus, & mineralibus sustentatur.

11. Ex quo fundamento microcosmi nomine à priscis philosophis honoratus, fuit non ob superficialem quandam similitudinem, sed quòd reipsa, & secundum speciem (internam puta, & invisibile corpus in visibili conclusum) omnia & singula in se complectatur, quæcunque visibili forma in triplici illo regno, totiusque mundi amphitheatro explicata continentur.

12. Porrò principia illa ex se qualitatum corporearum sunt expertia, possunt tamen singula cum singulis aptè combinari, ita tamen, ut Mercurius elemento aquæ comparatus frigidus magis, & humidus, & in generatione materiæ passibilitatem ratione corporis formabilis æmulari a nonnullis censeatur: sulphur licèt dici queat calidum, frigidum, humidum, & siccum, igni tamen collatum, cujus activitatem imitatur, calidum & siccum judicetur; sal verò terræ terminabilitatem exprimens calidus & siccus, prout ipsa terra omnis generis semina in matrice sua beneficio caloris sovens, statuatur: aër verò per spiritum repræsentatur, qui tamen ad Mercurium reducitur, nec separatim capitur.

13. Suntque hæc principia corpora quidem, quia corporeorum, sed plane spiritualia cœlestium seminum influxu imprægnata: sunt spiritus, sed corporei, atque ita inter utramque naturam ambigentia, æquali favore utriusque proprietates ostendunt, & in qualibet mixti particula minutissimâ, & ad sensum similari sine confusione inviolatas custodiunt, neutrius tamen conditiones exquisite referunt. Et quandoquidem proprietatibus cherionis, fixisque actionum impressionibus de nata sunt, corpusque non trime um modò, sed activum reddunt, omnes omnium actionum causæ per se proximè illis assignantur, meritoque suo formalia, astralia, & cœlestia dicuntur, tanquam exordiis suis, & vitalibus principiis viciniora, & virtutibus horum fœcunda.

14. Non enim sunt à seipsis, nec a seipsis tantas facultates habent, sed ab astris, radicibus, & seminibus in se contentis, quorum etiam rationes, & soboles de intuntur.

15. Siquidem in ipsis seminibus astralibus tanquam in vitalibus potentiis incomprehensibili sapientiâ decoratis totius naturæ opulentissimæ thesauri, mixtionum, generationum, transplantationum & corruptionum lithurgiæ, motuum leges, temporum definitæ leges, universæ speciei tincturæ, complexiones, proprietates, omnia corporum ornamenta, omnesque dispositiones mechanicæ, scientiæ, dona, artes continentur, totiusque naturæ visibilis, & invisibilis, superioris, & inferioris sympathia & antipathia custoditur.

16. Sola enim semina corpora ad insuitatem, & hoc quod nihil nobis esse videtur, magno impetu singulis momentis labentia stabili virtute retine & quandiu corporibus insident, vitæ functiones exequuntur, lucisque imaginem repræsentant, quorum vigore destituta tenebris obducuntur, ipsa verò individuorum renovatione, & indesinenti successione specierum perpetuitatem custodiunt.

17. His autem tanquam receptacula substernuntur communissima naturæ fundamenta, elementa spiritualia, & incorruptibilia illa vitali, validaque potestate munit ma, in quorum sinu & matricibus semina cœl , aerea aquatica, terrestria foventur, quorum fœcunditate digestis temporibus suscitantur, ad maturitatem promoventur: & emerita in pristina diversoria, & paternam familiam immutabili quiete beatam benignè recipiuntur.

18. Nam ad explicandam unitam multitudinem naturæ potestate vitalis & immortalis Scientiæ, in universitate hac vigentis, vi verbi omnipotentis, crescite, & multiplicamini, semina generationi consecrata ex orco & nocte in lucem, ex abyssis suis in hanc mundanam scenam ab Archæo, seu communi illo naturæ Oeconomo protruduntur, qui magnum illud mysterium, sive Iliasten, chaos, & materiam primam omnium matrem in tria, nempe in sal, sulphur, & Mercurium disponit, indeque res omnes in proxima genera dispescit, ex quibus Ares alter naturæ dispensator species, & individua producit.

19. Dominatur enim in natura invisibilis ille vivificus ignis, sine quo calor non exeret calorem, frigus frigore privatur: anima illa mundi, quæ omnia animat: spiritus ille Hermetis, quo movetur omnis in orbe spiritus: balsamum illud Paracelsi, vitale, & incombustibile sulphur, benedicta viriditas faciens res omnes germinare, natura seminum rationibus fœcunda, quorum fluxus, & progressio non quidem à non ente ad ens, sed ab invisibili ad visibile, & corporeum, pollent enim vitâ, potestate, & essentia unita generatio, refluxus, corruptio dicitur, cum deposito corpore in abyssum se recondunt. Nam dum fluunt semina nobis augeri, dum refluunt, minui videntur, & quod per corruptionem deformatum fuit, per generationem, seu potiùs regenerationem reformatur.

20. Semina a fonte unitatis progressa in alio fundari necesse fuit. Vitale igitur principium ex elementis sibi similia, & domestica, suisque officiis consentanea corporum principia fabricat mediantibus spiritibus, qui cùm contrarii inter se sint, pugnas excitant, veramque mixtionem a penetrationis dimensionum periculis expeditam constituunt.

21. Cumque requiratur natura aliqua, quæ divisibili proprietate temporum, locorum, & dimensionum omnium necessarias explicationes admittat, & vitalibus potentiis terminos constituat, adeoque universæ naturæ fores claudat, semina, horumque vicaria principia nobiscum negotiatura ex elementis corporea indumenta sibi assumunt. Nuda enim in conspectum mortalium non prodeunt. Et quia seminum imagines peregrinari oportuit, elementorum quoque consentaneam imaginibus naturam comitari æquum fuit. Quæ tria mixtionis instrumento arctissimè colligata unitatem suorum, exemplarium quantum possunt æmulantur, unamque in misto pariem substantiam sensibus objiciunt.

22. Quæ quidem elementorum corpora ἀναςοιχειώσει spagyrica duplicia apparent, siccum unum, cinis elotus, vel terra absurda arenosa, sive damnata, caput mortuum dicta nullam vim nisi siccantem & emplasticam habens: alterum phlegma insipidum, quod tantùm humectat citra aliam energian, aut activitatem medicam. Corpora enim isthæc principiorum velamenta longiùs a seminibus processère, ideoque nullam habent δύναμιν Hippoc. nec in ea astra aliquid firmiter imprimere possunt, cum steriles solummodò signaturas, & qualitates mobiles, infirmas, crudas, impuras, & corruptibiles obtinuerint ideoque per se mortua sunt, & effœta, actusque formarum secundos remorantur, & cum excrementis corporum morborum & mortis anatomiam in se continent, nisi benigna f icioris balsami permixtione fruentia cohæreant, & in unam anatomiam conspirent, cujus merito effectus quandoque naturæ suæ limites haud parum excedentes edunt.

23. Non enim prorsus contingenter, ut nonnullis videtur, & per errorem naturæ accessère, licet post prævaricationem universali illa transplantatione peregrinæ tincturæ, & impuritates morbificæ supervenerint, quibus

bus [illegible] individuæ naturæ proprietates, validioribus specierum signaturæ transplantatæ novæ tamen insignia sæpe demonstrant.

24. Eadem verò transplantationis, quæ generationis astra sunt, idcoque principiis supra potius omnia bona vel mala, generatio, corruptio, sanitas, morbus accepta referenda sunt.

25. Sicuti hæc tria in unum coeant, planéque conspirent, sanitatem: si rupto fœdere divortium faciant, & ex genuino statu in alienum transeant, quod fit, quando ab altero in malum vergente virilia redduntur, seu exaltantur, morbos pariunt.

26. Astra autem, seu causas morborum effectrices, quas entia vocat Paracelsf. oportet enim ut sint reale quid solidâ radice constans) juxta eundem quintuplicia sunt, ens astrale, naturale, ens veneni, ens spirituale, & deale. Tria tamē priora Physico Christiano Medico sufficere possent.

27. Exaltatur sal, cum resolvitur, coagulatur, calcinatur, reverberatur, alcolisatur, unde ulcera, scabies, dysenteriæ, colicæ, calculi, arthritides. Sulphur, ubi accenditur, coagulatur, resolvitur, &c. inflammationes, febres, variosque affectus narcoticos inducit. Mercurius quando calore digestivæ virtutis accidentalis destillatur, mortem subitaneam, apoplexiam, seu guttam, & ejus species: quando calore exercitationis sublimatur, maniam, phrenesin, omnesque amentiæ species: quando calore astrorum, vel etiam frigore de suo gradu deturbatur, & præcipitatur, catarrhos, podagram, chiragram, aliosque morbos articulares gignit, concurrente tartaro, quod ex esculentis, & potulentis gignitur.

28. Fructus enim elementorum, quibus victitamus, impuritates plurimas conjunctas habent, quæ, nisi ab archæo ventriculi communis, vel proprio cujuslibet partis synovia separentur, & expellantur, balsamum inquinant, & sal naturæ infirmius conjugium ineunt, & continua nutricatione incrementum sumunt, dig. Itaque maturitatis tempora consecuta fructus radicibus & floribus similes proferunt, & natura gravatâ obluctante manifestos paroxysmus exhibent.

29. Quæ quidem materia vocatur tartarea ex cibo & potu prognata, hac tamen est subtilior; sicut illa, quæ ex internis, principiis oritur, materia cruoris. Tartarus verò cibi duplex existit, viscosus, ex leguminibus, oleribus, [illegible] bus: & bolaris ex carnibus, & piscibus. Ut [illegible] que vel coagulatus est, vel resolutus.

30. [illegible]morum in hepate generatio, indéque deducta morborum origo, & curandi indicatio [illegible] est. In sanguine enim, tanquam elemento, innumerabilia semina sunt proprietatibus trium principiorum seu mineralium, maximè verò [illegible] signaturis ornata, quibus adhærent excrementa, ipsis ver[illegible] humoribus [illegible] constantius, nec nutriuntur, nec in mundant. An tam viva uspiam reperiuntur, tamque multiplex est eorum mistio, ut uni alicui morbus attribui nequeat.

31. Qualitates nuda sunt accidentia & [illegible] mptom[illegible] morbor[illegible], ac signa, nec ul[illegible] [illegible] rum confluentium, nec ad curationem efficaciam habent, unde nec cognitio morborum, nec curati[illegible] lubrico [illegible] fundamento superstruenda [illegible]rit.

32. V[illegible] autē indicatio non solum remedi[illegible] & quantitatis, & modi ute[illegible] natura feminum, [illegible] nus & principiis [illegible] nec solis sapo[illegible] cti[illegible] remediorum [illegible] atio, & [illegible] enda est, cùm odores etiam & colores [illegible] & M[illegible] curio magnarum virtutum principiis [illegible] gente[illegible] partes indicent.

33. [illegible] sunt [illegible] similia similibus [illegible] re affecti signaturis prædita, naturæ amica cadem [illegible] tomiâ deprompta, hosti[illegible] en, suprietatibus, astrum directè opposita. Sic [illegible] tus salis coagula[illegible] est, quò minùs ulterius coagulare queat & q[illegible]

gulat[illegible] mest, reduc[illegible] ndum. & [illegible] rium s[illegible] res[illegible] tem. A[illegible] ntibus [illegible] spiritibus [illegible] a spiritibus [illegible] edela.

34. Qualia medicamina suppeditat [illegible] sci anatomia illi physiognomonica, [illegible] malis, qua ipsæ res nobiscum [illegible] Euripide[illegible] meliuse op[illegible] plicant, ut v[illegible] possimus de [illegible] us remedii, & illud remedium [illegible]

35. Nullus enim affectus, inquit [illegible] potest in nobis, cui non par[illegible] contra[illegible] quam remedium natura protulerit. [illegible] unius morbi est remedium, sic unum [illegible] di[illegible] num proprium & recipro[illegible] tussi ago eandem signaturam ge[illegible] obstructionis pulmonum, & obst[illegible] sunt tussilaginis, & quicquid ma[illegible] turā præditum est, omni[illegible] que cor[illegible] bra in animalibus, vegetabilibus, mi[illegible] tallis partim figurā, partim proprietatibus [illegible] porum sectione noscendis inveniuntur.

36. Plerumque tamen syndrome [illegible] stituendum [illegible] cog[illegible] nda[illegible] & [illegible] anatomia gemina morborum, & [illegible] enim hominem morbi, ut Parac. v[illegible] bi speciem, ex ha[illegible] feminam morbi, sive [illegible] propriatum perdiscimus.

37. Monet igitur Paracel. a reme[illegible] morbos, & juxta [illegible] emedia distingu[illegible] & [illegible] dos, & docendum esse quid in homine [illegible] homine, sed ex majore mund[illegible] ex q[illegible] quem est conditus, in quo, & a[illegible] ritualiter, seu potentia ut se habet omni[illegible] & realiter, unde [illegible] ex ma[illegible] uræ συμπάθεια morbusque [illegible] tanda sunt, quæ [illegible] um sint natur[illegible] nullis indigent directionis, sed sponte [illegible] membrum affectum festinant, quod [illegible] tæ corroborant, impuritates ver[illegible] cetva contrarietate avertuncando, libera[illegible] circulationem & transitum restituunt [illegible] canis, non per solas evacuationes, & [illegible] exc[illegible] menta, vel iis quæ s[illegible] mptomata m[illegible] rum v[illegible] ro causis adulantur, s[illegible] qu[illegible] tirpant, & crem[illegible] tam n[illegible] prius [illegible] [illegible] ecific[illegible] rum e[illegible] uvie[illegible] storum [illegible]

[illegible] Et quoniam in omnibus [illegible] tesque inutiles, excrem[illegible] verā medicina sine seque[illegible] randæ, corporea a comp[illegible] bus [illegible] astr[illegible] da, qualitates in[illegible] rendæ [illegible] sis v[illegible] tibus morborum cu[illegible]

[illegible] quibus præst[illegible] ndis [illegible] Medicina [illegible] aturalis lux & dux, docen[illegible] mas [illegible] bst[illegible] ntias, cujus sunt naturæ, pr[illegible] ditionis in om[illegible] bus creaturis, & hinc [illegible] dandam in [illegible] omine microc[illegible] di[illegible] jus solius tantæ o[illegible] n[illegible] tio medicam[illegible] hominis [illegible] nempe N[illegible]

COLLA[illegible]

1. Utraque [illegible] habere potest, n[illegible] n onnulli diff[illegible] inentia est [illegible] emota [illegible] mic[illegible] N[illegible] n omni prov[illegible] n[illegible] acran[illegible] stræ [illegible]

Propria, & proxima, & humores in animalibus sanguine præditis eandem rationem habere, quam Elementa ad reliqua assev rat - non negat elementa prima & simplicia.

2. Neutri eoam Arist. repugnant, qui materiam, formam, & privationem astruit rum naturalium principia, hæc enim omnibus præd is sunt priora, & notionalia potius, seu cognitionis, & demonstrationis sunt principia.

3. Pulcrè tiam cum clementis comparari possunt principia Chymica, si sali attribuamus terram, sulphuri ignem, Mercurio aquam, & aerem, quæ sublimatione sola & [illegible] videntur differre. [illegible] us respond t sulphur humoribus Mercurius, partibus sal.

4. Nec absolutè elementa rejicit Paracel. nam in lib. de sep. elem. ex quolibet corpore quatuor substantias separare docet, maximè appropinquantes ad naturam cujusque elementi particularis.

5. Nec [illegible] codem modo elementa considerat. Galen. enim considerat elementa relatè in respectu ad mixtionem, quatenus omnibus mistis materiam præbent, ideoque concrete, quo sensu Hipp. vocabulis calidi, frigidi, &c. usus est: Paracel. verò absolutè elementa implicissima, impermiscibilia, incorporea, formalia, neque ex his tanquam materiâ res componuntur, sed è matricibus fœcundis pullulascunt, & elementa inferiora omnia per hæc v res suas exercent, & accipiunt. Ideo longe diversâ ratione elementa exponit Paracel. quibus tamen posteriora corporum ementa in mechanico generationum processu necessario adjungit, quæ prioribus subalternantur, quod istorum singula quatuor illa concineant, & generaliora sint.

6. Elementa Galenicis ultrò fatentibus materialia sunt, & passiva, & per se sola nihil generant principia vero Paracel. formalia, & activa sunt naturæque rationem obtinent.

7. Præsupponunt Galen. cum Perip. materiam primam formarum omnium successivè capacem, & appetentem, ceu matricem communem, locum & receptaculum.

8. Præmittunt naturam, quæ st principium internum catholicum, omni motus, & quietis, generationis, & corruptionis: quæ rebus naturalibus omnibus essentiam largitur, materiam novis subinde formis induit, & exornat, nihilque patitur corrumpi, quod non e vesti o novâ formâ instauret. Quæ natura quid aliud est, quam universalis quædam forma, sive anima mundi, quæ formas particulares confert, easque sustentat, & pereuntibus singulis novas subinde suscitat ad speciem propagationem. Ut enim omnia communi essentia participant, sic etiam formâ, quæ est [illegible] τῆς οὐσίας. Hæc igitur est natura illa vegetabilis, hoc lumen, & numen naturæ, vis lucida sulphuris, ignis, & anima mediæ naturæ, vis lucida sulphuris, ignis, & anima mediæ naturæ, hæc insignia vivæ formæ, hæc linea viridis ubique rans omnium colorum particeps, hæc arcana vis numinis, ordinaria nempe Dei potestas, ministra Dei, jussus, & vox Dei natura.

9. Concedunt [illegible], & divina benedictione rebus fœcunda implantata esse semina, in quibus est natura, qua possunt [illegible] in infinitum multiplicare [illegible] unt cum Arist. semen cujusque fœcunditatis suæ causam contin re, & calore n plasticum non esse igneum omnia consumentem, spiritumque, qui in spum so corpore continetur corporis architectum proportione [illegible] to st [illegible] respondere, & propriam cujusque rationem & [illegible] nequaquam ex elementis emergere.

[illegible] Quinetiam illustrium Solis, Lunæ, & reliquorum [illegible] orum [illegible] ctum admittunt, & confluent ast, seu corp [illegible] superiorum haud gravatè recipiunt, ut ve [illegible] aneat [illegible] rot [illegible] num S & homo generant hominem. Cœlum enim, ceu quinta essentia, seu quintum formale, & essentiale elementorum corpora pigra & mortua movet, exacuit, animat: semina sua in v u trem terræ vento suo importat, nunquam eff t nunquam exhauritur, nec imminutionem facultatum patitur, unde a nonnullis natura universalis & anima mundi appellatur. Sic igitur agit in hæc inferiora, similem sibi substantiam in iisdem producet.

11. Agnoscunt Galenici actionum vires elementorum superantium evidentia adducti divinius in natura principium, qualem animatis dicunt esse ipsam animam, cujus instrumentum est humidum primigenium int toca-lore & spi itu perfusum, quod omnia ab initio confirmavit, auxit, & tanquam omnium operum naturalium causa nunc et in reliquis formam appellant, sive actum, & [illegible] principem actionum compositi causam.

12. Sunt enim duplices actiones, quæ am [illegible], quæ immediatè sine ulla, vel mani estâ qualitate a formâ per essentialem proprietatem [illegible] cedunt quæ [illegible], consubstantialis, sive δύναμις [illegible]: ab ipsis qualitas occulta, vel tota substantia nuncupatur, [illegible] dam vero sunt [illegible], quæ a formâ quidem, [illegible] dante temperamento seu crasi elementarium sensibilium qualitatum proficiscuntur.

13. Plurimas igitur actiones manifestis qualitatibus attribuunt, nonnullas tamen formæ speciﬁcæ assignare coguntur. Siquidem purgantium, venenorum, pestis, morbi gal ici, auræ venenatæ, Epilepsiæ, specificorum medicamentorum vires, & agendi modi ex crasi elementari minimè deduci possunt.

14. Qualitates etiam & subjecta harum non ita commodè semper, sicuti principia, ostendi queunt, tam que vastus est graduum in qualitatibus labyrinthus, ut ratio mixturarum & idiosyncrasiæ vix constet.

15. Qualitates tamen non plane excludit Parac. cùm in actionibus concurrant, licet non ut causæ principales, tamen ut instrumentales, adjuvantes, & sine quibus non, formisque [illegible] legatorum comites in functionibus assistunt, & multi sunt morbi elementares [illegible] quatuor qualitatum subortì, qui el mentaribus, [illegible] alimentariis remediis, & levibus alterationibus, quæ per qualitates fiunt, ab ipso Paracel. profligantur.

16. Quod verò humores non prorsus repudiet, manifestum est ex archid. aliisque ejus scriptis, in quibus pharmaca præscribit, quæ bilem utramque, & pituitam evacuent.

17. Largiuntur Gal. Par. in alimentis esse quippiam naturæ nostræ familiare, quod hi balsamum [illegible] pellant, sed negant in alimentis omnia actu inesse, [illegible] illa oriuntur, & non per transmutationem substantiæ gigni, sed tantum actione caloris nativi separari, & manifestari. Negant humores ideò non dari, cum sensus ipse convincat ex alimentis sanguinem, non sulphur, sal, aut Mercurium generari, & [illegible] ven substantiis, coloribus, saporibus, & qualitatibus diversum sanguinem effundi, coque corpus nostrum nutriri, & excrementa separari.

18. Cumque de humoribus & elementis loquuntur, etsi qualitatum vocabula sæpius in ore habent, tamen subintelligunt, & connotant formas incognitas, & substantias elementorum, & humorum, & corpora proprietatibus instructa, ac qualitates in partibus de [illegible] atas un cuu spiritu insito, & influente innuunt, atque ita accidens cum suo subjecto complicant, & nominato hospitem una dignantur. Sic febris est calor non simplex, sed talis, id est, [illegible] in parte restrictiu, & [illegible] gore non simplici, sed febrifugo, a ido n mixtum & putredinem arcente proportionato.

19. [illegible] elementa sumantur una cum suis astris & essentiis quintis, tolerari potest, quod aliqui principia elementorum quatuor molimenta seu rudimenta esse volunt.

20. Chymici verò non contenti fallacibus sensuum in exteriore cortice hærentium arbitriis omnia ad vivum magis

magis relecant, & artificiosa resolutione in sanguin[illegible] tri principia ἐργατικὰ apertius demon[illegible]ant, [illegible] res rerum aperiunt, earum que naturam, & procreatorum affectiones, & differentias ostendunt, ipsos actus eruunt, formasque beneficio subtiliorum corporum oculis quasi subjiciunt, & a qua parte ceu fonte actiones promanent, edocent.

21. Multo etiam explicatiùs, distinctius, & naturæ convenientiùs loquuntur, ac in morbis causas ὁμογον[illegible] hoc est, tres primas substantias qualitatum causas substernunt. Non enim antecedens tantum attributi, sive accidens, & qualitas aliqua, sed etiam consequens partis, sive substantia aliqua ad consi[illegible]endum demonst[illegible]ationi Medicæ medium est adhibendum.

22. Rectiùs itaque ad reddendas omnes actionum & læsionum causas nonnulli duplex temperamentum substantiæ & qualitatum facere videntur. Licet enim formæ propriè sibi contrariæ non esse perhibeantur, sunt tamen principia ad actiones contrarias perpetrandas, & fundamenta actionum, in quibus ratio contrarietatis fundata est.

23. Quare ut concludamus, omnem vim qualitatibus evidentibus adimere, & ad specifica & arcana ceu sacram anchoram, & asylon ignorantiæ semper confugere est non modò sensibus repugnare, & Pyrrhoniorum more fluctuare, sed etiam citra necessitatem plerumque ignotum per ignotius declarare.

24. Contra, omnia manifestis qualitatibus metiri velle est ipsi naturæ summâ impudentia bellum inferre, instrumenta pro opifice arripere, qualitatibus eam vim obtrudere, quæ ultra naturam earum est, & soli formæ essentiali debetur cùm nihil ultra vires & speciem suam agat, & effectum non nisi proportionalem in materiam inducat.

25. Una igitur proprietatum cognitio, sententia [illegible], res ipsas exercet, reliquæ omnes vix aliud quam verba. Qualitates tamen & humores non sunt excludendi, cùm suas habeant operationes, & multum de naturâ principiorum, & seminum, quibus copulati sunt, retineant. Medium igitur est tenendum, & in morbis astralibus & occultioribus vires specificæ seminali tinctura præditæ operosa elaboratione in actum deductæ expetendæ sunt, in apparentibus [illegible] causis evidentibus introdu[illegible] crassiora & rudiora medicamenta su[illegible]unt.

26. Methodus verò medendi, qua Galenici excellunt, [illegible] masque laudes consequuntur, unicè [illegible] Medic[illegible] amplectenda, qua etiam Parac[illegible] [illegible] usu non [illegible], ut ex chirurgicis ejus cumprim[illegible] apparet. Scripta enim Hipp. & Gal. diligenter l[illegible]it, & ponderavit, mul[illegible]aq; in illis explicuit, & illustr[illegible]vit, mutatis de industria nominibus [illegible] quam nominum mul[illegible] [illegible]onem non probamus, cùm alias M[illegible] [illegible] la nominum multitudine, obscuritate, amb[illegible] [illegible] sed sicut forta[s]se illi ad celanda impr[illegible]bos [n]ova Chymiæ inventa ὀνομαλογιῶν, & negligenda [illegible] Medicis nominum cura, modò de rebus ipsis con[illegible]at.

27. Indicationum apud P. major est lat[illegible] fundatque eas in proprietatibus min[e]ralium [illegible] [v]egetabi[li]um & animalium, quæ doctrina qua[illegible] [illegible]eram m[a]joris & [mi]noris mundi harmoniam nobis proponit priori sedul[illegible] est conjun[g]enda.

28. Min[er]alibus utitur f[re]quentius, qu[illegible] [illegible]tus habent potentissimos in homogeneo b[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]ites, & impressiones astr[illegible] [illegible] recip[illegible] [illegible]nunt.

29. An ver[ò] [s]imilia similibus [illegible] cur[illegible], quæstione tertiâ: a[n] nec[e]ssitate aliqua compulsus medicamenta ex[illegible] præparet, quæstione quarta [ex]plicabimus.

ENANTIOPANACIA [illegible]

HIPPOCRATI	1.	*Contraria contrariis curantur.*
HERMETI	[illegible]	*Similia similibus curantur.*

EXPOSITIO CONTRA[illegible]

1. NO[N] Apollinis [illegible] vo[illegible] [illegible] respon[illegible] [illegible] 22. [illegible] ἐναντία τῶν ἐναντίων [illegible] [illegible] manitionis repletio, calidi frigidum [illegible] [illegible] attenuans, &c. Hoc d[ic]tatoris [illegible]nus alter Medicinæ coryphæus, & cum [illegible] [p]rosapia, ceu immotum, & immuta[illegible] fundamentum unanimi consensu [illegible] [illegible]icus defensitant.

2. Firmissima enim ni[hil] [illegible] ratio [illegible] ru[illegible] visceribus eruta, quam nemo san[illegible] m[illegible] vocare ausit. Quicquid enim m[o]rbum [illegible] hostem [e]xp[illegible]t, non pot[e]st [illegible] [illegible]

3. Τὸ γὰρ ὅμοιον [illegible] [illegible], sim[illegible] & conse[r]vat, nec agit in simile, ut immu[illegible] actio [e]st a contrario in contrarium, & a [illegible] ut patiens sib[i] assimilet, ubi simile [illegible] cessat.

4. [illegible] [ἐ]ναντία φθαρτικὰ τῶν ἀλλήλων [illegible] sunt corrumpentis naturæ, seque mutuo [illegible] sunt. Sic medicamentum oppon[it]ur [illegible] è subjecto corpore ejiciat, & sanitatem [illegible] enim possunt in eodem s[u]bsi[st]ere. Contra[illegible]

5. Morbus est intemperies [illegible] ad tempe[illegible] ducendus [n]on per [si]milis addition[e]m [illegible] [illegible] additum suo tali facit illud magis ta[le] [illegible] [illegible]nem, quæ fit à contrariis qualitatibus.

6. Q[u]am assertionem ipse [illegible] quem [illegible] [illegible] sensu privatus abnegaverit, siqui[illegible] [illegible] Persenu[illegible] unus enim calorem & sicc[illegible] [illegible] pellere frigus, & humiditatem. [illegible] adeo [illegible] [re]cepta sit, ut balneatoribus [illegible] ac barbitonsoribus aliisque medica[illegible] [illegible] ram minus tritam, se[d] non minus vera[m] [illegible] pluribus deducemus, ac corroborabimus.

DILUCIDATIO SIMILIU[M] [illegible]

1. SImilia similium esse remedia ex lumin[illegible] [illegible] concordantia gradaria, & concatenata m[illegible] minoris mundi Philosophi Medici [illegible] [illegible] pi[illegible] sunt. Medicina enim, ut uno v[illegible] [illegible] vim comprehendamus, est πρόσθεσις [illegible] καὶ ἀφαίρεσις Appositio, vel ad[illegible] [illegible] abstracti[o] sive ablatio redundanti[illegible] [illegible] dicu[m] est πρόσθεσις [illegible] [illegible] hæc [illegible] [illegible]

2. Ex quo fonte emergunt d[illegible] [illegible] [illegible] scopi, impuritatum superfluarum, [illegible] [illegible]rum a[b]truncatio sive evacuatio & vir[illegible] sive balsami interni, & hum[illegible] [illegible] genitur[illegible]

3. Utrumque attin[g]imus, [c]onseq[illegible] [illegible] siv[e] purgemus, sive co[illegible] [illegible]. Pu[illegible] substantiæ similitudine seu [f]orma [illegible] [illegible] [illegible]ares attrahere a Medicorum [illegible] [illegible]tuntur.

4. Quod Hipp. plantarum simili[illegible] a[illegible] [illegible] [illegible]marum, dulcem, καὶ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] larat l. de nat. hum.

5. E[a]nd[e]m vim at[illegible] [illegible] & m[illegible] Gal. [illegible] [illegible] 2. Q[uod]dam similitudine substa[illegible] [illegible]tant.

6. Nat[u]ræ [illegible] orta [illegible] [illegible] similia, [illegible] H[illegible] [illegible]

[illegible] C[o]ntraria [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] contra[illegible] [illegible] [illegible]tar, & natur[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & ipsan[illegible]

[illegible] [illegible] carri[illegible]

ros ac defæcatos sibi in subsidium occurrentes, congaudentes iis promtissime arctissimeque adhærescunt, & eorum puritate suam infectionem emundare, seque in temperiem revocare & erigere satagunt, non secus ac semine in terræ gremio congenere novorum spirituum satellitio stipata renascuntur, uberrimis messibus luxuriantur.

9. Sicut igitur in republicâ obortâ seditione parti debiliori auxiliariæ copiæ sunt mittendæ: ita in pugnâ principiorum corporis dissidentium imbellicius suo compari est adjuvandum, & balsamus debilitatus cibo suo, nempe balsamo medicinali refocillandus.

10. Natura enim animalium servatrix viribus suis redintegrata, & commeatu instructa infesta omnia à globis vitalium elementorum repellit, & tyrannos extra mœnia, & ditionem proscribit, & extrudit, omniaque sibi subdita in officio continet, & in statu tranquillo integra tuetur. Αἱ γὰρ φύσιες τῶν νούσων ἰητροί. Natura est verus, summus, & solus morborum omnium archiater. Natura sibi sufficiens plurimos morbos per se sola curat: hæc in morbis coctiones & pepasmos efficit: hæc morbos plurimos, maximè universales, & acutos per crisin terminat: hæc continui solutiones per mumiam suam unit, si per similia sustentetur. & intus ac foris à symptomatibus defendatur: hæc omnes in universum morbos igne digestionis succenso per boni sanguinis generationem abigit.

11. Quare præcipuus Gal. scopus est, qui à virtute sumitur, jubetque medicum eò imprimis animum intendere, ut conservetur illud à quo agendi facultas, utque ad naturalem statum reducat.

12. Quandoquidem Medicus naturalis est naturæ minister, qui integrè judicanti, & in luctâ cum morbo triumphanti velut otiosus spectator totum permittit, & applaudit. Quando verò præ imbecillitate finem operi imponere non potest, & opem Medici implorat, tum Medicus, quod deficit, supplet, naturam labefactantem reficit, sopitam, & adversus morbum insurgere non aggredientem, excitat, classicum canit, impedimenta submovet, & victoriam expeditiorem, certioremq; reddit.

2. Τῆς δὲ φύσιος ἀντιπραττούσης, cùm natura reluctatur, aut fatiscit, & à morbo plurimùm superata certare amplius recusat, κενὰ πάντα, vana, & frustanea sunt omnia. Auxilia nempe per se causas neutiquam extirpant, nec efficientibus adversantur, sed effectis, & ubiq; naturæ adminiculum postulant, & ferme solùm motum naturæ injiciunt, quæ per se postea totum opus præfinito tempore absolvit.

13. Consuetudo etiam, quæ est altera natura, similia noscit & indicat remedia. Quam respiciens Hippoc. pueris temperamento humidis, & aliis, qui sic vitam instituerunt febre putridâ affectis, diætas humidas putredini concipiendæ idoneas ad robur nativum præservandum, custodiendum, & reparandum utiles esse scribit.

14. Itl. de morbo sacro morborum plerosque ex iis curari, ex quibus nascuntur. Jam verò demonstratum est à Chymic. ægrotare nos ex trium dissidio principiorum in quatuor elementorum matricibus delitescentium. Morbus igitur sulphureus non curabitur Mercurio, aqua enim oleo non miscebitur. Pestis ex elemento ignis, seu firmamento, non habebit antidotum ex elemento terræ, ita enim cœlum terræ miscebitur: morbus mineralis non pelletur remedio planè vegetabili: morbus astralis non tolletur auxilio elementari: spiritus exhausti non satiabuntur syrupis, sed spiritualibus essentiis, non enim cùm filius flagitat panem, offerendus est ipsi lapis, aut scorpius.

15. Quinimò similia dici merentur pharmaca, quoniam similibus, & iisdem signaturis, imaginibus, & formis insignita sunt, in quibus ad partes, morbosque collatis vera & vitalis eorum anatomia sita est, ostendens conjungere, quæ sunt conjũgenda secundum naturam. Ita perforata, hypericum, androsæmon, radix gentianeliæ ictubus & vulneribus conducunt, sanguinem enim trita profundunt, & puncturas exhibent. Lapidosa ferè omnia calculum frangunt, cardui puncturas mitigant.

16. Hi accedit, quòd in ipsâmet contrarietate semper concurrat aliqua similitudo. Sic enim indicans, & indicatum, remedium, & id cui medemur, sunt contraria, utique erunt sub eodem genere. Contraria enim sunt, quæ sub uno & eodem genere posita plurimùm inter se differunt, & velut è regione perpetuò adversantur, & unius contrarii una est contrarietas genere convenienς. Sin autem communi generis essentiâ participiant, quis neget esse similia, cùm eadem sint genere?

17. Hinc Galen. accurratè præcepit divisionem indicantium in eodem genere fieri debere, nullo unquam transitu de morbis in causas commisso, sed à generalissimis ad subalternas, ab his ad specificas indicationes descendere jubet. Et Arist. nihil inveniri posse arbitratur, nisi factâ divisione in eodem genere.

18. Oportet insuper ut remedia morbo contrariè opposita gradu sint æqualia.

19. Sed & ipse Hipp. & Gal. medicorum antesignani similibus in morborum curatione usi sunt. Hipp. l. de loc. in hom. id fieri posse testatur, præmissa enim contrarietate subjungit per similia morbum oriri, & per similia oblata ex morbis sanari, quod declarat exemplis stranguriæ, tussis, febris à tumefactione ortæ, fluxus alvi, vomitus. L. de flat. famem dicit esse morbum: torquet enim hominem: quare medicamentum ejus erit alimentum, quia famem sedat, quod quidem defectui, quem restituit, est contrarium, substantiæ tamen deperditæ simile, & quodammodo idem, ut & humor desideratus cum siti.

20. Juvenem ἰσχυρὸν tetano detentum affusione aquæ frigidæ sanavit, aph. 5. lib. 25. Ophthalmian balneo, fomentatione, & vini usu curavit, nec admittere voluit collyrium narcoticum, aph. 31. l. 6.

21. Cui calculum adjicit commentator Gal. & ipse phlegmonen gutturis simili medicamento calefaciente & siccante curari posse, historica experientia doctus scribit, & 11. meth. scorpionis morsum scorpione curari asserit.

22. Medicamenta quæ similitudine totius substantiæ agunt, omnibusque intemperaturis, veluti media extremis obsistunt, haud gravatè admittit. L. 8. de comp. m. s. l. cor corde, cerebrum cerebro, pulmonem pulmonibus juvari: 13. meth. c. 16. lienem, & jecur similia medicamenta & alimenta postulare ait, & 11. meth. missâ contrarietate κυρίως sic dicta ad opposita provocat.

23. Argenterius vero in leviori diversitate, seu rationis etiam discrepantia acquiescit.

24. Fernelius morbos quosdam similibus remediis, licet per accidens, depelli concedit.

25. Medicamentum cum dolore operans sæpè causam prioris tollit, vel materiam distrahit, vehementior dolor minorem obscurat, &c.

26. Ex quibus luce meridiana clariùs apparet, morbos similibus curari, imò sæpiùs, & prudentem medicum quandoque similia, quandoque contraria usurpare, cùm jux. Hipp. l. de loc. in hom. medicina nunc, & paulò post non idem faciat, & sibiipsis contraria faciat, eaque sibiipsis contraria. Fines enim actiones variant.

DISCORS CONCORDIA.

1. UTriusque sectæ sententiæ verbis potiùs quàm rebus ipsis dissident, & diversæ sunt, non adversæ, nec sibi contradicunt, cum non intelligantur eadem sine ambiguitate contraria & similia secundum idem, ad idem, & eodem modo.

2. Contraria dicuntur remedia, quoniam defectus resarciunt, desideria amicâ saturitate explent, spiritus & impuritates consentâneas deliniunt, & earum consumtiones

& ablationes procurant. Similia dicuntur, quoniam ex eâdem naturæ familiâ hauriûtur, eandem anatomiam, similesque signaturas, tincturas, radices, virtutes, & proprietates continent. Hoc pacto definitis similibus Hermetis asseclæ curas morborum procreavit, foveri debere, nunquam hoc illis in mentem venit, sed contrariis hoc pacto acceptis contraria abigunt.

4. Non autem intelligunt contraria continuò elementa, aut contrarias qualitates, nec eas sive primas, sive secundas in generatione & curatione morborum respiciunt: quippe tam parum de iis sunt soliciti, ut cum Hipp. omnem eis δύναμιν detrahant, nec eis resistant, nisi quatenus impedimento sunt veræ curationis progressui, sterilesque signaturas, & accidentia solius corporis medicamenti gratia innata appellitant, & nullam prorsus cum astris tum generationis, tum transplantationis morborum confluentiam habere asseverant.

5. Sed ipsis substantiis in corpore contentis qualitatum excessivarum causis, radicibus & subjectis remedia applicant, eaque substantialibus virtutibus, & vi seminali instructa, quæ proprietate essentiali & specifica impuritates balsamo adhærentes separare, & dissipare, balsamumque in flore & vigore perpetuare, & in integrum restituere valeant.

6. In curationibus enim cumprimis ad causam morbi continentem, maximeque materialem respiciendum esse commonent, quo respectu Paracels. plerumque compendium quærens morbum causæ nomine indigitat, ejus siquidem ablatio morbi est curatio, & sanitatis restitutio, cùm immediato & necessario nexu cohæreant.

7. Qualitatibus tamen aliquem relinquit locum, ut videre est in l. de grad. & compos. recept. sed rarissimè in morbis evidentibus, & superficiariis.

8. Committuntur ergò contra leges oppositionis non eadem extrema, sed elementa, qualitates, temperamenta contraria oponuntur balsamo, principiis, potestatibus similibus.

9. Verùm enimverò hac similitudinis assertione ὑπεναντίωσις Hippocratica tantùm abest, ut subvertatur, ut maximè etiam stabiliatur. Quantumvis enim Herm. similibus se curare perhibeant, contrarietatem tamen non excludunt, sed magnoperè inculcant. Nam licet in genere sint similia, in specie tamen manifestò contrariantur. Calculus à sale coagulato genitus curatur quidem sale, sed resolvente. Ulcus à sale corrosivo curatur sale, sed consolidante, & incarnativo: arthritis à salibus acribus lenitivis, &c. Sulphur inflammatum febrem excitans, sistitur sulphure, sedacido, vitriolato, refrigerante, & ferocientes spiritus coagulante, atque ita sulphur medicum expugnat, & expellit morbificum.

10. Utut etiam remedium simile sit ei, quod secundùm naturam est, actio tamen naturæ in id, quod præter & contra ipsam est, agentis, nempe in morbum, est contraria.

11. Potest unum idemque remedium diverso respectu simile & contrarium nuncupari. Medicamenta naturæ sunt similia, siquidem eam consortant, adversus hostem adversum adjuvant, & sanitatem reddunt. Sunt item similia membro affecto, eandem enim naturam habent externam, quàm illud internam: morbo verò sunt contraria, ipsum enim tanquam adversarium profligant, & naturæ imperium restituunt.

12. Etsi aliquando contingit morbis esse similia, causis tamen sunt contraria: sic rhabarbarum calidum febrem biliosam solvit, quia materiam educit, & obstructiones expedit.

13. Postremò multiplex est contrariorum acceptio, non enim tantùm sunt contraria in qualitate, verùm etiam ex mente Hipp. in quantitate, quæ Arist. oppositis annumerat: quædam sunt simpliciter contraria, quædam privativè: quædam manifestis qualitatibus, quædam occultis facultatibus, & formis specificis. Sunt præterea alia actu contraria, alia potentiâ, alia per se, alia [illegible] accidenti, quod tamen in propulsandis morbis parum interest.

14. Concludamus igitur ex mente Hippoc. contraria contrariis curari propter antipathiam remedii cum morbo, vel causa ejusdem: & similia similibus curari juxta mentem Herme. & Paracelsi, propter sympathiam remedii cum naturâ morborum curatrice, parte, & principio affecto.

15. Ut autem fateamur, quid de utraque præmissâ controversiâ sentiamus, salvo aliorum rectiùs sentientium judicio (veritati enim rationibus monstratæ libenter manus cedemus) Paracelsi via in investigatione morborum & remediorum mihi videtur compendiosior, certior, jucundior, & ægrotantibus utilior. Unum afferam exemplum: mucilaginem illam acrem, pungitivam, & corrosivam, vel etiam aluminosam, acidam, stypticam, quæ in corpore ex alimentis relinquitur, & à succo suo separata juxta varium naturæ motum definito tempore locis ad recipiendum idoneis à superveniente spiritu salis coagulatur, & colligitur, tartarum vocat, ductâ similitudine ab adhæsione tartari in vino, quæ sensibus omnium obvia est: quo nomine audito statim percipio, quæ causæ, qui modi generationis, quo[d] sit remedium. Collatio tamen utriusque opinionis miram affert jucunditatem, majorem utilitatem, facilitatem, & certitudinem.

ΕΝΑΝΤΙΟΦΑΝΕΣ IV. ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΟΝ.

MISOCHYMICI. *Medicina potest carere Chymiâ.*

CHYMIATRI. *Medicina non potest carere Chymiâ.*

ACCUSATIO.

1. MEdicinam carere posse Chymiâ, pertinaciter contendunt Misochymici. Quandoquidem Hippocrates & Galenus duo lumina & numina Medicinæ eâ caruerunt: caruerunt eâ tot retrò seculis celeberrimi Medici, nec minùs veram, imò feliciorem medicinam habuerunt. Primus Paracellus Eremita, homo ebriosus, magus, maledicus, linguarum, artium methodique ignarus & contemptor, ausu quodam temerario, & humano generi perniciosissimo eam in lucem produxit.

2. Is rejectis veterum rationibus, principiis, & causis evidentissimis nova principia, novasque causas ex suo cerebro excogitavit, antiquissimæ, & verissimæ Medicinæ & Philosophiæ ex diametro oppositas: pollicetur specierum transmutationem, formæ à materia separationem, quintæ essentiæ, quæ in sublunaribus nulla est, cùm cœlum sit ἀσύμβλητον, extractionem, elementaris crassitiei in elementatis sequestrationem, cùm tamen ipsius magisteria, tincturæ, sales, olea nihil plus sint, quàm portiones materiæ: spondet compactissimorum corporum & ipsius auri solutionem: gloriatur de perfectione rerum naturalium, cùm omnia ab ipso Deo perfectissimè creata, & usibus humanis convenientissimè à naturâ mixta sint, quàm nulla artis industria assequi potest.

3. Imò Paracellus, & ipsius complices vitam vegetabilium destruunt, humidum primigenium absorbent, mixtionis concentum, & crasin, à quâ purgandi vis, omnesque actiones dependent, diruunt, & multa, quæ integræ sunt salutaria, solutione pestifera reddunt

4. Mineralibus quin etiam, & metallicis utuntur naturæ humanæ prorsus infestis, imò venenosis, quæ sine delectu præparata ignis violentiâ calidiora, acriora, caustica, corrosiva magis effecta sine ullâ co[rr]ectione minimâ etiam dosi exhibita, nimia activitate corpus totum pervadentia subitò conturbant, ac de[bil]itant nec electivè purgant, sed promiscuè quosvis obvios humores exturbant, caloris nativi & spirituum influentium irreparabilem jacturam faciunt, partibus pri[ncipali]bus malam diathesin affricant & innumerabiles deleteriâ quadam violentia præpropere è medio tollunt.

5. Quan-

[illegible] vis etiam desperatos [illegible] morbi expellente pristinæ sanitati restituere [illegible], malignitas tamen medicamenti in corpore [illegible], ut paulo post [illegible] cum in orte com- cogantur.

[illegible] hæc medicamenta chymica breviorem in ven- [illegible] moram trahunt, quam morbi [illegible] requirit [illegible] acumine & pernicitate statim avolant, & [illegible] digestione vires amittunt, quamquoque etiam [illegible] naturam induunt.

[illegible] Requirit insuper Chymia labores [illegible] sumptusque intolerabiles, & vap[illegible] corpus inficiens, vitam abbreviat, [illegible] remedia ma- [illegible] procudens rempublicam exhaurit, ac de- [illegible].

8. Nec verò absoluta Medicinæ perfectio in vario [illegible] apparatu, sed potius in [illegible] consistit. Si enim sufficeret Medi[illegible] ad co- [illegible], sufficeret etiam ad sanandum, Hipp. de [illegible].

At [illegible] quòd indignum sit persona & majestate [illegible] cum [illegible] agere, manus carbonibus & arg[illegible] in pulvere & to Vulcanico [illegible] & [illegible] fœtidis [illegible] sudare, quo [illegible], ut mecha- [illegible] penitus liberalioribus meditationibus, lectioni- [illegible] & ægrorum visitationibus vacare, manibusque [illegible] ductus pulsus rite judicare, & decenti habitu [illegible] medicam [illegible] servare minimè queat.

[illegible] Præterea Medici operari falcem in alienam mes- [illegible] mittunt, cum ipsorum proprium munus sit præ- [illegible], pharmacopœorum autem, qui illorum veluti [illegible], & coqui, componere & operari, quæ duo [illegible] distincta maneant [illegible] quod [illegible] ægrotos impunè occidere, & erro- res ad [illegible].

[illegible]

[illegible] Usurpamus [illegible] hanc [illegible] nostræ [illegible].

[illegible] quandoque adh[illegible] quæ natura [illegible] depuravit, ut saccharum, [illegible] rumque o- [illegible] parte ad eadem [illegible] quibus [illegible] quod [illegible] restringant, & [illegible] constrictus videtur, cum ipsum calidum in nobis nativum cor- [illegible] pabulis restaurari g[illegible] fiat.

[illegible] Quandoque ubi separatione purorum ab impuris [illegible] est multiplicibus præparationum modis & pro- [illegible] artificiosissimis innumeras ferè remediorum [illegible] humidas quàm siccas pro variis intentio [illegible] & [illegible] palato extundimus, & concinnamus.

15. Et ut ægros demulceamus, & gratificando obedi- [illegible] conciliemus saccharo & melle pleraque condi- mus, & edulcamus, syruposque gratissimos conficimus, qui [illegible] majorem inesse vim statuimus, quam extractis, quæ nimia digestione vim purgandi amittunt, & in mor- [illegible] prorsus non conveniunt. Imo sine saccharo & melle etiam syrupos componere didicimus.

16 [illegible] aperto semper vase, sed [illegible] ne quid [illegible] illis decedat, coquè vitreo, aut vitr[illegible], ne a cacabo, malignam qualitatem metalli-

cam contr[illegible], paramus. Cætera vero omnia & singu[illegible] tanta dexteritate & circumspectione elabora- mus, ut vel ipse Momus, vel Argus, quod merito re- prehend[illegible], non inveniat.

17. Curationem ita moderamur, ne festinando ni- mium vehementioribus crebriùs, & majori doli exhibi- tis ægrum in vitæ discrimen adducamus, neque morando nimium tenui diæta, & digestivis immodicis vires exol- vamus, neque farragine medicaminum obruamus, ne- que penuriâ destituamus: ne morositate nimia ad de- sperationem, nec blandimentis ad securitatem reduca- mus, sed ut, quantum in nobis & arte positum est, ut ci- tò, tutò, & jucundè: aut si non jucundè, citò tamen & tutò. si non citò, & jucundè, tutò saltem ad pristinum sanitatis statum perducamus.

DEFENSIO.

1. MEdicinam carere posse Chymia pernegant Chy- miatri. Sine quo enim Medicina finem suum asequi nequit, ut nempe apposite curet ad sanandum [illegible], illud planè est necessarium, nec [illegible] carere potest. Atqui vulgaribus medicamentis desti- [illegible] Chymicis hoc consequi non possumus. Ergò Chy- mica ars perquam est necessaria, nec [illegible] Medicus ea carere potest.

2. Assumtum probatur. Quantumvis enim Gale- [illegible] pharmacopolia pyxidibus deauratis, & variis colo- rum fucis oculos perstringentibus depictis terrestres vi- deantur esse paradisi, nihil tamen aliud sunt, quàm vasa immunditiei scelera, cadavera, & stercora medicamen- torum continentia. Siquidem vulgata isthæc crassa sunt, corporea, cruda, feculenta, emortua, & inania, nec af- flictos sublevant, sed mole sua vir[illegible]tes opprimunt.

3. Aquæ rudi modo destillatæ vix aliam quàm commu- nis & elementaris habent efficaciam, levem enim ab igne alterationem nactæ odoris & saporis portiunculam a mi- [illegible] sulphuris & salis volatilis ascendentis parte fortiun- [illegible], ecùm paucissimi assint spiritus, vitra ab hy- [illegible] oris me[illegible]mentia, ne crepent, diligenter mu- [illegible] nda sunt.

4. In decoctionibus, licet in diplomate fiant, subti- lior pars evaporat, nares enim in altera platea, vel supre- [illegible] adin[illegible] onngnatione feriunt, a cupreis vasis mali- gnitatem adsciscunt.

5. Aqua communis, qua ecu menstruo, & clavi uni- [illegible] tuntur, spiritus attrahere potis non est, & ipsa- [illegible] putrefactioni quam maximè obnoxia est. Ejusdem [illegible] sunt mel, saccarum, & oleum olivarum, unde ple- [illegible] horum medicamenta vix anni spacium durando [illegible] & conservæ ipsæ conservatione indigent.

6. Infusiones umbræ quædam sunt veræ præparati- onis [illegible] extractiones spagyricas æmulatæ, eliciunt enim tin- cturam, colorem, & particulam saporis, ideoque majori in pretio habendæ, quia virtutem magis unitam custodi- unt, totam tamen substantiam vel partialem req[illegible] tam non obtinent, & plurimis redundant alienis im- puritatibus.

7. Pilularum forma non omninò improbabilis est, sed pulveres, ex quibus constant, & crassiora a ventri- culo in [illegible]cos verti, & promptè in venas dividi nequeunt, pauci saltem spiritus resolvuntur, unde sectis nonnullis in ventriculis massæ pilularum diu antea assumtarum con- cretæ repertæ fuerunt.

8. Sola autem vegetabilia imbecilliora sunt, quàm ut morbos firmis radicibus inhærentes extirpare, & evel- lere valeant, cum ipsamet maximam partem sint fugaci- oris vitæ, nec stabile balsamum obtineant. Illa verò duntaxat a putredine diu præservant, quæ diu conser- vantur, & a natura [illegible] tam longiorem & temperatio- rem sunt adepta. Licet verò Galeniatri gemmas a- liquando tritas, & auri ipsorum, suffragio cordialis ex- cellentissimi laminas analepticis suis adjiciant, nul- latenus tamen medio caloris & humoris naturalis re cludi, vel affici, aut afficere possunt; nec enim stru-

thiocameli stomachum, qui concoquat, aut aquas fortes sive regias offendunt, quæ arctissimam compagem dirimant, & spiritum intus latentem evocent.

9. Nec eccoprotica purgantia omne Augiæ stabulum in morbis expurgant, cùm non omnis morbifica colluvies in prima regione colligatur, sed plurima in secunda venosi generis, & tertia, seu totius corporis habitu stabuletur.

10. Minùs tutò curant, quia partes inutiles, excrementitias, noxias, & venenatas una ingerunt, quæ in corpore relictæ corrodunt, & exulcerant, ventriculi ἀτονίαν, aliosque gravissimos morbos causantur, & valetudinarios efficiunt.

11. Curam etiam citiorem, juxta & tutiorem non permittunt substantiæ facultates & qualitates in uno eodemque simplici contrariæ, quod ipse Galenus agnovit 13. de simpl. fac. excernendi, sistendi, incrassandi, attenuandi, calefaciendi, refrigerandi, exiccandi, humectandi, facultates in omnibus propemodum, licet sensu simplicibus apparere. Quas cùm ipsi dividere nesciant, quantum in uno proficiunt, tantum in altero deficiunt, & obstant. Si enim laxandum est, quid opus est stypticis?

12. Injucunda, & abominabilia sunt vulgaria, lunga ist hæc, apozemata, lutosæ alicujus aquæ libra una, vel duæ, tot digestiva, tot syrupi magistrales prolixa methodo exantlandi, qui vel ipsi Mani terrorem incuterent; tot pilulæ amaræ & fœtidæ in hororem Romæ septicollis sacro septenario, aut Musarum novenario, aut major, sed impari ad irritationem deglutiendæ, aliaque amantudinis pocula exhaurienda, à quibus multi pejora, quam ab ipso morbo patiuntur, nauseam, tormina, flatus, hypercatharses, virium dissolutiones, ut mortem etiam præ illis exoptent, & nonnulli sola imaginatione nauseabundo ἄνω καὶ κάτω vomant, & dejiciant, quæ carnificina potiùs, quam medicina dici mereatur. Unde non ineptè quidam Medicos expugnationem morborum vulgaribus instrumentis aggredientes similes esse dicit fabrorum, qui ad secandum hebetem securim, vel fortè medio confractam adhibent.

13. Chymica verò auxilia Medici expectationi, & ægri spei cito, tutò, & jucundè satisfaciunt. Primò citò operationes suas exequuntur, sunt enim compedibus corporeis exuta, ab omnibus remoris absoluta, in actum reducta, viribus exaltata, formalia, spiritualia, astralia, quæ à spiritibus mechanicis sitientibus avidissimè attrahuntur, ac libentissimè recipiuntur, nec opus habent, ut longiore temporis tractu ab imbecillo ventriculo immutentur, sed naturam confestim immutant, & spiritibus homogeneis sociati centrum morbi vi magnetica inquirunt, & magno impetu hostem adoriuntur.

14. Collaudant ipsi Misochymi exemplo suo hæc juvandæ naturæ epicheiremata, dum in atrophia cibos euchymos elixant, succus exprimunt, pinguedinem segregant, feces abjiciunt, vinum ab omni spuma, fece, & tartaro depuratissimum offerunt.

15. Spagyrus verò, sive archæus internus cibos dentibus contusos, probèque comminutos, & humore faciliorís gratia coctinis dilutos, atque in ventriculi phiolam, seu retortam infusos recipit, vas suum occludit, uvido calore digestionem, putrefactionem, concoctionem, & sequestrationem substantiarum heterogenearum instituit: tincturam, succum nempe purissimum & dulcissimum (licet varia varii saporis ingesta sint, extrahunt, qui multis duplicis adhuc furni circulationibus rectificatus, vehiculo aquosæ humiditatis ad extremas corporis partes alimentandas deducitur. Serum officio defunctum à renibus attrahitur, & vesicam salis resoluti conceptaculum versus amandatur, sulphur fœtidum cum mucilagine tartarea per intestina, reliquaque supervacanea per emunctoria propria excluduntur.

16. Sunt enim alimenta semina, sed impuritatibus plenissima, igitur, ut in semine minutissima portiuncula in-

est, quæ λόγον σπερματικὸν habeat, ... ὄγκος ὑλικός, & corpus, seu testam c... cessima pars assumptorum in sanis etiam ... le vertitur, & agglutinatur. Quamob... teres ὠμοφάγους, seu crudis vescentes pl... conflictatos esse scribit, nec enim cruda ... Scaligeri paradoxon est, vitæ salubriter ... magis idonea sunt.

17. Quod si in alimentis benignis, & n... ribus tam uber est excrementorum proventu... sariò coquendi, despumandi, & condien... majori necessitate medicamenta ad corpus ... randum apta nata defecare, balsam uin a... à tri i. o, furfures à farinâ removere ... tæ in iis partes venenatæ sint, aliquæ de... tiosæ, nullæ nisi per accidens salutiferæ.

18. Natura enim maledictione d... calamitosam sortem transplantata, & ... ræque injurius exposita non producit ... offert mel sine aculeo, rosam sine spinis ... tice, sed qui vult edere nucleum, nuc... tet. Exempli gratia: In integra croci ... periuntur veneni unciæ: in centum ... barbam octoginta sunt otiosæ: ex l... cleitur olei unc. femis: ex unc. iiuc. ... lem. vel sin quo tamen oleo tota vi ara...

19. Quæ quidem vis κατ' ... πρᾶγμα ... & ... pera alvo corpore separari potest, qu... εἰς ἀχθος ἀρούρης: sine virtute vitali, od... & expers remanet. v. g. rhabarbaro, mone... fusionibus & macerationibus eximi pot... & simili colore tingi, ut eadem f... dus restet. In cinamomo, aliisque o... tica sæpè exhalat, ut oculi decipiantur, ... ctu bonitas exploretur.

20. Natura verò sola duos liquores ... è simplicibus jam recens terrâ avulsis, ... oleaginosum: non itidem viscosum, & ... qui terrestres partes colligat, in quibus r... gis virtutibus dotatum, præcipue m... & ignis. Non enim nisi sicco calor... triculo autem singulis momentis afflu... ob res excrementa nunquam in cine... bendimus.

21. Spagyria itaque Chymica in sub... oportet, quæ singulari resolutioni ... exaltationum techn... rgemate abscon... io apncum producit ... ollocavit enim D... sophandum & laborandum homin... culto maxima ... maximeque a... ral... minima, vultque occultum ... temperamenta rerum actionum que ca... indagat, inventas determinatè explicat, & ... pore quodam purissimo ipsas rerum spec... quasi ob oculos ponit.

22. Infinita exempla sunt in prom... tuitur fr... idum, quis stupef... m. est. Erg... ex hypoth. Gal. calidu... S... nodum e principiis suis Galenic... s C... natomes Chymicæ tyroni aranearum ... opii, seu substantia oleaginosa, i. flamm... respectu reliquarum exigua summè al... est. Quamvis negem alg... pt... buendam, cum calidis etiam ... substantia terrestris ... ama... & ... cet tenuium, ita ut ... su... res ... provocet. Sic cichorea ro... mar... frigerant ob diversitatem ...

23. Piper ... alconum ex... nia tamen vehemente ... ejus sive oleum te... pera... in tertianis & quartanis ...

[illegible] calorem vivificat. [illegible] hoc eluci[illegible] materia, seu substantia [illegible] quæ acris est & calida [illegible] quasi latum piper frigidis [illegible] remedi[illegible]

24. Quis porro non vi[illegible] omnibus qualitatibus no[illegible] aut [illegible] tam felicius obtusis, quippe [illegible] ventriculum & partes gravant, cuantis sæpe [illegible] rentur, nec diu partibus impacta adhæ[illegible] inferunt. Sic e.g. spiritus vini non lædit, & [illegible] vice plus bibunt, quam ex tribus vini lib. [illegible] incommodum: phlegma ve[illegible] apop[illegible] aliosque morbos frigidos inducit, & [illegible] vum partes pungit & lancinat, quod ut delinitur, [illegible] funditur.

25. Jucundiùs, libentiùs & faciliùs Chym[illegible] loquuntur ægri medicorum libri & tu[illegible] num dosi aliquot granulis vel scrupulis pro[illegible] odorum & saporum insuavitate nauseam in[illegible] bilem ut nares conciunt.

26. Dosis insuper in [illegible] oribus, & [illegible] effectus secuturi exqui[illegible] æstimari possint, quam [illegible] antidotis.

Longè ver[illegible] plus [illegible] epistolis to[illegible] constantibus operantu[illegible] nica, qu[illegible] d[illegible] st, viribus compensant [illegible] inducta, præstetune [illegible] opem at[illegible]

28. Denique ex [illegible] ume eluc[illegible] quod us[illegible] antiflibus incur[illegible] apop[illegible] plia, [illegible] asis, h[illegible] ops, podagra, & quartana Medic[illegible] rum oppro[illegible] tia [illegible] gantur, & a Galenicis [illegible] & desperatu, pimque animam agentes, pristino vigori [illegible] tituuntur.

29. [illegible] credimus & c[illegible] edimus, Hipp. plurima mlon gæva, [illegible] ores [illegible] & [illegible] fare p[illegible] non [illegible] camia [illegible] æparatorum, [illegible] chamnum [illegible] die, d[illegible] tu. O[illegible] in terius [illegible] hydræ [illegible] fugandos [illegible]

3[illegible]. Regio. [illegible] t carere ch[illegible] Hellebor[illegible] ubi[illegible]

31. Multa sci vit Medic[illegible] ens Hipp. & m[illegible] po[illegible] tentum [illegible] quit, sed m[illegible] eam [illegible] natum & pe[illegible] im [illegible] remedia adinvenerunt [illegible] A[illegible] b[illegible] Laur[illegible] mentionibus antiquatis m[illegible] ora pri[illegible] fuerunt plura chamnum hodi[illegible] compendiosior & splendidiora, [illegible] od bot[illegible] &c anatomicor [illegible] ntaris [illegible] adaucta ostendunt. Cresc[illegible] nus, nec in nimius Hipp. & Gal. pe[illegible] ore Deus Me[illegible] clausit [illegible] terminavit, quin locupletior & orna[illegible] adat, imò nu[illegible] quam idealem perfectionem [illegible] Turpe vero est inventis frugibus, glandibus vel[illegible] & [illegible] intellectu omnium rerum domino al[illegible] us mancipium facere. Imò si revivisc[illegible] ot ip[illegible] nos prædicar[illegible] ob divinum hoc donum [illegible] do [illegible] & opta[illegible] imam arte[illegible] am ulnis amplexarentur & exosculentur.

[illegible] oriuntur m[illegible] in utr[illegible] que medicin[illegible] frustrà adhi[illegible] minus [illegible] D[illegible] us baculum me[illegible] benedictionem subtrah[illegible] vel [illegible] ta lenius [illegible] M[illegible] rant ægri, vel quia immorigeri & in[illegible] ror astantium, vel externorum, [illegible] am ipsi [illegible] dici. Pharmaca namque ab impe-

[illegible] venena, à prudent[illegible] Dei manur. Τὰ δ᾽ ἐν τῇ τέχνῃ σφαλμάτα [illegible] tas, [illegible] ipsi non sunt imputan[illegible]

33. Extremò ad sui perfectionem & integrationem [illegible] requirit Chymiam Medicina, cum si pars e[illegible] pis integralis pharmaceuticæ, seu pharmacopœeticæ [illegible] sine qua totum mutilum est, & manc[illegible] n. N[illegible] sola morbi cognitio, quam sæpe exactiorem [illegible] ægri, Medicum facit, sed remedii inventio, & præparatio, nec præparatio sola, sed applicatio, ut [illegible] partibus absolutus. Licet in aliquibus [illegible] cognitio [illegible] facilius sit remedii [illegible] inventio, ut quando [illegible] grænam amputamus, vel caussam hau[illegible] frig dæ [illegible] aut hydrophobium in aquam præcipitamus.

3[illegible]. Quæ vero in contrarium afferunt Misochymici, [illegible] nt calumniæ, fallaciæ, nugæ. Utuntur frequen[illegible] [illegible] eralibus, & metallicis, quia minimam obtinet [illegible] & familiarem, non distractam vantis [illegible] labores [illegible] sustinentem, spiritusque pot[illegible] ssimos, & [illegible] mmunè obnoxios. Uti sunt & veteres, et[illegible] cruda pro paratis.

35. Agnoscuntur usum eorum eximium in quibus venenclamitant. Cur non itidem vegetabilia ex eodem numero pronata? Cur coaclamatos ad acidulas, & thermas, aquas medicatas mineralium resolutionum scaturigines veluti sacram medicinam salutis ancoram remittu[illegible], cum natura ad usum non præparandas insculerit, nec [illegible] plicis, & unius qualitatis produxerit, plura enim mi[illegible] in mineris complicantur, unde plures nihil juvantur, sed magis affliguntur, aut moriuntur, ars verò defectum naturæ supplere, & quæ sunt ἀλλότρια separare novit.

36. Venenosta sint cruda mineralia, & metalla: at non ideò in medicum usum non deducenda: ubi virus, ibi virtus, & quod uni venenum, alius cibus est, & remedium. Seclude partes venenatas, reperies alexipharmaca & grav[illegible] morum morborum [illegible] icaca & ῥίζων [illegible] Sola [illegible] num purificationes [illegible] correctiones, nec co[illegible] [illegible] omnis venenum [illegible] guit.

[illegible] Quo ver[illegible] pri[illegible] ip[illegible] G[illegible] tum, chal[illegible] & gemm[illegible] comminutas ad c[illegible] os [illegible] præconiis efferunt? C[illegible] ficas infelsas τῶν [illegible] Cur ex ipsis [illegible] nulli tam avidè Chymicus [illegible] culum tecto nomine usurpant. Cur [illegible] nnus antimonium illud famosum ad pe[illegible] rus [illegible] ad omnes ferè morbos: Ron[illegible] rollæ M[illegible] curio crudo [illegible] tas ad [illegible] opius & Hector Nonius crocum mart[illegible] ue alia ad alios tantop[illegible] commenda[illegible] Experientia [illegible] rtissimum [illegible] veritatis conte[illegible] ionem ipsis ext[illegible]

38. In purgantibus venenatis mediantibus extractionibus & digestionibus spiritus malignus eva[illegible] as, & vehementia fiunt mi[illegible] ma, c[illegible] leno [illegible] de the[illegible] ignis commer[illegible] tem naturam edant. Multa tamen mag[illegible] dunt ac[illegible] non ignis culpa, sed falium vola[illegible] tionum perse[illegible] erantia. At pleraque minus ad[illegible] retinent, quia sulphur peregrinum diuturna combus[illegible] neevantur.

39. Nec tantoperè formidanda sunt Chymica, qu[illegible] nonnulla sint caustica & corrosiva, [illegible] [illegible] operatio in corp[illegible] re vi[illegible] e & noxius [illegible] referto, nec seorsim d[illegible] ntur, sed alias [illegible] otest etiam ao[illegible] corro[illegible] ut refrænari, [illegible] aqu[illegible] & regias emollit, & oleo sulphuris [illegible] orr[illegible] leni[illegible]

4[illegible]. Ne[illegible] timere possunt corrosivis. Tunc enim [illegible] chalcanthum [illegible] in quo sal est [illegible] maxime corrosivum [illegible] corpora humano lon[illegible] erodit. Sic acetum, spiritus mellis, limonum & [illegible] siccus,

succus, & alia utiliter dantur, & multa forinsecus corrodentia intrinsecus prosunt, imò requiritur quandoque corrosio.

41. Salia empyreuma redolent, sed facilè eluitur veteribus etiam in usu fuerunt, concoctionem juvant, putredinem arcent, Venerem stimulant, nec sola dulcia ægris conducunt.

42. Nullo modo partes principales malignâ dispositione inquinant, cùm omnem deposuerint. nec excessu caloris, qui igne non intenditur, sed dissipatur, separatis menstruis calidis, nativum calorem destruunt: nec omnia activitas venenositatē evincit, cùm vini spiritus, aromata, & alia in quotidiano usu sint activissima, & venena quædam admodum lenta: nec minima dosis, qualis etiam est bezoardicorum, quin securitatem facit, si augeretur, periculum minaretur. Imò tutiora sunt Chymica τῷ ἰσλέξιν usurpata pane & vino plurimas adhuc feces continentibus.

43. Nullam cum corpore similitudinem habeant: idem dicendum de Galenicis: nec debent, sunt enim antipathetica.

44. Mistionis concentus non semper, nec totus destruitur, nec eo fine laboratur, & quæ distracta sunt, rursus uniuntur, crasisque perficitur, & certi sunt mixtiones effectus post multas mutationes superstites. Quod si decocta, & syrupi igne violentissimo indifferenter subjecto temperiem servant, quidni Chymica igne blando innoxio, pyronomicè administrato, meliùs servabunt.

45. Decedat aliquid crasi, tota non requiritur, sufficit ipsis sua, & determinata crasis Medico desiderata, quæ peremto corpore in aliud manat. Pereat crasis, manet vis specifica. Tollitur vita vegetabilis, metallica & mineralis, quâ sibi ipsis vivunt, incipiet vita animalis & humana, quâ nobis vivunt, & in nobis actiones vitales exerunt, quod effectus probant; extractum enim agarici non minus phlegmagogum est quàm ipse agaricus.

46. Nec sophistica & blasphema est Chymia, quod rerum perfectiones spondeat. Omnia quidem à Creatore perfecta sunt in materiâ prima, sed Chymicus naturam per naturam movens, amica conjungens, adversa disjungens, & agentia patientibus imitatione naturæ accommodans materiam secundam ad ultimam perfectionem deducit, & in se perfecta respectu artis occupata imperfecta operationis subjecta, quoad usum Medicum perficit.

47. Nec est nova hæc ars, sed à natura ipsa, quæ igne naturæ præparationes, coctiones, separationes celebrat, ingenerata, & prisci particulam, & rudimentum ejus habuerunt, multique reges, principes, & sapientes omni ætate omnes nervos in ea intenderunt. Utut etiam nova sit, cùm liquidè constet, eam ad Dei gloriam illustrandam, naturæ arcana revelanda, & proximi salutem procurandam τὸ ἐπιβάλλον μέρος, & momentum maximum conferre, nemo vir pius, probus, ac prudens eam aspernabitur, aut conviciabitur, sed amabit, colet, omnique studio & honore prosequetur.

48. Nec verò Medicum dedecet manum operi admovere, cum priscos Medicinæ monarchas minimè puduerit. Ex hac enim praxi & ... vera nascitur theoria, & scientia Medica, ... tantum sciamus, quantum operamur & multorum ... non nisi usu addiscatur, in quo magna requiritur solertia, & dexteritas. Quomodo vero facienda præscribet, qui ipse facere nescit? quomodo scire poterit, quando ... ingredientibus de... & quid quantumque sint ... ctura, cùm præparatione ... nunc perdantur, nunc augeantur, & pondera eadem esse possint, quorum virtus est maxime di... Si ... Medicus de ... on vult, su... ue c... & existimationi & saluti ægri consultum cupit, ... ntia imperitorum famulorum manibus com... e

dat & alienis oculis videat, sed ut ... ipse Pharmacopœum agat.

49. Di... ciliora sunt paratu Chy... cra: Dii vendunt sua bona laboribus, ... oportet quærentem lucrum centuplo ... stus uberius futurum.

50. Nec subducta rectè ratione ... publicæ oneri talia medicamenta, cum ... fissima sanitas brevi, quæ vix ac ne vix ... majoris pretii compositionibus longo ... rari potest, restituatur. Addimus, qu... in singulos annos pleraque ... ovar... oporteat, cùm nostra ad plurimas ann... viribus integris perdurent. Sunt ... e rebus quibuscunque vitam habentibus ... summum subtilitatis gradum adductæ, ... bus materiæ binarius victus, & per t... narium, hoc est, per abjectionem impuri... pulsionis quatuor elementorum ad mo...adis... semel est reductus.

ΨΗΦΙΣΜΑ, SENTENTIA

Dogmata non jure in Parace... aut ...
Vera utriusque placent, al... utrius ...

1. AMicus Galenus, amicus Paracelsus ... amica veritas. Tandiu abs ... quamdiu illi à veritatis ... tandiu mihi ... quamdiu ipsis cum veritate ... & sæpius. Hippocrati non credit tanquam dic... stratori. Ratio præpolleat autoritatib... sed quid dicatur, attendamus valeat ...

2. Schismata Medicorum ægrorum ... bilissimam artem risui plebis exponunt. ... natura magistra nostra eadem, & immu... ministri factiones alimus, & nimi... tem amittimus.

3. Diversa sunt, fateor, inter Galeni ... nonnulla, pauca verò verè contraria ... Reducantur igitur in concordiam ... dia, odium, calumnia, persecutio, ... φιλαδελφία medicina. Sanitas populi ...

4. Carere potuit Hipp. medicina a... nostro verò seculo ferreo malis no... sunt cunei. Leviores & superficiales ... les communibus herbis, syrupis, de... gantur ... aliores & contumaciores ... & arcanorum tincturis exterminar... d... mis enim extrema.

5. Integra interdum sunt ex usu, cu... separata eadem privantur, & noci... c... soluta, cùm actiones a partibus di... dunt. Nam utrumque semper integ... vel nullis prorsus integris uti, & ex... trahere velle, vanitatis & dementiæ p... di... Itaque via tutissimè incedemus.

6. Simplicia quandoque suffi... ræque conv... c... uora sint. ... causarum, & symptomatum ... vel ipsa medicamenti substantia q... agendi modus compositionem ... tio naturæ artis compositiones c...

7. Nonnunquam vulgaris herbula ... ta plus efficit, nonnunquam ... xot... quando vetera in usu ... coporum varietate p...

8. Prudentis enim M... pro naturâ morbi, ant... consequentium, proc... isque co... nt b... ant, indicata pe... c... one, præparatio...

[illegible] de[illegible]latis, infusa extractis, simplicia [illegible]a exoticis, vetera novis, [illegible]niora [illegible]ria Chymicis, aliquando verò ma[illegible] præfert, adeoq; suis quæq; usibus circ[illegible] mod[illegible]t.

9. Fat[illegible] non in omni morbo utendum esse mineralibus, & eodem gradu exaltatis: quod enim potest fieri per pauciora, non debet fieri per plura: utuntur ipsi Galeni[illegible]is, tanquam vehiculis, & hisce sua acumina ergo imponunt.

10. Fatentur ipsi Dogmatici, & Chymiam portionem medicamentosam ab omni terrena fece, impuris, & alienis separatam, in unum cogere, & in[illegible]ne decus, & felicitatem Medicæ arti conciliare: permittunt ex antidotis suis fieri extracta, vel è simplicibus, admittunt salia, olea, essentias & iisque καθ' ἀλογον utuntur, & in officinis instructionibus non pauca Chymica publicè prostant. Multi etiam summ[illegible] cum laude præc[illegible]aram Chymiæ operam navarunt, & etiamnum navant. Sed hanc Medicinæ, c[illegible]u servum Dominæ, partem toti subjiciunt, quæ scilicet non r[illegible]tionem, & leges cæteris præscribat, s[illegible]d sua omnia secundum co[illegible]stitutionem illarum præparet ac[illegible]

11. Q[illegible]anvis ipsa [illegible] naturæ suæ [illegible]. Domina sit, qua[illegible] singulari artificio naturas, propr[illegible]a[illegible]s, item, & an[illegible]rum indag[illegible]t, & actionum [illegible] recludit, quæ quidem scientia acroamaticis omnib[illegible] certior & præstantior est: secundariò vero & ex ac[illegible] var[illegible]i generis medicamenta fabricat & expolit, eaque Medico omnia ad humani corporis incolumitatem referentt utenda tradit.

12. Nulli tamen ratione negari pote[illegible] Ch[illegible]miam solidæ Philosophiæ fontem, clavem sapientiæ, animam, medullam & obrussam Physicæ, dum omnia, quæ sunt in mundo majore ignis examine probat & [illegible]tur, Medicum in contemplatione rerũ naturalium, cognitione, dignotione, prænotione, & curatione morborum plurimum juvare, multoque certiorem reddere.

13. Q[illegible]iam autem H[illegible]etica theoria rerum tam naturalium, quam no[illegible] naturalium, & [illegible] naturalium nondum satis expl[illegible]ata, & methodice digesta, variisq[illegible] nominum involucris, & opin[illegible]num perplexitatibus, ceu vepreis obvallata est, medendi methodum ab Hippocrate, Galeno, & reliquis dogmati[illegible]is traditam amplectamur, aptiorem vero medicamentorum præparationem a Paracelso, & Chymicis excusso v[illegible]ter[illegible] ad[illegible]sciscamus, & utriusqu[illegible] jucundissimâ, & util[illegible]mâ συζυγίᾳ sociatis ad D[illegible] gloriam, & proximi salutem salubriter utamur.

14. Si quæ tamen micæ reconditæ Philosophiæ de mensis magnorum artificum decid[illegible]ntes nobis famelicis communicentur, avi[illegible]mè easdem ex[illegible]cipiamus, & [illegible] succum, sanguinemque nostrum [illegible] ceu am[illegible]rosiam aliquam convertamus. Quod si fecerimus, nullum e[illegible] dubium, quin evasuri simus ἰσόθεοι, θαυμαστοί, ὅλω. δ' ἀνταξιοι ἄλλων.

Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε.

Omnia probate, quod bonum est, tenete.

ΕΠΙΘΕΜΑΤΑ.

1. *Fœminas in viros mutari posse fabulosum non est.*

2. *Viperam caput maris abscindere, & geniturum per [illegible]mmites, catuloq; corrosis lateribus erumpentes matrem interimere, falsum est.*

3. *Vipera morborum causa una, eadem q; salutis. Viva necem, vitam rite necata parit.*

4. *Iouberti paradoxon est posse [illegible] per multos annos vivere; [illegible] mihi videtur, posse id [illegible]; imo potius non esse nece[illegible]arium, penè dixerim.*

5. *Somnus meridianus non est insalubris.*

6. *Regum, principum, & magnatum vita salubrior est & longior, quàm plebejorum.*

7. *Calor primigenius non modò cœlesti analogus, sed etiam origine & essentiâ cœlestis est.*

8. *Venena nulla qualitate manifestâ nocent, sed tota substantia calorem nativum cordis corrumpunt: singulis autem sua sunt alexipharmaca, possuntq; ita præparari, ut certo tempore, vel prorsus non interimant.*

9. *Nicotiana usus tantopere Belgis, Anglis, Hispanis, & Indis frequentatus an conveniat? D.*

10. *Amor morbus est, & amantes iisdem curantur remediis, quibus amentes, sæpiùs quidem per similia, & naturæ amica, quandoque vero per contraria & adversa.*

11. *Sanguinis missio in peste non modò supervacanea & pericul[illegible]a, sed pestilens est.*

12. *Immeritò Gal. 10. simpl. reprehendit Xenocrat. quod [illegible]requentius remedia ex animalium excrementis usurparet: nam & hæc non [illegible] destituta [illegible].*

13. *Perpetuum mobile Cornelii [illegible]reb[illegible]el Batavi, quod in Ar[illegible]a visitur, sempiternos [illegible]erum m[illegible]tus, temporumque vicissitudines, & Ocean[illegible] [illegible]nes ad momenta & puncta in ævum repræ[illegible]: ut & organum ejusdem Musicum cœlo sereno [illegible]imam harmoniam nullo digito tactum edens, nubil[illegible]ens, ab Anima mundi, seu spiritu univer[illegible], astrali[illegible] [illegible] [illegible]haram & instrumentum [illegible] [illegible]mico magnetica vi attracto, inf[illegible], & concluso movere, rotari, & continuari vero consentaneum e[illegible].*

14. *Metallorum transmutatio est possibilis.*

15. *Dua tantum sunt complexiones, calida & frigida.*

Παντὸ[illegible] [illegible] ἐπνεύματι ἁγίῳ
Δ[illegible] [illegible] πάντα Θε[illegible] [illegible].

IX.

Hypotyposis universæ Therapeutices naturæ ΕΝΔΕΙΞΕΙ ad Archetypum Panaceæ & Hygieiæ conformata, & pro redimendâ Laurea Apollinari publicæ disquisitioni subjecta.

A

MATTHÆO VECHNERO Fraustadiensi Silesio.

THESIS I.

UT sublimium naturæ eventum ex cœcitate mentis profe[illegible] admiratio Philosophiam pe[illegible]riti *Plato in Theæt.* [illegible] *Arist. 1. Meth. 2.* Sic [illegible]tudinis iniquæ, quæ subinde propter Balsa[illegible]æ M[illegible]æ labe[illegible] omnes adfligebat, tædium ad medicinæ cultum majores nostros compulit. *Hippocr. l. de veteri medic.* Utriusque tela experientiæ & [illegible] stamine duci cœpta; *1. Metaph. 1.* sed rationis scrutinio & sol[illegible]rti mentis indagine ad umbilicum perducta, *[illegible] prior. c. 3. 1. poster. c. 14.* iisdem adhuc viget & nititur principiis.

2. [illegible] vel anima V[illegible] [illegible] conq[illegible], hujus prora puppisque Sanitas [illegible] comparata. Huc enim omnia consilia Medicorum, omnia suspiria ægrorum, omnia studia sanorum tendunt, atque in hoc cardo totius Medicinæ versatur, ut ad perficiendas actiones suas integra & illibata fruatur corpus humanum valetudine.

3. Non itaque tumidus Sophista, qui ignava opera, philosophiæ sententia, [illegible] futiles duntaxat argutias, trivialia crepundia in circulis hominum jactat, augustum [illegible], Admirabilis, Gratiosi, Salutaris & Elegantis Medici [illegible] meretur; [illegible] qui [illegible], & medicinam ex præscripto Hipp[illegible] facit, prud[illegible] que & [illegible] recte.

4. Id ut possit pulcherrim[illegible] [illegible], & omnibus Boni Viri numeris, *de quibus multus est noster Senex jurejur. de medico, & de elegant.* absolutum esse expedit, & cumprimis multum in Naturæ Lyc[illegible] [illegible] versatum. Quia enim Natura medico pro subjecto, pro instrumento, & pr[illegible] operationis, eam utique nosse oportet: non [illegible] tantum & [illegible] gratia, quod volebat Manardus, sed [illegible] necessaria finis hypothesi omnem illius ind[illegible], omnes latebras, omnes divitias habere exploratas [illegible].

5. Ac[illegible] bebant quid[illegible] hunc Naturæ hortum ita excoluisse Philosophi, ut ejus fructibus satur medicinæ initiatus, recta ex Sapientiæ schola in Apollinis sacrarium deduci possit: Cùm extremi Physiologiæ fines sint Medicinæ auspicia, *secundum Arist. l. de sensu & sens. c. 1.* & ad ipsum Physicum spectet [illegible], *authoritate divini Platonis in Timæo.* Quòd ejusdem sit de valetudine humana disputare cujus est omnium corporum naturalium species, causas, adfectiones & potestates, tam communes, quàm proprias explicare.

6. At recentiorum plerique, quòd vel multitudine rerum defatigarentur, vel mellitis notionalium quæstiuncularum hamulis magè caperentur, maluerunt præter propter monita Majorum, in Universalium tricis ætatem consumere, infinitasque de infiniti nullitate, vacui inanitate, motus v[illegible]cietate, causarum necessitate, & [illegible] mili farin[illegible] lites serer[illegible] quam in particularibus [illegible] demonstrare, aut generationum transplantationum que nodos atte[illegible] extricare: [illegible] autum abest, ut Mineralium, vegetabilium animaliumque prosapiam, affin[illegible]tates, immic[illegible]ias de[illegible]xerint, vel corporis humani morborumque historiam retexerint.

7. Id cùm animadverterent Medici, nec tamen progredi se posse cernerent, nisi prævio hoc lumine, ipsi [illegible] penè desertam Naturalem Provinciam studiis suis occuparunt, atque adeò observationibus & commentationibus illustrârunt, ut non amplius [illegible], seu colonia & alumna Physices sit Medicina nostr[illegible] [illegible] ejus nutrix & magistra, idemque vulgo Physicus audiat, & Naturæ consultus vel interpres, qui Medicus.

8. Inde etiam factum, ut, licet ad agendum vel operandum omninodè comparata esset, tamen c[illegible] præcognita de subjecto & fine suâ vel varietate, vel difficultate reliquam de benè medendo [illegible] ferè superarent, à multis universa Medicina in *Theoreticam* & *Practicam*, tanquam *Proœmialem* & *E[illegible]entialem* partem distributa sit.

9. *Theoretica* non ab ultimo, [illegible] intermedio fine dicta est [illegible] quod [illegible] corporis humani & [illegible]que valetudinis tradat. A[illegible] in *Physiologiam* & *Pathologiam*, a Paracelsi[illegible] in *Anatomicen vitalem* & *localem* dividitur. Unive[illegible] hæc Mona[illegible] [illegible]cro-cosmi [illegible], B[illegible] [illegible]em, Principiorum [illegible], Elem[illegible] [illegible] [illegible]ocoru[illegible] [illegible] tes, Morborum [illegible] [illegible]ncturas & signaturas in [illegible] plurimu[illegible] te debet & [illegible]

10. *Practica* propiùs ad Medicinæ finem accedit &

op[illegible] mutur, [illegible] m [illegible] A[illegible] Tarent. *apud* [illegible] [illegible] ab a[illegible] mani nuncupat. Hippocrat[illegible] quæ [illegible] cunte medici omnia principia [illegible] nstru[illegible] & [illegible]parandæ Sanitatis appellan[illegible] [illegible] quasi Naturæ stimulos & incitam[illegible] *Zving. in P[illegible]en.* Sive quo[illegible] ipsa N[illegible] vel inci[illegible], & in[illegible] quid agendum; [illegible] stimulent & juvent naturam, ut quod [illegible] con[illegible]enienter exsequatur.

11. Hanc iterum G[illegible]nus *c. 40. de tuen.* [illegible] div[illegible] [illegible]bjecti [illegible]onsideratione [illegible] disp[illegible]. [illegible] quæ & [illegible] [illegible]; quisque vel optime v[illegible] [illegible] [illegible], in statu [illegible] vel convalescentiæ [illegible] [illegible]pecies inhinæ [illegible] [illegible] [illegible] cog[illegible] quæ corpori concilient vel ro[illegible] [illegible]; vel formam, ingenuam [illegible] lem [illegible], quo pertinet etiam [illegible]

12. [illegible] seu [illegible] cor & anima, cuique primitus inventio & r[illegible] adscribitur ab Hippocr. *l. de vet. med.* & [illegible] *tuend. anti. ad med. spectet*, corpo[illegible] tam ad recuperandam sanitatem [illegible] *Generalis*, alia *Specialis*. G[illegible] *Meden[illegible]*, om[illegible] in viam [illegible] fligandorum expe[illegible] Spe[illegible] [illegible], & quicquid ill[illegible] sibi sequen[illegible] fut[illegible].

13. U[illegible] te aur[illegible] ad Hy[illegible] to ve[illegible]ficat, & opt[illegible] & necess[illegible] [illegible] quit, *monente Galeno [illegible]* [illegible] entiam ut quis nancisc[illegible], n[illegible] habuerit per universalia [illegible]ocata [illegible] cular[illegible]bus se exer[illegible]

14. Cæterum universalior [illegible] munis curationis cynosura mu[illegible] videtur habere vel m[illegible] [illegible]icennæ [illegible] quod Empirici Agy[illegible], aut si abr[illegible] quæ sæpe [illegible]om[illegible] mentiuntur & p[illegible] foe[illegible] mcœnof[illegible] [illegible] quod [illegible] *Porph[illegible] de spec. [illegible] 2. po[illegible]* & antel[illegible] munu[illegible] pugna [illegible] [illegible] & [illegible] tricabil[illegible] rum mul[illegible]tudinem [illegible] monstret semitam, agendorumque [illegible] niat ration[illegible]

15. Volebat hoc Divinus [illegible] *de vict. [illegible] at. in acut. 1. 8.* repreh[illegible] cium morborum furiæ fraudesqu[illegible] copiæ innumeræ, oc[illegible]asiones reru[illegible] pites essen[illegible] [illegible] tame[illegible] [illegible] propalam [illegible] [illegible] [illegible]ude [illegible]tissimum cens[illegible] qui[illegible] con[illegible]ecutus e[illegible] [illegible] & rs præstare videretur.

16. G[illegible] *meth. me[illegible] 3* [illegible]hodi ope[illegible] [illegible] jug[illegible] ipse antea cur[illegible] nec [illegible] *loc. adf. l. 3.* ait: tan[illegible] [illegible] professus R[illegible] [illegible] celeber[illegible] raro acc[illegible]

1[illegible]. U[illegible]

[illegible] spretoque me[illegible] di[illegible]

...ſcecintius. U... ſcilicet Vulcano addicti, ſolis ſpecificis inhiantes, & experimentis ignem plus quam Satyrica fatuitate expoſtulantur, & improvidè propriæ famæ cauteria, ægris funera, veſpillonibus commoda parant.

18. Benè ex Herophili ſententia Galenus: *medicamenta & manus Dei & nihil* & vitam & præſentaneam necem eſſe dicebat, prout nimirum ἐυςόχως, vel intempeſtivè & ἀλόγως eorum uſus initur. Inſtrumenta non faciunt artificem, ſed eidem famulantur. Flori judicio: *Tantus exercitus, quantus Imperator.* Ita ſenſus indicio *Tanti omnes ſyrupi, omnes eſſentiæ, quicquid denique ſcrupuloſus Chymiſta elicit, vel dives India mittit, quanti medicus, qui illis doctè & appoſitè, ex Univerſalis Therapeutices præſcripto uti novit.* Ut verè centrum & meditullium totius medicinæ, omniumque ſecretorum ſecretiſſimum & diviniſſimum, catholicam medendi methodum nominare mihi liceat.

19. Quæ cùm ita ſe habeant, dignum hoc loco & tempore facturum me putavi, ſi el[e]gantiſſimi Collegii Medici decreto artis noſtræ tyrocinium editurus, in tam nobili palæſtra qualeſcunque ingenii mei vires, contra omnes omnium morborum turmas techinasque experirer, & quantum licet decerẽ; ἐν κεφαλαίοις ... χειρουργ... præcipua Catholicæ Therapeutices myſteria aperirem, fundamenta nec ſſaria ponerem, diſperſamque materiam diſponerem, & in unum faſciculum congererem.

20. Non quòd inſolente quodam animi faſtu ſingula me aſſequuturum confidam. Cùm ... mum ... vera ſit, diffuſam ſingularium multitudinem in anguſto Univerſalitatis cancellos redigere, penè que impoſſibile eſſe exiſtimetur, aut ſaltem non niſi maturi judicii ac polyæ... æ experientiæ, ut ſapientum ænigmata diſſolvantur, nebulæ diſcutiantur, & fragmenta ἐν διαγράμματι colligãt. Sed quod ſatius eſſe opiner in maximis aliquid quamvis in ſpe moliri vel periclitari, quàm ignavo ocio marceſcere, aut pueriliſimplicitate in faba nihili quid, ceu ad mirandum oſtentare. Cum hoc ferè riſum, illud vero ſolo conatu applauſum referat.

21. Sectabor autem non minutias tricaſque authorum ubique ut ſolent, qui mancipant intellectum ſuum alterius libidini; ſed rei capita medullamque liberè, citra morſum vel invidiam, ut veri ſtudioſos decet, proponam. *Natura militiæ hujus dux eſto.* Illi ſoli fidem & obſequium juravi. Hippocratem, Galenum, Principes, Arabes, Magnos omnes Olympi noſtri Phœbæi Atlantes audiam quidem, ſuſpiciam & venerabor; ſed ut Tribunos, ut Centuriones, ut Signiferos, quatenus ſupremi Ducis Imperiis non refractarios cognovero. Multa illi præclarè monuerunt; ſed nec omnia, nec pari dexteritate ſemper. Ditiſſimam hæreditatem nobis reliquerunt, non turpiter decoquendam, ſed inſtar boni patrisfamilias induſtria & labore tum conſervandam, tum amplificandam.

22. Hoc agamus. Et quia ... ὁρισμὸν, 2. *Meta.* ... 2. *poſt.* 2. & 17. qui eſt omnis ἀποδείξεως ἀρχὴ, 1. *de anim.* 1. 11. tanquam ſummam & caput tractationis hujus finitionem cum bono Deo auſpicatam præmitto, quod Catholica Therapeutice, ſeu Univerſalis Medendi Methodus ſit *Ars inveniendi per indicationes auxilia corporis humani ſanabilis.* Quæ ſi ob brevitatem (quam leges definitionis mihi ſuaſerunt) videntur alicui obſcuriora, ex ſequentibus clariora evadent. Hac enim tanquam clauſula volui comprehendere, quæcuoque laxiore ſtilo de negotio iſto prolaturus ſum.

23. *Genus feci Artem*; quia nimirum eadem in tribu ſita cum matre, pars cum toto, univerſa therapeutice cum univerſa medicina, quæ non contenta inani mentis d..., aut ſubtili rationis plaſmate, ad ἀποτέλεσμα quoddam ſenſibus expoſitum, ſanitatem videlicet, & ad opus ſive medelam, quæ auxiliis conſtat, ſeſe componit, & rectà via progreditur: id quod de natura & proprietate artis eſt apud Ariſt. *in Ethic. Nic. l. 6. c. 4.*

24. Nec tamen hoc nomine vilius habenda, aliiſque illiberalibus computanda opificiis vel artibus. Nam iſtæ extimum tantùm corticem uſibus certis elaborant, & quadam adventitia forma, ceu larva emortua & ſterili amiciunt: Noſtra verò ſanitatem, maximum Naturæ bonum donumque fœcundiſſimam actionum omnium matrem, proſperitatis omnis columnam producit; naturam etiam, inſtinctum nutumque corporis ſanabilis ita ad unguem ſequitur, ita exprimit, ut idem cum ipſa penè agat, veriusque *Phyſica ars* cum Severino, quam cum Heurnio *l. 1. c. 2. Inſtit.* & Argenter. *in parv. art. Gal. com. 1. cap. 2.* mixta quædam facultas ex arte & ſcientia dici poſſit. Quòd ſi a nobilitate operationis & operis æſtimandæ ſunt diſciplinæ practicæ, nulli certè vel dignitatis, vel commoditatis loco noſtra hæc cedet, quæ & proximè ad naturam accedit, & naturæ opus poſt ſe relinquit.

25. Ita de genere. *Differentiam* reliquæ partes definitionis *à fine, ſubjecto & medio* determinant. *Finis* geminus eſt. *Externus* ſeu ultimus, bona valetudo ad edendas actiones ſalubres, *ad Thraſyb. c. 5. 1. Meth. med.* *Internus* ſeu domeſticus, inventio auxilii, quo violata ſanitas redintegretur, *l. 2. meth. med. 7. l. 5. meth. med. 9. & 9 meth. med.* *Medium* ſeu principium inveniendi eſt Indicatio. *Subjectum*, corpus humanum ſanabile, cui ſubvenire debent auxilia.

26. Subjecti partes duæ ſunt, materiale & formale. *Materiale* quod habet vicem materiæ, & res conſiderata dicitur, eſt *corpus*, non brutum: Hoc enim veterinaria ſeu mulomedicina tractat: Sed *humanum*, illud omnium aſpectabilium nobiliſſimum, divinæ ſapientiæ τέχνασμα, immortalis animæ baſilica, totiusque naturæ compendium & ſimulachrum abſolutiſſimum.

27. Formalis ſubjecti ratio, ſive *modus conſiderandi* ſubjectum conſtituens & determinans eſt, non Animæ. Hujus enim eſſentiam Metaphyſicus expendit; Perfectionem verò, quæ in plenaria veri cognitione, Bonique poſſeſſione conſiſtit, philoſophia tum ſpeculativa, tum activa (prælucẽte SS. Theologiæ lampade) ad æternam felicitatem præit, & inquirit. Sed corpus, quod ſanari poteſt, ſive quod eſt *ſanabile*, ut eruditè monet Ariſtot. *l. 1. Rhetor. ad Alexand. c. 2.* & Avicen. *l. 1. Fen. doct. 1. cap. 2.*

28. Significat autem τὸ *Sanabile*, quod ad ſanitatem movetur, vel moveri poteſt, ſeu ſtrictius loquendo: *quod habet materiam cum potentiâ ad actum*, qui eſt Sanitas, vel ſanatio. Ille quidem perfectus ultimatus & completus: Iſte vero intermedius, ſed imperfectus, utpote in motu, quatenus ad illum tanquam terminum ac perfectionem, in qua acquieſcat, tendit.

29. Sanatio, quia actus ſanabilis & motus, omnis verò motus ex contrario, ut ex non hoc ad hoc, quorum alterum alteri oppoſitum, ſanè Sanabile jam non actu Sanam exiſtit, cùm huc vergat; ſed contrarium actu habebit. Ex nihilo etiim per naturam non eſt motus, ſed ex alio aliquo præexiſtente actu. Corpus igitur ſanabile *actu ægrum* ſeu morboſum exiſtet, *ſed ita, ut ſit mobile ad ſanitatem.*

30. Dico *ægrum* eſſe, ut hoc tanquam limite noſtra poſſeſſio ab Hygieines dominio herciſcatur. Hujus namque eſt, corpus ſanum in præſenti beatitatis viridario convenienti ſex rerum non naturalium uſu conſervare, vel ægrotabile ab inſultu morborum liberum, ſartum, tectum cuſtodire: Noſtri verò muneris, Naturam hoſtium robore delaſſatam, adverſariorumque telis ſauciatam refocillare, & auxiliaribus copiis prælium ad optatam victoriæ gloriam, & pacis felicitatem redintegrare.

31. Addo eſſe *mobile ad ſanitatem*, ut primo ſtatim limine a noſtro foro repudiem illam morborum familiam, quæ occupato dirutoque ſanitatis caſtro, nullam illius

sius ve recuperandi, vel reparandi spem [illegible] iquam [illegible]. *Nec enim quodvis 9. Metaph. [illegible] a medicina sanari potest; sed quoddam quod possibile, quodque est potentia sanum.* Quam potentiam postea explicabo, quando indicationis curativæ fontem aperiam. Taleitaque est nostrum subjectum.

32. Sequitur *Finis*, qui est *invenire auxilia sanativa.* Dicuntur verò auxilia, alias φάρμακα, confectentia, juvantia, utilia, præsidia, quæcunque ad sanitatem faciunt tum prorogandam, tum revocandam, sive illa ex alimentorum, sive medicamentorum, aliorumque classe petantur, ita ut atque in arte tuenda sanitatis, atque hic locum suum inveniant: sed restringit illa subjectum, quia *non nisi sanabilis corporis*, sive ejus, quod non sanum est, sed sanari potest, *auxi sa hic quæruntur.*

33. Est autem ambigua vox auxilii. Aliàs enim de ratione seu forma juvantis: aliàs de materia medicà prædicatur. Ibi quidem propriè, prout hoc loco attenditur: Hic verò per Catachresin, & ex specialis methodi usu; quod Galen. *l. 14. meth. med. 1.* innuit, ubi methodum sic tradere ait, curandarum inflammationum; non autem inveniendarum materiarum. *Istæ enim tum demum auxilia fiunt, quando suam formam induunt, seu naturam, hoc est, quando in tempore, & ut decet, ægrotis opem ferunt, 6. Epidem. comment. 5. t. 1.*

34. *Genere igitur & ajure remedii auxilium definitur,* quod *tuto* sine recidivæ metu vel corporis injuria, *jucunde* citra nauseam vel molestiam nimiam, *& cito* sine prorcrasti natione *juvare* & conferre debet corpori sanabili. Nec enim satis est invenisse remedium, seu auxilii essentiam atque naturam; nisi etiam quâ ratione uti debeas, cognôris, *Gal. de sang. miss. c. 1. 9. meth. med. 14. 1. Epiden. com. 3. cap. 29.*

35. Quantum ad *genus* sive naturam auxilii, eam alii contrarietatis alii similitudinis legibus coërcent. Hermetici enim similibus, Galenici contrariis curari volunt. Utramque phrasin cùm in curam medicam admiserit Hippocrates *l. de alimentis, & de locis* inventi tamen non ita pridem sunt, qui propterea Hermeticis igne & aqua interdixerunt, quasi violatâ principii sui fide Medicina tota corrueret. Scilicet bilis fervore æstuantes non poterant nisi brutis fulminibus petere sacram *Quercum.*

36. Controversia penè nihili, & quæ verbulo sopiri possit: Nihilominus cum ab hujus luce aliquam sibi sumat nostra disputatio, nec pudeat illos Mysochymicos acrem sudum miris concutere verborum tonitruis, non pigebit eam me Spagyricorum innocentiam vindicare, & tantæ rabici φάρμακον ex divite Naturæ officina depromere.

37. Contrariis itaque curationem absolvi, & τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἰήματα esse ex Medicinæ Dictatore Hippocr. *l. de flatib. de genitura, 2. aphor. 22.* & Dogmaticorum Patre Galeno *de artis constitut. c. 12. artis medicin. c. 19. l. 5. de tuend. sanit. c. 10. l. [illegible] aphor. com. 39. l. 1. Epid. com. 2. t. 7. ibid. l. 7. com. 2. t. 9. 4. meth. med. 1. ibid. l. 11. c. 2. l. 3. de simpl. med. fac. c. [illegible] l. 1. de compos. med. sec. gener. c. 2. cententiæ, aliis locis, quos mihi nunc omnes longa referre mora est*, & Chori Machaonii concentu probant, & ceu necessarium principium ingeminant.

38. Argumenta si quæras, ecce tibi non unum, quibus te ceu Tridente Neptunio, nisi declinaveris ictum, confodient. Ita enim ajunt: *Omne quod pellit morbum, eidem contrarium est.* Ea namque contrariorum conditio & natura est, ut mutuò se jugulent, nec in unius provinciæ regimen unquam convenire possint. *Plato in Alcibiad. 2. sub initium.* Jam *remedium morbum vincit*, & ex Naturæ agro eradicat, id quod sensus testatur, quoties videt a ingressum remedii statione sua morbum cedere. Necessarium igitur est hoc evenire fatali τῆς ἐναντιώσεως tyrannide.

39. Præterea. *Omnis actio est contrariorum* l. 1. de gener. & corrupt. [illegible] t. 46. [illegible] gunt in se invicem. Siqui [illegible] agens co[illegible] tiens sibi adsimulet. At [illegible] *ratio est a*[illegible] *tra morbum.* [illegible] contraria int sint [illegible]

40. Hinc fiet, quod *quorum termini* [illegible] *eorum etiam motus & natura habeantur* [illegible] *am vero morbi & medicinæ termini sunt* [illegible] hus quidem destruere, hujus restaurare [illegible] jus vitæ & functionum integritas, illius mors, [illegible] impotentia. Quare Natura sua etiam [illegible] tremè morbo adversabitur.

41. Habent & alia, sed hæc ex palmariis. [illegible] opus plura coacervare, cum tantæ structuræ a [illegible] sis non sit ferendo. Præsupponunt enim, q[illegible] sanæ mentis illis concesserit, me[illegible] morbis reluctari, usque profligans sanitatem [illegible] cum tamen nativæ mumiæ muneris id sit [illegible] quæ cæso hostium agmine sibi Monarchiam [illegible] subditos post reparatam pacem obsequio [illegible] vincit.

42. Argumentum istius rei evidens est, quod [illegible] multi sponte sua citra aliquod remedium sanes [illegible] mo tamen huc usque repertus sit, qui me [illegible] mestici, naturalis Oeconomi numine con[illegible] t. E[illegible] qui destituitur favore, frustra ipsam P[illegible] maceam [illegible] nt, frustra omnes Pharmacopolii pyxides [illegible] *ra πάντα. Neque enim servari quis pot*[illegible] de tor. morb. temp. c. 5. *nisi natura morbum* [illegible] *neque perire, nisi natura victa* [illegible] *rior evadat*, l. 2. aphor. com. 21. l. 3. de [illegible]

43. Quæ cùm veterum decr[illegible] is, m[illegible] c[illegible] sona sint, ut nemo tam p[illegible] velit, concident omn[illegible] s ad[illegible] ro: *Naturam per se, [illegible] & for[illegible] gnare*, éque [illegible] onsili o suo ejicere *me*[illegible] *tundaria tantum & quasi succenturiat.* [illegible] naturæ obi [illegible] præstat.

44. Quod, quia pluribus demon[illegible] expedit, non aliain adl [illegible] quantam præter Maximum Galenum [illegible] *Thrasyb. c. 41. in aphor. Hipp. 29. s. 2. c. 44.* [illegible] *bis vulgarib.* increrur Magni Mercati au[illegible] tamen contrarietati Galen[illegible] patroci[illegible] vis veritatis ipsum protraxit, ut diceret: [illegible] siderata sumamus remedium simpliciter [illegible] & [illegible] naturæ, ab animantus corpore s[illegible] junc [illegible] inimicè est contrarium. Verum si [illegible] nim ito corpore est a [illegible] juncti um & ac[illegible] ab arte Natu æ organo [illegible] ut ext[illegible] mus terminus oppon[illegible] *non ta*[illegible] *per se ac directe, sed oblique secundari* [illegible] *terventu. Siquidem natura primo* [illegible] *mediam morbo adversatur; qui* [illegible] *& ars ipsam æmulatur*, Tomo I. oper[illegible] 206. N. 7.

45. Constare hinc volo, quàm absurdè medi[illegible] to adscribant, singulare naturæ p[illegible] vilegium, auspicium. Non quod torrido [illegible] quod per na[illegible] ram rei insit, debet [illegible] mere, nisi notiones rerum confundere, [illegible] scere velimus. Quòd si ab eventu res d[illegible] caloris fontem frigidum dicas lic[illegible] denti refrigeret, dum mem[illegible] s combu[illegible] πύρωμα extrahit, aut nivem calere [illegible] tos adfricatu incalescere [illegible] at. [illegible] μαλάκεια, de natura auxilii cùm quæreret[illegible] polluerunt.

46. Quin insequor. *Quicquid* [illegible] *genitis* [illegible] *ibus morbos a*[illegible] *non dicetur propriè*, [illegible] *natura* [illegible] Contrarium enim M[illegible] cati [illegible] di debet, quod non ex nagginatione, [illegible]

tentia sua tale existit: seu quod secundum virtutem essentialiter, & a principio intrinseco atque effectivè tale existit. *Auxilium* verò *hujusmodi non est*, ut demonstratum. Igitur nec contrariam morbo naturam obtinebit.

47. Ita: *Omne agens sibi assimilat patiens, illudq́ in suam naturam convertit*. Hoc enim fieo agit, ut multus docet Arist. *1. de gener. & cor. c. 7.* atque hoc fine absente, feriatur. Quòd si igitur remedium morbo opponitur, ut illum domet, ut vincat, jam morbus vi illius principii degeocrabit io naturam remedii, eidemque assimilabitur.

48. Data hac μετάβασει seu transitu morbi in naturam medicinæ, jam non sanitas refulgebit propitia; sed morbus in diversum oppositi generis migrabit. Sequela patet. Quòd cùm sanitas medium quoddam constituatur inter duo extrema, morbum & remedium, omnisque ægritudo ἀμετρίας stigmate notetur, non harmonicum aliquod, vel ὑπέρτερον quæratur; sed quod morbo extremè adversantur, naturæq; fines excedit pharmacum, ut sic omne immoderatum præter naturam, per immoderatum contrarium curetur. *Gal. art. parv. c. 89.*

49. Hinc adeò fit, medicamentorum in classem ea tantum recipi, quæ naturam corporis nostri alterare possunt: *Galen. 1. de simpl. fac. 1.* Sicut contrà remediorum catalogo expunguntur nutrimenta, hac nota, quòd substantiam corporis sua familiaritate augeant, *l. 3. de simpl. f. c. 1.* Si remedia alterant naturam, ergo eidem adversa. A contrarietate enim omnis alterano vel mutatio. Si adversa, adversâ etiam adfligent valetudine.

50. Hoc nimirum est morbum morbo curare, de quo jure hactenus disputatum inter authores; hoc est, naturam inquilinis turbatam dissidiis, externis deturbare & conficere copiis. Tam bellè non Naturæ, sed sibi consulunt Misochymici, ut quocunque Martis alea cadat, prædam capiant. Nam sive hominem servaverint, sive cum morbo sustulerint, tamen militiæ suæ stipendium petent, hic cæsi hostis, illic servati civis, ut in Methodicos ludit Gal. *l. 2. de arte curand. ad Glaucon. cap. 2.*

51. Venio ad extrema, quæ frustrà contra nos sollicitarunt. Qualis terminus motus, talis moventis indoles. Effectus enim causæ naturam redolet. At *motus sanativi terminus extremus est*, *non morbi depulsio*, ut probabitur; *sed sanitas* tam naturæ meliori cognata, quàm proles parenti. Igitur si remedium est efficiens sanitatis causa, & ipsum naturæ familiare & consentiens erit.

52. Taceo nunc vomitum vomitu curari, alvi profluvium fluxu concitatiore, tetanum perfusione aquæ frigidæ, febres calidas centaurio febrifugo dicto: quæ cùm levioris armaturæ velites sint, in eas tamen angustias redegerunt adversarios, ut alii ejus, quod per accidens est, scuto, tanquam sepio se occulerent, alii ex contrarietatis castris in oppositorum propugnacula se reciperent, alii in diversorum diversoria confugerent.

53. Hoc unum urgeo, rationem quandam mihi reddant secus sentientes, qui fiat, quòd *ex iisdem quibus fiunt, ferè etiam curentur morbi*, Hipp. l. de alimentis quòd v. g. lumbricos intestinorum iidem excreti, vel è terræ visceribus eruti & pulverisati, si devorentur, oecent, quòd secundinas remorantes secundinæ exsiccatæ grana aliquot comesta exturbent, quod fluxum arteriosi sanguinis, vel synoviæ dictæ, ejusdem guttæ aliquot haustæ, vel post exsiccationem aspersæ vulneri sistant, dysentericam cruentationem, si simplex cruor leporinus, si maligna colubrinus per ἔγκλυσμα injectus compescat, calculi dolores calculus refrenet, & fabuli fabulum.

54. Pluribus exemplis cùm abundet scena mundana, nullus tam excitati extitit ingenii, ut causas eorum altius scrutari, eáq; tenebricosâ naturæ abysso, Democriti puteo eruere, & luci hominū exponere voluerit. Veterno omnes in ignorantiæ & qualitatum occultarum asylum coegit. Interim tamen cùm similitudinem & ferè identitatem ipsis oculis cernant, manibus palpent, non desinunt ejus præcones pro prætorio suo jure dignos, qui littera longa fiant judicare.

55. Prolixiùs isthæc deducere velle, ἄτοπον foret. Et satis diu importunitas calumniæque Anti-Chymicorum, quibus in frontispicio statim resistere volui, me detinuerunt. Si proferendum quod sentio, largior illis Galenicam propositionem de contrariis optimè ratione morbi tolerari posse. Huic enim naturæ auspiciis & bono dicitur reluctari medicina: perinde ut auxiliares copiæ, quæ à Principe alicui civitati subsidio mittuntur, hujus quidem commodis student, sed interim hostis vires hostiliter etiam frangunt & conterunt.

56. Nihilominus cùm aut inusitis, aut valdè rara & infida sit hæc indicatio; nec morbus, sed natura seu potentia corporis sanabilis ἰατικῆς, propriè & per se opem Medicam imploret, suumq; appetitum terminandum, Iuctam promovendam, victoriam prosequendam, integritatem restaurandam indicet, exituo Chymiatriæ axioma ut naturæ, sic principiis therapeuticis ab Hippocrate positis magis consentaneum esse.

57. De *recto præsidiorum usu plerique consentiunt*, quod debitâ *quantitate*, *tempore & loco* perficiatur. Addunt aliqui *modum* ex Galeno *6. meth. med. 2. art. parv. c. 8.* sed diversimodè cum interpretantur. Insignis enim Capivaccius pro materiali qualitate, velùt instrumento medicaminis accipit: ut num solida vel liquida forma, pilulæ an pulveres, clysmata vel balani sint convenientiores. Verùm hoc sensu ad Pharmaceuticen pertinet, & particularem Therapeuticen. Alias τρόπον seu rationem medicandi significat, & sic idem est, quod usus conveniens. Aliquando πόσον quantitatis denotat, ut apud Argenter. *l. 2. c. 14. de offic. med. ex 1. aph. com. 27.* num κατὰ φολύκρῆ ἁθρόως, an verò καὶ ὀλίγον κ̀ γυόρος, seu per epicrasin, vel epaphæresin agendum sit, & ita sub quantitate continetur, ut peculiarem illi classem non opus sit constituere.

58. Hactenus igitur de Fine: nunc ad illius assequendi *media* pedem promoveo. Hic verò non minores dissidentium fluctus, non pauciores scopuli, quos nisi maximâ cautione effugero, magis quàm echeneis sistent cursum velitationis hujus. Videas enim investigandorum auxiliorum viam aliam inire *Empiricos*, aliam *Methodicos*, aliam item *Dogmaticos*, & tamen omnes ad eundem sanitatis scopum collineare.

59. *Empirici*, quia τὸ ἐπὶ μέρος, ευρθομά: videlicet συμπτωμάτων crasâ observatione sectabantur, τῶν κ... δόλων verò, ut morborum & causarum ratiocinationem ὡς ἀκατάληπτον, & infrugiferam negligebant, solâ experientiâ τὰ προσφερόμενα venabantur, nec alio quàm memoriæ & observationis (unde etiam μνημονευτικοὶ & τηρητικοὶ à recentioribus cognominati) instrumento in cujusvis morbi cognitionem, præsagium & curationem venire se posse crepebant, *2. meth. med. 4.*

6. Comparabant autem experientiam sibi vel Præceptorum amicorumque fidelium observationibus in unum congestis, quæ historia, διόρισμα & μίμησις dicitur: vel propriâ industriâ. Idque vel immediatè & ἀντίχρυς ejus, quod sæpè & uno modo visum est memoriâ quæ τήρησις vel αὐτοψία dicitur: vel mediatè & ἀντίχρυς per simile quid, μετάβασιν τὸ ὅμοιον, dicitur epilogismus & τήρησις τριβικὴ, quasi eorum propria, qui circa artem περιμμένω ... ut per epilogismum à simili ad simile transire possint. Sunt igitur hisce in universum tria inventionis principia, Historia, αὐτοψία & epilogismus.

61. *Methodicos*, quòd methodi compendio artem brevissimam fecissent, se vocabant, qui sub Themisonis Laodicæi, *de quo Plinius l. 14. c. 17.* & Thessali Tralliani,

liani, quem passim perstringit Galenus, vexillis stipendia merebant medica. Solebant hi τὰ ὅμοια τῶν φαινομένων θεωρεῖν ἐς τὰ ἐπὶ μέρους ἀνάγειν εἰς τὸ καθόλου: Curiosam verò singularium observationem Empiricis, & τῶν εἰδῶν scrupulosam investigationem Dogmaticis remittebant.

62. Communitates igitur quasdam θεραπευτικὰς sibi fingebant, à quibus per contrarium curandi auspicia ducebant. Referebant enim omnium morborum species ad tria genera, extrema duo, & unum medium; τὸ στεγνὸν relaxandum, τὸ ῥοῶδες supprimendum, & compositum ex utrisque, ubi liceret χαλᾶν ἢ στέλλειν, ex æquo, aut plus minùsve alterutrum, pro eo quod magis urget.

63. *Dogmatici* quia ἐμπειρίας nudam rudem meras que ambages, fraudes & spinas esse deprehenderunt, nisi τῶν καθ' ὅλον, seu rationis habenis regeretur; universalium verò Monarchiam infirmam, nisi τῶν καθ' ἕκαστα, tanquam populi amore & obsequiis juvetur, gemina faciendæ Medicinæ crura, *Rationem & Experientiam* esse statuerunt, quibus conjunctis scopum suum facilè assequantur ἰατρῶν παῖδες, cum alterius genio si defraudentur, infausto prorsus sidere navigent vitreo daturi nomina Ponto.

64. *Experientia* quidem sensuumque suffragia licet ubique magni pondens, cum fere causæ nos lateant: tamen in speciali Therapeutice, ubi singulis morbis sua debentur remedia, in quo ipsâ palæstrâ medicâ, ubi non homo, sed Alexander, non cathartico, nisi ex accidenti, sed Rhabarbaro sic & sic præparato exhibitoque curandus, omnium maximè attenduntur colliguntur que. Ea autem discenda non propriis periculis & vagis per mortes experimentis; sed alienis exemplis, quorum copiam cùm observationum & historiarum, consiliorumque literis creditorum lectio, tum peregrinatio in Nosocomio mundano, ac inprimis χειραγωγία κλινική, & fidelis ὑπηρεσία magni alicujus & ἰατρικὸς Æsculapii, quæ sola plures medicos, quàm acroases scholasticæ pepererunt, suppeditabunt.

65. Quia verò mihi non nisi in universalis Therapeutices castris, ubi sensuum nullus usus militare proposui, iis experientiæ manum concedo, qui à generalium τεχνολογίᾳ ad singularium praxin progressus fecerunt. Cumque io universalibus potissimùm mentis seu *rationis* splendor elucescat, de ejus tantùm munere, viribus ac potestate hic agam, non quidem indefinitè, sed *quatenus inveniendis auxiliis viam communem prait* & expedit.

66. Ac possent quidem hîc locum aliquem tenere *communitates illæ Methodicorum*, si laxitas spirituum, principiorum, humorum vel continuitatis resolutione, exaltatione, ὀργασμῷ & divisione: Adstrictio contra eorundem narcosi, fixatione, concretione angustiaque amicè explicarentur, & ad primos illos Chymiatrǣ scopos *dissolutionis & coagulationis* revocarentur. Verùm cùm illi τῶν αἰτίων posthabitâ curâ τὰ φαινόμενα tantum respexerint, neque possint quovis modo intellecta, elegantiæ & officio medico satisfacere, aliud principium εὐλογον, *indicatio* nimirum quærenda est, quæ *omne punctum frugifera medicationis refert, nec particulares tantùm medicinas, sed catholicon etiam & πάγχρηστον auxilium*, ἀλυπὸν Helenæ pharmacum, πανάκειαν sapientum theriacam, omnesque Deos & Deas Hippocratis *intendit* & commonstrat.

67. Est autem ἔνδειξις, seu indicationis vocabulum exoticum, ex foro civili in scholas medicas translatum. In genere quamvis ostensionem significat, hic verò ad τὰ προσφερόμενα restringitur. Galenus eam *proprium instrumentum Dogmatici* facit, & verum κριτήριον, quo à temerario Empirico, & insolente Methodico facilè discriminari possit, junioribus tanta in admiratione & veneratione est, ut satis sibi præsidii in solo ejus nomine positum putent ad dignitatem famamque [...] tuendam, tametsi ejus naturam vix per [...] spexerint.

68. Inprimis *homonymia* mihi eliminanda [...], quæ malè neglecta immanè quot pepererit contentiones. Nam aliàs *habitualiter* consideratur, ut est *in mente artificis*: aliàs *suâ naturâ*, ut est *in indicante*. Suâ naturâ & formaliter si consideretur, non nisi ἡ σχέσις quandam seu rationem indicantis ad indicatum, ceu signi ad signatum, antecedentis ad consequens denotat. Hoc respectu à Gal. 2. *meth. med.* 7. definitur esse ἔμφασις τῆς ἀκολουθίας, ejus quod sequitur, seu quod ex natura & necessitate antecedentis vel indicantis sequi convenit significatio.

69. Habitualiter si accipiatur, tum comprehensionem istius habitudinis & consequentiæ exprimit, seu methodum inveniendi ex naturâ indicantis indicatum, sive juvamentum, quod pro finis sui assecutione indicans expetere deprehenditur. Hoc sensu à Galeno *ad Thrasyb. c.* 11. definitur comprehensio juvantis simul cum comprehensione nocentis, sine observatione & ratiocinio adveniens. Quasi dicat: *ejus quod prætermittendo appetitur indicantis, vel sequendum quia juvat, vel fugiendum quia nocet, ex natura ad bonum propensione comparata cognitio.*

70. *Hujus* verò *cognitionis principium* non facit expericotiam: Hæc enim methodo & indicationibus opponitur, 1. *meth. med.* 4. 5. *simpl.* 24. Neq; analogismum: Hic enim στοχασμῷ nititur, ubi natura indicantis obscura. Sed *indicantis naturam*; propter fatalem relatorum ἀντίθεσιν & connexionem. Quia enim eandem hæc naturam obtinent, sequè mutuò ponunt & tollunt, necesse est, ut qui alterutrum eorum definitè agnoscit, alterum quoque distinctè cognoscat. Itaque ad inferendum ex antecedente consequens, ad colligendum ex priori posterius, ex indicante indicatum, non opus est mentem nostram scrupulosâ apodixi, vel syllogistico apparatu angi; sed satis est eâ enthymematico vel *methodico* (hinc adeò sæpè Galenus methodum cum indicatione confundit, 1. *meth. med.* 4. 3. *meth. med.* 3.) discursu exerceri.

71. Atque hoc modo se habet indicatio. Ejus verò principium, & regula cùm sit indicans, consequens est, ut illius quoque naturam & pondus ad accuratu[m] judicii stateram revocemus. Ac sumitur quidem id nomi[n]is sæpè ampliore significatu, pro quovis auxilii, ægritudinis vel virium signo, quando ad illa etiam extenditur, quæ mediatè & interventu alterius, sive per accidens medici actionem quandoque interpellant vel comdicant. Verùm hac ratione ad methodum ἀφαιρετικὴν propriè spectant, nec veri indicantis gloriam sustinere possunt. Itaque tantùm considerabo, quod κυρίως, *per se, suaque natura & semper* medicam opem sollicitat, sibique utile quoddam ad prosequendum bonum expetit, & veram indicationem curativam præstat.

72. Istud Excellentissimus Sennertus, Præceptor meus honorandus, & Professor in Academiâ Wittebergensi πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων describit esse *Agens quoddam in corpore humano* (sanabili) *permanens, & notum intellectui, quod per propriam suam naturam aliquod auxilium indicat, atque indicatum quod postulat ad sese dirigendum esse monstrat, ut sanitas amissa hominis restituatur*, l. 5. part. 2. sect. 1. c. 2. Instit.

73. Iisdem igitur conditionibus circumscribit indicans quibus olim Capivaccius *c.* 4. *meth. med.* Ut sit 1. *notum intellectui*, ex 13. *meth. med.* 6. quia indicatio & methodus ex notioribus procedunt. 2. Ut *sit agens*, 4. *meth. med.* 3. *& natura sua instinctu ad bonum feratur*. Ideò quidam iodicationem definierunt per naturæ operationem, significantem quid pro fine suo ad quem tendit adipiscendo sibi juvaminis fieri velit. 3. Ut *sit in corpo-*

re hu-

... corpori administran tur, ut i corpor... sens sit necesse est. Idem namque ... quod indicat 3. meth. med. l. 4. meth. med. 3. 4. Ut sit permanens, quod non in fieri suam essentiam habeat, 4. meth. med. 3. 5. Ut quà unum non nisi unum indicet, ... meth. 13. de opt. sect. ad Thras. c. p. 44. Cum enim per naturam suam indicet, & quodlibet, quà unum, unicam tantum naturam habeat, fieri non potest, ut plura desideret auxilia. Siquidem ex asse indicatum indicantis naturæ respondere debeat.

74. Talis itaque est natura indicantis, species alii plures, alii pauciores imaginantur. Heurnius sedecim numerat, l. 3. meth. ad praxin, c. 2. Pernumia quinque, l. de arte curandi. Sed elegantiores quique ternario desinunt. Aliud enim faciunt *curatorium morbi*, aliud *prophylacticum causæ morbificæ*, aliud *vitale virium*. Ex quibus priora duo indicationes pariant sui per côtrarium extinguendi curatoriam & præservatoriam. Tertium verò per simile conservandi vitalem.

75. Fundamentum dogmatis istius ponunt & stabiliunt præstantissimi quique Medicorum, Capivaccius, Gavassetus, Campolongus, Marcatus, Augenius & Sennertus, tanto cum vulgi applausu, ut temeritate carere non videatur, si quis ... adem velit petulantius diruere. Quia tamen nihil ... turam rei solam con... hujus moderatricem constitui, semperque licuit salvo Præceptorum honore libere id disputationum pelago velificare nihil præter decorum me facturum existimo, si dubia mea de veritate hujus sententiæ proposuero.

76. Ita igitur opinor, distincti causarum morborumq; cognitione ad curandi rationē plurimum cum adjumenti, tū ornamenti Medico conferre, quòd mentis nostræ imbecillitas ad tot ferè perplexas medendi rationes nos cogat, quot sunt morborum ideæ: *Hippocr. l. 1. de natura hom. text. 7. 2. meth. med. 6.* Sed tamen si ἀκριβολογεῖν velimus, num morbus primarium & curatorium indicans, cujus indicatio sufficienter omnem curationis historiam præscribat, dici possit, valdè ambigo.

77. Illud namque *primarium indicans est, ad quod omnia referuntur*. Videtur enim eadem esse conditio finium & indicantium. Quandoquidem ut indicans, sic finis inferat exactam cognitionem mediorum. *Zabar. l. 2. de spec. demonst. c. ult.* omniaque ad finem ordinata ab eodem, ut ab indicante indicata, mensuram, ordinem, rectamque constitutionem accipiant, *2. phys. t. 91. 7. Metaph. t. 23.* Ita Galen. *8. meth. med.* à scopis desumi indicationes asserit, idemque innuunt adversæ sententiæ patroni, quando suorum indicantium terminos agendorum finibus metiuntur, ut videre est apud Cl. Sennertum *cap. 2. de indicatib.* & egregium Mercatum *de curatoriâ facultat. quæst. 207. tom. 1. l. 3.*

78. Jam morbi causâ omnia peragi à Medico, *ad morbum* tanquam ultimum scopum *omnia referri nemo facilè dixerit*. Ab effectu enim cum solum morbi expulsionem indicari scripserit Galen. *ad Thrasyb. c. 48.* illa certè primarius Medici scopus non est, sed sanitas. Quo factum, ut *Galen. 9. meth. med. 5.* curationem definierit esse præsensus vitiosi affectus in naturalem habitum, qui sanitas est, mutationem, & *1. meth. med. 5. ibid. lib. 2. c. 7. l. ... c. 7. & 9. l. 6. c. 2. l. 9. c. 7.* dixerit, morbum removeri, ut sanitas reparetur. Siigitur curatio non est morbi depulsio formaliter: utique nec morbus sua natura indicans est curatorium, siquidem idem sit quod curatur, & quod indicat. At sanitas non reparatur, nisi postquam morbus depulsus. Non diffiteor. Est enim indicatum quoddam morbi depulsio, seu medium sine quo sanatio non procedit. Sed hic quæritur, quidnam immediatè, & ex se auxilium curativum indicet, non quot vel qualia sint sanationis media.

79. *Posito indicante curatorio, semper & ex necessitate debet sequi curatio.* Siquidem per propriam fu... am naturam atque essentiam indi... est. *At posito morbo, non semper de ... sequi curationem* docent omnes. Sed prius vires consulendas num admittant, aut perferre possint. Sæpissimè verò non admittunt. Ergo morbus propriè non indicat.

80. Robur huic argumento inde venit, quod omnes morbi eandem naturam cùm habeant, non tamen omnes indicent. Nam & leviores morbos, ut naturæ committat, & in periculosioribus ubicunque crisin molitur, ut rectè agenti applaudat otiosus medicus præcipitur. Deploratos verò, quique jam virium opprefserunt, nullus est, qui non mali prognostico relinquere, quàm frustraneo remediorum usu sibi infamiam, artis contemptum parere. Unde colligere licet, morbum non per se & sua natura, sed merito vitium indicare.

81. Adhæc *omne indicans est permanens in corpore humano*. A nullo enim eorum, quæ non permanent, indicatio sumitur ex usu, *aut Galen. 4. meth. med. 3.* Atque hæc est ratio, ob quam symptomatibus jus indicandi ademptum ..., quod propriam permanentiam non habeant, sed morbo ablato, & ipsa facessant. At *morbus non est permanens, aut stabile malum*. 1. meth. med. 1. *extra suam causam ὑπάρχων*, qua continenter ita sustentatur, ut cum eâdem simul concidat, quod præter Hippocratem *l. de veteri medicina*, expressè fatetur Galen. *l. 1. de symptom. causis c. 1. de symptom. differ. c. 1. 1. de loc. aff. 2. de causâ procatarct. c. 1. l. ... aphor. com. 30. de plenit. c. ... de opt. sect. ad Thrasyb. c. 10. 2. meth. med. 3.* quicquid Fuchsius contradicat de causa conniveute adversus Valleriolam & Argenterium. Consequens igitur est, morbum nullam utilem indicationem præbere.

82. *Indicans* est, cui debetur juvativum; *sui enim causâ indicat*, & ad sese indicatum dirigendum esse monstrat. At *morbus non sui causâ indicat*, neque quod juvet sibi exposcit. Illi enim si suppetias & auxiliares copias miserit medicus, hominem certò solo non æquabit sed ... feret. Igitur morbus non est verum indicans. Dicas. Indicat sui amolitionem vel perniciem. Ego vero ubi repono, esse istud ab omni naturâ tum indicantis, tum indicati perquam alienum.

83. Nam quod indicat per naturalem quandam ad finem inclinationem seu motionem, velut medium ἐνδελεχῶς indicat, Mercato authore. Propter enim finem suum, ad quem contendit & anhelat, solummodò indicat, quanam re pro assequendo fine illo, terminando appetitu suo indigeat, *ex 4. meth. med. 3.* illam unicè tanquam sibi profuturum auxilium, ceu regiam, quæ ad metam præfixam ducit viam prosequitur & exoptat. Jam τὸ ... ἕνεκα βέλτιστον, *2. Phys. 3.* Aliàs enim non appetibile, siquidem quod appetitur, cum bono convertitur, *1. Eth. 1.* At contrario se habet modo, interitus cujusque rei, & corruptio, quam quævis natura sui studiosissima potius declinat & refugit, quàm ut inclinet, vel accelerari cupiat. Est enim malorum omnium φοβερώτατον, *3. Eth. 6.* Ideoque non τέλος, sed ἐσχάτη apud Arist. *1. de anim.* dici meretur. Absurdum igitur est fingere aliquid sui destructionem, & destructivum, quod appetat medium.

84. Simili ratione: Id quod indicatur indicanti suo conferre, prodesse, manum auxiliarem porrigere, adeoque ex usu & bono esse debet, ut amicabili saturitate ejus famem expleat, conatum promoveat, & integritatem perennet. Hoc enim communis notio & descriptio indicati, ut indicans nempe suum respiciat & juvet, requirit. At talia non sunt perimentia & corruptiva, quæ internecino dissidio indicantis sui essentiam demoliuntur. Quare nociva, corruptiva, exitiosa, vera indicata dici nequeunt. Taceo nunc quod Galenus ipse *l. de opt. sect. ad Thrasyb. ubi minus confusè de indicantibus egit, quam in methodo med.* ab affectu conferentia

sanativa indicari posse neget: siquidem ex rationibus allatis cuivis facile sit colligere, nec opus valde Doctorum suffragiis, ubi evidentia rerum testimonia superfunt.

85. Quia igitur morbos suâ naturâ nec indicationis curativæ familiam ducere, nec medendi viam demonstrare potest: videndum cuinam alteri meliori jure id muneris competat. Num symptomatibus, causæ morbificæ, an viribus? Sane symptomata, nisi nimiâ suâ truculentiâ nimis sæviant, quia permanentiam nullam habent, nec propriâ authoritate nituntur, sed alienis sub ignis militant, dudum & meritò Galeno judice, hac causa ceciderunt.

86. Causas verò, quia caput contentionis domesticæ, dissidiique civilis in Republ. vitali exorti agnoverunt, easdem etiam indicationis fontem, unde auxilia omnia medica manarent, non defuerunt qui statuerent; videturque in istorum numero præter Argenterium *l. 2. de off. medic. cap. 7. & 9.* fuisse Hier. Reusner. *exerc. 4. de scorbuto.* Sed præterquam quod in superiora tela, & Galeni reprehensionem, *l. de opt. sect. ad Thras. c. 25. meth. med. 2. 13. ejusd. l.* incurrant, communi errore nomina auxiliorum & indicantium confundunt. Non enim qualecunque aut cujusvis, sed sanativum tantùm & sanabilis corporis auxilium quæritur. Causa verò morbifica, ut corporis humani corruptionem meditatur, sic non nisi ejusdem corruptivum indicare potest. Quare necessaria & infallibili consequentiæ lege conficitur, vernaculam & οἰκεῖαν indicantis therapeutici basin, omnisque salutaris medicationis formam & normam esse unicas corporis sanabiles vires.

87. Nolim autem latissimè patentem virium dominatum angustis vitæ mœniis muniisque circumscribi, quod Capivaccius fecit, cùm vitalem duntaxat custodiæ indicationem à sanativa distinctam ex Galeno *8. meth. med. 13.* üs adsignaret. Quia facultatum omnium vitalium, animalium & naturalium eadem radix & essentia cùm sit, nec varient nisi organorum, officiorumque varietate, indicans autem per essentiam suam indicet, nihil ad rem præsentem momenti vulgatissima illa virium partitio afferre potest.

88. Ipsemet Galenus videtur istud discriminis neglexisse, quando *l. de ratione victus 44. 11. meth. med. 3. & 14.* alimonia resocillandas vires proponit. Nutritio etenim vegetativam propriè respicit, secundariò vitalem. Ita *9. meth. med. 10.* cùm tres sint facultates, servare facultates est servare vitam. Vitam igitur non ut vulgus, opponit reliquis virtutibus, cordisque pomæriis coarctat; sed quamcunque naturæ ἐντελέχειαν (ut Hermetici Platonis *10. de legib. & in Phædro*, ipsiusque Aristotelis *8. Physic.* instinctu solent) vitæ nomine comprehendit.

89. Quod si strictè & ad amussim seu dioptram veritatis Philosophicam me loqui velis, per vires hoc loco non nisi virtutem & facultatem sanativam, quam suprà, *potentiam corporis sanabilis*, appellavi, intelligo, eamque non passivam: Hæc enim præter ferias, nihil agit; sed activam, quæ naturaliter ad sanitatem tanquam actum, ἐντελέχειαν & perfectionem suam movetur. Cùm enim indicans agens quoddam sit, quod suo ad finem motu vel propensione naturali illius assequendi medium efflagitat, ἀλόγως fuerit potentiam hanc solâ recipiendi aptitudine vel promptitudine, qualem illiberales artifices introducendæ formæ animo suo conceptæ in materia habitudinem requirunt, definire.

90. Esse verò corpori sanabili domesticum & connatum principium sanativum, proprio naturæ suæ motu ad sanitatem tendens, cum universa philosophia docet, tum unanimi consensu Medici omnes comprobant. Tacis enim est potentia corporis sanabilis ad sanitatem, qualis corporum mobilium ad formam suam naturalem. At corporum ad formam naturalem mobilium potentiæ activæ sunt. Ideò enim naturales dicuntur, quod naturali & intima materiæ, *in* [illegible] *existunt*, potenti. proficiscuntur & [illegible] forinsecus, ut artificiales accedant, quo [illegible] les *3. Phys. 3.* omnem motum in mo [illegible] actus activorum per se in patientibus [illegible] commoventibus esse probat *2. anima 2.* [illegible] *Metaph. 9.* Quare potentia sanabilis [illegible] & productiva sui habitus.

91. Declarat id appositè Philosophus *9. Met* [illegible] seminis ex terræ gremio in mundanam sc[illegible]iam [illegible] tis liturgia. Quemadmodum [illegible] sper[illegible] dem & solo impetum & commoditatem operatio[illegible] accipit, cæterùm radicale principium, vim [illegible] seminales rationes, spirituumque m[illegible]hanicon [illegible] states, totius corporis anatomiam vital[illegible] co[illegible] beatis suis in recessibus occulit, atque a pro[illegible] explicat, & visibiliter in actum prorumpit, [illegible] formâ ad individuum certum movetur. Ita c[illegible] *nabili Medicus tantum præbet sanationis p*[illegible] *vel opportunitatem. Ratio vero, finis & per*[illegible] *insita Mumia est scientiâ & potestate, Gal* [illegible] *29. f. 2. com. 41.*

92. Confirmatur, quod cum fati legibus cu[illegible] & patienti naturali insitum & solenne sit, [illegible] ab injuriis omnibus, quantum licet, vindicare [illegible] *nimâ, cap. 12.* istud dotis nulla ratione corpo[illegible] denegari possit. Cernis, ut aqua primùm ignis resistat, tum postquam efferbuit, remittente c[illegible] activitate, sine ullo peregrino subsidio adventiti[illegible] spitem exterminet, & innatis viribus ad [illegible] redeat? Simili ratione cur non corpus, ut [illegible] pro virium robore morbis resistit, ita seip[illegible] ti assereret? Eadem enim natura, parilis conditio o[illegible] um naturaliter agentium.

93. Agnoverunt istud naturæ beneficium m[illegible]ores quique medicorum. Ita enim expressè Naturæ [illegible] Hippocr. *6. Epid. 5. t. 1.* resonat: φύσιες [illegible] quæ in eodem genere sunt, quo potentiæ, *9. Metaph. 8* [illegible] æpeque nominibus confunduntur, *ut 2. Ph* [illegible] *ἰητρός*: Medicus duntaxat illius minister [illegible] Sic [illegible] de arte: Natura corporum (licet ἀπαίδευτος [illegible] sapientissima est, utpote quæ malum sentiens, mederi [illegible] stiat. Galenus antecessori suo ὁμώνυμος, [illegible] *meth. med. 13.* vires morborum medicatrices vocat, & [illegible] *de natural. facult. l. de opt. sect. ad Thras.* [illegible] *de placitis, c. 9.* naturam animalium [illegible] borum finitricem ac decretricem constitu[illegible] conveniens est, servat, quod alienum separat [illegible] bis concoctionem, *4. §. comm. 22. & 23* discreti[illegible] & evacuationem efficit, atque ea ratione [illegible] oribu[illegible] detur, *comm. 5. in 6. Epidem.* ut sudore, [illegible] alvo, & reliquis evacuationibus hominem sanet

94. Edictis, dictisque Principum suo[illegible] omnes Dogmatici obsecundant, Hermeti[illegible] symphonia applaudunt, ac [illegible] Delphic[illegible] potio[illegible] protulissent oracula. Quid enim [illegible] quàm datum esse corporibus nostris vital[illegible] non tantùm externis impressionibus [illegible] titubansque corpusculum firmis pedam[illegible] me tisque sustentat, & instar salini liquoris [illegible] præservat ac tuetur; sed etiam quo[illegible] norum, rationum, scientiarumque v[illegible] copias hostiles ex Monarchia sua depel[illegible] radices extirpare, tincturas obliterare, [illegible] re, & in beatum sanitatis hortum [illegible] nes omnes transplantare & prove[illegible] *omnis convalescentia spes & ratio,* [illegible] *jus δυνάμεως valore p*[illegible] *sita e*[illegible] *videatur*

95. Nam aut victa & pro[illegible] victrix felicibus auspiciis ad [illegible] stinat, aut tandem medio modo [illegible] scilicet nec victa, nec victrix, sed quæ [illegible] dub[illegible]

d[illegible]

difficilem Martis aleam experitur, ut nisi aliunde juvetur, vix ac ne vix quidem propriis viribus eluctari possit.

96. *Si prostrata planè* est, & cum actu sanitatis ipsa convalescendi potentia sublata, tum nullum juvamen indicatur. Abest enim verum indicans, cui præsidium indicatum respondeat. Quicquid hic moveris, nihil promovebis, ne quidem si Æsculapius fores, quem fabulæ referunt mortuos resuscitasse. Nam à totali privatione nullus ad habitum datur regressus. Consultum igitur tali casu à magnificis promissis & potentibus medicinis, catharcticis præsertim, abstinere, *Hipp. l. de arte, Gal. l. 2. aph. com. 29.* ne qui forte sua perit, pharmaciæ culpa dicatur, enectus, *11. meth. med. 9. 3. acutor. com. 13.*

97. *Si prævalida* & victrix fuerit, ne tùm quidem auxiliis opus habet. Nihil enim tam difficile, tam invium, quod non salutis humanæ causa superare & pervadere queat. Quippe quæ per medium ossis, *Galeni si fidem merentur verba, l. 7. aphor. com. 55.* materiam transmittit, & abscessum gignit, cœcisque prorsus rationibus putidam pulmonum saniem, crassum thoracis pus per alvum vel urinam, hepatis abscessus per tussim expurgat, quandoque detenta menstrua ægræ bono per oculos, nares, dentium præsepiola, vomitum, mammas, periodicas mictiones, hæmorrhoides, aurim, vulnera, *commemorante Schenckio l. 4. observat. medicin. tit. de menstruis* excludit, adeoque sæpissimè præter & supra fidem humanam miracula sanationis edit, & omnem spem contra spe potiora refert. Præstat igitur & hic quiescere, quàm intempestivis auxiliis, extraneisque irritamentis victoriosas obruere & distrahere naturæ copias. *Gal. 1. aph. com. 20.*

98. At *si ambigat*, inter victoriam *&* fugam natura, *si per se ipsam non valeat*, furiosas morborum Erynnies compescere; sed vel deficiat in luctâ, vel difficulter eum periculo & molestia recalcitret, tum demum advertendum, ne quid œconomia naturalis capiat detrimenti, confestim lustrandi exercitus, & selectior manus mittenda subsidio, quò felicius conjunctis viribus adversantes profligare copias, declinare insidias, vindicare injurias, florentemque pacis & tranquillitatis palmam universo territorio & continuis suis præferre, inserere ac reducere possit.

99. Tali enim modo si se habeat *natura*, ut *non quidem actu & finaliter sanet, sed tamen sanare possit*, verè in potentiâ ad sanandum germanumque indicans, quæ *sola & semper auxilium sanativum desiderat*, esse dicitur. Idque cum ex iis, quæ de naturâ & conditionibus indicantis prolata sunt, abundè constet, tum ex eo etiam manifestum evadit, quod cùm omnes potentiæ naturali desiderio moveantur ad actum, solaque sanescendi potentia sanitatem, ceu finem suum, & quæcunque ad ipsum ducunt, media expetat, eidem quoque soli actus sanativus adscribi, & suppetiæ conferri debeant. Si hoc, sola quoque indicabit. Siquidem idem sit, quod sanitatem auxiliique sanativa expetit, quodque juvatur seu curatur, cùm eo quod curandi rationem præscribit & indicat, *nec re, sed τῷ λόγῳ tantùm formale sanationis subjectum & Finis Cui, ab indicationis curativa fulcro discrepet.*

100. Quicquid alii sentiant, Hippocrates, cujus authoritas mihi instar omnium, apertè mecum facit. Ita enim *l. de arte, sub finem*: Si natura ultrò non liberaverit, necessaria remedia invenit, quibus citra noxam stimulata, ad noxii exclusionem sese erigit. *Ipsa enim pressa vel impedita artis quid facto opus sit indicat seu demonstrat.* Atque eam ob causam *l. de veteri medic.* Naturæ cognitionem & studium Medicis imperat, si modò aliquid eorum, quæ rectè fieri debent, rectè præstare velint. Est enim illa ἀρχὴ πρώτη, *l. de locis in homine* τοῦ ἰητρικοῦ λόγου, omnisque bonæ medicationis auspicium.

101. Galenus etsi sæpè subterfugiat, & negare videatur, idem tamen aliàs ob clarissimam veritatis lucem confitetur. Nam in lib. de Venæsect. adversus Erasistratum, *Naturam cum imbecillitate finem operi imponere non posse, demum auxilium nostrum implorare* dicit. Ita *11. meth. med. 3.* quia virtus antagonista morbi, vult medicum omni ratione viribus succurrere, βοηθεῖν καὶ συναγωνίζεσθαι. Propterea *9. meth. med. 6.* palàm indicationes agendorum à viribus laborantis desumendas esse concedit, quamvis alibi *ut 3. meth. med. 7. 4. meth. med. 2. ejusdem l. 8. c. ult. l. 9. c. 0. 11. c. 1.* ætatem, cõsuetudinem, vitæ institutum, quæ vulgo coindicantia, connumeret, *non* eo quidem sensu, *quod aliquid indicent subsidii, vel peculiares indicationes constituant; sed quod ad naturam indicantis distinctè cognoscendam, plurimum in ratione signi faciant.* Quia enim omnia, quæ circa ægrum administrantur, ferme solius virtutis causâ fiunt, *9. meth. med. 3. 10. ejusd* ut eam ex asse & ad unguem per πεῖραν Medicus cognoscat, operæ precium esse ducit.

102. Atque ita videor mihi vulgatissimæ indicantium divisionis elencho, ceu sepio terminisque, qui veritati obstare poterant remotis, planam ad germanas ἐνδείξεως investigandas species viam fecisse. Nam consideratur δύναμις sanativa, vel Genericè, prout auxilium promovens ad sanitatem indicat: vel specialius, idque vel formaliter in propria essentia, qua deficit: vel χωρικῶς ratione causarum vel injuriarum, quibus premitur, & præter naturam afficitur. Illic imminuta seu debilis dicitur, per deficientis substantiæ supplementum corroboranda: Hic impedita vel molestata, per causarum adversantium remotionem relevanda. Pro hac igitur diversitate respectuum ac scopotum (cùm rationes indicantium finiumque, differentias indicationem pariant) diversæ etiam *præeunte Hippocr. l. de flatib. & Galeno 1. meth. med. 2. 3. ejusd. 7. in primis 11. meth. med. 13.* constituuntur indicationes. Una προσθετικὴ ejus quod deficit: Altera ἀφαιρετικὴ eorum quæ officiunt, & naturæ molesta sunt.

103. Προσθετικὴ, quia proximè formam rei sequitur, nec ut ἀφαιρετικὴ (quæ causas efficientes magis externasque respicit) in subalternas species dividua; sed simplex & uniformis existit, priorem locum meretur. Hæc igitur quantum naturæ roboris ac virium deest, tantundem supplet. Cum enim nullus morbus accidat, nisi læsa facultate, *l. 3. de causis sympt. c. 1.* Imò forma ægritudinis cujusque virtutis agendiq; imbellicitate contineatur, quod præter Argenterium *ex Galeno l. 1. de tuend. valetud. c. 4. & 5. de differ. sympt. c. 2.* docent Clarissimi viri, Sennertus *l. 1. c. 3. &* Doring. *l. 2. de medicin. & medicis. part. 2. c. 4.* consequens est, ut illâ redintegratâ, forma quoque morbi ad sanitatis, quæ virium robore ac promptitudine definitur, habitum revertatur.

104. Reparantur autem, roboranturque vires, virtutis auctâ substantiâ. Cum enim facultas sit de genere accidentium, quorum esse merum est inesse, perfectio verò à substantiarum quibus immediatè inhærent incolumitate manat, fieri non potest ut ad subjecti sui, seu principii effectivi, perfectivi & essentialis augmentum, non simul robur virtuti accrescat. Galenus hoc volebat, cum *11. Meth. med. 3.* virtutis non qualitati: sed substantiæ indicandi munus tribueret, *& 12. meth. med. 5.* virtutis essentiam substantiâ compleri censeret. Ita *9. meth. med. 3.* testatur, servari virtutem, si substantia non imminuatur.

105. Προσθέσεως *Igitur scopo ad amussim satisfaciet Medicus, si virtutis substantiam augmentarit & multiplicarit.* Id verò fit non heterogeneo quodam, sed *familiarissimo*, similisque cum re augmentanda naturæ *præsidio.* Quia enim omne tale additum suo tali, facit illud magis tale, & secundum Hippocr. *l. 1.*

de diæta conveniens cum convenente cohæret, à dissentaneo discrepat, quodque Pandulpho visum: Natura naturâ lætatur, naturam amplectitur, continet, fovet, perque facilis est τῶν ὁμοφυλῶν in naturam similis propter commune symbolum μεταμόρφωσις, & verò seipsam Diomedis adsensu germinare facit natura, ea certè non nisi suâ naturâ emendari, suoque congenere refici potest.

106. Itaque cùm eandem deceat esse relatorum naturam, eandemque juvantis & multiplicantis auxilii cum indicante προσθέσεως substantiam, prius isthæc enucleanda venit, quàm de indicato correspondente quicquam statuatur. Est enim natura indicantis, cujusque remedii principium & regula. Tria verò cùm in universum hominis sint principia seu substantiæ, ad quas reliquæ omnes reducuntur, anima videlicet intelligens, corpus, & intermedia quædam natura, utriusque copula, quam spiritum seu calidum innatum vocant, in alterutro istorum ut hospitetur & resideat, necesse est.

107. Non in anima. Hæc enim immaterialis planè cùm sit divinæ particula auræ, semper sibi similis *Hippocr. l. 1. de diæta*, manet in majori & minori. Nullum habet contrarium in natura. Est enim supra omnes naturas, ideoque ἀπαθὴς καὶ ἀπληγὴς, nec ortui, nec interitui aliisve perpessionibus obnoxia. Nullam labem ex se sustinet, cùm sit aliquid prorsus ἄτιμον καὶ ὅλως ὅλον, cui nulla intensio & remissio adscribi potest. Quare nec sanitatis, morborumque ratio ad eam referri ulla ratione potest.

108. At delirat, furit, stupet anima. Ergo etiam ægrotat. Respondeo, symptomata hæc esse non mentis, quæ eadem & ubique semper, sed phantasiæ depravatæ. Quia enim animal, quàm diu in tenebricoso opaci & fœculenti corporis carcere detinetur, non nisi per species & phantasmata intelligit, accidit ut hisce corruptis non quidem vitiosè, sed vitiosa ob errorem nempe externum non propriam labeculam intelligat. Instrumenti igitur vitio, non artificis imperitia, quia quicquid est malorum evenit, ideoque medicorum est, hisce in casibus non substantiam animæ lucidissimam velle expiare, sed impurum Augiæ stabulum, quo condignum tam nobilis hospitis domicilium, tam potentis Rectoris enchiridion evadat, expurgare.

109. Neque tamen corpus principium sanativum dici meretur, propterea quòd præter commoditatem agendi nihil conferat. Quicquid videtur conficere, instar vel legati, vel ministri ad alterius imperium exsequitur; propria verò virtute nihil ad sanitatem, nihil ad vitam confert, quàm materiam. Merè passivè se habet, & indefinitè ad utramque valetudinem, cùm prosperam, tum iniquam recipiendam. Ideoque interni Solis influxu & irradiatione cum primùm destituitur, protinus collabascit & emoritur. Idque de conformatione externa, partium corporis decente structurâ, communicatione & cohærentiâ, cùm plerique concedant, de ἰδιοσυγκρασίᾳ tamen plurimi διαφέρον inficias eunt.

110. Quid enim Galenus huic non tribueret, cùm ferè pro anima venditet? certè omnes agendorum facultates illi soli adscribit. Nam *1. de natur. facult. c. 2.* expressè scribit: omnem particulam, quæ aliqua fungitur actione, necessariò hoc obtinere, propter certam temperiem, quam ex 4. qualitatibus sunt nactæ. Ita *l. 1. de præsag. ex pulsib. cap. 4.* facultatis essentiam ponit in commodo singularum partium temperamento, & *7. meth. med. 3. dicit*: Unamquamque animalis particulam propriam edere actionem, quæ tantum ab aliis actionibus differt, quantum ipsa particula ab aliis distat. Differre autem particulam à particulâ per temperiem, *l. 5. de loc. affect. 1. ultim.* Actionis causam constituit facultatem, ea tamen ratione, ut omnium facultatum essentia consistat in peculiaribus partium temperamentis, *l. 1. de temp. c. 9.* ex humido, sicco, cal. fr. non hominis solùm, sed aliorum omnium naturas constare asseverat, & quæ plura istius generis legere licet, *l. 2. de natur. fac. 8. l. 8. de usu part. 13. 4. meth. med. 4. 1. de facult. simpl. cap. 3. lib de temper. de artis constit. & alibi passim*.

111. In eadem hæresi sunt, quicunque partium similarium formam non aliam agnoscunt, quàm temperiem, cum eodem Præceptore *l. 1. de usu part. 9. l. 1. de natur. fac. 3.* illique primùm animantis actiones omnes acceptum referunt, *ex 7. meth. 2. 11. meth. med. 10. de morb. diff. c. 6. l. quod animi mores, c. 2.* Quique præter temperiem, sacram scilicet salutis anchoram nihil in medicinâ faciendâ vel incusare, vel restituere & conservare nôrunt.

112. Sed næ isti facilem nobis medicandi rationem prædicant; faciliorem quàm Methodici, qui semestre spacium requirebant, cùm hisce vix uno mense opus. Cùm enim morbus non nisi ἀμετρία sive ἀσυμμετρία facultatis sit, hac verò integrâ & illibata, etiam valetudinis secundet bonitas, utique restituta temperie & per contrarii commoderationem, sanitas etiam restituere tur. Ecquid hac via compendiosius; sed & eadem falsius? vel triobolarium tonsorum experimentis. Nullus esset morbus, nisi læsæ temperiei, nulli venenosi, nulli contagiosi, epidemii, endemii, nulla organicorum familia, & quæ plura ex hac hypothesi necti possunt absurda.

113. Quid verò magis monstrosum, quàm substantiæ perfectionem fingere accidens? Tale enim qualiscunque temperies. Aut ex sterili ignobilium elementorum conjugio divinam sibi polliceri sobolem, quæ toto genere parentibus sit superior. Philosophorum hoc omnium est nihil agere ultra vires suæ causæ *Zaber. de calor. cœlesti, c. ult.* Nec esse quicquam in principiato, quin actu vel potestate fuerit suis in principiis, *Scal. exer. 101. sect. 18. exer. 280. s. 2. exer. 307. s. 20.* Igitur à calore præter calefactionem, ab humore præter humectationem, à temperie præter contemperationem amplius quiddam & excellentius expectare ἀφροσύνη τῆς διανοίας ἐστι.

114. Abortivæ hujus opinionis fœditatem, cùm ex recentioribus doctiores quidam animadverterent, Galenicam temperiem cherioniæ & balsamicæ Hermeticorum κρασίας cerussâ fucârunt, quo respectu *l. de util. resp. c. ult.* temperamentum cerebri ipsemet ita explicat, ut non modò spiritum animalem, calidumque innatum; verùm etiam totam constitutionis speciem complectatur; & alibi totam substantiam, proprietatemque jure dici, stantiæ auctorem actionem nominat, *l. 5. de simpl. facul. c. 18. com. 6. in 6. Epid. s. 5.* Verùm cùm istam substantiam & proprietatem non longius derivet, quàm ab elementis, eorumque indicibili mistione, ac incredibili refractione, *l. 7. de anatom. administr. c. 8. 3. de sympt. c. 1. l. 1. de elem. 7. l. 3. de temp. c. 1.* non video, num istud pallium ex æquo & usu Galeni humeris accommoderur. Viderint alii, qui illius authoritate artis Medicæ fines circumscribunt.

115. Equidem ut ex his fluctibus in portum me recipiam cùm nec animæ nec corpori iste sanandi principatus competat, ἐντεῦθεν colligo, non posse aliam potentiæ sanativæ metropolim καὶ πρῶτον δεκτικὸν jure dici, quàm γόνιμον illud, ἀρχήγονον καὶ σύμφυτον θερμὸν, balsamum sulphur & oleum vitale, *quod instar nectaris vivifici totam provinciam corporis irrigat, immortalemq́, animam cum mortali corpore mirabili nexu ita jungit & unit, ut non nisi rupto hoc vinculo ab eodem recedere & evolare post prædestinatas temporum periodos possit*.

116. Veritatem ἐνεργείας hujus præterquam quod sequelæ necessitas demonstrârit, aliarum quoque rationum momenta & saniorum suffragia confirmant. Videtur enim cujus est actus, ejusdem quoque esse potentia:

cùm Arist. 9. *Met. 8.* actui & potentiâ ad idem genus revocet, ocq; propriè ut rem à re *8. Met. 6. t. 15.* sed tanquã rem eandem à seipsâ, penes modos essendi vel considerandi differre velit. At *πρωτουργὸν θερμὸν* est actus seu *τὸ* formale sanitatis, cujus monere corpus, tanquam subjectum valere dicitur. Ergo idem calor potentiæ sanativæ principium radicale ut sit necesse est.

117. Assumtum, quia *τὸ κρινόμενον*, probatur. *Id quo partes vivunt, aguntq; formalis est valetudinis ratio.* Ideò enim non nisi partes, quæ communi vita cum toto participant, sanitatis morborumque capaces esse statuuntur; & omnes homines tunc se maximè sanos existimant, cùm consueta munia ad vitam necessaria, promptè & sine vitio possunt obire, ægrotare verò illâ parte, qua se ad eadem ineptos deprehendunt, *Galen. l. 5. de diff. morb. 2.* *At partes vivunt aguntq; beneficio caloris innati*, quem propterea Aristot. 3. *de gener. animal.* *ψυχικὴν θερμότητα, ἔμψυχον θερμὸν*, & 2. *de gen. animal. c. 1.* *τὴν ζωτικὴν θερμότητα*, quod *ζωτικὴν ἀρχὴν* contineat, & præsentiâ suâ vitam, extinctione vel interitu mortem inducat, 2. *Politic. 8. 2. de temper. 2. 1. §. 14. l. de rigor. tr. c. 6.* appellat. Hippocrates *6. Epid. 5.* hominis animam vocat, quæ semper producitur usque ad mortem, & cum morbo, quo ægrotat, simul depascitur. Eidem *l. de principiis*, videtur id, quod calidum vocamus, omnia intelligere, & videre, & audire, & scire omnia tum præsentia, tum futura. Ad eum sensum Galen. *l. de 4. morb. contra naturam*, *ἀρχηγόνον θερμὸν* nihil aliud esse dicit, quàm animam & naturam corporis, vitæ omniumque actionum arbitram, & naturam, *parv. art. c. 87.* Consectarium igitur est balsamicum istud *τῆς φύσεως ἔμβιον*, *τῆς ὑγιείας* quoque *λόγον* possidere.

118. Præterea: Id quod universam *λειτουργίαν* microcosmicam moderatur, etiam sanationi præest: quia sanitas non otiosum mentis est *πλάσμα*; sed naturæ, interioris mechanici *ἀποτέλεσμα*. At balsamus, ut universi corporis *μεταρρύθμισιν* occupat. *5. simpl. 9. 6. Epid. 5.* sic ministeria singula & *ἐνεργήματα* moderatur. *Arist. l. 2. de anim. t. 4. & 50. 2. de gen. anim. 3. Gal. l. 8. de placit. 7. l. 2. de nat. fac. c. 4. & 8. l. 3. de sympt. caus. c. 3. & 4. l. de palpit. cord. c. 6. l. 1. aphor. com. 15. ibid. l. 4. com. 2. & l. 5. com. 22.* Quare idem & sanationi præerit.

119. Adhæc; Quodcunque omnes excessus ad Geometricam & naturæ convenientem æquabilitatem revocat, illud quibusvis sonticis ægritudinibus *πανάκειον* poterit esse *ἀλέξημα*. Ut enim *συμμετρία*, quâ sibi invicem harmonicè singula respondent *ἐν δυνάμει, πλήθει κ̀ μίξει* sanitatem, sic *ἀμετρία*, biuarius, divortium morbos efficit, Hipp. effato *l. de veteri medic. l. t. de natura hom. text. 20. & seqq.* At calidum oarivum, quia *συγκρίνειν κ̀ συγκρίζειν τὰ ὁμόφυλα, τὰ δ' ἀλλότρια ἐξαιρεῖν*, cruditates omnes maturat, impuritates secernit, siccum cum humido perfectè terminat, miscet & unit, ad harmonicam unitatem omnes excessus revocat. Idem igitur *πανάκειον* morborum omnium *ἀντιφάρμακον* & convalescentiæ auctor rectè dici poterit.

120. Et quid pluribus opus in re manifesta? Attendant qui in dubiis malũt cum Aristotele & Galeno, quàm cum Rationibus facere, quid hac de re illi sentiant. Negat Philosophus *de juvẽt. & senect. 4. de respir. 8. de brevi & longa vita 5.* incolumi calore permanente, ullam rem perire vel mutari posse. Galenus quoque *l. de tremor. usferit*, calore nativo naturaliter se habente sanũ degere animal. Igitur si *ut calor, sic homo valet*, non potest non esse causa & formalis valetudinis humanæ ratio. Hinc *ἡ νεότης κρατίστη πρὸς τὸ δραστηρίως ἀντέχειν τῇ νόσῳ* esse dicitur, quia *πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμόν*. Contra *οὐκ ἔτι δυνάμεθα ἀντέχειν τὸ γῆρας, πρὸς τὴν τοῦ νοσήματος ἐφοδον*, quia *γέροντες ὀλίγον τὸ θερμόν*. *l. 2. aphor. 29. in comment.* Ecco, calor reluctatur & eluctatur ex infirmitatibus omnibus. Quare idem communis naturæ Alexicacos, sanitatis *ἔξαρχος*, ut dicatur, necesse est.

121. Atque sic etiam Ariadnæo resolutionis filo *εἶναι* iovenimus, nec aliam sanativæ potentiæ radicem, quàm radicalem Mumiam statui posse, evidentibus argumentis evicimus: Nunc *τὸ τί ἐστι*, quidditatem nempe balsamicæ illius, & primitivæ Mumiæ methodo *ὁριστικῇ* venari quoque deberemus; verùm quod & principii & Entis incompleti rationem habeat, nec sensuum censuris se subjiciat, sed à posteriori per effecta in conjuncturam quandam veniat, impossibile penè est id ipsum exquisita definitione præstare.

122. Hermetici igitur cùm formam incomprehensibilem agnoscerent & *ἀόριστον*, ejus insignia & munia varietate nominum maluerunt explicare, quàm inepta definitione naturam circumscribere. Ideoque *ψυχικὴν θερμότητα* Aristotelis, humidum radicale Medicorum, ipsi vocarunt *Balsamum, Mumiam, Vitale Embryonatum & incombustibile Sulphur, radicale semen, spiritũ innatum, Quintam essentiam, Arcanum, Florem & Cherionium Naturæ, Internum Archeum, Solem & cœlum. Mannam, Materiam perlutam, ultionum Fontem fœcunditatis Auctorem*, & quid non? Nec tamen quicquam istorum præter rationem aut mysticum sensum. Hic est enim ille *Promus Condus*, qui in Microcosmo generationes, transplantationes, mutationesque omnes moderatur, qui expellit superflua, attrahit *ὁμόφυλα*, qui dat, qui accepit, muniaque suis locis adaptat, alterat & contemperat. *Mechanicus* & *πανοῦργος* est Naturæ, qui pro infinitâ artium, scientiarum, rationum seminalium, donorum, prædestinationum, tincturarum & confluentiarum varietate ac robore ex eodem alimento elementoque attracto cerebrum, hepar & cæteras partes format & restaurat ordine, proportione, quantitate, figurâ, situ, Mercurio, sulphure, sale, &c. à naturæ liturgiâ definitis & congruentibus, elementa repugnantia concordi mixtionis lege ligat, digestisque tandem temporibus, corruptis ac consumptis prædictis elementis ipse integer & superstes remanet: *Principium, radix & fundamentum speciei, totiusq; individui Rector, Monarcha & Oeconomus.*

123. Platonici Æthеream vocabant substantiam ab elementari diversam, qua veluti cœmento anima immortalis cum mortali jungeretur corpore. Itaque ad universi ordinem inter caduca & æterna continuandum, de utriusque naturâ participare voluerunt, ut nec corpus, nec anima sit, sed remedium inter hæc duo corpus nimirum spirituale, vel spiritus corporeus, cœlestis & aëreus. *Νοῦ γὰρ μίμημα τέλει, ait Zoroaster, τὸ ἐν τῇ χθονὶ ἔχει τὶ πνεύματος.* Propterea enim Græcis *Δέμας* quasi *συνδεδεμένον* dicitur. Huc itaque referendæ fabulæ de annulis, de catenâ Homericâ, de Cœli Opisque matrimonio & Synesii illecebris, quibus *σύνδεσμος* iste innuitur.

124. Stoicus Author definitionum medicarum (potius enim Porticum, quàm *ἰατρεῖον* Galeni sapit) proximè ad fines bonæ definitionis accessit, quando Balsamum describit, quòd sit *spiritus calidus, qui ex sese pro seminariis rationibus movetur, quiq; in præfinitis certisq; temporibus ab magnitudinibus homines generat, perficitq; conservat*: Quia enim, quod Hermetici ajunt, *eadem est seminis & balsami cujusque essentia, existentia ratione tantùm distincta*; eademque conservationis & nutritionis, quæ generationis & constitutionis principia *l. 2. de generat. & corr. c. 7. t. 49.* non sine ratione videtur illa in periphrasi confudisse, eidemque cùm generationis, tum perfectionis & conservationis principium adscripsisse author.

125. Fernelius, ille veritatis nostratis Phosphorus καὶ ἀπαρίθμησιν definit, quòd sit Humidum primigenium, spiritu & calore nativo undique perfusum, quem sequitur author Apocalypſ. spiritus mund. secr. ubi calidum istud definitur esse, *spiritus atherens in corpore aquoso plusquam essentificato existens.* Aristot. 2. *de gener. animal. 1. vocat*, *θερμότητα ἐμπεριλαμβανομένην ἐν τῷ σπέρματι.* Hippocrates verò omnibus istis prior idem innuit, quando *in l. de diæta*, per ignem in universum omnia moventem, & per aquam omnia per tota nutrientem, tanquam per partes constituentes, balsamicam nostram Mannam describit.

126. Per *ignem* verò & calorem non intelligendus elementalis & exurens, quia iste nullum vivens ex se generat, sed *natura, virtutis, sapientia*, quem Zoroaster ἐμπυρεύουσαν τοῦ κόσμου ψυχὴν καὶ πῦρ ζωοφόρον: Hermes Solem & animam vocat: Orphæus παντότροφον αἰθέρα: Anaxagoras νοῦν καὶ φρόνησιν θείαν: Heraclitus cum Philosopho 2. *Meteor. 2.* vitæ omniumque causam & principium: Plato σπερματικὸν λόγον: Aristoteles θειότερον τῶν καλουμένων στοιχείων, καὶ ἀνάλογον τῷ τῶν ἄστρων στοιχείῳ: Author definitionum medicarum, & Cicero ex Zenone artificialem viâ ad generationem tendentem, moventemque efficaciter ex seipso: Hermetici *Mercurium*, Alcool, vim opimam lucis, atque alii aliter.

127. Ita aquæ & humiditatis nomine non gelida illa & relollacea; sed cœlestis, aerea, essentificata, substantifica & primigenia venit, quam Thales rerum omnium radicem, matricem & nutricem: Hermes Lunam: Ejus discipuli *salinam, virentem, mirabilem, non madefacientem manus, Azothicam, Balneum Dianæ, fontinam, Materiam primam, perlatam & crystallinam*, chaos, ὄχημα καὶ αἰθερῶδες σῶμα τοῦ πλαστικοῦ λόγου, Naturæ penuarium, ex quo calor vitalis & spiritus tanquam è spermate prodeunt, universumque corpus irrorant & sustentant, Hylech, alisque id genus pluribus nuncupârunt.

128. Atque ut istud probetur, non opus multa emendicare testimonia. Seipsũ enim explicat Medicinæ Genius l.c. quando duo hæc simul juncta, tum aliis omnibꝰ, tum sibi invicem satis esse; utrumq; verò seorsim neq; sibi ipsi neque cuiquam alteri satis esse posse contendit. Idque adhuc clarius, dum paulò pòst ipsum Animum Ignis & Aquæ hujus contemperatione circumscribit, ignemque omnia, quæ sunt in corpore, suo modo ad universi imitationem, parva cum magnis, & magna cum parvis disponere, confirmat. Qui *cunctis dominetur, omniaque secundum naturam moderetur*, sine strepitu, tum visu, tum tactu. *In quo sit animus, mens, prudentia, incrementum, motus imminutio, permutatio, somnus & vigilia. Qui omnia in totum gubernet*, & hæc, & illa, neque unquam quiescat; Et quæ plura ibidem emicant divinitatis istius argumenta. In l. de princip. apertè: τὸ θερμὸν divinum esse asserit, & pro hujus diversâ in humidum actione varia quoque elementa producta esse. In l. de diætâ: potentissimum & efficacissimum omnium, quæ sunt in naturâ, vocat. Verùm obruor multitudine.

129. Retraho igitur pedem, & quia pro tempore satis multis Balsami effigiem adumbravi; nunc an quandam medicinam cõgenerem ac familiarem in universi theatro obtineat, explorandum superest. Hermeticorum quidem si standum calculo, nihil illa certius. Si enim *homo* filius Majoris mundi; si, quod est apud Plutarch. 4. *symposiac.* παμμιγὲς καὶ πανηγυρικὸν *Macrocosmi compendium, omnesque creatura reliqua in hominem tanquam centrum destinata*, quod Hipp. *l. de diæta*, & Plato *in Timæo* docuit, nihilque in hominis potestate continetur, cujus expressam effigiem non referat mundus, quod Paracelsus tuetur: Ut radicalis quoque illa & seminalis vel Tinctura, vel Natura, quæ in homine concentrata latet, ex universo efflorescat & rutilet necesse est.

130. Nec abnuat Galenus, quando virtutis substantiam, 11. *meth. med. 3.* per quam ipsemet calidum innatum significat, 13. *meth. med. 16. 5. simpl. 9.* alimentis restaurare jubet, 11. *meth. med. 3. & 14. 1. de rat. victus 44.* alimentumq; eo quod substantiã naturæ nostræ (quæ ipsa nil nisi θερμὸν ἀρχήγονον est *l. de Tremore*) auget, 3. *simpl.* 1. definit. Si enim ab alimentis augescit & reficitur balsamus, ut similem quandam balsamo substantiam complexu suo teneant oportet. Siquidem omnis nutritio similis naturæ appositione fiat, sicut destructio à contrariis.

131. Quid multa? *quocunque oculos intendimus, ejus vestigia cernimus.* Arato: Jovis omnia plena. Zoroastro: θέρμη, ψυχοῦν τὰ πάντα. Trismegisto: χορητικὸς τῶν πάντων, καὶ σωτήρ τῶν ὄντων. Spagyricis: Linea viridis ubique gyrat; *sed ubique eam prehendere mortalium manibus negatum.* Ejus nutu vigent, virent, florentque singula, quæcunque Elementorum orbitâ continentur, quemadmodum doctè id explicat Clarissimus Patricius in sua Panarchia & Pampsychia. Fernelius in l. de abdit. rerum causis, & ὀφθαλμοφανῶς Hermetici cum experientiæ, tum veterum Philosophorum & Poëtarum suffragiis demonstrant. Ad istos te relego, quicunque mihi incredulus, Nec enim vacat, *nec convenit* singula altius arcessere, & ad amussim revocare Logicam.

132. *Si dextrè capis.* Hic est spiritus Domini Mosaicus incubatu suo actuans aquas. Lux primæva, quâ lucent micantque astra, & interranea omnia vigent ac foventur. Hæc est Zoroastri Trias, quæ in toto mundo lucet, cujus Monas est princeps: Pupilla & Minerva Mundi Hermetis, ob quam superius, sicut id quod inferius, & vice versa inferius sicut id quod superius, ad perpetranda miracula rei unius in Tabula Smaragdina esse dicebat. Hæc est Sphæra Pythagoræ, cujus centrum ubique viget, circumferentia verò nusquam apparet: Πανσπερμία Empedoclis, ob quam Hippocrat. omnia in omnibus esse affirmabat: Atomi Democriti per aerem volitantes: Ignei Dii Heracliti: Halitus Archimedis. Avicennæ Calco-Dea: Unum-omnia Parmenidis Infinitum Melissi: Παντοδοχεῖον & Idea Platonica: Spiritus mundi

Qui cœlum, ac terras, camposque liquentes
Lucentemque globum Lunæ Titaniaque astra
Intus alit.

Hæc est anima universi, ob quam omnia in omnibus inveniri, in infimis suprema in supremis infima: In cœlo terrena; sed cœlesti modo, in terra cœlestia; sed terreno modo Proclus dixerat: cujus quodammodò plena omnia Aristoteles 3. *de gener. animal. 11.* scripserat. Hæc est Natura nihil faciens frustrà, 2. *Phys. 6.* Deo & menti socia: Potentia per universum mundum penetrans, terramque omnem & mare, ætheraque & Solem & Lunam, & totum cœlum exornans, *l. de mundo, cap. 6.* ὁ ἐν οὐρανοῖς τε καὶ ζώοις, καὶ διὰ πάντων διήκουσα ἔμψυχός τε καὶ γόνιμος οὐσία. Igneus vigor Maronis quem *portavit ventus in ventre suo*, & Adam ex Paradiso: Benedicta viriditas, ens seminis & virtutis, totiusque naturæ thesaurus inexplicabilis.

133. Sed quo labor? parùm fuerit Eudemonem istum artificiosa Mechanica, & scientiis universi, singulorumque potestatibus instructum in omnibus mundi angulis deprehendisse; nisi etiam *quomodo comprehenderdus, & ex latibulis in apricum producendus constiterit.* Quia enim nudus in mortalem scenam non progreditur; sed plurimis inquinamentis ac velamentis vinctus & sepultus jacet, primum *an à materia concreta fœcibus depurari ac liberari queat dispiciendum.* Siquidem aliâs miracula illa, quæ freno corporeo excusso liberiori in campo inter homines edere solet, perpetrare non valeat. Deinde cùm non Arithmeticè, & æquabiliter in omnibus, sed ex Geometrico justitiæ demenso in singulis hospitetur, ac in quibusdam altius demersus, in aliis penè actualiter luxuriet; hic fixam stabilemque Balsami radi-

cem

cem possideat, alibi spirituali nimis subtilique σχήματι sustentetur: gradibus etiam nobilitatis differat ὡς διαφέρει τιμιότητι αἱ ψυχαὶ καὶ ἀτιμίᾳ ἀλλήλων, 2. de gener. an. c. 1. unde, ex quo loco vel *subjecto potissimum nobis eruendus* veniat, etiam inquirendum erit. Demum quia tam tenebrosa, erronea & incerta viarum omnia, quibus ad aureum istud Jasonis vellus, Amaltheæ cornu, Pandoræ pyxidem, contenditur, ut cùm multæ myriades hominum immanibus periculis, sumptibus & vigiliis admirabile cupiti lapidis ἰαμάτων anxiè quæsiverint, vix tamen uni atque alteri contigerit adire Corinthum, filum quoddam Ariadnæum in Labyrintho hoc errantibus texam, *rationemq;* generalem *inibo*, *quatam potens Evestrum ex abysso Moysis*, nocte Orphei, Orco Hippocratis, puteo Democriti, Illustro Paracelsi *pretrahere*, exsuscitare, ac luci hominum exponere *queamus*.

134. Primum quod attinet, an sit χωριστόν τι; videtur id negare Philosophus quando in his caducis & naturalibus negat ullam formam, præterquam mentem humanam à suo corpore separabilem esse: Ratio, quia sola αἰσθητικὸς & ὅλως λόγος, 1. de partib. anim. c. 1. 3. de anim. c. 4. t. 4. sola θύραθεν advenit, & citra organon corporeum, imò perfectius extra corpus intelligendi proprium munus obit, 2. degener. anim. c. 3. Cæteras verò formas Physicas cùm ἐνυλά sint, & ex imminâ materiæ potentiâ in actum prorumpat, tàm quoad subsistentiam, quàm ἐνέργειαν ab eadem pendere necessum est.

135. Oppositum crediderunt Pythagorici, qui cum μετεμψύχωσιν introducerent, & formas rerum ex uno in aliud domicilium migrare statuerent, eo ipso quoque à materiæ concretione, ceu vestimentis exui & liberari posse confirmârunt: Quibus accedunt Hermetici quando imagines rerum peregrinari, corruptisque ac solutis elementorum impuritatibus, solum balsamum superstitem vigere, ac specierum signaturas inviolatas ad novorum individuorum procreationem reservare, adeoque *omnia ex omnibus quodammodo fieri posse*, asseverant.

136. Neutra pars suis destituitur argumentis. Peripatetici quidem conditione & naturâ formarum nituntur, quòd materiales cùm sint, sine illâ subsistere non possint. Spagyricis verò plurimas, cùm prægnans generationis ordo, tum prima Philosophia, ipsiusque Aristotelis hypotheses pariunt rationes. Inprimis ad sensuum judicia tanquam omni exceptione majora, & Magisteria sua provocant: cumque hoc unum fornaculis & ignibus suis agant, ut spirituale & formale à crassamento elementari, & impedimento materiali separent *Astra*, *Elyxiria*, *Arcana*, *Essentias*, *Tincturas*, *Clyssos*, *spiritus olea*, *salia*, *& extracta* proferunt, cœlestes nempe formas, Essentiales succos, substantialia principia, spiritualia corpora innumerabilibus scientiarum donis insignia: Quibus tam manifesta artis & doctrinæ suæ edunt specimina, ut ne livor quidem ipse negare possit.

137. Umbratilis igitur veriùs pugna, quàm seria contradictio, ex incuriâ & ambiguitate vocum orta. Distinguamus. Forma definitur *vel respectivè τοῦ ποιῶ*, *seu officio informandi*, ut est actus perfectus & completus corporum mensuris & circumstantiis definitis: vel *substantialiter τῷ εἴδει*, seu λόγῳ τῆς οὐσίας *quoad esse absolutum*. Illic ne mente quidem abstrahi potest. Necessariam enim copulam Informantis cum informato dicit. Hic verò teapse à corporis ergastulo separabilis. Non ita tamen, ut ἀΰλως planè subsistat, quod Aristotelis argumenta probant: sed quod extra peregrinam & elementalem in homogenea & primigenia sua materiâ hospitari & perdurare possit.

138. Est enim & Materiæ vocabulum æquivocum. Aliquando ἔσχατον ὑ οἰκεῖον λόγῳ εἰδῶν, vel seminariæ rationis sustentaculum, quod θερμὸν ὑγρότητα, σῶμα αἰθέριον, balsamicam mumiam, materiam perlatam, & crystallinam, & primam rerum omnium vocavimus, significat. Aliquando materiam remotam, elementalem, corticeam & superficialem, quam Phlegma insulsum, terram damnatam, caput mortuum, siliquas, paleas, furfures, sepulchrum, carcerem & Remoram animæ appellitant, denotat. De illa Aristoteles, de hac concludunt Chymici: Itaque quando in concretis, ut *Mesues loquitur cap. de mirobalan. in Antidot.* quod est secundum speciem separant ab eo quod est secundum materiam, non repugnant Peripato, neque hoc agunt, ut divortium illegitimum inter *Solem & Lunam*, *Marem & fœminam*, *Mercurium & salem*, *calorem & humorem primordialem* instituant; Sed ut mirificarum rerum occulta per resolutionem manifestent, ut sulphur balsamicum à vinculis & fœcibus impuritatum & cruditatum sequestrent, & tandem admirabili magni magisterii operè *punctum illud triunum*, *ex quo centraliter omnium virtutum linea ad universi peripheriam manant*, consequantur.

138 Quantum ad idoneum operationis subjectum, equidem negare non possum animalia, inprimis hominem θαῦμα θαυμάτων, preciosissimo spiritus hujus perfundi & vegetari lance, pulcherrimamque invisibilis cœli occupare Astronomiam. Quo factum, ut plurimi Philosophorum ignem naturæ balsamicum ex sanguine, urina, fimo, secundinis, capillis, spermate, carnibus humanis elicere voluerint. Verùm cum propter actionum varietatem & organorum multiplicitatem nimis distrahatur, ac tenui magis spiritualique constantia, quam ut crassis artificum cassibus captari queat, non immeritò cum Paracelso in Archidoxis Mineralium familiam illi prætulerim.

140. Vegetabilia namque, præterquam quòd leviter duntaxat hac aqua vitæ irrigentur, eadem quoque fugacitatis & volatilitatis nota cum animalibus cadunt. Mineralia verò cùm sexuum vel nulla vel obscura explicent discrimina, nec functionum motuumque ministeriis exhauriantur, annorumque longâ serie aut senectutis incommoda patiantur, aut injuriis externis facilè labefactentur; hermaphroditicum etiam semen homogenea & fixa balsami tum copia, tum puritate munitum, corporumque principiis firmissimè unitum, quod Chymici censuram non fastidiat obtinuisse, vero consentaneum est.

141. Ac per σύγκρισιν quidem elementorum, cùm in mundanam scenam prodierint mineralium semina, per διάλυσιν & artificialem τῶν ἀχρήστων ἀφαίρεσιν, 3. de gener. animal. 11. in Medicum theatrum, ad referendam exprimendamque Balsami nostri personam revocanda sunt. Quare subjectum operationis *est minerale quoddam efficax & fixa seminis aurifici copia turgidum*, quod sapientes Aurum Dei & Plumbum Philosophorum nuncupant. Forma vel ratio διάλυσις. Resolutionis verò magister Vulcanus, minister, Spagyrus, regula, Natura.

142. Decet itaque ad Orbem illum remediorum & ἐγκυκλοφάρμακον contendentes, non suavibus opinationum deliriis, aut sophisticis μετεωρολόγων receptaculis, genuinis Sathanæ decipulis, sanguisugis & crumenimulgis pestilentissimis niti: sed infallibilem Naturæ ductum, ceu vivam Hermathenam veramque cynosuram istius velificationis ante omnia sequi, nec nisi *cum virgula divina*, prævio GRATIÆ numine & NATURÆ lumine, tam inextricabilem Labyrinthum ingredi, inque *illam tantùm arenam*, *in qua Natura & Sapientum vestigia relicta cernunt*, pedem fortiter figere.

143. Sapientum quidem scripta, quia Hieroglyphica & caliginosis Ænigmatum obscuritatibus referta, nec nisi ab Oedipo quondam & adepto Philosopho seu perfectissimo Naturæ-Consulto intelligi possunt, nunc mihi non sumo explicanda: sed ad quam ipsi provocant, suaque referunt omnia Naturam, ejus ut Magisterio Sapientum opus adumbrem, pronere. Idque non eo animo, quòd consummatam divinissimæ artis gloriam mihi

hi

hi arrogare, vel exquisitius singula definire velim; sed quòd problematicè, & ἐν πλάτει proponere, quæ ad præsentem rem facere ratio dictitat.

144. Viden' ut internus Naturæ nostræ ἀκεστής non ex quovis, sed sanguine in centuriis illis venularum epatis ex esculentis & potulentis concocto, tum nutriendo deperditam substantiam restituat, tum spermatosi genituram fœcundam elaboret? Inde enim semen sanguis esse concoctior, & sanguine partes ali dicuntur. Effingitur *sanguis non quidem qui nutrit aut generat, sed qui in nutrimentum & genituram facessere potest.* Quare potentiâ talis est; actuatur verò *ab igne natura*, separando heterogenea, & cogendo homogenea, id est, *solvendo & coagulando*, quod Paracelsus volebat, ablansque cruditatibus humidum cum sicco perfectè terminando.

145. Res est in propatulo; sed tamen juvat exspatiari in ipsam Naturæ Oeconomiam, ejusque viva exempla intueri. Annè cernis per meatus biliares secerni, & in vesiculam fellis deponi φλόγιστον illud sulphur: ex adverso à liene fœculentam recipi portionem, denique per papillas renum mamillares depluere incoagulabile serum immaturo sale Armoniaco refertum? Sanè sanguinis hæc est ab impurioribus excrementis catharsis; in quâ tamen non acquiescit Natura, sed magis magisque depurat, donec *fœcundum elyxir, magni magisterii animam* perfecerit.

146. Illius itaque pars per cavæ ramum descendit, & recipitur in mirabiles vasorum spermaticorũ mæandros, quibus tamdiu rotatur & concoquitur, dum dignum fiat trinæ illius & spiritualis essentiæ hospitium. Altera verò portio per tubulum ascendentem in dextram cordis cellulam fertur, calorisque vi ita subtiliatur, ut per fibrosum dissepimentum in sinistrum sinum transudet. Ibi post debitam circulationem spiritualior reddita, partim per arterias dissemioatur, partim per carotidas in cerebri rete elevatur atque adeò exaltatur, ut ætheris naturam merè cœlestem induat. Tandem *convenienti pondere, numero & mensura*, in vasa spermatica ad corpus genituræ derivatur, quod mediante digestione amplectitur, animat, totiusque Anatomiæ scientiis & signaturis informat, imbuit & imprægnat. *Atque hoc processu Spagyrus noster in Ovo philosophico unum Rebis, & prolificum natura lapidem conficere solet.*

147. Ad hujus igitur imitationem decet omnes, quicunque aurea Hesperidum poma captant, primùm Leonis Orientalis sanguinem, quem ex Rore cœli & pinguedine terræ conceptum, in maris mediterranei undis Vesta Neptuno obstetricans excepit capere; tum a Realgare combustibili, Oceani salsedine & Tartareo cœno depuratæ: tandem familiari tepore prægnantem Latonam tantisper fovere, dum stupendarum virtutum geminos, masculum & fœminam excluserit. Utrumque tunc seorsim, & pro suo quemque Genio decenter educare. Ac Dianam quidem, ubi proprio in Balneo crystallino lavarit, sapone sapientum dealbaverit, & lacte virgineo ad consistentem usque ætatem enutriverit, purpureâ stolâ, preciosisque carbunculis, rubinis & corallis nitentem Germano suo Apollini despondere, & connubiali fœdere jungere. Hujus enim fœcundo semine ingravidata, postquam elapso mensium curriculo ignis cum aquâ in gratiam redierit, exoptatum illum tot votis, studiis & sumptibus Phœnicem, qui non sibi tantùm perpetuare vitam, sed & humanam prorogare valetudinem, & omnia entium perficere genera, vereque aurea revocare valeat secula, pariet.

148. Atque hic est ille balsamus Soterius, Huech Theodoton, elyxir vitæ, & restaurativum universale, quod datum & fundatum in naturâ hominum bono huc usque confeci. Verè *Miraculum rei unius*, Theatrum secretorum, mysteriorum speculum, paradysus felicitatis, & arbor vitæ, cujus salutifero fructu quicunque divinâ benignitate particeps factus est, promulsidem quandam æternæ beatitudinis hîc capit, spretisque omnibus velminis, vel illecebris mundi, uni Deo & proximi saluti mediis tranquillus in undis, vacare discit, ac seu ἀποθεώσει quadam in cœlum ad angelorum consortium evectus esset, perpetim devoteque cum Cherubin & Seraphin psallit: SANCTUS, SANCTUS, SANCTUS Dominus Deus Zebaoth, cujus gloriosum nomen benedictum in secula.

149. *De usu tantæ Cœlidoniæ* importunus sim, si multum disputare velim. Quia enim ἄποιος est, εὔκρατος, mitis & blandissima, quæ nec illa qualitate exuperat, nec deficit in necessariis, eam *cuilibet & quovis morbi tempore, statu vel genere exhibeas licet.* Quia πάνχρηστος est, totiusque naturæ opes per machinam mundanam dispersas, astraliter in invisibilibus suis thesauris concentratas continet, nulla potest esse tam rebellis aut sontica ægritudo, cui non vel unicum preciosissimæ istius Antidori granum æquivalens sit, & πανάρετος ῥιζοτόμος. Hæc nempe divina Ambrosia & Nectar est cœlestium. Sanguis Gorgonius à Pallade Æsculapio communicatus: Nepenthes Helenæ ἄχολόν τε κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων Moly Mercurii ad omnes morbos Ulyssi traditum, quo Phœbus Draconem extinxit, & Medæa Æsonem juventuti restituit: Basiliscus Philosophicus, qui repentè & instar sulphuris consumit quicquid impuri vel heterogenei in Microcosmo: Sol denique cœlestis, qui radium vitalem influendo organa omnia renovat, sopitamque naturam resuscitat, & balsamicâ suâ virtute omnem putrilaginem arcet, corruptelam aufert, cruditatem maturat, inque sanitatis vigore ad fatalem usque vitæ exodum hominem efficaciter conservat & tuetur.

150. Itaque nullam hic indicationum perplexæ particularitates, contrarietates vel ordines sedem inveniunt, ubi eadem medicinâ omnium morborum consumtiones & resolutiones, omniumque functionum regenerationes & corroborationes instituuntur. Neque opus peculiari quodam & specifico vehiculo, quo ad partem adfectam deducatur & determinetur catholica nostra theriaca. Siquidem arctissimâ φιλοφροσύνῃ cùm Archeus balsamum hunc πολυπόθητον complectatur, ejusdemque satis confortetur copiis, ipsemet sine ductu extraneo scientiarum virtutumque suarum prædestinationes in quibuscunque membrorum astris explicet, deletisque morborum tincturis in sanitatis signaturam eas transplantet, adeoque secundæ valetudinis characterem in universam corporum astronomiam fortiter imprimat.

151. Veritatis istius fundamenta superius posui, eademque simul opera, cùm rectum sui & obliqui judex sit, adversariorum, *quibus immeritò se adjungit Rulandus Filius in Progymn. Alchem. quæst.* 51. ratiunculas confutavi. Ad pauca enim respicientes, fieri non posse censeant, cùm tot distinctæ morborum sint classes, unicâ ut profligentur omnes antidoto. Sed si Natura singulis ex æquo contrariatur, si non nisi functionum, calidique ἀδυναμία morbum constituit, errores verò & violentiæ corporum externæ ægritudinis genus transcendunt, rationem nullam video, cur *illa medicina, quæ Naturas ægritudinum curatrices ad sanationem & triumphum expedit, juvat & promovet; quæ omnem languorem tollit, virtutem reparat, robur conciliat, & intestina dissensionis capita singula rescindit, non possit unica & catholica infirmitatum omnium dici Antidotus. Non* quidem *absolutè & primariò* quod sanet, *sed* δευτέρως *& ratione fundamenti*, quod est Natura, tum communem morborum formam cum sanitatis habitu permutare, tum causas quaslibet dissentaneas exterminare possit. Itaque magis universalitatis & contrarietatis voculis ludunt, quàm ut validis argumentorum lacertis Hermeticos adoriantur.

152. Uoicus Zuingerus Pater p. m. *Hercules doctrinarum Germanicus verè admirabilis*, nervum causæ videtur tangere, quando ex analogiâ lapidis ad metalla

imper-

imperfecta, de ejusdem ad corpora humana habitudine arguit. Ita enim *in Proscenio Physiol.* ait: *Si lapis eo modo agit in hominem, quo in metalla; aliter verò præparatus requiritur ad Lunæ transmutationem, aliter ad metalla imperfecta, aliter ad Mercurii projectionem: certè neque in omnes morbos æqualiter agere videtur, sed pro diversâ morbi specie diversa etiam lapidis species erit necessaria.* Ecce quàm modesta hypotheticâ dubitatione opinationem suam profert, quam alii pro ratâ & certâ identidem ingeminant. Ne verò quis tanti viri authoritate temerè abutatur, pace beatissimorum Manium breviter respondebo.

153. Videtur enim assumptum, quo lapis aliter pro Lunæ, aliter pro aliorum metallorum, vel mineralium transmutatione præparatus esse dicitur, non levi carere homonymia. Sunt Tincturæ quædam particulares, alia verò universalis. De illis, quod diversimodè ad tingendam cùm Lunam, tum Mercurium cæteraque metalla præparentur, lubens concessero: de univarsalissimâ verò Mineralium Monarchia non facilè, nisi contrarium vel experientiæ suffragiis, vel Philosophorum testimoniis comprobetur. Hoc quidem largior, elyxir nostrum, ut metallorum lepram curet, & in Solis sphæram ignobiliores Planetas exaltet, prius fermentari debere Auro, ad hoc ut pervadat corpus Metalli, & tingat in aurum. Nihil enim tingit, nisi tinctum. Cæterùm fermento hoc subactum cùm fuerit æquè in Lunam ac Saturnum, vel aliud Minerale pro rami aurei efflorescentiâ seminari posse, nullus dubito. Eadem projectionis ratio, eadem transmutationis efficacia. Et hinc & illinc germinat Aurum. *Idem astrum, idem semen, idem fructus.* Igitur ut lapis Metallicus omnium metallorum corpora despumatis scoriis in aurum transformat: sic animalis corpora morbosa omnemque binarii litem harmonicè componit, & sublato fomite ad concordiam Empedocleam, seu æqualitatem Physicam, & Monadem Philosophicam parili lege revocat, & amicè conformat.

154. Etsi verò tantæ Gazæ inventio non minus abdita sit, quàm Moly illius Homyrici cui *nigra subest radix, lactisq; albedine flos est*, nec nisi Aquilinis Philosophis, qui multum in Gratiæ & Naturæ scholâ *orando & laborando* se exercuerunt, tandem se offerat: præstat tamen, *si non perficiendi spe, at experiendi voluntate* quousque Dei munere datur, investigando contendere, quam fastidiosè, ceu quondam vulpecula moros & noctua Solem criminari. Quin si ea quæ Reipubl. magis profutura sunt, majori studio ab hominibus exquiri debet sanè divina illa & sacratissima ars, quæ levandis naturæ humanæ incommodis, *penuriâ, inscitiâ, & morborum injuriis* operam gratam insumit, quàm maxima alacritate prosequenda fuerit. Nec enim somnolentis & oscitantibus, sed industriis & quærentibus sese spectandam demum exhibet. Et quidem facilius, quàm qui sui ingenii nequissimi sunt decoctores, vel iniquissimi Naturæ contemptores.

155. Itaque queîs de meliore luto finxit præcordia Titan, & præter expeditam judicii bonitatem, apodicticam rerum naturalium cognitionem concessit Pyrotechnia, unum hoc omnibus ingenii nervis agant, licet. At qui minorum gentium sumus, ita studia nostra temperare decet, ut si fortè Penelopes favore cadere nos contingat, famularum tamen & familiarium Venerum ἀντίφωτα experiri, iisque suaviter fruisci possimus. Cogitemus Tullianum illud, prima sequentes honestum esse in secundis tertiisque consistere. Nec pusillanimitate nimia, quod optimum vel difficilimum statim desperandum, nec quod ab hoc recedit contemnendum esse. Cùm in rebus præstantibus illa habeantur optima, quæ optimis sunt proxima.

156. Et verò tantas Deus in terræ præsertim gremio recondidit pharmacoporum opes, ut si solers artifex accedat, qui ritè explicare nôrit mirifica actionum fertilitate conspicuas balsamicæ scientiæ rationes in Microcosmico theatro edant, vitalibusque potestatibus catholicæ medicinæ si non æquant, attamen emulentur, & proximè referant vires. Exemplo sit antimonium, cujus *lilium* tam multiplici balsami virtute viget, ut plurium morborum radices penè solum extirpet. Ejus *Arcanum*, quasvis impuritates Tartareas pro Naturæ instinctu, modò per secessum, modò per vomitum, nunc per urinam, nunc per poros expellit. Longè verò efficacius, ceu quædam indomiti Herculis clava easdem vitale *Mercurii astrum* exterminat, ut nihil dicam de Sole, Saturno, Vitriolo, cæterisque mineralium & gemmarum magisteriis, quibus cum omnis generis sopiri, tum venena extingui, sanguinem irradiari, mumiam refici, morborumque radices vetruncari cottidiana fidem facit experientia.

157. Hæc igitur vigiliis nostris comparata, sin imbelli vulgarium medicamentorum turbæ, ceu duces & signiferos ad methodi particularis arbitrium præfecerimus, non jam truculenta *Podagræ* tormenta, non *Epilepsiæ* tonitrua, non *Hydropis* grandines, non *Catharrorum* imbres, non *Cancrorum* scuta, *Herpetis* ignem, aut abominabiles *Lepræ* formidabimus Eumenides: sed impavidè quarumvis ægritudinum, dummodò seminali parentum labe, aut invicta fatorum lege non teneantur, tum resistemus injuriis, tum ex elementalibus Microcosmi globis propulsabimus copias.

158. Aciem disponet, pugnamque instruet specialior medicandi ratio. Πολύχρηστα namque ut sint; ad particularium tamen cùm inclinent remediorum classem, à particulari quoque Methodo leges accipiunt. Unicum hoc mihi peragendum restat, ut postquam primam & potissimam ἔνδειξιν προσθετικὴν absolvi, ἀφαιρετικῆς quoque θεραπεύσεως, quæ fastidiosam indicationum prolem, debilitates, extremitates, & implacabilem repugnantiam admittit, rationes ἐν τύπῳ colligam.

159. Quemadmodum enim bonus Imperator non semper aperto Marte, collatis signis cum hoste decernit; sed quandoque *Leonina vires si desint, fraudibus vulpinis* inimicorum machinas eludit, nunc distrahendo robur, præcidendo commeatum, excludendo vias; nunc muniendo castra, & quæ sexcenta sunt hujusmodi stratagemata alia: Ita medicus, si Lare Tutelari magni illius Sapientũ Magisterii defraudetur, nõ protinus despondere debet animum; sed ad versutiam & technas se componere, quibus tandem naturam gravi molestaque morborum mole pressam exonerare, & ad triumphum utcunque expedire possit.

160. Id verò docet altera indicationis species, methodus ἀφαιρετικὴ, *quæ potentiam sanativam ab impedimentis liberando ad actum promovet.* Non enim rectâ prior via ad sanandum progreditur; sed quasi per ambages & anfractus, *mediante causarum noxiarum* sive antecedentes, sive continentes eæ sint, *remotione therapiam exorditur*, quò morbosis compedibus & injuriis relevata corporum natura vires suas recolligat, memorabilique hostium clade sese potenter exerat & manifestet.

161. *Finis quem intendit*, est morbi causarumque omnium, quæ sanationem vel remorantur, vel impediunt, ablatio. *Finis cui*, seu indicans, quod quiritando βοήθημα istud sibi postulat, est *natura præpedita vel injuriis stimulata:* Igitur *non* cujuscunque generis ἀφαιρετικά, aut *simpliciter morbos pellentia: sed auxiliaria,* juvativa, conferentia utilia, quæque naturæ conveniunt, *hic quæruntur remedia*, videturque aliud in hisce præsidiis *generis* vel *materiæ* locum occupare, aliud *formæ* vices gerere. *Materia*, ipsius etiam Galeni indicio, *l. 11. meth. med. 3.* respondet id, quod tollit morbosas causas; at quâ ex virtutis sanativæ usu & bono tollit, *formæ* rationem obtinet. *Auxilia* enim *tum demum fiunt*, id est, formam suam induunt, *quando naturæ opem ferunt medicamenta.* 162. Au-

162. Auferentium genera & classes constituunt causæ molestantes, quo sensu rectè scriptum: tot esse distinctas medelas, quot sunt morborum ideæ, *2. meth. med. 6.* Sed conferentis rationes præscribit & determinat ipsum indicans, natura videlicet corporum sanabilium. Hinc adeò sæpè Galenus *Medicum* hortatur, alterutro semper oculo cum morbis, tum viribus attentum esse; illis quidem ut ex humanâ provinciâ depellat, hisce, ut opituletur, & gratam salutaremque operam præstet. Atque ratione *καὶ τρόπῳ τῆς ἐπιστήμης*, ut hæc distincta sint, *usu* tamen *& opere semper conjungenda* veniunt iis, qui non per Syrtes & scopulos; sed plenis velis rectoq; tramite ex turbinosis procellis ad quietum sanitatis portum navigia sua maturant. *Neque enim vires simpliciter, multo minus morbus; sed virius hac vel illâ causâ præpedita, tale vel simile expediens, relaxans vel removens auxilium efflagitat.*

163. *De generibus removentium prior erit sermo*; tum quatenus naturæ accepta. Debent autem illa communiter morbis esse opposita, non quidem materialiter & absolutè considerando. Ita enim sæpissimè, solo purgantium documento, concordant: sed effectivè & causaliter, quoad ipsos ex corpore recedere faciunt. Oppositorum verò tot classes, quod causarum præternaturalium. Siquidem uni non nisi unum contrariatur. Ex causis aliæ *toto genere*, aliæ *qualitate*, aliæ *quantitate*, aliæ *motu*, aliæ *situ* offendunt. Idque vel una vel pluribus rationibus, disjunctim vel complicatè, iisdem vel diversis aut adversis generibus.

164. *Toto genere* dicuntur lædere quæcunque prorsus & secundum omne entis genus à natura recesserunt. Ut sunt ex contentis, venena, humores corrupti, vermes, calculi, mola, pila plumbea, &c. Ex continentibus, ossa carnesque putrefactæ vel luxuriantes in Gangræna, sphacelo, verrucis, &c. Atque hæc *παντελῶς κοινωνεῖ* eradicari debent. Propterea quòd ad integritatem corporis nullâ arte, nullis viribus unquam reduci possint.

165. Venena, *δηλητήρια, θανάσιμα*, quæ naturali dissidio nobis mortem intentant, à Methodi luce, ad Empiricæ tenebras condemnat Galenus, *l. 12. meth. med. 5. in Meth. 6. 5. simpl. 24.* Causa, quia merè occultis telis insidias vitæ struunt; nec ratione præveniri possunt, sed experimentis. Methodus autem est ex notioribus. Nimirum latent animos temperatos, illudunt curiosos. Sed an propterea rationis nullus usus? Et cujus tandem rei forma exactè nobis cognita? Sat est, si per *περιστάσεις* & ex effectis in aliqualem efficientis cognitionem veniamus. Eleganter Hippocr. *l. de arte*: in manifestis morbis *δεῖ εὐπορίην τέχνης* sed non propterea in minus manifestis *ἀπορίην*. Et quid est, quod Galenus Theriacam non temerè Empiricorum more, sed optima ratione Neroni ab Andromacho Cretense confectam esse scribit? Quid, quod Anarzabæus *l. 6. mater. med.* non planè cœcas venenorum esse rationes, contra Empiricos disputat? Ecce, & venenorum, & alexipharmacorum quadantenus nobis constant rationes. Quare ex Methodi non omninò proscribenda confiniis.

166. Sed tamen experientia ducat exercitus medicinarum, ratio quantum potest sequatur & informet. Ac venenorum omnium proprium cùm sit naturam partium corrumpere, videntur id vel *suffocando calorem*, vel *dissipando*, vel *utroque modo* perficere. Suffocant, quæ strangulant, congelant aut constringunt, vulgo frigida dicta. Dissipant, quæ substantiam calidi spirituosam exsolvunt, humidumque resolvunt, communiter calida & septica vocata. Hisce igitur in contrarium veniet medicus illic excitando, hic colligendo spiritus terminandoque principia, non cujusvis quidem generis remediis; sed *alexiteriis*, & quidem *specificis*.

167. Videntur enim alia mage sulphurum, alia salium, alia Mercurii proprietates æmulari: Atque ex his alia Igneum, alia Aëreum, alia Aqueum, alia Terreum Elementum referre. Per elementum *Astrale*, *non sterile corpus* intelligendo. *Sulphurea* plerumque totum corpus accendunt, caput replent, in anthraces abeunt. *Mercurialia* universum pervolitant, enervant, resolvunt, & in bubones vel maculas petechiales desinunt. *Salina* putrefaciendo, puncturis & excretionibus se produnt. Semina & astra elementorum, naturas & proprietates matricum imitantur, fereque ex agendi celeritate innotescunt. *Ignea* instar fulguris de subitò penetrant, feriunt & prosternunt. Proximè ab his *Aerea* mortem accelerant. Adhuc remissiùs agunt *Aquea*. Omnium lenissimè progrediuntur *Terrea*.

168. Rursus alia aliorum Planetarum indolem sapiunt, diversisque partibus corporis adversantur. Hæc cordi, illa cerebro, ista pulmonibus, alia vesicæ, alia aliis membris bellum præcipuè indicunt: Quæ singula ideo distinctè nosse oportet, ut congenere & convenienti Antidoto contra quodvis venenum militemus. *Qualis enim veneni species, talis* etiam *remedii*. Siquidem agentia symbolo quodam & genere convenire debeant. Igneo itaque vel sulphureo deleterio, igneum etiam vel sulphureum, non terreum, non aqueum aut Mercuriale competit Alexiterium, & sic de cæteris.

169. Potissima indicatio est, *ut principio quod, & secundum quod affligitur roborato*, extemplò vel *virulentiam*, vel *substantiam veneni* auferamus. Quia enim nullas concedunt inducias, nihil quoque cunctandum. Medicus hic sit ex Alexandri M. scito: *μηδὲν ἀναβαλλόμενος*: Quòd vitalem provinciam cùm jam occuparunt venena, difficulter cedant remediis, & satius multo sit prævenire, dumque in herbâ sunt resecare, quam præveniri, quæque validas radices egerunt extirpare.

170. *Adimunt* autem *virus* venenosis, quo benignitate sui ferociam illorum compescunt, cicurant ac quasi transplantant. Hujus generis sunt *Bezoardica* ex observatione comperta. Ac hospitantur hæc ferè in iisdem domiciliis, in quibus ipsa venena. Sic serpentum, bufonum pulvis, canis rabidi sanguis vel jecur tostum propriam suam virulentiam hebetant comesta. Sic in cauda cervi, capite felis, radio turturis marinæ est virus, in aliis partibus virtus residet alexicaca. Imò fuerunt, qui in ipsis pestilentibus pestis repererunt antipharmacum. Adeoque nihil crediderim esse in universo, quod congenitam antidotum non habeat, modò sagax Physiognomon & solers Anatomicus à corrumpentibus tincturis integrum separare nôrit, de quo videris Crollium in Præfat. Basilicæ.

171. *Substantiam venenosam* evacuant, quæ vel projiciunt eam, & extrahunt; vel concitatâ expultricis facultate ejiciunt deturbantque. *Extrahunt quæ à tota substantia* dicuntur esse *familiaria*. Simile enim libenter exit ad simile, & ex peregrino in congeneum migrat diversorium. Exemplis abundat totus mundus, quæ experientia duce ars signata, & Physica Anatomia stabilit. Ita viperæ, vespæ, scorpiones suum extrahunt venenum, ut magnes ferrum, Galeni, *l. 1. de natur. facult. & 5. simpl.* sententia, sin exterius vulneri vel emunctorio convenienti applicentur. Ita gallinæ, anates, ciconiæ, *quia venenosis pascuntur*, bufones, arsenicum, homogeneum suum virus à corpore projiciunt. Atque hinc Mercurialia periapta, Xenechdâ Paracelsistarum ortum suum trahunt. quæ ut genere peccent, ad speciem tamen si commodè & methodicè traducantur, omne punctum laudabilis ferent amuleti & antidoti. Cucurbitularum, frictionum rarò ad hanc rem felix usus.

172. *Expellunt venenum* quæ naturæ impetu fomitē ejiciunt. Et quidem in primis viis (ut quando pharmaca *φθαρτικὰ* ex insidiis vel incuria propinata) sin hæreat, exturbant tum Emetica, tum quæ alvum sollicitant. Si in venenoso genere, tum Uretica, tum inprimis Diaphoretica, quæ tamen Bezoardicorum gustum resipiant. &

naturæ

naturæ adflictæ minimè [illegible] vorum auram adspirent. Prout veneni indoles singula hæc determinat.

173. Ultimò tandem & postliminiò huc facere videntur, quæ symptomata vehementia demulcent, vires refocillant, spiritus regenerant, ardorem extinguunt, dolores sopiunt, acredinem temperant, omnesque turbas in Republ. vitali exortas compescunt. Quamvis enim venenositatem non auferant, tamen dum naturæ, ut sese recolligat, & fortius, audaciusque hostem adoriatur, inducias quasdam parant, nonnihil ad curam facere possunt. Itaque primam veneni, ut exhauriatur redintegratis viribus alteram demum & velut accidentarium accidentium, quæ sequuntur, decet habere rationem, eâ cautione, ut specialia speciebus, simplicia simplicibus, apteque & convenienter singula singulis accommodentur, quo Natura victrix imperium suum recuperare, & incolumis evadere possit.

174. Veneficia φαρμακευτρίων, quia pleraque legitimam naturæ liturgiam aspernantur, neque natura neque à naturali medico, ceu extorria ἰατρῶν tractari possunt. Quicquid scriptitet *Paracelsus in philosophia sagaci, Archidox. &c. Cardan. l.18. de mirabilib. Joh. Baptist. Porta, l. 2. Mag. natur. Carrichter. W'ierus aliique*, nec ratione cognosci, nec curari possunt. Alexiteria, quibus Jac. Aubertus *exerc. 41. ad Fernel.* palmam tribuit, ferè ignava & imbellia comperta sunt. Characteristica verò quæ certis anni temporibus, signiferi rotationibus ad quorundam verborum obmurmurationem concinnant sagæ sæpè incerta, utplurimùm superstitiosa. Quare cùm Dei permissu *per imprecationes* plerumque a sacrilegis Lamiis infligantur, ac *pusillanimitate* quadam contrahantur, & Christianismi & Methodi nostræ legibus conveniens est, ut *ardentium precum & ingentis fides* (quibus omnia maleficia eluduntur, antidotum, machinamentis ejusmodi Diabolicis opponamus. Potens enim Deus noster est, solo nutu absque comperendinatione omnem vafriciem Sathanæ, omnia latrocinia st[illegible]gum compescere. Huc igitur magno animo, magnâ fide & devotione potius confugiamus, quàm ad ridiculas anicularum capularium expiationes, aut superstitiosas delirasque Dæmoniacorum observationes. Quod si tamen per *symbolum* aliquod ceu medium constiterit nos intoxicatos, illud *removeamus* salvâ conscientiâ licet. Solent enim cum illis etiam cessare & evanescere maleficia.

175. Ex humoribus corruptis seu præternaturalibus, quicquid disputet Mercurial. *de venen. l.1.c.14.* alii venenosum καὶ θανάσιμον habitum referunt, *Gal. 6. de loc. affect. 5.3. Epid. com. 3. 6. Epid. com. 2. & 6.1. Prorethic. com. 2.* quos mali moris vocant: alii sulphurum ardentium fœcum Tartarearum, salium æruginosorum, vitriolatorum, aluminosorū, Martialium similiumve sapiunt naturam; & dicuntur Hermeticis, barbaro vocabulo barbariē humorum istorum exprimere volentibus barbarisati. Dogmatici pituitam salsam, acidam aut vitream, bilem vitellinam, porraceam, æruginosam, glasteam, adustam, atratamque nominant. Verùm haud discrepant à se invicem, nisi litterali sono. Spagyrici namque *Hippocratis l. de veteri med. præcepto* respicientes ad id, quod in succis est potentius, ut amarum, salsum, acerbum, ipsas potius δυνάμεις, utpote quibus ratio nocendi debetur, analogicis expresserunt vocibus: Galenici verò pro more suo easdem non nisi in matricibus suis, subjectis & vehiculis considerant, ideoque *non quod in iis formale aut virtuale est abstractivè; sed integrum suppositum* phrasceologiâ suâ significant.

176. Ac debent quidem impuritates istæ omnes, quia ab integritate corporis ita recesserunt, ut concoqui & nutrire nos non amplius possint, ex naturæ agro planè averruncari. In hunc enim finem tot ἄνω καὶ κάτω purgantia, tot Diaphoretica, Diuretica, Errhina, masticatoria, quæ camarinam illam oportunis locis educerent, ab artificibus inventa sunt. Quæ verò deleteriam sibi asciverunt facultatem, communi cum cæteris venenis lege *Bezoardicis præterea* expugnandæ sunt medicinis.

177. Eodem censu ex Anatomiâ corporis proscribuntur, calculi, qui in diversis ejusdem provinciis concrescere solent, vermes omnis generis, carnes emortuæ vel luxuriantes, ossa carie consumpta, mola, aliaque gravaminum eorundem inutilia pondera, quæ præterquam quòd usum nullum præstare possunt, actionum quoque convenientiū nocumenta sunt & impedimēta. Particulares eorum rationes & curationes trahunt Practici, illi, qui a capite ad calcem singulorum morborum methodum therapeuticam scripserunt. Meum est, summa tantùm genera indicare.

178. Atque ut simili tenore reliqua læsionum genera breviter percurram: Quæcunque qualitatibus primis secundisque præter naturam afficiunt, ea suis contemperanda mutandaque contrariis. Quamvis enim alias noxæ istæ plerumque sequantur causas; est tamen ubi *necessariò quoque respiciendæ*. Huc facit catalogus calefacientium, refrigerantium, attenuantium, incrassantium, resolventium, coagulantium, emollientium, indurantium, abstergentium, aperientium, adstringentium, lubricantium, lævigantium, exasperantium, & quæcunque vitiosam figuram qualitatemque emendare & corrigere possunt. Triumphat hisce meritò Methodus Galenica, eaque iterum in suas classes seu gradus, mansionesque gradutum accuratè dispescit.

179. In quanto peccat tum continens, tum contentum. Ac *Continens* quidem tum continuitate, tum numero. *Continuitate*: ut si partes, quæ non debent coalescant concrescantque, & tum dividendæ; vel hient nimis, aut divisæ sint, sic uniendæ; aut intumescant, sic minuendæ. *Numero*: ut si abundet aliqua pars, quæ demenda: Sed hæc aut rarò accidunt, aut rarissimè curantur. Frequentissima sunt *contentorum* in excessu *vitia*. Suntque tum *vapores*, tum *humores*. Vapores consumendi tum discutientibus, tum evacuantibus. Humores sunt succi tum euchimi, tum naturales excrementitii, qui aliàs secundum naturam corpori cùm insint, solâ copia molestant. Succus euchymus est sanguis cætera laudabilis, sed *præter virium rationem*, vel *vasorum conditionem* luxurians. Dicitur πληθώρα propriè, quam Medicus Ostracismo quodam vel Petalismo ex civitate humanâ proscribere, & *ut æqualitas civium Microcosmi rythmica* conservetur, nunc phlebotomiâ, si nimis excedat; nunc scarificatione vel inedia, si minus abundet, eliminare debet. Naturales excrementitii sunt, qui multiplici illa coctionum varietate ex superfluis alimentorum in corpore colliguntur, detinentur & cumulantur, ut sunt fœces alvi, serum sanguinis, bilis pituita, &c. quæ eccoproticis dictis, minorativis, cholagogis, hydroticis similibusque ex suis receptaculis provocanda sunt.

180. Metu peccat materia, quæ præter naturam & morbificè in partem aliquam fertur. Hic itaque tum mobile, tum motus considerandus. *Mobile* est materia liquida vel vaporosa. *Liquida* est humor tenuis, ut in catharris. *Vaporosa* sunt spiritus ebullientes, ut in paroxysmis febrilibus, hystericis, colicâ passi. Hisce igitur coaguli frenum injiciendum, omnesque volatilitatis alæ præcidendæ sunt. *Motus*; quia præter naturam, ilicò compescendus inhibendusque præsertim, si ad partem aliquam mobilem, & cum impetu fiat. Illud autem perficitur cum retrahentibus, tum derivantibus, intercipientibus & repellentibus. *Retrahunt quasi contrarium* sive κατ' ἴξιν & ἰσοθυμίαν Hippocraticam *ad loca distantia & ignobiliora statim in principio fluxionis* revellunt. *Intercipiunt* quæ vias meatusque, per quos fertur, angustant & præcludunt. *Derivant* quæ *ad vicina declinantem* materiam distrahunt. *Repellunt*, quæ partem roborant, ut vel propulset, vel non admittat noxam.

xam. Inprimus vero hic distinguenda Critica naturæ expulsio per commoda, & ad commoda loca, ut ad inguina, pone aures, cutem, a symptomatica: Ne ab habitu & ignobilioribus emunctoriis in centrum corporis ad principale quoddam, viscus maligniorem revocemus materiam, & quem salvare debebamus temeritate nostra pessundemus ægrum.

181. Restat ultimum materiæ delictum in situ vel locali existentia. v. g. Si calculus, grumusve sanguinis obstruat os vesicæ vel ureteres; si pellicula quæ suffusionis causa, visionem impediat. Quamvis enim hæc toto genere etiam lædant, ut eradicari propterea debeant: tamen cum ratione localis subsistentiæ quoq; officiant, nec removeri semper radicitus queant, saltim loco hoc moveri vel transponi debent. Atque huc etiam pertinere videntur membrorum dislocationes, quas cùm externa vis intulerit, non nisi eadem restituere potest. Ubi reposita fuerint, reliquum mali natura vel sola si fortis sit, vel artis ope si debilis profligat, & ad integritatem reducit.

182. Et sic materiale seu genericum removentium auxiliorum perstrinxi: superest ut *formale quatenus nimirum virtuti sanativa ad actum manifestandum conferunt*, breviter subjungam. Quia enim absolutè considerata indifferenter sese ad nocendum & juvandum habent, quòd & naturam corporis nostri utplurimum vitient, & vires deprædentur, ὁρμητήρια tantum sunt & carceres, unde methodus medendi proficiscitur, *3. meth. med. 1.* artis verò juvantisque rationem aut nullam aut perexiguam & valdè impropriam obtinent, nisi à viribus subjecti sanabilis, quæ solæ indicant, *sola gratiam & amabilitatem omnibus mediis conciliant*, eandem accepeint & sortiantur.

183. Ac ad sanandum quidem, restituendaque omnia, quæ homini secundum naturam conveniunt, cum præsidia medica comparata esse deceat, illa de genere auferentium subsidiorum ex optimis fuerint, quæ ad naturalem constitutionem, & balsamicæ universalis medicinæ decantatas opes proximè concedunt. Propterea enim & Hippocrates *in l. de alimentis*, & Galenus passim *alimenta medicamentosa*, utpote non minus substantiæ corporum confinia, quàm morbis opposita, tantoperè commendant. Verùm quia perdifficile est, semper ejusmodi auxilia reperire, quæ citra aliquam noxam magnificè prosunt, *Galen. 8. meth. med.* necessitate quadam ad illa sæpè compellimur remedia, quæ dum à vinculis morbosis præpeditam functionem relaxant; parum duntaxat & leviter corpus adfligunt.

184. Eum in finem cum *vires*, tum *quæcunque secundum naturam subjecto sanabili congruunt*, examinanda sunt, ut quantum fieri potest iis faventer indulgeamus, nec minus citò jucundèque, quam tutò ab injuriis calamitosis vindicemus. *Illa* namque communiter auxilii formam medicaminibus auferentibus vel largiuntur & imponunt, si tanquam salutaria recipiant; vel derogant, sin ut turbulenta nimis truculentaque fastidiant. (Aliàs contraindicare vel repugnare, & permittere seu consentire vocant.) *Ista* verò latitudinem juvantis ad certum individuum partemque laborantem, cum non species aut genus, sed Socrates hoc membro morboque ægrotans medico curandus veniat, restringunt & determinant, atque ut medicamentum specificum vel appropriatum evadat, efficiunt.

185. *Virium* ad medicinæ vehementiam ponderandum est robur, non *præsens* tantum, sed & quale post medicationem *futurum*. Nam si majorem virtuti cladem adferas, quam vel emolumenti, vel ut recuperari possit, omninò fugienda fuerit: At si plus commodi quam interrimenti, studiosè prosequenda. Vi[illegible] [illegible] sunt [illegible] robustæ, [illegible] debiles, Sin robustæ, [illegible] antes & val[illegible] æ, quia val[illegible] is resistunt & facilius [illegible] dissipentur [illegible] pa[illegible] ari queu[illegible], validiores quoque medicinas [illegible] esferre possunt. At [illegible]

sumptaq; substantia spirituos[illegible] non sine grandi periculo, quæ mu[illegible] conferom evacuant, administrare [illegible] æger prius ex vita, quam morbus [illegible] Præstat itaque tali casu vires, quarum [illegible] gi debent, *10. meth. med. 9.* ali[illegible] confortare ac refocillare pharmacis, aut [illegible] alterare; quam fortibus funestisque [illegible] præcipitare.

186. Verùm distinguere oportet *dupli*[illegible] *languoris causam.* Vel enim ecipitare id [illegible] *exhausta* defatigatæque vel *quia copia* [illegible] *mole* [illegible] *tale minera morbifica pondere premuntur* [illegible] nus exercere se possunt & explicare vincuntur a[illegible] tur. De illis indicium jam feci esse potius [illegible] vocandas, quàm solutivis dissipandas. [illegible] as tùm abest subitanea copiosaque damnosi[illegible] offendi, ut potius exoneratæ confestim robu[illegible] Itaq; quod de Cæsare Suetonius: *dubium* [illegible] *dis expeditionibus, cautiorne an audacio*[illegible] dicus hic exprimat, & postquam causam lapsus invenerit, animosus & intrepidus eandem [illegible] pungere, durumque nodum duro ἐπιχείρημα [illegible] n[illegible] dubitet. Remotis namq; impedimentis sponte su[illegible] rescent, quod in Lethargo, apoplexiis, catharris [illegible] tivis, febribus malignis, &c. frequenter [illegible] tere. Hic enim cum facultas ferè suppr[illegible] sit, sæpè tamen post inania leviorum irritament[illegible] terriculamenta ad potentis clysmatis aut [illegible] emetici (cujus solum nomen quidam i[illegible] pr[illegible] rent) stimulos, [illegible] visa est exsu[illegible] gere.

187. Ad vires autem vel augendas vel m[illegible] saltim cognoscendas, quia plurimum fa[illegible] n[illegible] xus, ætas, regio, aëris, cœlique status* [illegible] *tempora*, istorum quoque vota colligenda [illegible] t. dein si coindicent & amicè conspirent in id [illegible] m a[illegible] audacter illud exequendum; sin vero cor[illegible] dissentiant, prout dignitate numerove prævale[illegible] tandum castigandumque venit. v. g. Hom[illegible] manum virili ætate sexuque, aëre cœloque [illegible] re verno liberalius evacuare licet, qua[illegible] vel fœminam, puerum, senemvé, vel cui d[illegible] vidiore sub Sole, soloque in alieno versantem. quia ille minus à purgatione læditur, & quod [illegible] sit, facilius injurias quasvis tolerat & exuperat contra, quia plerumque minus constant vi[illegible] tiis exsolvantur & flaccescant. Atque hinc [illegible] um famosa illa & præclarissimorum i[illegible] n[illegible] mentationibus nobilitata trahit quæstio: [illegible] infra 14. ætatis annum phlebotomia ex usu [illegible] vehementibus ex sanguine morbis corripi [illegible] Etsi verò quorundam sanguinolentiam, qui [illegible] gritudinis magnitudinem secta vena [illegible] uer[illegible] non probem, nihil tamen prohibet, quin ha[illegible] in[illegible] versia cum Augenio contra Massariam faciam [illegible] seipsum *cum in Tomis epistolarum medicinalium, tum in l. de sanguinis missione* explicat.

188. Porrò cùm eorum, quæ secundum natu[illegible] minibus accidunt, plura sint, quàm ut huc [illegible] sint, sufficiet modò præcipua cum de in[illegible] tate nativaque constitutione, tum d[illegible] affecti indicatione commemorare: ac tand[illegible] gitinum inventorum juvaminum usum [illegible] necessaria vid[illegible] buntur [illegible] subjic[illegible]

189. *Individualis proprietas*, q[illegible] m C[illegible] [illegible] docente Critice P[illegible] Antes[illegible] no Dn. [illegible] mo [illegible] oc[illegible] n[illegible] rationem[illegible] is & [illegible] a [illegible] lo[illegible] [illegible], ob quam a[illegible] alia [illegible] om[illegible] m[illegible] exhorreat & abominantur. [illegible] difficulimè [illegible] oquunt D[illegible]

alii cœpas, alii caseum ferunt. Alios mentha solâ fragrantia fatigat, alios poma solo adspectu. Nonnullis solo cathartici odore alvus turbatur. Quibusdam minima Rhabarbari, Mannæve dosis animam penè effundit, quos valenissima scammoneata, antimoniataq; vix commovere poterant. Ac variè cum ludat in rebus natura volubilis, subinde monemur, ne temeritate magis, quàm accurato consilio ad medicandum festinemus, *semperq; potiorem* cum Scipione *servati civis, quam cæsi hostis gloriam* reputemus.

190. Cæterùm quia individualium, quæ corruptioni subjecta & infinita sunt, nulla datur scientia. *Arist. 1. post. t. 21. 1. Phys. t. 10* tamque abstrusæ proprietatum sunt rationes, ut vix mente comprehendi possint, debemus non quidem cum Avenroe despondere animum; sed ut *omnes qualitatum accidentiumq; tabulas ad minimum usque colligas, evidentesq; similitudines & dissimilitudines ad amussim a primo ortu comportes componere. Hippocr. sect. 3. l. 6. de morb. popular. §. 16.* Hac enim artificiosa conjectura, si non intima subjecti nostri penetralia perdiscere, sufficientem tamen & aliqualem illius nobis comparare cognitionem poterimus.

191. A teneris igitur unguiculis, si ex longa conversatione, *quod optat Galenus 2. meth. med. 7.* non nôrit laborantis naturam, examen omnium auspicetur medicus, & perquirat de *educatione, consortio, parentibus, victu & sex rerum non naturalium usu, de studiis, pharmacia & chirurgia quibusq; tum corripi morbis, tum curari remediis assueverit, quomodo tulerit, quaque ratione evaserit.* In singulis quicquid peculiare occurret, memoriæ tradat. Advertat ad *inclinationem tum naturalem, tum voluntariam*, quæ *imaginationem* secum trahit. Inprimis autem *consuetudinem* notet, & num *habitualis*, an *superficialis, recens an vetusta, nativa an acquisita vel coacta sit*, observet: In naturam enim cùm multùm frequentata abierit, non facilè corrigenda vel continuanda, *quod Hippocratis oracula. l. 1. §. 2. 17. 13. 14. 15. 16. 18. l. 2. §. 38. 50. l. 3. §. 1. 2. & seqq. l. 6. §. 47. Galeniq; commentaria docent*, fuerit. Ita fiet, ut si non semper prosit, juverque nunquam tamen noceat, aut levissimè saltim delinquat.

192. Restat *partis*, quæ ex morbo laborat, consideratio. Ejus indicationem tanti fecit Galenus, ut primam omnium (ratione operis) statueret, *3. meth. med. 9.* dignamq; cui sex integros libros de locis affectis conscribere, quòd sine illius doctrina facile quis Medicinam non sex mensibus, sed totidem diebus addiscere posset, *13. meth. med. c. 20.* Desiderat autem hæc auxilium appropriatum, id est, quod à proprietate substantiæ membrum illud, quod in querela est, respiciat. Huc pertinent *vehicula*, quæ ad locum adfectum vim medicamentosam devehunt, ut Cardiaca ad cor, Nephritica ad renes, Hysterica ad uterum, Arthritica ad articulos, &c. quibus in omni particulari curatione, ne aliud quàm quod ægrotat sanare velle videamur, necessariò indigemus.

193. Ex his verò cùm alia intesta molestaque sint partibus, alia grata & familiaria: illa quidem vel negligere, vel limitare, veluti in uteri (cujus semper maximi facienda est ratio) passionibus odorata, capitis affectibus gummata, lacticinia quæque caput replent, &c; Ista verò adfectare suaserim. Cùm eadem de causa & Hermetici sua specifica, quæ astralem corporum virtutem cùm roborare, tum excitare fovereque solent, & Galenici passim in morbis cerebri gallinarum assatarumque avium cerebella, epilepticis crania masculina masculis, fœminina fœminis, pulmones vulpis erinaceique pulmoniacis, interiorem ventriculi gallinarum mergorumque tunicam stomachicis, hepata vitulina, lupina hepaticis, intestina excrementaque lupina, canina suillave colicis doloribus, usta hominibus ossa pro ossibus, quæq; à totius substantiæ similitudine juvare possunt, tantoperè commendent.

194. Idque cum in omnibus partibus, tum in nobilioribus præcipuè visceribus locum habere velim. Horum enim officium, cùm latè sese per corpus fundat & ad vitæ munia extendat, inprimis blando naturæque consentaneo remedio firmari debent: ne resolutis tibi iis ac robore, intereant. Hinc perpetua lege ab iis medicinis, quæ vel confertim evacuant, vel *plurimum relaxant* & aperiunt abstinere, *7. meth. med. 13.* contra suavi adstringentium, ut aloes, rosarum, &c. miscellâ tonum membri totius gubernacula tenentis servare & roborare præcipiunt. Istud enim in stomachi, v. g. vel epatis inflammati cura negligentes, ad unum ægros omnes occidere, atque ad interitum adigere: prout Methodicorum *ἀτεχνίᾳ in 8. de compos. medic. secund. loca*, & Theoginis Philosophi Cynici perperàm ab Attalo curati sinistro fato, *13. meth. med. 14.* testatur Galenus, & unanimi consensu subscribunt Pragmatici.

195. Sed & *temperies nativa* & cæterarum qualitatum, ut *mollities, raritatis & teneritudines* (in quibus enodandis prolixus satis præter alios Pernumia, l. 2. de arte curand.) non spernenda consilia: Tum verò *partium quoque connexio, situs & ἐυαισθησία* perpendenda fuerit. Illa ne dum laboranti suppetias ferimus intermediam aut vicinam regionem devastemus, id quod in fœminis inprimis, propter uterum, menses & ingravidationem studiosè cavendum est. Iste verò, ut si profundius scaturiat ex intimis viscerum rivis morbus, validiora ad fontem usque mali transmittamus medicamina. Hæc tandem ne acribus & mordacibus eam adfligamus, viresque dissipemus pharmacis. Ea propter oculis, œsophagi quæque acutioris sensus ferè palpum debemus, & Galenus *6. meth. 3.* aliter dicit transigendum esse nervo læso, qui nudus medicamentorum incursui expositus est; aliter in tecto & puncto: Partes autem, quibus obtusior hebescit sensus, quia vehementius remedium sine aliquâ noxâ promptè sustinere possunt, qui iisdem blandimentis curare velit, & fallitur, & præter rationem trepidat, ubi nulla periculi suspicio.

196. Et sic præsidiorum omnium therapeuticorum indolem, naturam & varietatem γενικῶς delineavi, consequens nunc est, ut succinctum de eorundem rectâ administratione ὑπόγραμμα subjiciam. Nam scire quid fieri debeat, magna res non est, Galeno judice *6. meth. med. 2.* sed *quibus rationibus* illud efficiendum sit scire artificiosum est. Sunt enim pleraque rerum gerendarum instrumenta Philosophis ἀμφίβολα, quibus benè maleque quis uti potest, neque aliam authoritatem præterquàm *à fine suo, usu & opere* obtinent, *Zabar. l. de constit. scient. nat. c. 32.* Usum autem legitimum eum tribus circumstantiis, *Quantitatis*, *Temporis & Loci*, *ex 5. in 6. Epid. 51.* suprà definiverim, in iis ut porrò occuper, non operæ modò precium; sed necessarium est requisitum.

197. Quantitas, *quod Hippocrates de alimentis innuit, & præclarissimè Sennertus noster monet*, bifariam consideratur; vel impropriè, ratione operis, pro definito præsidii adhibendi termino, ut parumne an multum evacuandum, resolvendum vel alterandum sit, diciturque aliâs. Quid agendum specificum: vel propriè ratione ponderis, pro copiâ, mole, dosi & efficaciâ remedii, ut qua dosi, quo valore medicinæ ad terminum illum præfixum pervenire queant.

198. *Terminum auxilii* ponit quantitas & magnitudo causæ, *Galenus l. parv. art. c. 89. 3. meth. med. 3. ejusd. 15.* Causæ verò seu morbi quantitatem ostendit ejusdem à statu naturali recessus. Igitur ad amussim præcognoscenda, quæcunque secundum naturam insunt, tum ex gradu peccati æstimanda mensura juvantis, ut ἰσόῤῥοπον sit, & exactè magnitudini lædentis respondeat, *Celsus l. 2. cap. 21.* id est, quantum exorbitat,

tantundem exigat è corpore, e. c. Si bilis ad libræ copiam abundet, remedium damus, quod evacuet ad libræ quantitatem. Si tribus gradibus à symmetria in calorem abiit, tot etiam contemperabimus. Et sic porrò in omni causarum genere. Quod Romanis in usu fuisse commemorant Annales, nullam etiam dubiâ fortunâ pacis vel amicitiæ spem hostibus facere, nisi prius ex Italiæ finibus discessissent: Idem hic medicus, non prius pugnæ suæ faciat finem, quàm morbus injuriarum. Ita recidivæ declinabit insidias, cui solemne plus tædii adferre primario morbo. Cautio tamen adsit, *ne quid nimis*. Quod tutius semper fit in dubiâ proportione aliquantulum infrà æqualitatem subsistere, quàm audendo limites debitos transilire. Hoc consilio Practici leviora utplurimum præmittunt fortioribus, & Galenus cavet in 9. Meth. ne in synocha putri laborantibus tantum sanguinis emittamus, quantum morbus requirit; sed aliquid etiam ipsis viribus relinquamus.

199. *Desin & ἀντίφραξις medicamenti* insinuat causæ resistentia seu contumacia. Quædam enim fixas egerunt in corpore radices, astralesque impressiones admiserunt validas & difficulter mobiles; atque istæ suæ fortis medicinis astralibus & potentibus averruncadæ. Aliæ verò fluctuantem penè mineram, tincturasque superficiales ac facilè resolubiles obtinent; & hæ leviori cedunt remedio. Hic igitur contra formicas & mures belligeranti sufficere poterunt Snlponis & Pygmæi vires: At illic cum Leone vel apro Ætolico decertaturus Hectoris hasta, & Herculis opus robore. Galenus id discriminis probè nôrat. Ideo namque *l. 1. de compos. medic. sec. loca*, Alopecias inveteratas & difficulter curabiles cum fortibus curare; incipientes verò & parvas cum imbecillibus properat, & *ibid. l. 2.* dolorem ex frigiditate contractum, qui recens sit, solo rutæ oleo calente syncipiti adfuso perfectè sanari posse; in inveterato autem euphorbio oleum exacuendum, & pharmacis pipere constantibus utendum esse contendit.

200. Geminis autem totum hoc efficere quimus rationibus, *vel confertim*, simul ac semel quantumcunque in culpâ est auferendo: *vel lente* & partitis vicibus. Prior quidem semita ad compendii & bonitatis habet, ut unico quasi ictu morbosam causam elidat. Verùm cùm sine certâ Naturæ jacturâ & dispendio tam magnus utrimque conflictus, tanta humorum agitatio, tanta turbulentia accidere nequeat, illa quidem temerè nobis, qui naturæ trophæum erigere studemus, *ex Hippocratis instituto, 1. §. 3. 2. §. 5. & 6. §. 27.* calcanda non est. Consulenda prius natura ægri. Hæc enim conflictatur, vel cum peracuto morbo, qui statum extremos habet labores, vel cum leviori, vel cum intermedio.

201. Si *mitius sit malum*, quod levem mutationem vires citrà dispendium benè ferant, κατὰ πολὺ καὶ ἐξαπίνης submovere licet. Pariter *in extremis* & periculosis morbis præstat periclitari, & extremum adferre remedium, *1. §. 6. 10. meth. med. 10.* quam blandimentis fovere & sustentare ægritudines: quia cùm celeriter historiam suam finiant, brevi quoque internecionem sunt allaturæ, nisi universim & confertim æqualique manu ejiciantur: ut contingit in his, qui prosapiam suam ducunt à symptomaticâ translatione, à venenatâ aurâ, si turgens materia feratur orgasmo quodam per corpus, in ardentissimis febribus, maximis inflammationibus, vehementissimis doloribus, &c. in quibus ad lipothymiam usque sanguinem mittit Galenus *in l. 1. aph. com. 22. & alibi.* At si morbi sint *mediocres aut Chronici*, sensim, lentè, & multo ocio melius depelluntur, quàm violentiâ: quod nec vires dissipentur, nec ex largiore μεταβολῇ metus sit naturæ. Propterea Hydropicis serum ἀθρόως, & una vice subtrahere, Empyicis sectis pus universum simul exhaurire rarò caret periculo. Sed tamen hic observandum, ne nimis lente remediorum vires affectui præternaturali sint ludibrio, nedum ingentem flammam exiguâ aquæ portiuncula restinguere satagimus, eandem excitemus, *prout faciebat Erasistratus adulator apud Galenum l. 5. meth. med. 15.*

202. Sic habuimus Quantum, nunc Quando, quo tempore administranda sint auxilia investigemus. Duo verò sub se complectitur tempus, εὐκαιρίαν & ὀξύ. Εὐκαιρίαν Hippocr. *in Epist.* animam curationis vocavit. Galenus tanti fecit, ut medicum definire non dubitarit esse occasionis inventorem *6. Epidem. com. 5. text. 1.* Pindari calculo; καιρὸς παντὸς ἔχει κορυφάν: τὸ γὰρ ἀκαίρως πάντα λυπηρόν, imò θανάσιμον. Tempore medicina valet, data tempore prosunt, & data non apto tempore vina nocent. Dicitur autem εὐκαιρία opportunitas illa temporis adhibendæ medicinæ, quam Hippocrates momentaneam & præcipitem, Galenus difficilimam, præceptisque incomprehensibilem statuit, *l. 1. ad Glaucon*, adeò, ut non vulgares solùm, sed & præstantes & exercitati medici in illâ sæpissimè delinquant. Communiter petitur *ex præsentiâ noxii, & absentia eorum quæ impedire possunt, vel prohibere.* Quare quotiescunque affectus præter naturam ita dispositus est, ut facilè, cum εὐφορίᾳ & bono removeri queat, adaucter medicandum: At si vel vires repugnent, vel viæ obsitæ sint, vel malum rebelle, ut extingui tunc commodè non possit, suspendenda curatio.

203. Huic fini ad unguem notandus cùm *natura*, tum *morbi impetus*, & præter hæc *universalia morbi cœlig, tempora & varietates*. *Natura motus*, nisi calamitosus sit, semper promovendus. Siquidem illi soli militare debeant omnia præsidia: Atque ex hoc fundamento Spagyrici in paroxysmis febrium sua Emetica vel Diaphoretica ἐυφόρως propinant, quòd tum ferè adminiculantem & præeuntem habeant naturam, quæ modò in ventriculum cum nauseâ eructat, modò ad poros cutis febrilem propellit mineram. *Morbi impetus* attenditur ratione urgentiæ & turgentiæ, ubi tardare malum, & vel eadem die, 1. §. 24. 2. §. 29. 4. §. 10. fons ærumnarum exhauriendus. Hoc enim respectu Galenus etiam mediâ noctè sanguinem subtraxit. Ex morbi temporibus, quia περὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ τέλη πάντα ἀσθενέστερα. *l. 2. §. 30.* fortiores quoque medicinas exhibere licet. At in statu quia omnia ἰσχυρότερα satius est quiescere, quam ab officio suo revocare & distrahere naturæ robur. Convenit igitur hic gratis illecebris, buæ ad πέψασμὸν faciunt studere: Illic verò materias morbificas excludere. Ac circa initia quidem, si ὑγρὰ sint corpora & minera sequax, ut imminutâ illius copiâ, reliquum facilius concoquatur, Quod ex Hippocr. *l. c. & c. 2. de diæta acutorum. l. 2. de fractura ossium, c. 27. 4. de acutis 64.* & Galen. *5. in 6. Epid. 9. aliisve ad Hipp. commentariis* probant Trincavell. Paternus, Vallesi. Argenter. & noviter Andr. Chioccus *l. 2. quæst. 5.* sub finem verò & in declinatione, quando concocta est materia, 1. §. 22. & non integrè judicata præcidendus est recidivæ somes. Ratione *cœlica constitutionis* tum *astrorum* συζυγίας, *ortus, occasusque tum magna temporum mutationes* in Chronicis præsertim languoribus considerandæ, *l. 2. de natura homin. l. 6.* & in quibus succi vel augentur vel minuuntur, secundum partem, aut secundum naturam, *l. 1. de natura hom. 1. 38. 41. & seqq.* quibuscunque judicari solent, vel perimere, vel desinere, vel in aliam speciem, aliumque statum transire, *de aëre, aq. & loc. c. 6.* attendendum, ut convenienter naturæ vestigiis insistere, morbosque exercitus commodius & facilius profligare possimus.

204. Εὐτάξία seu ordo in pluritate agendorum tantum regnat. Nam si unicum solitarium sit delictum, simpliciter expiari debet simplici remedio: ut si æstu incanduit corpus, frigidis rebus ad temperiem pristinam revocabitur: Si sanguis tantum luxuriet, ejus copia detrahitur. At plura conspirent in nostrum

inte-

interitum, perquirendum *cui primum*, *cui deinde & impostrerum* nos opponere debeamus. Itaque causæ illæ seu noxæ morbosæ sunt vel disjunctæ, vel connexæ. *Disjuncta*, quæ nihil inter se consentiunt, diversasque radices & partes, quarum nec functio, nec usus communis obtinent. Ut si nebula visionem in oculo prohibeat, & calculus simul in ore vesicæ urinam remoretur. Hîc igitur distincta requiruntur remedia, possuntque vel simul ambo, vel seorsim alterutrum tractari: nec refert cui primò medearis, cui pôst. Siquidem ex unius medela nihil vel commodi vel incommodi ad reliquum redundet.

205. Connexæ *complicatæq;* noxæ vel omninò consentiunt, cùm unius curatio alteri sanando conducit, aut saltem nihil obstat: vel planè dissentiunt, cùm quod uni remedio, alteri est venenum aut obstaculum: vel partim consentiunt, partim dissentiunt, & sic unius cura alterius medelæ vel moram, vel opem adfert. *Si consentiant*, vel simul vel seorsim, ab utrovis incipiendo tractare licet. E.g. sin albugine & suffusione teneatur oculus, nihil refert an haoc vel illam primò tollas: Sin ex frigida intemperie & simplici obstructione laboret epar, & intemperiem adimere licet intactâ angustiâ, & angustiam relicta intemperie, vel eodem medicamine, ut absinthio, fœniculo, &c. simul utramque removere. Quod si planè *dissentiant*, & ad contraria medicum trahant præsidia morbi complicati, tum nec huic prorsus, nec illi; sed utrique mediocritate quadam succurrendum, ne uno sublato superstitem exacerbemus, & sic pessundemus ægrum. Hoc consilio increscente phlegmone repellentia cum digerentibus permiscentur: in ventriculi frigida, & jecoris calida dyscrasiâ temperata mixtim vel alternatim exhibentur, &c. At verò si *partim congruant, partim repugnent*, ab illo exordiendum cujus medicatio alteri si non prodest, tamen nec officiat, ut in Ophtalmia cum nebula, siquidem hæc acribus detergenda sit, nec perferre possit inflammatio, primùm phlegmone compescenda fuerit, tum auferenda nebula. Eadem est ratio ulceris cavi cum inflammatione conjuncti, ubi quidem nec carne impleri, nec ad cicatricem perduci potest ulcus, nisi prius ad pristinam temperiem partem revocaveris, tum carne impleveris, & sic demùm ad cicatricem perducas.

206. Atque hunc quidem ordinem dictitat varietas complicationis: in universum verò seu morbi sint disjuncti seu conjuncti, aut quocunque tandem nomine veniant, habenda præ omnibus cum *urgentia*, tum *causa seu concomitantia* ratio, *10. meth. med. 1.* Nam quæ maximè urgent ἐξ ἀνάγκης, *Gal. in §. 19. l. 5. 3. meth. med. 9.* priorùm curanda, tum unde reliqua mala dependent, sine quibus scilicet aut non possunt curari, aut non subsistere.

207. Urgere dicuntur, quæ cætera nocumenta suâ vel magnitudine, & cacoethia, vel lædendi vehementia & celeritate exuperant, ægrumque non sine gravioris noxæ vel necis formidine fatigant & prosternunt. Hic periculum in mora. Itaque suspensâ reliquorum medela hujus furor ἀθανατιστικῶς compescendus, tum reconciliatis viribus capita seditiosi hujus tumultus rescindenda. *Extraordinariam* vocat hanc methodum Fernelius, quòd ordinem causarum non sequatur: Tanti me herclè usus, ut plurimùm gloriæ existimationisque Medico sæpissimè pariat. Morti enim quam pernicies isthæc & acies sive symptomatis, sive causæ accelerat, qui compedes injicit, ille ægrum jam liberâsse creditur. Jmò sæpè accidit, ut quieti restituta natura, quod residuum est oneris ipsa excutiat.

208. Fingamus aliqnem crebriore & inordinato immaturorum & acidorum vinorum (qualia sunt Austriaca pleraque & Alsatica, quibus colica passio Endemia) potu, multùm Tartari in cellulis intestinorum coacervâsse, ejusque stypticitate acidâ exaltatâ intestinis totique nervoso generi adversissimâ, difficultatem quandam secedendi contraxisse: Adfluat tum bilis proportionata, & fermentet cremorem dictum Tartari, incredibilis statim propter nativum sulphuris flagrantis & aciditatis ponticæ dissidium in gyris & serpentinis illis flexuosis orietur tumultus, qualem sæpè inter spiritus acutos dum confundunt, etiam cum periculo magni alioquin vasis, exuscitare solent Chymici. Hinc deploranda & miserabilis adeò ventri carnificina sequetur, ut animus etiam deficiat ægros, nisi factâ spiritibus hostilibus viâ ex angustiis intestinorum ad articulos, musculos vel cutem prorumpant, inque convulsivos motus, paresin, anthracem, scabiem vel icterum degenerent. Ad talem nunc effervescentiam & agoniam si vocetur Medicus, quid ille? Num ab ovo, ab incunabilis therapiam longâ serie deducet? Num imbellibus Eccoproticis prius inimicorum potentiam, incerta viarum explorabit, inanemque remollientium, resolventium, discutientium turbam fortissimæ purgantium cohorti præmittet? Sic quidem ignem fodiet, camarinam movebit; Verùm nihil promovebit. Citiùs lineam suam absolvet malum, quàm ille prolixam tædiosæ medicationis historiam. Quid igitur? quam primum ebullitionem laudatissimis Spagyricorum Laudanis, qualia sunt ex Mineralibus *Manna Solis paregorica, vitrioli sulphur anodynum, spiritus vel dulcedo Nitri, Saturni, &c.* extinguet, litem componet, tormina sedabit; tum demùm ordine suo cætera convenienter administrabit. Hâc enim ratione non tantùm epilepsiam, articulorumque impotentiam præcavebit; sed naturam etiam compositis fluctibus animabit, proprio ut Marte ab impuritatibus illis morbosis se vindicet & liberet, aut saltim commodiùs ut artis ope relevari queat, efficiet. Parile stratagema in præcipiti materiæ noxiæ ad nobile viscus defluvio vel orgasmo, uterinis passionibus, Epilepticis paroxysmis, & id genus aliis, de quibus Fernelius *Therapeut. l. 1. c. 6.* militat.

209. Causæ seu *concomitantia in viâ curationis & generationis* rationem habent, tum *Impedimenta* omnia, sine quorum remotione cura nulla procedit, tum *Fomenta*, unde concatenatim cæteræ læsiones omnes in fieri dependent & producuntur. *Obstacula* vel sensus communis indicio prius removenda, quòd aliâs aut nihil fiat, aut parum rectè: ita ut catharsis ritè procedat, decet tum humores fluxiles esse, tum meatus, per quos ducendi patentes, 2. §. 9. 11, m. m. 4. Ut materiam tenuem in pulmones manantem tussi possis rejicere, prius incrassanda. Ut calculum ex vesicâ pellere possis, ille prius resolvendus, viæ & lubricandæ. Ut diaphoreticis, diureticis & calidioribus essentiis Chymicis tutò penetres corpus, primas vias defæcatas esse decet, ne sordes secum transvehant. Atque ex hoc fundamento universalia semper præmittere particularibus vel Localibus jubet Galenus *11. Meth. 10. & 4. meth. med. 4.* Thessalum, tanquam qui curationis ordinem invertat, dum antequam totum expurgârit parti adfectæ medicinas adhibet, graviter reprehendit.

210. *Fomentum seu causa fovens* ratione γενέσεως dicitur, ad quam cætera mala vel partium vasorumque opportunitate, vel operis officiique necessitate consequuntur, ut si cerebrum compatiatur utero, uterus lieni, lien ventriculo, ventriculus epati: si ex præcordiis elevati vapores molestent cerebrum, istud inquinamenta sua iterum deponat in artus, pulmones, ventriculum, &c. Hic igitur ἀρχέκακον σῶμα prius tollendum, fons obstruendus; tum quo ordine, quo nexu reliquæ causæ concurrunt. Benè Galenus *4. meth. 4. artis parv. c. 88. com. in 2. §. 25.* In omnibus omninò morbis, in quibus effectrix causa adhuc manet, ab hac auspicanda curatio est: cui adstipulantur Hermetici, quando non fructus morborum præcidendos; sed semina & radices averruncandas eliminandasque esse clamitant.

Ideò resolvendus morbus in suas causas proximas & remotas, procedendo postea ad remotiores & remotissimas, quodque in hac analysi ultimo loco inventum fuerit, id omnium primum in curatione peragendum, ab eoque medicatio omnis exordienda, *11. meth. 10. 7. meth. 12.* ne vulgato nimis Agyrtarum *ἀναλφαβήτων* errore secundarium vel sympatheticum morbum relicto primario exasperemus veriùs, quàm curemus.

211. Restat, Ubi agendum, seu *Locus*, *cui* videlicet adhibenda remedia, & *per Quem* ducendus morbus. Huic bono decet ex Anatome quarumcunque *partium & vasorum figuras, positus, ductus, coalitus, exortus, propagines, implantationes & consensiones exploratissimas* habere: ut dextrè, debitâ formâ & congruis locis remedium laboranti parti insinuemus, nec tamen injuriâ quadam vicinas vel intermedias afficiamus. Ac per contactum quidem quodlibet cùm agat, medicamen vel proximè partem adfectam contingere debet, vel illi regioni corporis applicari, quæ cum loco adfecto cõmunicat, ut inde vis medica ad metam usque prorogari possit. Ita pectus & asperam arteriam Bechicis, aures Otenchitis, nares Errhinis, intestina crassiora Enematibus, uterum Metrenchitis, vesicam per syringas eluimus, & pro Hepate dextris, pro Liene sinistris Epithemata vel Cataplasmata præcordiis applicamus.

212. Canales seu vias, per quas trahenda minera morbifica eleganter Hippocrates, *sect. 1. aphorismo 21.* complexus est: Ἃ δεῖ ἄγειν, ὅκου ἂν μάλιστα ῥέπῃ, ταύτῃ ἄγειν, διὰ τῶν συμφερόντων χωρίων. Quo quidam oraculo geminam *τέκμαρσιν* nobis ponit, ut observemus, 1. Naturæ *ῥοπὴν* 2. vasa conferentia. Per Naturæ verò *ῥοπὴν* oportet intelligere non tantum motionem Naturæ criticam; sed etiam inclinationem & propensionem humorum, ut illæ medicum dirigant, & quasi manu ducant.

213. *Motio Critica* prout facultatis robore, non temporum certis periodis definitur, naturæ corporis sanabilis opus est. Itaque hic expultricis impetus attendendus, & nisi sit calamitosus promovendus. Natura enim dux optima, quò præit, medicum è vestigio sequi decet. Ideò si mur[illegible] vel tormina in ventre purgare, si cibi fastidium, nausea, ructus vertigo, dolores supra septum transversum fatigent, per vomitum evacuare præcipit Hippocr. *l. 4. aph. 17. 18. & 20.* At sin expultrix ocietur, tum quò vergit, repit & inclinat materia peccans, ducenda est, quod volebat Paracelsus, cùm ambo eiunctoria, morbi & medicamenti conjungenda esse doceret, *c. 1. tractat. de naturalis syphilidis cura in Chirurg M.* Ita bilem; quia levis, & sursum ferri solet per superna, melancholicum sanguinem per hæmorrhoides proliciimus. Ita pestis terrenæ vel aqueæ venenum Mercuriale, quia ad inguina & alas solet transmitti, eodem etiam convenienter trahemus. In Gonorrhæa fœtida, quia virulenta materia per obscœna secernitur, *ἐκλέγως* eandem viam sequetur medicina. Quin erat in Belgio, qui decocto ligni cujusdam Diuretici omnem malignitatem Veneream per pudenda, queis ferè primitùs contrahitur, revocare, sicque omnem pudendagram curare solebat.

214. Locorũ seu *viarũ*, per quas educendæ peccantes materiæ, *conferentia* quatuor characteribus innotescit. 1. Ut sint compendiosissimæ, rectoque si fieri potest tramite, nec non *κατ' ἴξιν* Physicam locis adfectis inserantur. Ideò si minera mali in venis majoribus vel epatis gibbo delitescat, per urinas evacuanda, sed in cavâ parte vel primâ regione corporis si stabuletur, modò per vomitum, modò per anum excernenda venit: quemadmodum gibba pars cum vesicâ, ista verò cum ventriculo & intestinis communicet. 2. Ut sint ignobiliores. Ideò Hippoc. *s.* 6. §. 17. Ophtalmiâ laborans, si alvi profluvio corripiatur, bonum, & *s.* 6. §. 25. Erysipelas externum intrò si revertatur malum esse dicit. 3. Ut evacuatio per meatum fiat naturalem excipiendis & excernendis fœculentiis illis dicatum; ut sunt intestina, vasa urinaria, palatum, nares, uterus, pori cutis, &c. 4. Ut viæ expeditæ planæque sint, & morbo nullo laborent, aut ad illos proclives sint. Tunc enim adflicto non est addenda vel accersenda adflictio. Propterea in Phthisi vel Asthmate ab apophlegmatismis abstinemus: in oculorum passionibus à Ptarmicis: in Dysenteria, à catharticis validioribus. *Emetica hic tutiora, phlebotomia, diuretica vel diaphoretica, prout ex hoc vel illo fonte perniciosi sanguinis rivi ducuntur.* Verùm has leges quandoque frangit necessitas. Igitur ut alias, sic hoc loco urgentiæ vel majoris emolumenti ratio prævalere debet.

215. Atque ita penicillo Philosophico ideam universæ Therapeutices adumbravi, fundamenta necessaria *ἐν τῷ λόγῳ καὶ λόγῳ* posui, quæque viâ cum universali, tum particulari pro sanatione Medico peragenda Naturæ ductu indicavi, atque ut consensus Hermeticorum cum Priscis constaret & Hippocraticis *τὰ καινὰ κοινῶς, τὰ δὲ κοινὰ καινῶς* reddidi. In quibus si vel liberior, vel quandoque obscurior fui, de industriâ commune cum aliis feci. Prolixitati veniam apud æquum Censorem facilè cùm amplitudo, tum dignitas materiæ subjectæ conciliabit. Ut enim multa dixerim, plurima tamen aliis vel aliâs dicenda supersunt. Inanes plerasque Italorum controversias, de genere indicationis, an syllogismus, enthymema vel conceptus simplex sit, de conditione revulsionis, &c. quòd Logicum potius acumen, quàm Medicam exerceant prudentiam studiosè præterii, ita tamen ut verbulo, quid mihi animi sit, semper intenderim. Quæ si non cuivis ad salivam faciunt, quid mirum? Nec omnia, nec omnes mihi ipsi placent, quinam ego omnibus? Neque certè istud cupio; sed uni DEO & probis ab arte & bonâ famâ viris me meaque probari. Horum calculo sin hæc proba, est quòd Hymnum DEO, supremo Doctori Ductorique meo, grata mente canam: sin aliter, ecce paratissimus sum, quod ætatem & professionem meam decet, meliora docentem sequi.

Q. D. E. N.

Προσθῆκαι πάρεργοι.

1. Ab acroasi Peripatetica & Academiâ Platonicâ non tam ὕλῃ, quam παιδείᾳ καὶ λογογραφίᾳ in plerisque discrepant Hermetici. Quorsum igitur convitia mutua?

2. Epilepsiam non ineptè Terræmotui ex Arist. 2. Meteor. 8. comparare licet. Ejus causa sunt spiritus pontici & maligniores in ultimo ventriculi cerebello & canali effervescentes, ejusdemq́; membranulam tenuissimam vellicantes & lancinantes.

3. Paralysis plerumque fit à pituitâ vel acida nervos obstupefaciente, vel dulci eosdem relaxante. Inde petenda quædam ratio, cur nunc motus tantùm, nunc sensus cum motu pereat.

4. Rectè vulgatus versiculus post pisces jubet comedere nuces.

5. Carnes suilla magis pro palato, quam tenera su[illegible] valetudine.

6. In Gammaris & Cancris plus est medicina, quam cibi.

7. Usum Stibii in Colicis planè rs formidat Cr[illegible] commendat præter Paracels. tr. 2. de contr. c. 3. [illegible]rianus, VVecker. & P. Palmarius.

8. Remediorum nulla penuria, sed nostra plerorumque turpis ignorantia. Ubicunq; medicus, ibi & medicina.

9. Quin datur medicamen calculum resolvens tam in vesicâ, quàm renibus.

10. Et ut maxima pars eruditorum negârit, natura tamen non denegavit vera & genuina mortalibus Philtra.

tra. Ratio id docet, Analogismus & Experientia. Distinguendum vero hic inter ipsum adfectum seu amorem, & effectum seu amplexum Venereum. Ille naturâ, hic voluntate regitur.

11. Opium quia summè diaphoreticum, & Aphrodisiasticon, & Maniacum, & inflammabile, & amarissimum, quâ ratione dices frigidum lethaliter?

12. Aqua Martis extincti propter vitriolum aperitiva, male igitur adstringentium vocatur turbam. De lacte Chalybeato, ubi consumptâ serosâ caseosa colligitur substantia, quod obrueet cuivis concessero.

13. Mirum! ex quovis Metallo Narcoticum, purgans, diaphoreticum & balsamicum fieri posse. An à principiorum hoc est diversitate?

14. Antimonium purgans evadit tum a salibus, tum à nobilioribus menstruis. Idem est experiri in Mercurio vita.

15. Gummi Chattajemu picrocholis inimicum, & ventriculo vix propinare tuto licet, nisi prius cum spir. vitr. corrigatur.

16. Ex salibus resuscitari possunt viva plantarum imagines; quid igitur ea ex Spagyricis quidam adeò extenuant?

17. An Moyses ut reliquis Ægyptiorum disciplinis, sic Chymia instructus erat? Ejus argumentum, quod aureum vitulum reddiderit πότιμον.

Τῷ Θεῷ μόνῳ δόξα

X.

INAUGURALIS DE

PESTIS NATURA ET CURA, DISPUTATIO:

ESAIÆ LESCHII GURA-SILESII.

THESIS I.

CUm infinita penè fœcundissimaque sit ægritudinum, quibus ob labem primævam adfligimur mortales, propago, ut singulis recensendis nulla lingua sufficiens esse possit, vereque Divinus Senex ὅλον ἄνθρωπον ἐκ γενεῆς νοῦσον esse dixerit in Epist. ad Damagetum: ad duo tamen summa genera, ceu census & capita, morbosam omnem familiam studiosa reduxit Antiquitas. Alios enim σποράδας seu sparsos: alios πανδήμους seu communes & populares, fecerunt.

2. Σποράδες σποραδικαὶ νόσοι vel διαφοραὶ dicuntur, qui non universim multos ex eadem causa: sed forma specieque cùm differant, sparsim hunc vel illum adoriuntur. Quod videre est in vertigine, Nephritide, Aqua subter cutem, Anorexia & similibus, quæ eodem tempore, ex diversis causis & primordiis diversæ conditionis, sexus, ætatis hominibus accidunt.

3. Πάνδημοι, πάγκοινοι, ἢ κοινοὶ, sive populares & communes vocantur, qui ejusdem speciei cùm sint, communiter populum, hoc est, universim eadem ex causa, eodem tempore multos invadunt. Atque hi rursus dividuntur in ἐνδήμους & ἐπιδήμους. Fernelius adjicit παιδημίους, ceu distinctam speciem à prioribus, quòd illi seris, isti victus communis vitia sequantur; quam ob rationem plurimos repenti asseclas, inter quos eminent Philippus Ingrassias, & Petrus Forestus. Verùm quia externam tantùm antecedentium causarum faciem differentia hæc exprimit: non ἰδίας, non subjecti, non læsionis, necessitatem nullam video, ob quam à prisca Hippocratis & Galeni doctrina recedendum sit.

4. Ἐνδήμιοι, aliàs vernaculi, patrii, sunt qui familiariter ejusdem regionis vel civitatis incolas, quadam perpetuitatis lege, unde etiam perpetuos appellant, prehendunt. Talis est Colica paresis Austriacis & Marcomannis, Bronchocele Ca[illegible]is, Scorbutus Belgis & Saxonibus ad ora maris Balthici, Phthisis Lusitanis, Plica Ruthenis, &c. Quamvis enim aliis locis etiam cogniti sint, & illorum intuitu sporadici vocari possint: tamen iis populis, quibus familiarissimi sunt, ob easdem aëris vel alimentorum tincturas & prædestinationes, rectissime vernaculi & Endemii censentur.

5. Ἐπιδήμιοι morbi sunt, qui in ejusdem sortis plures ab eadem causa, non tamen vernacula aut perpetua, grassantur. Hi sunt vel λοιμώδεις, vel μὴ λοιμώδεις. μὴ λοιμώδεις non maligni, quos mites vocat Galenus, rari sunt: aliquando tamen accidunt ob aëris præcipuè excessum, ut ophthalmiæ, coryzæ, febres quædam momentaneæ, diarrheæ, &c. Ex quibus commemorabilis inprimis est catarrhus & tussis illa, quæ Anno 1580. in Ungaria & Austria primùm cùm incepisset, mox per Thuringiam, Bohemiam, Hollandiam tam latè se disseminavit, ut sex hebdomarum spacio, universam penè Europam pervaserit, tanta indulgentia, ut ne millesimus quidem Wiero teste, atque is non nisi alias ob injurias, vitæ discederet.

Λοιμώδεις pestilentes maligni crebriùs & asperiùs sæviunt in mortalium corpora: Suntque vel exquisitè maligni, quos Lethales, vel remissius, quos Salutares vocant: Non quòd illi semper in mortis, isti salutis termino desinant; sed quod pro varietate malignitatis ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ut plurimùm. In salutarium numero sunt morbilli & variolæ infantum epidemiæ, febres ardentes vel petechiales, Dysenteriæ, & mirabilis illa paraplegia, cujus faciem Senex noster Cous l. 1. Epid. in Thaso delineavit. Spasmus item & convulsivi motus, qui Anno 1596. & sequentibus Cattos & westphalos præ aliis nationibus miserè adflixerunt, Colica Æginetæ & similes.

7. Qui lethales esse solent, vel simpliciter pestilentes dicuntur, vel cum additione. Cum additione, pestilentes dicuntur, vel propter complicationem adfectus, vel propter consequentiam symptomatis, quod communiterè vita tollit ægros. In horum censu sunt Sudor Britannicus, quem majorum nostrorum ætas post annum 1486. cum dolore & lachrymis vidit, Anginæ, pleuritides, peripneumoniæ, quas anno 1344. 1517. 1564. maximam hominum stragem edidisse ex Hieron. Fracastorio, Andr. Gallo, Wiero, Foresto, Schenckius & Reusnerus annotârunt.

8. Simpliciter & κατ' ἐξοχὴν pestilens est, quem vulgari nomine, populari sensu *Pestem* nominamus: malum certè quo non crudelius ullum, postquam sibi vires acquisierit eundo, adeò, ut immanissimis Diris alios cum devovere volunt homines, pestilentiam imprecentur: quippe quæ internecina vi amplissimos agros suis colonis, cultissimas urbes suis civibus, populosissimas regiones suis incolis perditè spoliet & exhauriat: quod præter horribiles quas Galen. l. de Theriac. ad Pison. Procopius l. 2. de bello Persic: Jacobus à Partibus, Heurnius referunt humani generis clades, satis superque superiorum ætatum tyrannis & funera, quæ nulli non in oculis, in memoria hærent, convincunt. Propterea alii Furiam infernalem propter cruciatus: alii

alii flagellum divinum, quod promerita peccata poenam sit, vocant: alii à pascendo, quod omnia depascat, omnia devoret, devastet & consumat, ingeniosè derivant.

9. Atque hæc cum calamitosa sint & deploranda, tum verò nihil miserabilius, quàm quod à tam longinqui temporis memoria nullus adhuc tanto nodo vel cuneus, vel gladius Alexandreus, nulla universalis antidotus, nulla certa medela, ad quam tutò se recipere, cui per omnia fidere humana queat imbecillitas, vel aperta vel comperta sit. Originem verò tralut isthæc inopia ab ipsius pestilentis naturæ ignorantia. Nam quia causam, ideò quoque rationalem curam nescimus. Siquidem fieri non possit, ut qui in cognoscendo morbo deficit, ad medicandum sufficiat medicus,

10. Id quod de perfectâ scientiâ, quæ proximarum causarum evidentiâ, mentem ἀμβλώπω ... reddit, subaudiendum est. Nam probabilitatem, qua nostri plerumque pascuntur animi si quæris, etiam hic fortè invenias. Nec enim tam infelicia Præceptorum nostrorum ingenia fuisse credibile est, ut cùm plurimum operæ & studii in exploranda pestis natura posuerint, ne hilum reperire potuerint. Age, legamus horum vestigia, & quid valeant humeri, quid ferre recusent, sub tam difficili pondere probemus. Satiùs erit aliquousque discendo in obscuris progredi, quàm in manifestis, quæ vèò omnibus cognita, semper hæsisse. Quando quidem πολὺ κρεῖττον μικρὸν προέχειν ἐν τοῖς μεγάλοις, ἢ πολὺ διαφέρειν ἐν τοῖς μικροῖς, & ex Columellæ sententia: Rei non magna quantulacunque possessio non minima sit gloria, cujusque quod necessariò desideramus μικρὸν μέρος καλὸν ἐστιν.

11. Medicum igitur de peste, quam Græci λοιμὸν, alii Epidemiam perniciosam vocant, πρωτόγονον publicis academiæ hujus celeberrimæ judiciis commissuri, non ἀμαθῶς videbimur fecisse, si, quantum viribus nostris licet, ejus Naturam primùm σαφῶς produxerimus: tum per signa cognitæ curam, qualis ex innumeris scriptorum & medicamentorum farragine optima deprehensa fuerit, subjecerimus. Quod dum conamur, à benevolo Lectore, ad exemplum Aristotelis Ethici petimus, ne firmiores expectet vel requirat à nobis apodixes aut ἀκρίβειαν, quàm qualem subjectæ materiæ cùm obscuritas, tùm varietas tenuitati mentium nostrarum, ad Solis lumen instar Nycticoracis caligantium, permittit.

12. Naturam definitio, quam Philosophus τῆς οὐσίας γνωρισμὸν appellat, clarè satis docet, dummodò non ad τυχοῦσαν tantùm, sed etiam ἀκριβῆ καὶ τελείαν διάνοιαν, quæ sola terminorum positione à Demonstratione differat, comparata sit: Verùm, ut exiis quæ dicta sunt patet, talem hîc magis optare quàm sperare licet. Agamus igitur quod possumus, ac ejusmodi inveniamus ὁρισμὸν, qui si non exquisitæ scientiæ alicujus, tamen cognitionis sit incipium. Id quod fiet, cùm proximum genus & differentiam ex subjecto & causa efficiente utcunque determinaverimus.

13. Quantum ad genus. In eo conveniunt omnes, quòd Pestis accidens sit præter naturam corpus nostrum afficiens, ejusque functiones gravissimè lædens. Cæterùm an causa sit propriè ... an morbos, sive mediatè, an immediatè primùm, an per aliud nos lædat, non omnes idem sapiunt.

14. Qui ad causarum censum referunt, hoc fundamento nituntur. Quòd non tantùm viventis corporis partes, sed & aer & fomites, qui extra corporis sunt constitutionem, peste contaminari vulgariter dicantur: cùm tamen morbus non nisi respectu corporis viventis, tanquam ad æquam subjecti, a Galeno & cæteris Medicis definiatur.

15. Verùm isti pestilitatem & ... vel μίασμα, quæ modò in aere volitant, modò peculiari fulcro subsistunt, cum ipsa peste ... habitu videlicet ac dispositione, quæ ... illa quandoque media a nobis ...

b... confundunt. Nam qua... ... stiens esse dicitur, id non form... quasi aer peste laboret vel ægrotet. Sed ... causaliter, quòd seminaria morbosa sinu ... tur, quæ contactu demum pestem in ... possunt.

16. Consideremus igitur pestem pr... sitio seu constitutio corporis præter... concepta, seu θύραθεν accepta sit. Hæc ... ris, vel Dissimilaris, vel Communis. Ad ... vel communium, seu solutæ unitatis con... sem, qui revocare voluerit, sanè null... sciam, compertus est, nec qui possi... ricetur. Nam dolores, anthraces, bubones, ... cere vellet, hunc ego symptomata cum mo... cum re i essentia, τὸ σύμπτωμα cum primario παθήματι confundere, ... m. ... ris morbus pestis sit, consectarium ...

17. Sunt autem similares morbi, quod ... simè primus docuit Sennertus, duum genera ... temperiei seu qualitatum manifestarum, ... elementorum commixtione, prosiliunt: ... stantiæ, seu occultarum proprietatum, ... δύναμεις ἀρρήτους, Galenus ... metici chemonios, astrales & ... ntuales, ... lium principiorum conditionem & ... ppellitant. Videndum igitur, unde prosapiam ... ducat pestis.

18. Ac intemperiei quidem morbi cum in... iterum differentias abeant, qui præterquam ad ... δυσκρασίαν pestem reducere voluerint, ... tias. Illorum verò plurimos. ... maximè ... maticorum pars pestem aut nihil aliud quàm ... febris gradum esse, aut ... plicatam indubitanter ass... rit, ut videre est apud Augenium, Antonium Portum Firmanum, ... lexandrium, Palmarium, Alexandr. Ben... que qui pestem cum pestilente ... febre ... dunt, & pro eodem agnoscunt.

19. ... geminis argumentorum ... pugnant ... mum authoritatis, dein ... onis. Pro au... citant Hippocr. ex l. de ... tibus, ubi do... communes esse, quas pestes vocat, alias ... diætæ labe proficiscuntur. Ex quo ut ... esse febrem communem evincat, mirificè præter... torquet Augenius.

20. Rationis quoque duplicia proferu... ta: I. Quòd nullus detur morbus acu... continua, ex Galeni mente l. ... pidem. ... respirat, cap. 9. de victus ratione c. 2. ... pestis à profunda quadam & excellenti p... Balsamus vitæ destruitur, & calor igneus ... corpus dispergitur, emergat; secundum ... sententiam & Præceptorem in 1. de Di... in 6. E... id. t. 29. 3. in 3. Epid. t. 12. & 23; ... cessaria volunt deducere consequentia, pe... θυσκρασίαν cordis esse calidam.

21. Verùm istæ machinæ ... transitè dimoveant. Tantum ... bris natura, ut & hæc sine illa, & illa ... possit. Quod facile nobis erit ... bus, quibus illi contrà nos con... mò namque Hipp. ... ùm cum, partim sine ... rorem potiùs quàm perie... divini Senis sensum κατὰ πόδα ... Galenus in hujus loci & al... us, ... gesi, item l. 9. simpl. ca... de ... pest... enim ... abit cum meraco.

22. Deinde ... huic aff... storiarum veritas ... quæ co...

quasdam tanta violentia homines adortas esse, ut protinus ipsos è medio sustulerint antequam febrili paroxysmo quidquam concederetur temporis. Annotavit id Jacobus de Partibus in pestilentia, quæ sua ætate instar Basilici infernalis dimidiam hominum partem demessuit, & Valesciola in alia, quæ Galliam Narbonensem adflixit, ubi repentè instar syderatorum, qui peste correpti fuerunt, conciderunt, cum alioquin illis neque pulsus, neque urina, neque alia de ullo testarentur calore. Ac talem pestem fuisse reor sub Romulo, in qua, ut Plutarchus loquitur, homines statim sine morbis, id est, febrili languore moriebantur.

23. Eandem professionem vis veritatis extorsit Alexandr. Benedicto c. 2. Mercuriali c. 18. Capivac. l. 6. c. 56. Foresto l. 6. obs. 10. aliisque, ut palàm testarentur, homines interdum prius veneno inter domesticas & forenses actiones, vel publica negotia in templis, in via sine ullo caloris sensu signoque fuisse jugulatos, quam locus putrefactioni & accensioni partium solidarum, humorosarum, spiritualiumque per naturam dari potuerit.

24. Docet id symptomatum quoque vehementia, contagii lædendique ratio; quæ si a simplici intemperie germinare possent, qui non causones aliivè caloris excessus tam subito nos feriunt & prosternunt, qui non adeò se diffundunt ad plures nationes? Aut quid obstat quod frigidis contemperari nequeat pharmacis, quod frigidissima quandoque bruma non remiserit? Cur æque illos, quibus interna æstuant præcordia, quàm quibus in venis alget sanguis, invadit. Quæ singula me herclè tanti sunt, ut evidentissimè quod intendimus ostendant, ab altiori principio, quam febrilis calor est, prosapiam suam pestilentes ducere morbos. Quod antequam καλῶς καὶ ἀκριβῶς quoque demonstrem, paucis satisfaciendum prius est argumentis, quæ pro contrariæ sententiæ firmamento prolata sunt.

25. Authoritatem Hipp. quod concernit, magni illam facimus: sed pravè ad suum dogma stabiliendum, eam extorquent. Hippocrates dicto loco, omnes febres communes vel epidemias esse λοιμώδεις. Non contra, omnem pestem esse febrem epidemiam. Est enim pestis ratio generalior, quàm epidemiæ febris: ut nulla hic sit ἀντιστροφῆς mutua, nulla ἀντιστροφή: quod cùm modò Galeni authoritate, exemplorumque fide confirmaverimus, non est quod pluribus nunc urgeamus. Præsertim cum ipsum Augenium prioris quoque enunciationis necessitatem, an omnis febris communis pestilens sit, in dubium revocare videamus, l. 6. de febr. c. 1.

26. Jam rationes & ipsæ nutant. Primam quidem falsitatis experientia convincit. Nónne cholera, syncope, venena pota peracuti sunt morbi? Protinus enim ac invaserunt externos pariunt labores. Et tamen febrim nullam secum trahunt sociam. Sic Tetanus & Apoplexia tam acuti morbi sunt, ut ille quatuor diebus, 5. §. 6. hæc septem, 6. §. 5. perimere soleat, tantum tamen abest ut febribus im[pl]ic[en]tur, ut potiùs ab iisdem supervenientibus solvantur 4. §. 57. Quin conceptis verbis idem nobiscum Galenus docet 5. aph. com. 30. & 2. aph. 19. quem videas. Quid verò quòd & ipsi pro se eundem Præceptore[m] ... o? Rx. Galenum his in locis agere non de omnibus acutis morbis in genere: sed de iis tantum, qui cum febribus oriuntur, quas tum de[m]um inseparabiles nec sfario[...] continuas, non inter[m]ittentes esse c[o]nt[endi]t.

27. Quod d[e]in[d]e de putredine adferunt, id valdè pu[tidum] est tametsi do[cto]rum clari[t]ate & f[...] plu[rium] nitatur. De [...] cro qui[a] c[o]mmodior posthac [...] dabitur occasio, nunc q[uid]em illius [e]lencho su[pers]edemus. S[uff]icit mo[do] demonstr[ass]e, pestem nec de [...] natura [e]sse, nec f[eb]ri [...] co[n]junctam. [...] instituto, cùm nec [...] ore solo, quod jam probavimus, nec frig[...] al[...] q[ua]litate mani[...] f[...] v[...] con[...]ta [...] hu[m]orali [v]el n[...]da, quod omnes [f]atentur, pestis definiri possit, ἰξ ... καὶ τῆς sequitur, esse totius substantiæ, quem Hippocr. divinum, Hermetici astralem, quod astrum internum & superiores potentias petat; alii occultum, quod planè abditis jaculis vitæ insidias struat; duriusculè Fernelius Formæ morbum, quod formale partis impugnet, denominant.

28. Quam sententiam præterquàm quòd astralis, cæcaque lædendi pernicitas & vehementia inopina virium vitæque νίκησις, celerrima μιάσματος ad quosvis optimè valentes transfusio confirmat, evidentissimè quoque causarum omnium tam προηγουμένων, quàm efficientium, juvantium item medicamentorum rationes demonstrant, quæ cùm à tota substantia agant & occultis vel astralibus proprietatibus, in eundem censum & pestis ut veniat, necessarium est.

29. Probabitur id paulò pòst pluribus; nunc quia morborum astraliũ maxima latitudo, ad specialiores eam restringamus conditiones. Sunt igitur ex morbis divinis alii Lethales, alii vitales; alii acuti, alii diuturni: alii populares, alii sporadici: alii contagiosi, alii non contagiosi. Quas differentias hic præ aliis oportet considerare, quod genus pestilentiæ latissimum ad certam quadantenus determinent speciem. Ac lethalem quidem, cumque peracutum & contagiosum adfectum, pestem esse, adeò palam facit funerum frequentia, necisque celeritas, pernix insultus, ægrotantium ilias, ut nullus tam rerum humanarum imperitus sit, qui negare possit, de illo magnos quosdam authores dubitasse videmus.

30. Sagacissimus namque rerum medicarum scrutator Sennertus, cui quicquid hic est opellæ, acceptum sine pudore ferimus, cum Eustachio Rhudio, hactenus pestem morbum popularem vel Epidemium dici posse concedit, quatenus à causa contagiosa, quæ pluribus communicatur, ortum suum habet: Cæterùm ad morbi pestilentis naturam istud non attinere, sed accidens quoddam esse extraneum: quod vel causam communem, vel [effec]tum pestis, contagium scilicet, sequatur. Enim[ver]ò posse aliquem peste laborare in quadam civitate, tametsi nullum habeat mali socium. Verùm pace tanti viri, actus primus cum secundo confunditur. Quemadmodum enim lethalis dicitur hic morbus, non quod omnes, quos invasit, jugulet, sed quod semper vitam oppetat & extinguere possit. Ita quoque contagiosus & Epidemius dici potest: non quod actu semper per contagem in alium pluresve se diffundat & multiplicet, sed quod se diffundere & multiplicare possit. Quandoquidem istud de necessitate pestis sit & naturæ, ad illud verò plures circumstantiæ & patientis dispositio, quæ multifariam agentis actionem ferè ligat, requirantur.

31. Nec diffiteri potest ipsemet Sennertus, quando sufficere ait, ut morbus [ad] plures inficien[dos], atque in populum passim se diffundendi potestatem habeat, etiamsi nondum actu Epidemius vel popularis sit. Nimirum potestatibus non effectis definiuntur habitus. Ex quo cùm constet de generica pestis ratione, nunc ad subjectum & causam efficientem progredi nos convenit.

32. Quantum ad subjectum, non facilè quidem ullam in tota hominis compage reperias particulam, quæ non pestilentis luis experiatur impetus [...] truculentiam: veruntamen nullam æquè ac [...] te[rr]ontem adfligi cognoscemus, si animum, ad functiones ejus proprias, quæ omnium primò & maximè labascunt, convertamus. Nimirum illud primò læditur, cujus v[...] fa[...]nt, a[...] o[m]nes vitiantur; quin Gal[...]orum judicio, [...] perpetua necessitate principibus suis attell[...]tur. In peste igitur, quia nunquam non vitales actiones, quæ cordi tribuuntur, c[or]ruptant, nunquam non vita in angu[sti]is, & præsentaneo periculo: imo [...] alstaculte pestilens [...] tur virus, ut cor partem primum adfecta[m] & [...] ἐνεργητικήν statuamus, oportet. Hoc [...] d f[...]cet [...], reliqua quoque membra in luctum sese ve[rtunt], ac pulchritudinem exuunt.

33. De causa efficiente proxima intricatior est ratio, & major authorum dissensio: quæ tamen ad summa duo redigi possunt capita. Alii enim terribilem & insolitam morbi faciem ad perniciem attendentes, de peculiari quoque & potentiore causa, quæ totâ substantiâ cordi inimica sit, occultoque modo pugnet, cogitarunt: Alii ne parum scire viderentur ex ignorantiæ asylo ad putredinem confugerunt.

34. Sed isti cùm viderent plurima putrescere, quibus tamen nihil pestilentiæ inesset, varios & inexplicabiles putredinis labyrinthos, quibus se occultarent, commenti sunt. Fracastorius enim non nisi sordidam ac profundam putredinem agnoscit: Augenius excellentem & magnam, quæque proximè ad corruptionem tendat. Anton. Portus plura conjungens, largam, profundam, sordidam, conclusam, ad minima elaboratam, & in lentore constitutam: Alexander Massaria peculiarem terminum & gradum putredinis, quem nemo fortitan satis explicare possit, effinxerunt.

35. Sed quomodocunque putredinem describant atq; definiant, pestis naturam & causam per eam non satis explicant, nec veritati satisfaciunt. Primò namque putredo per solas qualitates manifestas lædit, calore nimirum extraneo corpus incendente, separante humidum à sicco, & tandem mutante id, quod putrescit, in fimum & terram, ex Arist. 4. Mete. potestque à putredine non nisi qui in primarum ac manifestarum qualitatum discordantia consistit, morbus excitari. Atqui pestem esse longè alius generis & conditionis, satis patet.

36. Secundò nulla putredo tam subitò generari, tamque subitò hominem jugulare potest, ut quidem pestis solet, quin nec adeò diu tam excellens & magna, tam sordida, profunda, & ad rei corruptionem tendens (qualem describunt) in corpore nostro latere, ut nulla de se indicia præbeat.

37. Præterea plurimæ febres putridæ reperiuntur, in quibus tanta est putredo, ut quocunque ea nomine appelletur, longè major sit, quàm sæpe in peste animadvertitur, quæ nihilominos pestilentes non sunt. Et contra multi, quibus nullum vel in habitu, vel in humoribus vitium, peste afficiuntur. alii vero in quibus magna humorum putrescentium colluvies hospitatur, vel in tertiana, quartana, ulceribus vel aliis, etiam fœdis morbis laborant, nullam ex peste molestiam sentiunt, tametsi frequentiùs etiam cum peste infectis conversentur, quàm alii qui optimo corporis habitu gaudent.

38. Adhæc si pestis dependeret à sola putredine, scopus & præservationis & curationis ad solam putredinem esset dirigendus: At verò in peste si hoc feceris, aut nihil proficies, aut parum, nec nisi per accidens. Nobilioribus igitur opus est medicinis, sublimioribus antidotis, quæque latente ἀντιπραξίᾳ, quam nullus hucusque nominare potuit, venenum pestilens demoliantur; de quibus pleni sunt omnium medicorum libri.

39. Quamvis verò plerumque Bezordica illa, desiccandi aperiendique facultate participent; ut propterea Minadous ad putredinem pestilentem tollendam ea sufficienter dotata esse scribat; nondum tamen effugit nostra retia. Nam si manifestis illis qualitatibus agunt, ut quidem vult, alexiteria, cur cum plurima sint, quæ longè valdiùs exsiccant & reserant, non illa quoque in catalogum medicamentorum, quæ pesti resistunt, ascribuntur: cur non alexipharmaca in reliquis etiam putridis febribus exhibentur? Nimirum aliud quiddam est, & divinius in hisce antidotis, quàm quod [illegible]lementorum indolem imitatur, cujus beneficio pestilentiam abigere creduntur.

40. Ulterius, si tanta tamque excellens, tam sordida [illegible] profunda est putredo, quæ [illegible]orpus in peste ad interitum tanta rapit [illegible]elocitate, quom[illegible]o tam subitò corrigi, & unico quandoq[illegible] su[illegible]ore aufer[illegible] potes[illegible]? c[illegible] constet in aliis febribus, in quibus non tantus putredinis gr[illegible]-

dus ex istorum autorum opinione, [illegible] emendari non posse,

41. Tandem, cùm nulla putredo ce[illegible] beat analogiam ad certam duntaxat ani[illegible] qui fit, quòd pestes eam plerumque pensi[illegible] servatum enim est, non semel grassatas fuisse [illegible] pueros & juvenes non lædebant, & solos senes [illegible] bant, Ita & pestes fuère, quæ sub Austrina c[illegible] one planè cessarunt sub Aquilonia vero totas u[illegible] populatæ sunt.

42. Quibus certè persuademur, malum hoc non [illegible] gnitis & evidentibus qualitatibus, caloréve pu[illegible] sed viribus occultioribus totiusque substantiæ malignitate ac venenositate vitam nostram aggredi. Id quod non tantùm præceps internecio, vinumque lapsus, subitus ob aerem haustum vel contactum insultus, febris [illegible] sentia, aliaque id generis symptomata, quæ a mera [illegible] tredine, sive extensiva illa sit, ut in Elephantiasi, [illegible] tensiva, ut in febribus ardentibus, esse nequeunt, [illegible] rissimè docent: Verùm & Aretæus olim & Hippoc[illegible] tes, & post hos Galenus comprobant: quando iste [illegible] in 3. Epid. 75. 3. de loc. adf. 7. 2. in 1. prorhet. 17. & de theriac. ad Pison. cap. 67. talem vim pesti inesse scribit qualis est in medicamentis deleteriis, atque ide[illegible] al[illegible] riis, ut quæ καθ᾽ ὅλην τὴν οὐσίαν agunt 6. in 6. [illegible] de antid. 1. infringendam censet in l. de theriac. ad [illegible] nem & Pamphiliam.

43. Porrò quænam sit veneni istius vel mali[illegible] natura specifica, & quomodo ab aliis venenis differat [illegible] temur nos ignorare. Ideò sub occultæ potentiæ [illegible]umento nos occulimus. Neque difficulter patim[illegible] in ignorantiæ asylum cogi. Siquidem non mini[illegible] pientiæ pars sit, quædam æquo animo ignorare v[illegible] Scal. ex. 307. f. 29. & in omni vita preciosissimum [illegible] intelligere & nescire quod nescias, Cœlius Rhodig. l. [illegible] antiq. c. 7. Præsertim cùm adeò multa lateant animos in natura temperatos, illudant curiosis, ac veluti a ciconia vulpes, quod est in fabulis, ita nos lusce in rebus eludamur, vitreum vas lambentes, pultem non degustando, ut elegantissimè loquitur subtilitatum Magister [illegible] 218. f. 8. exerc. 307. f. 21.

44. Ac fuerunt quidem magni anim[illegible] & doctrinæ viri, qui ut naturam veneni pestilentis oculis [illegible] rent, multum operæ locârunt. Præter alios in h[illegible] nere sudavit Quercetanus noster, qui, cùm pro[illegible] destitueretur nominibus, analogicè Napellinum [illegible] tale & arsenicale illud vocavit propterea quòd [illegible] tia modoque lædendi maximè conveniant. V[illegible] si accuratè quæ de venenosis illis pharmacis com[illegible], cum pestis symptomatibus contuleris, animad[illegible] non tam specie quàm genere deleterio & inte[illegible] ciprocare. Id quod multis posset ostendi d[illegible] nisi res satis esset aperta, & in immensum ide[illegible] nostra cresceret. Itaque lubenter eidem [illegible] largimur congruentiam, ut appositè quoque [illegible] virus per napellinas illas tincturas explicârit: [illegible] cificam identitatem negamus. Atque ut [illegible] que eadem sint, quia tamen nedum patet [illegible] pelli, aconiti, arsenici formalitas, ne pestis [illegible] sentiam satis notificare potest & [illegible]primer[illegible]

45. Sic igitur ex rei principiis, postquam [illegible] in quo pestis cum aliis morbis consentiat in [illegible] pet, quantulam licet, nunc inde texim[illegible] *quòd Pestis sit morbus astralis Epidemi[illegible] culta proprietate vi[illegible] inimica, co[illegible] ehem[illegible]*

46. [illegible] his verò [illegible]um adumbratam qu[illegible] pestis cognitionem haurire liceat: nunc [illegible] commodius instituere possimus, ad reliq[illegible] remotiores [illegible] evenimus: Illæ v[illegible] sunt [illegible] ex[illegible] stitutæ, vel [illegible] nobis [illegible]tæ. Inter externas [illegible] rim[illegible] da venit causa caularũ, summ[illegible] non secundum ordinariam tantum pot[illegible]

turalia media, verum etiam secundum absolutam omnipotentiam sine causarum secundarum concursu, pestilenti calamitate hominum scelera vindicare, & justitiæ suæ jura potest exsequi, ut patet ex Levit. cap. 26. Num. 14. Deuter. 26. 2. Regum 24. Amos 3. Ezech. 5. Actor. 17. & inprimis memorabili historia, quam ex l. 9. c. histor. Ecclesiast. Eusebii tangit Quercet. in Alexicaco cap. 5. Quin ipsi gentiles divinam hic agnoverunt ultionem, ut constat ex Homer. 1. Iliad. Plutarch. in vita Romuli, & aliis pluribus.

47. Cæterùm hæc ad Theologorum spectant pulpita: nos quod physicos decet, in naturales tantùm inquirimus causas. Eæ sunt triplices, Aer, victus, & contactus. In aëre plerumque mali causa: quin nullus peste laborat, à quo non pestilentes ἀποῤῥοίας effluant, illumque contaminent. Inficiatur quidem id Mercurialis, quod si tantillum pestilentis malignitatis contraheret aer, omnia animalia necaret, cùm in momento copiosissimus inspirando attrahatur: Ideoque non nisi in dispositis ad generandum intus in corpore venenum, quateous calorem præternaturalem accendit, facere posse statuit.

48. Verùm sensus pœnam incurrit, novam rationem dum exsculpsit. Abundè namque compertum habemus, plurimos extemplo post haustum venenosum aërem mortuos, ut venenum demum in corpore generari non potuerit. Quin gravissimæ omnium & perniciosissimæ, quæ ab aëris labe sunt, pestes esse creduntur. Nec urget sequela quam nectit: Propterea quod actiones efficientium non sint efficaces, nisi in idoneis subjectis: cùm quodlibet secundùm propriam conditionem, non agentis virtutem recipiat. Deinde non totus aer veneni naturam induit; sed hinc inde tantùm inquinatur: quo fit, ut omnes interimere possit, sed eos tantùm qui præter aerem purum inquinamentum illud absorbent.

49. Suscipit verò aër malignitatem vel ex superioribus, vel sublunaribus. Ex superiorib. sunt sidera, quæ licèt simpliciter bona sint, & ad variarũ rerum conservationem & generationẽ opes suas mirâ benignitate conferant; tamen ex accidenti quoque corruptionem causant, proque diverso congressu, varias quemadmodum in homine, sic aëre & universo, mutationes efficiunt, quod non Hippocr. tantùm in l. de aëre, aquis & locis affirmat, sed cotidiana quoque testatur experientia.

50. Quales autem astrorum sint συζυγίαι quæ ratio & irradiatio, quis influxus, tam facilè est definire, quàm ipsam pestis essentiam. Astrologi maximè ab infelicibus Jovis & Martis, aut Jovis, Martis & Saturni combinationibus, cladem hanc deducunt: Item si contigerit Eclipsis triumphante Marte: Volunt quidam quando Saturni stella motu suo transit igneæ triplicitatis signa, Arietem, Leonem & Sagitarium, utplurimum pestes oriri: sed de his, quod captum nostrum excedant, Astrologos disserere permittimus.

51. Ex inferioribus malignitas in aërem disseminatur ab exhalationibus venenatis è terræ cavernis ac specubus vel jam patentibus, vel ob terræ motum hiatu facto, unde vapores valdè tetri ac fœdi, in locis inprimis metallariis, exspirant, & inficiunt aerem. Ex lignorum & cadaverum sub dio putrescentium copia & similibus aliis, quod historiæ docent, & abundè D. Augustinus l. 7. c. 31. de civit. Dei confirmat illius pestilentiæ documento, quæ ex locustarum mortuarum copia exorta cùm fuisset, in solo regno Masinissæ 80000. hominum peremit: Item ex venenosis peste infectorum exhalationibus, ex sentinis navium, lacubus, stagnisque corruptis. Inprimis ex iis, in quibus linum aut cannabis macerata fuerunt.

52. Contrahit verò aer hanc malignitatem, inprimis si non ventiletur, si annus à ventis in totum sileat, & vapores putridi conclusi quodammodo, non possint discuti, sed majorem malignitatem acquirant.

53. De victu multi negant, inprimis Donat. ab Altomari, & Horat. Augenius, an Epidemiam nostram producere queat, quod communis morbi, communis sit causa. Quasi verò victus etiam communis esse posset: Imò sæpissimè non nisi communia diviti cum paupere conceduntur, ut pocula, sic fercula, in castris præcipuè, annonæ caritate, obsidione diuturna, &c. Si venenis inficiantur putei, vel eadem labe conspurcentur crescentia, ut fruges, fructus horarii, &c. sicque mucorem vel rubiginem contrahant.

54. Exemplum hujus rei tragicum extrema Hierosolymæ nobis exhibet obsidio, cui simile est quod ex Avenzoare citat Gerard. Columba l. 1. c. 4. Ipse Gal. de succ. bonit. & vit. c. 1. ob depravatum victum pestem exortam, & per plurimas Romano Imperio subditas gentes multis deinceps annis cõtinuò sævisse, meminit. Quamvis talem pestem per se solam diu durare non posse remur, quin contagii seminaria ex peste laborantium corporibus assiduè exspirantia, in aërem tandem deriventur.

55. Ultima superest causarum externarum, contagium seu contages, cujus præter quam Mercurialis docet, expressam satis mentionem faciunt majores nostri, ut videre est apud Quercetan. c. 2. l. de peste: quamvis primus Fracastorius eam sibi sumpserit enodandam. Est verò contactus duplex, vel immediatus vel mediatus: Ille non nisi per aerem; hic verò insuper per fomitem accidit, aut corpus intermedium. Qui per aerem fit, iterum duplex est, vel ad distans, quando ex remotioribus locis concepta advehit seminia, quod in peste Attica factum, quam ex Æthiopia Athenas usque cum ventis migrâsse scribit Thucydides & Lucretius: vel ad præsens, quando ex vicinia ob continuum peste laborantis effluvium λοιμικὰ τὰ σπέρματα haurimus.

56. Fomitem suppeditant ea corpora, quæ contagiom promptè recipere, commodè retinere aliisque communicare possunt. Promptè recipiunt corpora rara, laxa, multisque foraminibus ac poris pervia: Minus apta ad recipiendum sunt dura, solida & compacta. Hinc Mercurialis simplices eos nominat, qui tempore pestis monetas tractare verentur: verùm quia rubiginem contrahere possunt, sæpè etiam immundæ sunt & sordidæ, nullum dubium est, quin humentibus peste infectorum manibus si contrectentur, seminaria quoque suscipere possint.

57. Diutiùs conservant corpora quæ nullo insigni qualitatum excessu, quæ vim illorum infringere possint, sunt prædita; quæ immota nec ventorum flatibus multum exposita. Ac possunt quidem ejusmodi semina aliquandiu vestibus suis etiam circumferre homines, quæ alios postea inficiant, ut non sine ratione per certum temporis spacium à consuetudine vulgi laudabiles Respubl. arceant eos, qui ex suspectis locis adfluunt: Verùm ut intus in sinu, in corpore sine sensu, sine noxa diu foveant, fieri nequit. Propterea quòd venenum hoc summè efficax sit, & proinde citò lædat, maturéque iterum à calore nostro tanquam hoste infensissimo oppugnetur.

58. Facilius communicant, si corpora illa incalescant, moveantur & agitentur. Ita sæpissimè observatum est, semina quæ per aliquod annos in funibus, trabibus ociosè delituerant, facta commotione demum ad deplorandas clades proru pisse, inque infinitum sese propagâsse.

59. Atque hæc omnia cùm pro calamitate Epidemica satis sint efficacia, inventi tamen præterea scelesti sunt nebulones, qui diabolicis artibus certa cõcinnare didicerunt pharmaca, quibus eandem labem dispergerent. Exempla nimis sunt obvia apud Livium Del. l. 8 in vita Commodi Imperatoris. Jordan tract. 1. de pest. phœr. c. 18. Augen. tom. 1. l. 1. Epist. 1. & Querc. l. de peste: quorum memoriam nuper refricuerunt in Silesia Francosteinii & Wratislaviæ pollinctores, qui ex rebus quibusdam pulverem conflârunt, & passim disseminârunt

tantæ

tantæ virulentiæ, ut quicunque leviter tantùm attigerunt, protinus vitam cum morte commutarint.

60. Ita habuimus causas efficientes externas: sequuntur internæ. Istæ iterum duplices: vel προκαταρκτικαὶ, vel προηγούμεναι. Προκαταρκτικαὶ sunt animi inprimis adfectus, inter quos palmã tenent tristitia, terror, metus & imaginatio vel attenta de malo cogitatio. Imaginationi sanè quidam tantum tribuerunt, ut eam sine aliqua causa extrinseca in corpore pestilens venenum generare posse docuerint. Quid verò metus, quid terror possit, satis in propatulo est; cùm quo quisque est meticulosior, hoc citiùs pestem contrahere videamus: contra vespillones, lurcones aliosque projectæ audaciæ homines tantò magis inmunes, quantò cordatiores. Nimirum ità profundè & fortiter cordis sinubus venenum attractũ inserunt pathemata, ut ægrè quantumvis maximâ medicus conetur industria, iterum ejici possit, adeoque perrarum sit illos evadere, qui terrore metúve morbum accersiverunt.

61. Sunt tamen & alia quæ faciunt, quò venenum facilius contrahatur. Aër namque dispersa cùm malignitatis foveat semina, qui per ipsam asperam arteriam & spiracula cutis attrahitur, & ad cor defertur, accidit ut qui frequentibus ob æstum internum per vehementes motus, &c. respirare tenentur, patentiores quoque & ampliores poros habent, quales sunt in corporibus mollioribus, & post usum balneorum, citiùs contagium attrahant vel admittant.

62. Προηγουμένη, est dispositio corporis ob quam quis faciliùs Peste corripi queat; debetque certam analogiam cum causa venenosa habere. Verùm cùm pestis nos lateat indoles, fit ut nec analogiam, nec dispositionem ex analogia illa deprehendere vel definire possimus. Neq; hic ad sexum, ætatem aut temperamentum vitæque genus est refugere, cùm nec infimæ sortis, nec lautæ conditionis hominibus sæpenumerò parcat, non validis nec valetudinariis, non juvenibus nec decrepitis, sed æqua tyrannidis lege vivos & mulieres, calido frigidóve temperamento præditos, temperantes & helluones, cacochymicos & evecticos ex humana tollat societate.

63. Quæ utut ita se habeant, aliquam tamen licet exinde comprehendere facilitatem, si inter corpus quod communicat & quod recipit intercedat aliqua similitudo. Ut enim causa illa præter naturam priori adversa, tamq; potens fuit, ut cōmunicans vincere potuerit: ita & alteri quod communicanti simile, adversa est, satisque potens ut illud æquè ac prius inficere valeat. Unde fit, ut interdum solummodò consanguinei à consanguineis infectionem patiantur, atque integræ familiæ deletæ sint. Observatum quoque est, multos quibus cum peste infectis nulla intercesserat sanguinis conjunctio, impunè cum iis conversatos fuisse: qui tamen à consanguineo confecto idem malum facilimâ occasione contrahebant. Ideoque refert Schenckius in observ. suis ex Cardano, quòd aliquando Basileæ solummodò Helvetii peste fuerint tacti, atque eo tempore vix unus atque alter Gallus vel Italus obierit.

64. Ita si pestileris venenum cum aliquo manifestarum qualitatum excessu vel putrilagine, cum occulta cordis vel totius dispositione concurrat; aliqua pravorum humorum sentina, citiùs seminaria illa in similiter temperato vel cacochymico corpore radices agere possunt. Atque hinc est quòd prægnantes quoque facilè corripiuntur, quia pravorum succorum copia turgent, quàm qui sunt optima constitutione.

65. Explicatis hac ratione pestilentiæ causis nunc ad differentias deveniendum esset: sed quod formales hæ sequantur & essentiales proprietates, quæ θαυμαστοὶ magis sunt quàm scibiles, eas reddere possibile non est. Ratione causæ in coelestes & elementales (intellige interna elementorum) has iterum in igneas, aereas, aqueas, & terreas, ad Paracelsi arbitrium distinguere licet. Vulgus ratione subjecti primarii in Ephemeram, Hecticam & putridam dispescit, quam divisionem suis relinquimus authoribus, quòd parum ad rem faciat, atque in hoc potiùs laborabimus ut cognitæ pestis curam proponamus.

66. Cognoscitur verò pestis per peculiaria sua signa. Eaque vel est futura, vel præsens. Futuram pestem præsagiunt causæ antecedentes, ut grandia populi delicta, quæ ad ultionem Æternum sollicitant Numen: vicinæ gentis vel civitatis, qua cum nobis communio, contagia; magna fames: Nam μετὰ λιμὸν λοιμός. Item malignæ siderum conjunctiones, Eclipses, cometæ, uberior chasmatum proventus, parellia, trajectiones inusitatæ & multum foetentes, capræ saltantes sulphureæ, lampades nocturnæ propè terram, ingens cœli rubor per multos dies, ros melleus copiosior, pluviæ inusitatæ, ferri, sanguinis, carnium, lactis, ranarum caudatarum, murium, lumbricorum, lapidum, atque id genus plura. Non quod singula necessariò: sed quod omnia contingenter pestem prænuncient.

67. Huc faciunt anni temporum decursus præter naturam: ut ver calidum & siccum, æstas calida & humida, hyems pluviosa, aëris nimię siccitates vel humiditates, fœtor & nebulæ: Si serpentes, angues, canes, lupi in homines præter morem sæviant; si bubones nocturni capillati clamitent, cavernas deserant, de die appareant, & ad alias regiones divertant; Si aves ex propriis nidis discedãt, & ova dulcesque pullos deserant: Si nimis multiplicentur muscæ, araneæ, locustæ, vermes, mures & reptilia, ut limaces, erucæ, ac insecta reliqua.

68. Conjecturam quoque facit panis, si recens clibano extractus, calidusq; lanceæ impositus, ac sub dio per noctem unam aëri expositus, mane mucidus ac putridus videatur: ovum item nuper editum, aut pomum si per noctem aëri exposita putredinem contrahant: si legumina vermiculentur: sin ædium parietes non in locis subterraneis, sed in supremis, tabulata quoque, muri, lintea-mina & lectisternia præter solitum humescant.

69. Sic aquæ fœtor & caligines subvirescentes, inque summitate pingue quiddam instar telæ araneæ natans non ex optimis sunt præsagiis; item si præter naturam crassiores sint molliores aut calidiores. Si fontes qui antea limpidi fuerant & clari præter evidentiam cœnosi & turbulenti reddantur, pisces moriantur, & ranarum quæ in tergo cineritii, in ventre lutei vel diversi coloris sint, invalescat copia in viis & littoribus: si rubetæ & culices majore numero aquis innatent, cancri contra & aves aquaticæ undas deserant, aut ex his quàm plurimæ moriantur, plerumque pestis aqueæ sunt prodromi.

70. Ex terræ labe sinistri quid portendunt boletorum fungorumque graveolentium copia: sata item, germina, vites, arbores fructiferæ & cerealia si marcescant pereantque fructus injucundi, insipidi, vel mali saporis sint, aut vermium tinearumque injurias plus æquo persentiscant: item si animalia sub terris in cavernis delitescentia, ut mures, talpæ, &c. latebras suas deserant, cæterique greges & armenta pereant.

71. Quibus & alia conjungere licet omina: ut si carnes justo citiùs putrescant; si prægnantes levissima ex occasione frequentissimè abortiant: si exantemata, ecthyces, variolæ atque morbilli non modò infantes, sed & adultiores corripiant, pluresque interimant, aut anthraces & carbunculi frequentiùs erumpant.

72. Tandem si spectra & lemures noctu terreant mortalium animos: Si querulæ nocturnæque voces, horrendi strepitus in aere, instrumentorumque vespillonum sonitus in cœmeteriis audiantur, aliaque id generis terriculamenta frequenter objiciantur. Ac istorum quidem signorum omnium quò plura concurrunt, quoque graviora & vehementiora sunt, eò certius calamitosum aut pestilentem prænunciant annum.

73. Quæ præsentem pestem ostendunt, & ipsa varia sunt. Nihil enim mali est quod pestis secum trahere neque-

nequeat: Verè ut Protheus omnium morborum faciem assumit, omnium pallio se contegit. Videas hunc sitire, illum ardere, alium vomere, alium vigilare, alium stertere, delirare, sudare frigidum, exspirare fœtidum. Inprimis tamen ad antecedentia hîc respiciendum & consequentia. Antecedentia sunt omnes causæ & προφάσεις: Ubi quidem maximam suspicionem præbet epidemia & contagium, si videlicet populariter tum grassetur pestis, aut cum infecto conversatus fuerit æger. Consequentia sunt tum actiones læsæ, tum excreta, tum qualitates mutatæ.

74. Ex actionibus læsis maximè demonstrativa est repentina atque insperata virtutis vitalis dejectio, quam causa præcesserit nulla manifesta, nullæ vigiliæ, nullæ insignis evacuatio, non inedia vel injuriæ externæ. Hanc consensione quadam reliqua deinde sequuntur symptomata, ut sunt frequentes animi defectus, syncopæ, palpitationes cordis, respiratio parva, difficilis, crebra: pulsus parvus, obscurus, languidus, inæqualis, frequens, interdum etiam moderatus.

75. Inter excreta numerandæ vomitiones vehementes, sinceræ vel æruginosæ: alvi profluvia immoderata. Sudores pauci, frigidi & particulares, in præcordiis, fronte & cervice. Urinæ nunc tenues & crudæ: nunc turbatæ & jumentorum urinis similes: aliquando lividæ aut coloris plumbei, frequenter fœtidæ, quandoque oleaginosæ: quin & sanis nonnunquam in maxima virium imbecillitate similes.

76. Ad qualitatem mutatam pertinet facies cadaverosa, Hippocr. vel erysipelatodes: lingua scabra, halitus fœtens, maculæ, exanthemata, bubones & carbunculi. qui quomodo ab aliis differant, ut in lue venerea, &c. optime docet Quercet. ad cujus lectionem te remitto. Ubi notaveris ex commemoratis signis non omnia simul apparere, sed alia aliis, neque ex uno vel altero seorsim, sed pluribus conjunctim: atque omnium maximè ex contagio, nocendi vehementia & necandi celeritate conjecturam esse capiendam.

77. Nunc ad curam progressum facimus, quæ duplex est, prophylactica & therapeutica. Utriusque autem à Divino numine facienda exordia: cujus iram non thure & hostiis, sed precibus & inculpata vita ad misericordiam flectere debemus. Facere volebant hoc Ethnici, quando Podalirius & Machaon in bello Trojano ab Apolline Græcorum exercitui immissam pestem, non arte sed sacrificiis abigendam censebant, quos postea imitati sunt alii magno numero, ut videre est apud Heurnium l. de peste, c. 1. Quantò igitur magis Christianos nos decet esse devotos, ut sub umbra alarum omnipotentis Dei nostri securi confidenter ambulemus contra timorem noctis, & sagittam, quæ volat in die, & pestem quæ vagatur in tenebris, quæque vastat in meridie.

78. Προφυλακτικῆς ratio in duobus consistit: vel enim causam vel subjectum respicit. In causa est tum aer, tum contagium, tum victus. Aerem igitur vel declinare vel immutare nos decet. Declinamus, quando maturè in locum serenum tutumque nos recipimus, nec facilè recedimus. Periculosus enim est è loco salubri in locum infectum transitus, consultiusque ii faciunt, qui domi manentes periclitantur, quàm qui abeunt, & peste nondum sopita, ad certam perniciem redeunt.

79. Quia verò officii vel pietatis ratio non semper permittit: istud inprimis observandum est, ne quis in publicum se facilè conferat, nisi una atque altera hora post Solis exortum, cùm caliginosus aer & vapores probe discussi & absumpti fuerint: Tum infectionis illius malignæ in aëre causæ præcidendæ, si in manibus id nostris fiet. Cavernæ & hiatus terræ in culpa si sint, occludendi. Cadavera insepulta sepelienda, aut alio modo amovenda. Insuper quæ vel fovere vel propagare luem possunt, auferenda: ut fimus & stercora in publico & privatis ædibus cumulata, potissimùm suillum & anserinum: Quandoquidem constet ista in pestilenti constitutione esse maximè noxia. Dandaque opera, ut quantum fieri potest omnia putrida extra civitatem ædesque ejiciantur: quòd contagium facilimè recipiant, & tandem in malignitatem degenerent.

80. Adhæc aeris correctioni studendum est. Si qualitatum excessu peccet, contemperandus contrariis: si conclusus situm quendam contraxerit, eventandus, luculentaque flamma vel ex simplici ligno, vel medicatis & suaveolentibus, ut junipero, lauru, cypero, absinthio, &c. castigandus est: quod & Hipp. Athenis, & Acronem Agrigenti feliciſſimis ausibus fecisse legimus.

81. Huc faciunt poma odorata, manibus detenta grato odore aerem perfundunt, olfactaque non cerebrum tantùm, sed & cor maximè confortant. Eorum cùm plurimæ passim in antidotariis, atque alibi prostent descriptiones, videndum ut illas vel seligamus, vel ipsi componamus, quæ præsenti constitutioni & personæ sunt convenientissima. Ne nimia subtilium aromatum copia viam veneno faciamus, caputque calidius, vel mulieres hystericas lædamus. Præstat pila fraxinea cui spongia aceto scordii, ruthæ, fl. tunicæ, aq. rosac. vel fl. arant. madida, inclusa sit.

82. Nec abs re fuerit suffitum è troch. è camphora, baccis junip. succino: Aceto rof. galegæ, fl. tunicæ, nitroso vel vitriolato super lamina ferri candente asperso, aviculis Cypriis, atque id genus aliis, quæ præterquàm quòd tota substantia malignitatem pestilentem corrigunt, putredinem quoque inhibent.

83. Victus communis si in magna annonæ caritate calamitosus sit, & evitari non possit, emendari tamen debet bezoardicis, quæque malignitati resistunt & corruptioni, ut zedoaria, baccis juniperi, &c. Carnes, pisces, in aceto vel omphacio cum pauco sale macerentur, mox salsedine elotam coquantur, condianturque iis quæ quidem præstò sunt medicinis.

84. Propter contagium vitanda frequentia hominum, conversatio item cum infectis, præcipuè si sint sanguine conjuncti. & salva pietate liceat; claudendæ fenestræ quæ respiciunt domos infectas. Vel sin omninò cum infectis nobis loquendum sit, faciamus hoc ore averso, nec vento secundo sed adverso. Cavenda contagii semina, quæ suis fomitibus vel advehuntur vel conservantur & propagantur. Ideoque à commerciis cum infectis vel de infectione suspectis abstinendum: sæpè immutandæ vel sufficiendæ sunt vestes: ædes à sordibus & telis aranearum liberandæ: removendi canes, feles, & id genus alia.

85. Hac igitur ratione præcavemus externas veneni injurias: restat nunc ut subjectum muniamus, ne facilè impressiones in Astronomiam suam admittit. Est verò subjectum aliud partiale, Cor: aliud integrale, totum corpus. Sanè cordis quæ dispositio fortissimè recalcitret, non nisi ex eventu demum cognoscitur. Ἐν φλέγει juvant, tum alexiteria, quæ intus assumta robur illi simul aspirant: tum foris admota, quæ vitæ arcem ab insultibus deleteriis præmuniunt.

86. Ex internis quæ balsamum vitalem, ne auram malignam facilè complectatur, animant, infinita penè numerantur tum simplicia, tum composita. Ex simplicibus gregem ducunt zedoaria, nuclei juglandis cum ficubus, foliis aliquot ruthæ & butyro recenti; baccæ juniperi in aceto quodam bezoardico maceratæ, allium cum butyro recenti & frusto panis, rad. angelic. imperat. valer. levist. aceto correctæ, & quæ passim extant alia.

87. Compositorum non minor apud authores seges, ut magis de imbellium inani turba quàm penuria antidotorum conqueri possimus. In his eminent elect. de ovo, theriaca Androm. Mithrid. vel Germanica Fuchsii. antidotus luis Quercet. Saxonica Moibani, viperina cum ol. salis, confectiones cordiales, &c. nucum. Aquæ theriacales, camphoratæ. Vinum Creticum cum aliquot

quot sp. ros. & vitrioli guttis, mortul. liberant. flor. sulphuris, Impertor. camphor. muncti ol. cinnam. angel. junip. Extracta verbenæ, tormentil. millefol. scorzoner. cum propriis salibus facta. Pulveres varii bezoardici, ex vipeiis, specieb. cordialib. &c. In quorum dextro usu semper ad circumstantias, ne eadem cachecticis, prægnantibus, phlegmaticis, infantibus, prægnantibus, phlegmaticis, infantibus præscaribantur; sed reliquis etiam coindicantibus satisfiat, attendendum est. Tum variandæ medicinæ, ne eidem jugiter assueta natura, pro ludibrio posthac habeat.

88. Externa vel topica eodem collimare debent, quo interiores antidoti. Huc itaque pertinent aquæ, unguenta & extracta cordialia, quibus facies conspergitur, os eluitur, manus inundantur, Auribus item, temporibus, naribus, arteriis pulsantibus & cordis regioni illinuntur. Huc quoque referunt nonnulli τῶν φυλακτηρίων loco placentulas ex arsenico aliisque venenosis confectas. Paracelsus Xenechda sua, linguam vivo colubro ultima Lunæ quadra extractam, Masilius Ficinus Mercurium testæ nucis avellanæ inclusum commendat, alii alia, quæ utut vi magnetica ad extrahendum è corpore infecto venenum, pollere concedam, quid tamen ad προφύλαξιν faciant, nondum ex observationibus & rationibus, quas accumulant, percipere potui.

89. Ita fuit subjectum partiale: totius habebitur ratio, siquidem omnium ægritudinum præscidenimus fomitem, illudque integræ asseruerimus valetudini. Itaque plethoricum si sit, sanguinem dememus: si cacochymicum, purgabimus iis quæ de bezoardicis quoque participant viribus, & spiritus clarificant, ut sunt pil. pestilent. Rusti, aloe balsamica cum extract. rhab. pil. Bavaricæ Bayri, de hiera cum agar. alephang. triphera Persica, morsuli de citro solutivi, &c. Simili ratione alia succorum tollemus vitia; ubi sanitati restitutum fuerit corpus, in eadem decenti sex rerum non naturalium usu conservare conabimur. De aere qui corrigendus sit, jam diximus.

90. Victus nisi planè pravus sit, temerè non est mutandus; quia nec exquisitæ victus leges strictè servari possunt: nec quatenus cibus, potusque alimenta sunt, pestilenti veneno resistunt: nec pestis causa esse queũt. Quin imò si nullam ex consueto victu gravitatem vel noxam percipiat, sed potiùs integra sanitate & valetudine fruatur, is servandus. Possumus tamen aliquid bezoardicorum addere, itque hac ratione victum medicamentosum, qui simul nutriat, & veneno resistat, efficere.

91. Abstinendum verò à victu, qui facilè corruptionem tendit, quique pestilens venenum fovere, vel communicare, vel augere potest. Itaque si pestis radicem habeat in inferioribus, vitemus tubera, boletos & universum fungorum genus. Suspecta inprimis est brassica præcipuè capitata, quia aërem corruptum faciliùs cavernosis ac sinuosis foliis concipit, ac diutiùs fovet & conclusum retinet. Vitandi item fructus qui ab aëre pluviisque noxiis aliquid inquinamenti susceperunt. Quantitas victus sit moderata: Quia ut inedia & sitis diuturnior vires exhauriunt, corpusque enervant, ita nimis larga repletio vires nimio onere premit.

92. In somno, vigilia, motu & quiete mediocritati studendum: Hæc enim si excesserint, corpus calefaciunt atque rarefaciunt, augetur respirationis necessitas, qua aer inquinatus majori copia in cordis penetralia rapitur, vires præterea dejiciuntur, atque ita causæ disponentis rationem obtinent.

93. Inprimis omnes animi affectus moderandi sunt, abjiciendus timor & intenta de peste cogitatio, animus sit tranquillus, spesque in Deum directa.

94. Alvus quotidiè suum officium faciat, ne aliqua colluvies excrementorum colligatur. Quod si aliquid collectum fuerit, evacuetur per blanda, non per vehementissima, quæ multum commovent & exagitant corpus pharmaca, ut sunt scammoneata & colocynthiaca. Qui prout sunt in sudores matutinos, eos non negligant, nec impediant, vel detineant. Nam si fortè veneni aliqua scintillula concepta fuerit, hac ratione extinguetur.

95. Tantum de præcautione: nunc ad eorum qui peste laborant curationem accedimus: Ubi quidem duplex se offert indicatio, una virium, altera morbi. Vires quia maximoperè concidunt & urgent, valentissima quoque quæ cor reficiunt, indicant præsidia: Morbus quia occultis telis pugnat, occultis quoque, & quæ non ratione, sed sensibus inventa sunt, profligandus remediis. Nullus verò segnitiei, nullus socordiæ locus. Nisi subitò morbum jugulemus, dumq; in procinctu est, frustra est quicquid conaberis ubi vitæ prædia devastavit. Itaq; cum rebus planè conclamatis, aut sine quadam spe non liceat tractare ægros, prognostica vitæ mortisque signa priùs consulenda sunt, an indicationibus nostris satisfacere possimus, an verò à medicãdo desistere nos deceat.

96. Etsi verò alii prognosticorum hac in parte certitudinem funditus tollere conentur, autoritate Galeni 3. Epidem. comm. 3. aph 37. Hipp. 6. aph. 9. Et experientia ducti, cùm sæpè pestis in facie salutem, & in tergo funus gerat: tamen cùm potiùs de difficultate prognosticorum quàm nullitate concludant, quædam huc referemus. Sunt autem duplicia hæc prognostica salutis & mortis, quæ modò omnia, modò pleraque saltem observantur. Quò verò plura sunt, eò certior mortis aut salutis conjectura.

97. Mortis dicuntur ea, quæ Medicum ab agendo revocant, monentque ne desperatis juxta summi dictatoris Hipp. edictum manum admoveat. Hæc verò duplicia sunt communia & propria. Communia sunt illa, quæ in aliis quoque observantur morbis, & hæc vel futuram vel præsentem, & jam instantem mortem arguunt.

98. De futura morte sunt phrenesis, respiratio difficilis & anhelosa, singultus frequens, oris per interiora frigiditas, assidua corporis jactatio, facies cadaverosa, nausea immedicabilis, & odium ciborum omnium, maximè eorum, quibus æger antea summè delectabatur.

99. Excrementa quoque diligenter observanda, & quidem primò sudor frigidus, maximè is, qui fronte instar guttæ & aquæ salientis prorumpit, alvi profluvium nimis liquidum, fœtidum summè atrum aut virescens, urina conturbata, nigricans vel livescens & summe fœtens.

100. Demum prædicta utplurimum confirmant aspectus inconstans & incertus: nervorum subsultus & convulsio insolita: oculorum contorsio frequens: suffusio, balbuties & vox ranca.

101. Instante verò mortis hora, quando corporis harmonia jamjam dissipari, spiritus exhauriri, & calor nativus extingui incipit, pulsus deprehenditur formicans, ungues summè lividi, digiti manuum & pedum frigidi, contracti & dimissi, singultus exasperatio, respiratio plurimum intercepta, labra retracta & quasi inversa. Deinde observari cœperunt nares summè acutæ & frigidæ cum quodam livore: tempora subitò collapsa: cutis aridior, & quasi terrestris, in cujus tamen superficie veluti aliquid roris deprehenditur, aures multum frigidæ, pellucidæ & quasi contractæ; pediculi dum subitò ægrum deserunt: venter turgens cum summo ægri mœrore & creberrimis suspiriis, iisque profundis multum.

102. Hæc & similia mortem, cùm in peste, tum aliis morbis futuram & instantem arguunt: Proprium veró in peste signum mortis, est vel generale, vel speciale.

103. Generale, est virium collapsio subitanea sine ullo externo vel dolore, vel symptomate alio graviori, eò quod veneni vis cor petat. Inter specialia plurima sunt: e quibus hîc potiora si quæ videbuntur, disquisitioni subjiciemus. Hæc autem vel ad symptomata, vel ad tumores referri poterunt.

104. Inter symptomata sunt pulsus languidus & summè inæqualis, vomitio creberrima, Syncope, & tremor

cordis

cordis. In cenlu quoque borum sunt: gravitas capitis aut somnus multus, quamvis ætas nostra aliquot vidit, in quibus multo somno laudabilis virium recuperatio facta. Mens turbata cum balbutie ad tertium, quintum aut septimum diem, mortem notat; hæmorrhgia quoque ex ore, naribus, alvo & vesica per initium, summè lethalis, ut & nigrorum vomitio, aut per alvum dejectio, & excrementorum fœtor.

105. Denique ætas & temporis conditio huc spectat. Testibus enim multis, virgines nubiles à peste infectæ ferè commoriuntur omnes: senes, pueri & mulieres Luna senescente, & puerperæ tempore omni extinguuntur.

106. Tumorum verò consideratio signa quoque dictitat minus fallacia. Primò autem omnis humor si palindromen fecerit, calamitosus, eò quòd materia ad cor recurrat: vel si ferro incisa pars, inflammata livescat & nigrescat, nec non inflammatio omnis circa fauces & præcordia, ita morte funesta est.

107. Deinde lethale, si tumor tardius erumpat: calamitosum quoque, si ex carbunculis apertis spumosum, non saniosum pus effluat: si pustula in us nigra & dura, si minores quinque carbunculi & copiosiores. Ita bubones pauci sunt magis periculosi quàm multi, si subitò evanescant, si virides, rubei, citrini, & duri: si pulli gallinacei, pipiones, & ranæ impositæ non emoriantur: si cordis aut ventriculi regionem occupeot.

108. Ex papulis pessimæ sunt & summè venenosæ virides ceruleæ, & lividæ & nigræ.

109. Salutis signa sunt ea, quæ Medicum ad agendum solicitant. Cùm autem contrariorum eadem ratio, pleniori enumeratione supersedendum existimamus, si paucula hæc adjecta fuerint. Primò autem minùs periclitantur omnes ii, qui antidotum assumptum non evomunt, quibusque vires integræ. Deinde humoralis pestis majores dare creditur inducias, spirituosa contra omnium verò periculosissima, quæ solida occupat, ut & ea, quæ mixta, in qua spiritus, humores, aut etiam ipsa solida infecta.

110. Ex hisce ubi cognoverit Medicus an quicquam moliri liceat, extemplò ad medicinas properet: quas ita comparatas esse decet, primùm ut gratam cordi adspirent auram: deinde ut venenum evacuent. Quæ cor à proprietate confortant, abundè docent authores medici. Maximè verò conveniunt terra sigillata Toccacensis vel Silesiaca, cornu cervi, confectiones fl. & cort. arant: citri. confer. ros. viol. tincturæ calendul. fl. borag. lapid. pretiosor. & coralliorum, ac inter cætera magisterium perlar. liquidum, & aurum potabile verum.

111. Quæ venenum evacuant, quædam à proprietate id faciunt, quædam concitata expultrice. Quæ à proprietate faciunt, sunt vel interna vel externa. Interna sunt alexiteria vel bezoardica dicta, quæ totius substantiæ dissidio venenis repugnant. Suntque vel simplicia, qualia natura exhibuit, vel composita seu præparata, quæ ars elaboravit. Ex simplicibus habentur angelica, carduus benedict. valeriana, dictamnus, scabiosa, morsus diaboli, vincetoxicum, pimpinella, rutha, scordium, zedoaria, gentiana, baccæ juniperi, poma citria, lapis bezoar, unicornu, cornu cervi, bolus arm. terra sigillata.

112. In compositis seu præparatis mirificè ingenia sua ostentarunt potiùs quàm experientiam artifices, nec quisquam est, alteri qui se submittere velit, qui non aliquid invenisse se glorietur. Hinc adeò in immensum antidotum excrevit catalogus. Maximè vero laudabiles sunt præter eas, quas supra in prophylaxi numeravimus, Diascord. Fracastor. antidot. Matthioli & Guidonis de Cauliaco, pulvis rubeus imperatoris vitæ, & viridis Quercetani.

113. Spagyrici ne parùm videantur profecisse, sua quoque proferunt extracta, tincturas, olea, balsama, salia & essentias vegetabilium ac animalium, quæque ex mineralium & metallorum regno, laudabili studio, salubri consilio deprompserunt magisteria: ut sunt fl. sulphuris myrrhati, sp. tartari, nitri, vitrioli, antimonii cinnabrium, sulphur & sal, diaphoreticus liquor Mercurii, bezoardicum minerale simplex, vel cum reliquis metallis animatum, spiritus Saturni, turpethum Veneris fixum, & quæ ex auro & Mercurio seorsim vel conjunctim fiunt Bezoardica cætera: de quibus non attinet plura dicere, quòd paucis sint cognita, & in arcanis serventur.

114. Externa duûm item sunt generum, quædam enim venenis ut resistere possint spiritus vitales corroborant: quædam vi magnetica conceptum virus extrahunt. Illa suo antipatheo à veneno, modò commemorata, si in eam formam redigantur, ut de collo suspendi sacculo inclusa, temporibus aut sinistræ mammillæ, qua cor acuminatur, adfricari queant. Magoenca sympathiam quandam cum malignitate colunt, ob quam, accedente naturæ robore, virus proliciunt. ut ex arsenico Xenechda, viperarum, scorpionum, item anatis, ciconiæ: quæ pro elementi pestilentis ratione varianda, & emunctoriis usitatis ponè aures, ad inguina, alas, & ubicunque bubonis vel anthracis rudimenta critica conspiciuntur, applicanda sunt.

115. Concitata expoltrice venenum pestilens evacuant anontonium hyacinthinum, quod tantoperè prædicat Matthiol. & Hantlchius, aurum vitæ, quod fortunatis Kegleri nobilitatum successibus: quibus substitui possunt alia ex stibio & Mercurio medicamenta, quæ cum impetu quicquid in corpore maligni est, modò per vomitum, modò per secessum, modò per externum habitum exturbant. Verùm hæc nonnisi in principio, dum vires nondum exhaustæ sunt, atque inprimis si impuritatibus corpus refertum sit, aut sursum vergat veneni malitia, vel a victus corruptela pendeat, locum habent. Diagrydiata quia incendunt corpus, flammam potiùs augent.

116. De venæ sectione hîc disputatur, an locum habere possit. Plurimi enim quòd non sanguis peccet, sed occulta qualitas, quodque cum sanguine quoque vires, quæ aliâs deficiunt, exhauriat, ceu pestiferam fugiendam consent: Citant in hanc rem plurima sinistri eventus exempla, quæ habet Paræus l. 21. chirurg. c. 24. Alii aliter sentiunt; nam & partem humorum, qui computruerunt, detrahi, & corpus eventari ac infrigidari ajunt. Ex qua controversia ut breviter nos expediamus, sciendum à veneno quidem non indicari venæ sectionem, sed à plethora: quæ si cum peste concurrat, sui depletionem indicat, & tutò, quod per eam onere gravi naturam liberet, consequenter etiam curam genuinam pestis promoveat, à medicis administrari potest, dummodò fiat in principio, & vires ac reliquæ circumstantiæ permittant.

117. Posset adhuc de pluribus disputari; ut de phœnigmis, plura etiam de dextro medicinarum usu, de symptomatum & carbunculorum, anthracum θεραπεύσει moneri: Verùm quòd hæc particularia nimis sint, & in infinitum abeant, partim etiam ex generali medendi methodo, & vulgatis constent authoribus, nolumus ea cum tædio prolixius repetere. Hic pedem figimus, & sicubi non ubique recti ac veri tramitem pressimus, veniam petimus, avidi meliora doceri. Faxit Deus, ut theoria tantæ Furiæ potiùs quàm praxi occupemur, cùm medicum æquè ac ægrum & invadat & perimat.

COROLLARIA.

Nihil agit Telesius, quando c. 18. de unica anima, contra Galenum statuit: Pulsificam virtutem à cerebro non à corde provenire. Neque tamen Galeni authoritate 6. de usu part. c. 8. moveor, ut sentiam à fibris rectis contractis cor dilatari. Nam si fibræ, quæ à basi ad cuspidem cordis porriguntur, contrahantur, cor quidem brevius fit, non tamen dilatabitur, sed potiùs constringetur, ut lineali demonstratione solidè & subtiliter probari potest, ex sententia Nicolai Maronea apud Chiocium l. 3 quæst. 12.

2. Observatum est in aliquot mulierculis, cum multos annos menstruis albis laborarent, nihilominus fœtus vegetos & incolumes edidisse, perseverante semper ista ante & post partum eluvie: Unde dubitatur per quæ vasa uteri excernatur, interna vel externa? Crediderim quod per externa; Ideo quòd orificium uteri post conceptum tam arctè claudi dicatur, ut ne specilli quidem cuspidem admittat; Neque ex naturæ more existat, per nobiliores visceris substantiam excrementa evacuare, siquidem alia via præstò sit. Nempe seminis concipiendo, non superfluitatibus separandis dicatus est uterus.

3. Somnium est Mundini de pluralitate cellularum matricis, quibus fœtus pluralitatem & gemellorum ortum adscribit. Unus enim revera in utero est sinus, linea saltem distinctus. Si hæc causa gemellorum, unde nunc bini, nunc plures generantur, cùm tot reperire non liceat κόλπους?

4. Alia in parte ictum, alia, & quidem adversa, fracturam cranii, ἀπήχημα dictum, contingere, præter Celsum posteriores ferè adfirmant. Nec omnis experientiæ tantorumq; virorum suffragiis deroganda fides. Rarum tamen hoc putârim cum Paræo, & iis tantùm contingere, quibus calva est ἄῤῥαφος, aut suturæ nimis arctæ. Schenck. obs. chirur. 63. & Tagliacot.

5. Commodius dixeris, Erysipelas à bilioso & fervente sanguine prosapiam suam ducere, quam à bile. Indicio est color rubens, tumor qualisqualis [illegible] ulcerans, ut in Herpete: obesi, carnosi [illegible] ctuntur quam macilenti, fusci: Carnosas etiam [illegible] femora, crura, faciem, collum ut plurimum pr[illegible] & ab anno plerumque 20. ad 40. quo tempore [illegible] maxime dominatur, 1. Prognost. t. 33. Gal.

6. Si narcosis à frigiditate, cur torpedini, absinthio, fellibus animalium ea vis tributa quæ nigra[illegible] glaciei? Atqui hyoscyamum, cicutam, mandragoræ poma scirrhosos resolvere tumores, nôrunt qui interiora rerum scrutati sunt.

7. Agnus castus, ruta, semen cannabis, calore nimis semen absumere dicuntur, propterea Venerem in[illegible] sopire: sed cur non eâdem ratione & sanguinem [illegible] qui materia seminis, & facilior dissipatu, absumunt [illegible] bemq; producunt? cur non idem garyophylli, me[illegible] menta piperata, vina generosa præstant, quæ maxi[illegible] calida cum sint, aphrodisiastica tamen esse non pr[illegible] bentur?

8. Purgantium virtus sita in sale Mercuriali pot[illegible] simùm. Quare per sp. vini extrahenda non sunt. Hic enim ad se prolicit sulphur, ac sal ferè intactum re[illegible] quit. Prudentius faciunt, qui per aquas desti[illegible] quæ salia resolvunt & absorbent, ejusmodi extra[illegible] instituunt. Diaphoretica verò, quorum essentia in [illegible] phure, optimè per spiritum vini possunt extrahi.

XI.

INAUGURALIS *DE* LUE VENEREA DISSERTATIO.

JOHANNIS KEILII BRESLA-SILESII.

THESIS I.

FOedum dictu, trux aspectu malum est, ut si quod aliud, Lues Venerea: illa multis quidem, quoad enormes effectus nimis explorata; cæterùm paucis admodum, quoad obscuram ejus naturam & essentiæ rationem claro veritatis lumine perspecta. Ut non abs re facturum me putem, si modò sub disputationis incudem eam revocavero. Non eo quidem animo, ut quævis Asclepiadarum παράδοξα ἄδοξα de præsenti materia in apricum producam: Hoc enim foret Hydram Lernæam sine viribus Herculis aggredi, cujus capite uno truncato, decem alia subinde repullularent: sed ut maximè tantum vel necessaria, vel fructuosa queam attingere.

2. Quare in iis duntaxat meum exercebo ingenium, meas periclitabor vires, primùm quæ ad tam virulenti παθήματος familiam & indolem cognoscendam; deinde quæ ad illius sobolem extirpandam facere videbuntur. Neque id alienum futurum ab elegantiâ medicâ: siquidem ad sanitatem vel reparandam, vel conservandam tota comparata cùm sit, nihil indignum majestate sua doceat, nihil eorum intermittat, quæ ad salutem & integritatem corporum humanorum faciunt.

3. Varia verò vel nascendi sors, vel hominum invidia, an ambitio? malo huic dedit nomina. Itali namque quòd per exercitum Gallorum primùm disseminata sit in universam Europam, reliquarum gentium consensione morbum Gallicum appellavêre. Galli contrà, quòd ex Italiâ & obsidione Neapolitanâ colonias suas duxerit, Italicum & Neapolitanum vocârunt. Alii scabiem Hispanicam, serpiginem alii Indicam nominavêre: propterea, quòd ceu preciosam mercem ex Indiis ad nos primi detulerint Lusitani. Ab injuriis nationum temperare sibi qui voluerunt, alii pudendagram, quòd in [illegible] dis ferè prius, quàm aliis partibus conspicua sit, [illegible] lida & Luem Veneream, quod ex impuræ Vener[illegible] moris usu nata sit, indigitârunt.

4. Cæterùm hæc parum ad rhombum; majoris em[illegible] lumenti vel momenti fuerit ex genere, subjecto & c[illegible] naturam morbi definire, quàm in vocabulis ludere. [illegible] Genere maximè controvertitur, ut tot penè sen[illegible] nt diversas, quot auctores qui de hoc malo scripserunt, n[illegible] merare liceat. Sanè in hoc concordant omnium c[illegible] culi, quòd Lues Venerea sit affectus præter Natu[illegible] sed an causa sit morbifica, an morbus propriè [illegible] ctus, plurimùm discordant.

5. Nam, ut reliquos taceam, duumviri illi Patav[illegible] morborum Victores Herculei, Saxonia & Capivac[illegible] us c. 1. libris de morbo Gallico propriis, Montaltus item [illegible] de homine sano c. 11. illam ad causarum morbificaru[illegible] classem revocant: eâ ratione freti, quòd labes hæc [illegible] viventes modò corporis partes, quæ necessaria m[illegible] rum omnium conditio est; sed spiritus quoque [illegible] lac item, semen, & cæteros humores; quodq; [illegible] e gravi[illegible] urgent, lintea & id generis indumenta alia contaminet.

6. Sed annón perperàm isti μαῖσμαλα Galli [illegible] a cum morbo ipso confundunt? Certè non in veneno illo [illegible] jus vehiculum stragula, ichores & similia, Luis [illegible] a collocanda esse videtur; neque ut illa curet Medi[illegible] vocatur; sed ut præternaturalem partium dis[illegible] & tincturam ab impresso virulentiæ vestigio relictam deleat, & in sanitatem transplantet. Quare ut scab[illegible] pestis, aliæque dispositiones νοσεραὶ, quæ vitam [illegible] contagio vel humoribus trahunt, ex morborum te[illegible] rio non proscribuntur, Ita cur Lues Venerea, qu[illegible] dio, spirituum, linteaminum, ichorumque contrah[illegible] tur partibus, ex hoc censu rejicienda sit, nulla sub[illegible]

7. Quum finis affectus, ... i parti viv... φύσιν adhæret, & ejus actiones sensibiliter lædit, morbus est, ex veritate definitionis, quam posuit Galenus noster l. de differ. sympt. c. 1. & receperunt unanimi consensu Dogmatici, utique Lues etiam Venerea propriè dictus morbus erit: Siquidem adeò evidenter utrumque ... illud obtinet, ut nemo, nisi cui Ambubajarum æmulatione, de quibusvis altercari bilo est, negare possit.

8. Quibus ita constitutis, ulterioris indaginis est, ex quânam morborum familiâ sit? Audias enim ab aliis ad unitatis divisionem, ab aliis aliò trahi. Qui ad Intemperiem referunt, nec ipsi consentiunt: Alii enim calidam & siccam; alii frigidam & humidam judicârunt.

9. Pro caliditate & siccitate pugnat inter alios Johan. Bapt. Montanus, cum aliis argumentis, tùm inprimis ab effectis, quæ sunt ubex sanguinis crassi, tosti & mordacis, ad ustæque melancholiæ provenens, qui in superficiem protrusus, floridum faciei colorem in lividum & nigricantem transmutat, cutem pustulis durioribus, quæ nec à pituita, nec bile provenire possunt, defœdat, & ulcera cava rotunda producit, quæ iisdem cùm remediis curentur, quæ veteres Arabes ad ulcera a sicca & torrida materia comparârunt, ut communi quoque natura ... causa participent, opus esse dicit.

10. Verùm hanc opinionem abundè falsitatis eum invadendi, serpendique modus, tùm curandi ratio ... vincit. Nam ut à communissimus, quæque omnibus notissima sunt incipiam, omnis Intemperies, sicca præsertim, quæ ad patiendum potius quam agendum nata est, paulatim contrahitur, longaque mora demum humores atrabilares colliguntur; At ... hæc, quamvis non semper subito se prodat, sed interdum ut rabidi canis virus, aliquandiu in corpore delitescat, repentè tamen semper contrahitur, quando que etiam illo ipso vel altero die, aut brevi admodum spacio, ulceribus aliisque symptomatibus se manifestat.

11. Adhæc cedò, quæ Intemperies contage serpere unquam visa est? aut qui fit, quòd contraria contrariorum remedia cum fint, iis medicinis, quæ calefaciendi & & siccandi facultate plurimùm valent, ut Ligno Guajacino, Sassafras, decocto juniperi apud Afros, teste Scalig. exerc. 181. sect. 19. Lues è corpore profligetur? Hæc unque magis cum torrerent succos, tùm comburerent epar, & vel in cinerem redigerent.

12. Neque verò, quia cutis destorescit, pustulæ duræ efflorescunt & ulcera phagedænica, ab intemperie statim sicca dependet Lues: quia nec perpetuum id est; cum diuturni sæpiùs dolores, quos Hipp. frigidos vocat, 1. Epidem. 6. nec rarius Atheromata, Steatomata & Oedemata, quæ à phlegmate gelido Galenus derivat, l. de tumor. præter natur. c. 9. & Avicen. l. 4. Fen. 3. tract. 2. c. 4. hic oriantur & progerminent: Nec sane necessarium est, ut ubicunque tubercula illa melancholica apparent, jecur exæstuet, quippe quæ non tam ex epatis temperamento, quàm causæ pravitate & malitia, ut posthac pluribus demonstrabo, proficiscuntur.

13. Rondeletius igitur istius dogmatis absurditatem cùm agnovisset, & tamen indignum putaret majestate medicâ ad sacram Divûm anchoram qualitates nempe occultas confugere, ut Ixion pro Junone nubem, sic ipse pro veritate nebulam & ... arripuit, dum ... partium externarum frigidâ & humidâ labem hanc definivit, in l. de morbo Italico.

14. Intemperiem esse inde persuasum habet quia messam sanguinis inficit, & cacochymiam efficit, à qui postea pustulæ, ulcera & tumores alii protuberant. Frigidam & humidam esse contendit; quia à calidis, siccis & ... hydroticis curatio, & verò in symptomata frigida degenerat. Tumores enim Indicos sin aperias, pituitam & pus viscosum stillant, dolores noctu potissimum increbrescunt & ... bantur admotum serolarum aquositatum, ... membris articulos, ligamenta, parte quæ alias ..., quæ pituitoso succo nutriuntur, infestant, τὰ ψυχρὰ autem, ut habet aph. 18. sect. 5. πολέμιον ὀστέοισιν ... τὸ δὲ θερμὸν ὠφέλιμον. Et quas plures adducit conjecturas: quibus tamen quàm parum suam confirmet, vel aliorum infirmet sententiam age dispiciamus.

15. Primum erroneum est quod præsupponit, à quavis intemperie partium αἱμάτωσιν vitiari, & κακοχυμίαν pullulare. Cùm enim functiones tum lædi dicantur, cùm earum principium seu organon læsum est, quomodo integro jecore sanguificatio læsa contingeret? Vix ulla elabitur hyems, in qua exteriores partes non algeant, & tamen naturæ illæ thesaurus, sanguinem dico, nullam exinde labem contrahit.

16. Dato tamen, omnem cujusque partis intemperiem sanguini notam inurere, sola tamen hoc muneris haud obtinet: id quod ... Dogmaticorum decreta sanciunt, quibus quomodocunque læsas partes ... & vitiosè agere ratum habemus. Nulla igitur vel sic causa erit, quæ nos eò cogat, ut Intemperiem Gallicæ Luis genus esse credamus: Quandoquidem alia quoque vel epatis, vel aliorum viscerum vitia sanguinem vitiare possint.

17. Sic alterum illud à contrarietate desumptum argumentum pariter vacillat. Quòd enim scribit, arida & fervida primis suis qualitatibus morbum Italicum debellare, tantùm non sensus pœnam meretur. Salsa parilla & rad. Chinæ, Lign. Quercus (Mercurium nunc taceam) primas post Xylo-Guajacum tenere creduntur, & tamen temperata esse in activâ qualitate, vel parum excedere; in passiva verò ad secundum gradum pervenire docent Mercat. l. de Morbo Gallico, c. 10. Palmar. l. 1. c. 15. Hier. Capivat. c. 8. & Hercul. Saxonia c. 25. & 26.

18. Utut verò non omni calore pharmaca illa privemus, hoc tamen ... inficior, vel chinam, vel salsam, aut ipsum denique Guajacum igne suo Lui Venereæ bellum indicere; sed potiùs vi quâdam Alexiteria in humido oleoso ac pingui residente. Ideò namque ligni medullaris substantia externo præfertur cortici, qui tamen acrimoniâ sui & amaritudine fortius exsiccat; digerit & attenuat ligno. Ideò Saxonia calidiora Fernelii suspecta reddit opiata, & Sylvaticus controver. 70. longo verborum serie illorum taxat consuetudinem, qui bis semper de die Guajaci usum urgent, quod febriculam sæpissimè excitet. Montanus quoque Veronensis Consult. med. 62. sanctè confirmat, lignum hoc calidæ si constitutionis ægro propinetur, majorem evidentiâ suâ qualitate noxam inferre, quàm occultâ balsamicâ juvare possit, seque rei illius sæpissimè fecisse experimentum, ac propterea caliditatem illam aq. Endiv. vel fumiterræ castigandum esse censet.

19. Quin si qualitatibus elementalibus horum antidotorum metiri fas est virtutem, cur stulti ad Indos usque navigamus, ab iis ut accommodata transportemus remedia? Æquè enim potenter exsiccantia & calefacientia nostra promittit tellus. Si solis hydroticis pugnandum est, cur cervi lachrymam, quæ tanta copia sudorem prolectat, ut totum penè corpus in sudorem resolvi credas, Gallicæ lui non opponimus? Cur cùm plurima nobis sint Diaphoretica, solùm penè Guajacum pro determinato & genuino luis alexipharmaco vulgus venditat?

20. Symptomata verò quod attinet, quæ pudendagræ superveniunt, finaliter frigiditatis, ut volebat Rondeletius, fructus sunt & crescentia, qui fit, quòd medicamentis omnibus tam sint rebellia? quòd igneis non cedant pharmacis? cur nò in Leucophlegmatia vel anasarca, quando ubi ... partium triumphat, paria quoque subsequuntur accidentia? cur non & ipsa ... exhalant, vel contage se propagant?

21. Apparent sanè in adfectis hac lue tumores pituitosi; verùm ex nulla frigiditatis necessitate; cùm nec perpetuò, nec solùm efflorescant; sæpius rhagades, caries erodentes? semper ferè depilationes & Gonorrhææ virulentæ ac fœtentes, non sine acerrimo caloris sensu

22. Quamvis etiam ex tophis aperta pituita in nct, tamen non a lue, sed corporis subjecti natura prognata fuit, nec ipsa propriè rationes causæ continentis formales, sed sub ea contenta virulentia gerit: quó fit, ut citra ministerium specificorum & appropriatorum quoque tolli radicitus nequeant. Adhæc non dulcis aut insipida, quæ frigiditatis: sed salsa, putrida cum sanie, quæ calori immoderati proles esse dicitur, affluit.

23. Simili ratione cruciatus Indicos noctu magis ingravescere experimur, non tam quia crudum phlegma atræ bili permistum, quod quædam illorum apostematum causa existit, tum temporis circa lacertos movetur: sed inprimis, quia membra remotiora caloris nativi, veri illius Heliotropii, radiis & influxu destituta frigent, ita ut humores minus digeri, & poris oppilatis per insensilem διαπνοὴν discuti haud possint, quam rationem assignat Langius Epist. Medic. l. 1. Epist. 42.

24. Quòd autem seminales partes & frigidiores hic potissimum laborare scribit, illud ipsis, non quia frigidæ sunt, accidit: sed quâ seminales ob cœcam quandam analogiam, & antipatheticam proprietatem veneni: vel quâ debiliores, minus externis injuriis resistunt, aut promptius noxia quævis recipiunt: vel ob certam subjecti dispositionem, quâ pravis succis & pituitosis refertum est humoribus, aut Principe membro laborat: vel etiam quâ cum analogo sibi alimento, aut ob communem sanguinis labem Gallicum virus suscepiant.

25. Quod si ex cujuslibet symptomatis facie de morbi hujus specie conjectandum, facilius in priorem Montani sententiam pedibus ivero, quàm quidem præsentem. Quod plura sint quæ caliditatem, quàm quæ frigus suadeant. Cui enim alteri gonorrhœas ardentes cum hypersarcosi? cui ulcera & phymata serpentia? cui caries illas Venereas, in quibus non secus ac acerrimis murium dentibus, carnes ossaque exeduntur? cui saburram atrabiliarem, aliaque innumera, fervida & encaustica accepta ferremus accidentia, nisi extremæ caliditati? Quam aliam rationem imaginaremur, cur juvenes potius aliosque calidæ naturæ, quàm decrepitos & extorres senes corripere soleat, nisi τῶν ἐνεργούντων αἰτίων πρὸς τὴν ὑποκειμένην ὕλην ἀναλογίαν? Et hæc tamen omnia non morbo, sed calidæ subjecti naturæ, & rectè quidem placuit adscribere. Cur ergo & nobis non liceat frigidos effectus ad subjectum referre?

26. Ex his & similibus cùm alii nudam Intemperiem, ad constituendum Luis [illegible] genus non sufficere deprehendissent, & ad bubones, dolores immensos, gummata, ploram contumacem, ulcera serpentia, &c. mentem convertissent, insuper solutæ unitatis morbos addendos censuerunt: sed præter omnem rationem. Nam quæcunque Venereos miserè torquent dira Exanthematum genera, lichenes, serpigines, herpetes, steatomata & tubera alia, non ipsa luis sunt idea, sed eam instar umbræ, nec tamen necessario semper & eadem, sed alia alias, vel in aliis consequuntur: ideoque vel in symptomatum, vel morborum ex consensu aut δευτεροπαθημάτων classem revocanda sunt, nec si curationem videas & causam formalem, ita vulgatis ulceribus similia sunt, ut pro iisdem haberi possint. Quin ut in vulneribus à morsu rabidi canis, vel venenati teli aliud ipsa continui solutio est; aliud virulentia, ob quam adeò mali moris & [illegible]thalia sunt: sic in hisce vel bubonibus, vel ulceribus aliud est quod videmus oculis; aliud formale, quo sunt & πρώτως læduot: id est, non simplices sunt bubones, sed Gallici & sui proprii generis ac conditionis.

[illegible] Fuerunt præter hos & alii, qui magis intempestivo antiquitatis venerandæ, quàm simplicis veritatis studio, ne quid neglectum esse, vel non observatum à veteribus fateri cogerentur, eandem hanc labem cum Elephantiasi Græcorum, vel Arabum Lepra fecerunt. Sed facilè redarguuntur. Nam præter [illegible] quod rarissimè externa illa Elephanticorum facies [illegible] se prodat, etiam

[illegible] se prodit, non ita tamen ex ali[illegible] plurimas liceat annotare differentias.

28. Nam [illegible] Arabum lepra pro in[illegible] habita. 2. Leprosi semper generant [illegible] Elephantiasi tota cutis redditur ostracosa [illegible] universum corpus, ut universalem etiam [illegible] cancrum appellaverint veteres: nullas [illegible] animadvertere. 4. In Elephantiasi sub [illegible] tubercula, & glandulæ sub auribus. 5 [illegible] riasis, & immoderata quædam Veneris [illegible] Decidunt pili omnes, & quidem pili axi[illegible] tum & reliqui. Quæ si conferre singula [illegible] lueris Indica, maximum quidem observabis [illegible] Quia & generosis hæc promptè cedit medi[illegible] in filios semper se propagat, & pluribus [illegible] deformat; nihil sub lingua, sub auribus tubero[illegible] advertere, nec pili omnes decidunt, Venus [illegible] languet, vel friget, ut odio sæpè maximo [illegible] scœnas prosequantur.

29. Ex quibus omnibus cù cōstet elumbes [illegible] quas pro temperie, vel aliis manifestis qualitat[illegible] runt Authores, necessariò ad occultarum [illegible] confugimus, iisq; morbis, quos alii astrales, a[illegible] alii totius substantiæ vocant, Luem Veneream c[illegible] mus. Ejus evidentia patet tum ex anteced[illegible] consequentibus, curatione videlicet & ca[illegible] te proxima, quæ non calore non fr[illegible] d[illegible] cum iis sæpè complicetur, sed proprietate [illegible] o[illegible] turæ, sive essentiali virtute, ut paulò pòst [illegible] At hoc modo quæ agunt à tota substan[illegible] occu[illegible] bus. Astralibus potentiis agere dicun[illegible] Ja[illegible] causa proxima continens, talis morbus [illegible] media curativa, ejusdem morbus. [illegible] V[illegible] continens est occulta, & remedia t[illegible] Astralia. Quare ejusdem quoque naturæ [illegible] rbus u[illegible] Lues Venerea necessarium est.

30. Etsi verò Galenus, cui de iis [illegible] qui [illegible] thodo & Indicationibus inveniu[illegible] r [illegible] tu[illegible] agere, nullibi de his ex professo tr[illegible] tamen illius negativè nos arguere no[illegible] illius curationem eos prorsus effugiss[illegible] lib. 11. simpl. c. de cancris fluviatilibus, [illegible] stantiæ proprietate quid agunt, seorsim [illegible] pturum, promittat. Et ne agnoverit q[illegible] tamen ignorantia verita[illegible] nihil præjudicat [illegible] enim secula in melius, & ut Viv[illegible] loqu[illegible] corrupt. art. multa cogitat posteritas, quæ [illegible] vidit, vel omninò ignoravit vetustas. Ita [illegible] τῶν τεχνῶν ἐπιδόσεις. [illegible] Ethic. 7. S[illegible] judic[illegible] mutentur in melius. Neque verò pri[illegible] nunc censum Luem Veneream redigi[illegible] nos plures, qui idem magno animo fe[illegible]erunt [illegible] lib. de morb. Gall. c. 20. Paræus l. 18. chi[illegible] marius l. 1. de Lue Venerea, cap. [illegible] Mer[illegible] Gall. c. 1. & 2. Columbus l. 1. de pest. c. 24. [illegible] plures, Quorum auctoritas facilè nos a n[illegible] procacitatis crimine liberare potest.

31. Nunc ad ὕλην illius partis quæ π[illegible] conspurcatur deveniendum est. I[illegible] quod [illegible] stabimus, si ad actiones læsas attenderi[illegible] u[illegible] mè namque Galeni judicio actiones augestantur [illegible] bus, & principiis, unde fie[illegible] non pot[illegible] sublata vel depravata sit, cujus principiu[illegible] integrè & debito mod[illegible] se habet. Læ[illegible] una quædam actio, se[illegible] quam [illegible]lurimæ, [illegible] versis in sub[illegible]s ac temporibus: quar[illegible] dem iste privatæ alicui parti [illegible]roprius ac pe[illegible] [illegible] mmun[illegible] seu publicæ, c[illegible]us munia i[illegible] [illegible]dunt [illegible]udque moderantur [illegible]

32. Harum [illegible] ero tres [illegible] & Epar. C[illegible]rebrum, licet [illegible] n [illegible]ment[illegible] suo recipiat, prim[illegible] tame[illegible] Læ[illegible]

... omnibus ... hic ... nulla ... nullæ lipothymiæ, nullæ palpitationes ... morbibus. Relinquitur igitur Epar, quod ... præcipuum fundamentum, basin & radicem tanti mali esse, quæcunque sequuntur symptomata convincunt.

33. Sanguinem namque & humores omnes corrumpere, factaque congestione impuritatum Cachexiam quandam insuitatam introducere, ac tandem in dolores chronicos, vel torpedinem quandam abire, aut gummata & tubercula in ossibus & periostiis, vel scabiem ferinam, ... intolerabilem, ulceraque chronica in carnibus & cute producere quid nisi facultatis naturalis est vitium? Hinc nempe capillorum defluvium & lassitudo spontanea, hinc ... verrucæ, totaque calamitas dependet. Breviter hic universa Oeconomia naturalis ... quæque sub his comprehenduntur ... &c. quam ... quare ut Oeconomus quoque, seu Archeus naturalis in epate ceu throno suo residens vacillet necesse est. Quam sententiam approbant præstantiss. Medici, Fallop. l. de morb. Gall. c. 13. Anton. Musa. Brasavola, Montanus, Ant. Gallus, l. de ligno Guajaco, Massa. Mattiolus, Mercat. l. 1. de morb. Gal. cap. 1. & Fernelius.

34. Quamvis autem & alias partes affici contingat, & contabescere ... ut patet in capite, faucibus, partibus genitalibus, ossibus & cute, istud tamen nec perpetuum, nec ... semper ..., neque ... accidit, ... per consensum ... consequatur ... ob spirituum, caloris vel alimenti communis ... omnes particulæ, seu calidæ ... frigidæ, sanguineæ seu spermaticæ ... ab epate exspectant, vivum ac virulentum ... quam ... refrigere cum nequeant, partes aut sæ... ... in societatem ... abeunt.

35. Neque ... cura ... medicum, si Protheum ... vel chamæleontis ... omnium ... morum larvam assumit, omnium colore & pallio se obtegat, ob ... unicus ... affectus, quod Mercato visum. Ita enim & febris ... simul & partes omnes ... cordis passio ... & Apoplexia cerebri, & ... omnia subjecta injuriam istam percipiant. Quare ... potius ad communitatem principum aufæque, cujus ... spiritus Mechanici adeo labefactantur, ut ex Natura ... regere nequeant actiones, quam ad ... specie ... eadem specie naturaque ... existat.

36. Ad causas jam descendimus, quæ duplices sunt, vel effectivæ, vel passivæ. Effectivæ sunt vel proximæ, vel remotæ. Causa proxima, quæ & ... & ... dicitur, utpote qua sublata tollitur adfectus, non est aliqua manifesta qualitas, ut ex superiori discursu patet, ed astralis ... essentialis, quam ipse Montanus propter dogmatis tædio, aut veritatis splendore, innominatam ... Rondeletius quoque malignam alicubi & venenatam appellat; utpote quæ Deleteriorum more abscondita totius substantiæ proprietate lædit, sibique ... ione alterat & vincit, immutatque corpus ... eo modo ... quo ... cibus, ut Galenus loquitur l. 3. de temper. c. ... & l. 1. de sem. c. 16. l. 5. de simpl. med. fac. c. 18. & 19. & l. 5. ... 2.

37. Docet ... contagii, tum sympathiam ac ... vantium ratio. 1. Contagii, quia illius nullam causam ... dentem ... ut ... Opthalmiæ, Phthisi, Scabie possumus ... nisi ... externi alicujus occulta primi ... nantur ... aliquam ... particulam qua ... ... observat ... disponit. 2. Symptomatum ... fiunt, ut non ... formalem

aliqua ... proprietatem, seu ... totius substantiæ ... num epatis astrum ita obscurat & debilitat ... integre in subjecta corpora vibrare eaque ... vel vegetare nequeat, merito referri potest. Adhæc tam contumacia sunt, ut imbecillia quævis vulgi tela, quibus alias tamen cadere solent, facilè superent, & mira ferocia fastidiant eludantque. Juvantium remediorum, quæ nō ratione ac Methodo, sed per solam experientiam, observatione scilicet & epilogismo comperta sunt prodesse, utilli ipsi quidem fatentur, qui obscurarum causarum latebras ceu indignas persona medica superciliosè repudiant. Quod si nunc Indicatorum non constant rationes, E. nec Indicantium. Est enim mutua inter hæc duo relatio. Quod si nec Indicantis curatorii, seu morbi ac causæ connotentis clara & aperta est ratio, cur nos pudeat ingenuè nostram profiteri ignorantiam?

38. Vocavimus autem proprietatem hanc occultam, Astralem, & Essentialem, libertateq; Chymica: non quòd a syderum pendeat concursu vel influxu: sed quod Astri interni seu principii effectivi essentialis ac formalis, prout externis elementorum qualitatibus hæc opposita sunt, arbitrium legesque sequantur. Hermetici namque, præter firmamentum illud superius, & præter communia elementa, aliud quoddam ... divinius, quod Cœlum & Astrum internum vocant, in mixtis hisce agnoscunt, a quo species ... omnesque scientiæ, dona, virtutes, artes ac prædestinationes effluant & propagentur.

39. Cæterùm internæ rerum formæ cum nos lateant, Astralem hanc facultatem non nisi ab eventu definire licet quòd Archæum, calorem & spiritus vegetatricis, quæ in epate vigent, Mechanicos, naturali quadam ... impugnet, & peregrinis impressionibus tingat ac depravet: tandem etiam per universum corpus, medio spirituum ac humorum disseminata omnes partes naturali sua pulchritudine exuat, inque luctum, mœrorem & errorem præcipitet. Quod ... mirum ... debitum illis, qui ex natura ... rerum historiis didicerunt, alia venena ... pulmonibus, alia cordi, alia ... infesta esse: atque hac ratione quoque ... labes hæc solum epar, ceu partem ... cipem, ejusdemque ministros, ceu subditos consequenter adornatur.

40. Porrò ex remotis aliæ sunt aliis remotiores. Prima & extrema omnium simpliciter est justa Dei vindicta, quâ vagas & obscœnas hominum libidines coërcere proculdubio voluit & flagellare. De naturali verò causa, quæ tam fœcundo semine primùm labem hanc in ferulem Europæ agrum dispersit, cùm paulò ante ducentos annos, ne de nomine quidem nostris cognita esset, plurimos videas dubitare.

41. Nam quin nihil sub Sole novum, nihil quod à priscis Sophiæ & Hygiæ Mystagogis neglectum sit, in Medicina reperiri putant, ne hunc quidem morbum adeò vel insolentem, vel recentem esse contendunt, ut non ab Hippocrate suis coloribus depictus sit. Citant in hanc rem, l. 3. Epid. sect. 3. t. 22. & 23. ubi Divinus Senex eadem ferè recenset symptomata, quibus cottidie Gallica Lue ... afficiuntur: qualia sunt caput totū glabrescere, mentum ossaque decidere ac decidere, variæ defluxiones, ad quas abscessus, lichenes, tubercula circa fauces, inflammationes linguæ, ... dolor, faucis ... nis, &c. consequuntur Gravissimum vero omnium esse malum, cùm pudenda urget, id quod pluribus videre est apud Vallesium 4. Epid. comm. 1. ac Silesiæ nostræ lumina, Joh. Langium lib. 2. Epist. 15. & Hieron. Reusner. exerc. 1. de Scorbuto pag. 56. & seqq.

42. Verum ut accidentibus & externa facie & ad nomen ad... ..., quæ modo relata sunt accedant nat... ... tamen sua specie ac forma ... conditionibus longè differunt. Nam 1. antiquorum illa ulcera profunda ac sordida non inficiebant alios; at quæ hic apparent contagiosa sunt, & latissimè contactu serpunt in alia corpora.

2. A[illegible]os defluvium capillorum aliter accidebat, atque [illegible] causis, raritate nempe cutis, & defectu vel acrimonie nutrimenti: hic verò & subitò, & sine manifestâ causâ, tam in ciliis, barba ac superciliis, quàm capite, axillis & inguine contingit. 3. Dolores, non ut hic no ctu exasperabantur, facile cedebant anodynis, hic contra magis magisque instant. 4. Pustularum & id genus exanthematum prompta erat medela per levem καθαρσιν & ablutionem seu inunctionem externam: hic verò adeò mali moris, ut purges, resolvas, abstergas quamum velis, nunquam tamen pellere possis, nisi validiss. alexipharmacorum, quæ totius substantiæ viribus Gallicæ pravitati bellum movent, opem & auxiliares imploraveris copias.

43. Quæ cùm viderent alii, in eam venerunt sententiam, ut cum optimo antiquitatis eruditæ Promo-Condo Plutarcho in 8. conviv. probl. 9. crederent τὰ νοσήματα τὴν φύσιν ὑπὲρ τέρματα γίνεσθαι, atque id ex jure divino esse, ut augmentatis peccatis, pœnæ quoque augmententur, & novi morbi generentur, quod intelligere est ex Levit. cap. 26. & Deuter. c. 28. Itaque revera novum morbum, nec veteribus visum, nec ante hæc secula cognitum esse statuunt; sed an a siderum infaustis congressibus, an ex monstroso particularis naturæ abortu primùm prodierit, alii aliter censent.

44. Astrologi qui sublunarium exortus, ad astrorum varias συζυγίας referunt, hujus quoque luis proventum superiorum trium Planetarum, & Mercurii in signo Libræ, & octava hemisphærii domo, quæ ægritudinis est, conventui imputant. Ajunt præterea Jovem combustum fuisse, ac illo ipso anno 1483. Calend. Novembr. in eâdem domo & signo Martem & Venerem coivisse, & Jovem cum eâdem: Bis item Lunam in Tauro & in Scorpione lumine suo privatam, & quæ plura id generis coacervant ominosa, ut non aliunde, quàm ex cœlo suam originem traxisse calamitatem istam doceant. Utut verò magnam astris in hæc inferiora, quoad generationes & transplantationes rerum potestatem ex æquo largiamur, nondum tamen videmus, quomodo combinationes illæ & aspectus tantarum ærumnarum causa & fons esse potuerint.

45. Etenim si Epidemicorum morborum consuetudine, quod Leoniceno placuit, a malignis radiis derivata & propagata est hæc lues, cur non paucis diebus plures personas, plures urbes vel regiones adflixit: sed paulatim ab uno atque altero scorto per contagem in hunc vel illum libidinosum Gallicani exercitus militem, dum obsideretur Neapolitana civitas serpsit? Quot exinde salubriores in domo sanitatis apparuerunt aspectus, quæ vim priorum planè infringere potuissent? Ita etiam omnes morbi Epidemici ab Hippocrate celebrati, ita exanthemata & ecphymata cursum suum mutatis vicibus absolvunt & repetunt, vel planè exspirant; ut manifestum quidem evadit ex pestilentibus constitutionibus, & inprimis sudore Anglico, qui cùm plures eodem tempore invasisset, non nisi sui memoriam, semine planè suffocato, apud posteros reliquit.

46. Etsi verò Fallopius & Palmarius scriptis mandârint, indies Luem hanc consenescere vel contabescere; ut quæ nunc regnat, fœditate cum nascente malo non sit comparanda: propter nimirum ulcera in magnitudinem quernæ glandis exporrecta, spurcam ab iis profluentem saniem, fœtorem intolerabilem, & pustulas ex nigro virescentes, vel conspectu ipso stomachum facientes: ejus tamen historiæ Physicas alias [illegible] quam ab astris rationes reddere conatur [illegible]mnius l. 2. de occult. nat. mirac. c. 14. Falsitatem verò obstipa clamat experientia, & symptomatum sævissimorum pr[illegible]genies, q[illegible]bus qui con[illegible]ctantur verè [illegible] est [illegible], ut sæpe in po[illegible] inctorum malint deturb[illegible]ri [illegible] pilas [illegible]uàm tot doloribus, tot ulceribus & foraminibus, [illegible] quàm exteriorum partium miserandum in modum confici.

47. Alias itaque causas attulerunt alii. [illegible] 2. chirurg. magn. tract. 1. c. 7. derivat ex co[illegible] prosi cum scorto impudenti bubonibus [illegible] quod deinde contactu omnes inficit, qu[illegible] plexus: atque sic ex bubonibus & lepra [illegible] tam, orbem universum pertep[illegible]âsse qu[illegible] equi & asinæ coitu mulorum genus exstat. [illegible] nus l. 4. artis medicæ, c. 3. causam refert ad [illegible] vinum. Ait enim Hispanos, cùm in o[illegible] montis Vesuvii a Gallis obsessi essent, de [illegible] dein cessisse civitate, sed post se fatis f[illegible] Nemesin & insidias ultrices, Vinum nempe, [illegible] cum vocant, sanguine leprosorum inf[illegible]m [illegible] Gallos igitur ingressos mœnia se ad [illegible] ac paulo post sævissimis symptomatibus, q[illegible] seu Elephantiasin referrent, conflictari e[illegible]

48. Sed præterquàm quod nullas [illegible] possint reddere rationes; [illegible]lephantiasi c[illegible] similis semper hic est affectus, ut pro illius so[illegible] ria, seu legitima possit haberi, adhæc pr[illegible] monstrorum latissimè se diffudit & propa[illegible] nationes, atque ut reliqua taceam, con[illegible] riarum fidem non nisi inani persuasione & [illegible] us milius nititur hæc assertio, ut propterea [illegible] nè meruerit applausum.

49. Quocirca satius est historicæ veri[illegible] que sententiæ præbere assensum, quam [illegible] fabuloso commento. Produnt verò an[illegible] stophorum Columbum, & Americum V[illegible] Occidentalibus nuper repertis Insulis p[illegible] hanc cum Indicis mulieribus hac labe [illegible] eeu [illegible] naculâ infectis in Europam fuisse delatam [illegible] scœnis scortatoribus communicatam ab [illegible] stibulis, Hispanorum astu deinum Gall[illegible] n [illegible] cum anno 1492. vel ut alii numerant [illegible] num regnum bello contra Alfonsum A[illegible] gem, Carolus VIII. perseq[illegible] tur qu[illegible] q[illegible] nâsse. Eandem deinceps. cum f[illegible] pace [illegible] ctoratus & dispersus exercitus, reli[illegible]uis [illegible] & Galliarum incolis levi brevis alicujus [illegible] tanquam ponderosam mercem Indicam [illegible] Atque ita factum, ut morbus hic propter [illegible] mercia gentium omnibus nimis innotuerit, de [illegible] hac soli conquerebantur Ind[illegible].

50. Quare novus hic morbus, noviter [illegible] eet non ἁπλῶς, sed nobis & nostræ plagæ [illegible] modo relatis cognovimus, & iis qui hodie [illegible] culo Indias illas visitârunt, tam f[illegible]equen[illegible] e[illegible] & [illegible] nis, in Americâ præserum, Insula S. Domini[illegible] ut vernaculus illis & Endemius esse p[illegible] suâ linguâ Buam & Zail, vel Borozail, ut T[illegible] advertit. Ab his igitur cum auro & precio[illegible] per Lusitanorum navigia in Italiam pervenit [illegible] universam penè Europam, ut sic de primâ v[illegible] vel causa nunc constet abundè: consi[illegible] quas externas intermedias quoque recenseamus.

51. Illæ verò omnes in uno contactu c[illegible] Extra verò contagium à nullo contrahitur [illegible] municatur, [illegible]isi quæ ex primordiali s[illegible]ni [illegible] be in liberis repullulasset, quæ tamen & ip[illegible] mùm contracta fuit. Est autem conta[illegible] virtualis, vel corporalis. Virtualis c[illegible]m [illegible] objectum sola virtus communicatur. C[illegible] fit ad sensum: cum se mutuò tangunt, [illegible] Virtualis hîc locum non habet quamvis [illegible] tia Gallica levia admodum sit, ac ferè c[illegible] [illegible]nsusque nostros effugiat simplex tam[illegible] [illegible]onsi[illegible]it vel grass[illegible]tur, sed [illegible] c[illegible] pore sustentatur ac propaga[illegible] R[illegible] corporalis.

52. Ac potest quidem [illegible] v[illegible] ctat one[illegible] p[illegible]nsis ol[illegible]ulis, [illegible],

ac nup[illegible] ulu, [illegible] immundi [illegible] hanc [illegible]. Amasiæ circa fauces [illegible] quis ardentius mordeat, aut [illegible] colludat, cum [illegible] vitium sibi adfricat, in stragulis aut indutiis saniè el scabiebus gallicis contaminatis [illegible] dormiat, vel exerceat se vehementius, facilè sordes [illegible] cipit, maximè verò omnium inficitur, qui cupidius æstu lasci[illegible] ius cum impura congreditur: qua de causa etiam Lues hæc Venerea & Syphilis dicta suit a Fracastorio. [illegible] huc quoque referunt alii poculorum ac mensæ communitatem, & frequentiora cum infectis commer[illegible] rum in tanta mali frequentia non observata fue[illegible] nocuisse, neque certè in tanto veneni lentore posse [illegible] nisi tertium quoddam interveniat, ut solo chirurgorum documento convenienter probat Hercul. Saxon. tract. 9. c. 2.

53. Sic igitur habuimus causas effectivas, passivas seu [illegible] voco habilitatè subjecti, ad promptius imbibendam tincturam, recipiendasque impressiones & signaturas Gallicanas. Videmus enim alios alios facilius corripi hac lue, sæpeque accidere, ut cum plures circa idem tempus cum eadem rem habuerint Veneream, vix [illegible] men unus atque alter hoc concubitu offendatur, reliqui immunes discedant, cujus certè ratio non ab extrinseca cau a, sed interna dispositione petenda est. Hæc verò tribus dijudicatur nous, 1. ex robore mumiæ balsamicæ, seu spiritus natural[illegible] 2. ex adfectu animi, [illegible] demum ex apparatu corporis.

54. Ex Mumia nostra cœlesti, seu Naturæ Vulcano [illegible] ima petitur ratio, quia cum principale sit, quod in [illegible] morbo patitur, cæterasque partes in sympathiam sollummodo trahat & condolentiam, præcipuas etiam vel [illegible] ndi, vel rebellandi vires ut obtineat oportet. Itaque quò validior erit & robustior, hoc difficilius succumbet. Cæter[illegible] nin quonam specifica [illegible] [illegible] us proprietas & conditio consi[illegible] [illegible] com-prehendi, nec stylo exprimi potest [illegible] opterea quod ipsius quoque veneni Gallici formalis ratio nostros [illegible] teat animos nec nisi a posteriori sensuum arbitriis [illegible] subjicat.

55. Inter adfectus animæ palmam in causando tenet ardentior amoris flamma, & effrenis coëundi cupiditas. Nam quò quisque vehementiori percitus Oestro ad Venerem rapitur petulantiùs, hoc profundius se immergit in vastum ærumnarum Gallicarum gurgitem. Hinc fit, ut senes, quique frigidè amant, aut non satis avidè suas [illegible] cubinas ineunt, tardius afficiantur: juvenes contra, qui [illegible] n[illegible] præsentibus epulis intenti impetuosius ruunt in amplexus desideratos, ob calorem & effervescentiam spirituum facillimè labem ab attritu & basiis contrahant.

56. Apparatus corporis spectatur in [illegible] bus, in calore [illegible] licet, laxitate pororum seu meatuum, & mollitie partium. Nam qui frigidiores sunt temperamento vel ætate, [illegible] iciliores sunt ad contagem recipiendam, quam quibus [illegible] circum præcordia sanguis: quibus habitus [illegible] cutis est siccior, durior aut callosior, rarius [illegible] mollioribus partibus vel constitutionibus, ut [illegible] in obscœnis, ore, quibus facillimè communi[illegible] tur malum. Tandem ut fuliginosi vapores & lenta [illegible] transire possint, meatus oportet esse patentes. Quare quibus habitus rarior, poris amphores, procliviores agis sunt ad luem, quam quibus densior natura [illegible] ulu contigit. Cætera pudor non finit com[illegible] morare: consi[illegible] licet authores, qui satis in hac materia fœcundi.

57. Id modò restat, ut subductis in unum rationibus definitio[illegible] em quandam co[illegible] tuamus, non qualem accuratio[illegible] Logici urgent, se[illegible] qual[illegible] bscuritas rei concedit, [illegible] *Lues Venerea sit morbus chronicus & occultus spati[illegible] [illegible] ontagi ab impura [illegible] vere primum natus, natura [illegible] ul atem [illegible] substantia [illegible] illo vi signiter latent*. Quam des[illegible] tionem ve[illegible] n esse claudulam & epilogum eorum, quæ in thus de abstr[illegible] [illegible] ctus natura huc usque protulimus. [illegible] seu differentias non essentiales quis [illegible] & qui [illegible], quas ignoramus: sed accidentales & r[illegible] spe ti [illegible] dimus.

58. Istæ desumuntur vel [illegible] cto, vel a causis, vel a tempore, vel à magnitudine, vel motu. A subjecto: Sic alia Mat thiolo dicitur melancholica, alia pituitosa, alia biliosa, alia sanguinea, non quòd ex his ortum trahat, sed quòd pro subjecti conditione cum illis complicetur, eisque stupendæ malignitatis characterem imprimat. A causis alia dicitur esse nativa, quæ paterni aut materni seminis aut sanguinis menstrui labe in utero contrahitur: alia adscititia, cujus iterum tot differentiæ, quot contactus modi. A tempore, alia est recens vel incipiens, alia in augmento, alia in statu, quæ fixas in corpore radices egit, & inveterata seu confirmata dicitur. A magnitudine, quædam magis minusve intensa & vehemens est, tum essentiæ ratione, tum ob symptomata quæ graviora, leviora, majore minoréve numero consequuntur. Ratione motus, una alterâ citius lineam suam absolvit & periodum; quædam in corpore sopita delitescit, alia suis se prodit & manifestat argumentis.

59. Quibus hac ratione constitutis, nunc a παθολογίᾳ ad θεραπευτικὴν prosilimus. Hujus verò de sententia clarissimorum virorum, Andr. Laurent. [illegible] de cri[illegible] [illegible] b. & Heurnii de modo disc[illegible] nd. medic. tres sunt partes; διάγνωσις, πρόγνωσις & θεραπεία ipsa. Ubi quidem θεραπεία per se dicitur & expetitur: reliquæ vero propter medelam, διάγνωσις quidem, quia nisi suis ex signis Pathognomonicis adfectus prius cognitus sit, curari nequit: Prognosis verò, ut quid naturæ relinquendum, quid arte corrigendum, quantumque promittendum constet, ne vel turpis lucri causâ, vel inanis gloriæ aucupio majora viribus suis Medicus aggrediatur, vel polliceatur.

60. Igitur de signis prius agemus tà diagnosticis, quàm prognosticis, tum de medicinis. Ex Diagnosticis alia sunt communia & generica Luis, alia propria specierum seu differentiarum. Communia desumuntur ab antecedentibus & consequentibus. Antecedentia sunt contages; ursi quis spurcæ Veneris notitiam habuerit, aut multum osculatus fuerit infectam: vel etiam stragulis & vestimentis impuris usus fuerit, aut cum Gallicana labe contaminato dormierit, certam satis præbent conjecturam; verùm quòd turpia hæc sint, sæpè pudet ægros ea confiteri, illos præsertim qui castitatem in cœnobiis aut virginitatem mentiuntur. Quare si factum negetæger, aliunde hæc capiend[illegible] licet, consulendi mores & adfectus, amici, congerrones, ministri, aliaque plures circumstantiæ, ex quibus conjicere possimus, quod suspicamur.

61. Consequentia sunt symptomata quæ omnia quæ comitari solent istum adfec[illegible], quorum certè tam ampla seges, tantaque farrago, ut centonem omnium malorum luem Veneream dicere possis; quippe quæ Prothei cujusdam instar omnium morborum faciem assumit, omnium ægritudinum apparitor est & proxeneta. Hinc dolores illi immer si ossium vel artuum: hinc tot tubercula scirrhosa, tot universi corporis verrucæ, tam virulenta gonorrhæa, acris stranguria, tot sordida pudendorum ulcera, vulvæ penisque foramina, inguinum bubones, uvulæ & ossis cribrosi exesiones, tendonum & membranarum ab ossibus divulsiones, pericranii & cranii ad meningas usque erosiones & caries, cachexia, cadaverosa facies, deplorandæque carnificinæ proficiscuntur. Quin tantum est morbi vafrामentum, ut internas etiam partes pancraticè adoriatur, fœdisque pustulis & ulceribus tracheam, pulmones, ventriculum & epar inquinet, adeò ut nulla sit calamitas, quam non trahere possit sociam. Dignum mehercle flagellum iis, qui ob effrenam libidinem nulla Veneris adsuetudine satiantur, nulla continuatione lassescunt, tametsi cum Bel-

tran [illegible] & [illegible] voluptatum potentis [illegible] inter amp [illegible] hasia deberet [illegible] pitare

62. [illegible] verò cùm in aliis etiam quandoque comparere soleant adfectibus: n[illegible] e necessitate simul & semel efflorescant hîc singula, sed nunc hoc, nunc illud, nunc plura pauciora que satius fuerit artificiosa conjecturâ propriam, quam reconditam habent observare conditionem, quâ discrepant à simplicibus vel non Venereis malis; quam externa omnium lineamenta colligere. Deprehenditur autem illa conditionis proprietas ex duobus, ex malignitate, & ex qualitate noxæ. Malignitatem sive virulentiam abstrusam manifestant juvantia: si videlicet non cedant vulgaribus, quæque alias proficere solent, & per Indicationes inveniuntur, præsidiis: sed mitescant ab appropriatis & specificis, quæ toto genere huic venenositati adversa, eidem capitalem dicam scribunt. Atque istud satis evidens est Luis ab analogiâ patientis & agentis depromptum argumentum.

63. Per qualitatem noxæ noto peculiarem lædendi rationem, quæ suis etiam notis deprehenditur, alia esse à vulgaribus, modo quis attentius velit perpendere. Nam ut de dolore tantùm dicam Gallico, aliter certè suos torquet subjectos, quàm in aliis vel cephaleæ, vel arthritidis, &c. speciebus contingit. Ex causa enim frigida, & frigidis locis exortus esse cùm videatur, acutissimus tamen est, mordacissimus, & maximè vehemens, ita ut abradi sibi ossa, & aliquando comburi putent adfecti: præter a præter consuetudinem acutorum in longius tempus se protrahit, chronicus est, rebellis, & noctu magis [illegible], quam interdiu. Ita tumores præter naturam solitas l[illegible] subjecta sibi ossa & membranas carie corrodunt, aut [illegible] parte resolvantur, semper tamen aliquid nodo[illegible] & tuber[illegible], vel carnosi post se relinquunt. Ulcera [illegible] atione licet parva sint, ad cicatricem tamen non perducuntur, si profunda sint, callosas quasdam eminentias intus calamnose fovent, semperque ossibus molesta sunt & injuria. Sic pustulæ aut ex nigro subvirescentes & flavæ apparent, & humorem albuginis oculi æmulum, vel subrubrum cum quadam lividitate emittunt; aut [illegible]ultosæ sun[illegible] & talem eminentiam in fronte & [illegible]pine fovent, ut arietis cornua æmulentur, aliaque accidentia secum trahunt, quæ vulgo non possunt observari. Vide Saxon. l. 19. c. 8. & 9. [illegible]allop. tract. de morb. Gal. l. c. [illegible] aliosque.

64. Qu[illegible] nunc de distinctis singulorum symptomatum qu[illegible]ras causis, non alias possum ubi reddere quàm à causæ [illegible]orbificæ ratione, & subjecti corporis dispositione. Causa namque universalis cum sit, & Oeconomiæ naturalis Archeum, qui omnium alimentorum attractiones, mixtiones, separationes, concoctiones, impuritatumque excretiones moderatur; quique majora majoribus, homo[illegible] homogeneis, harmonicè adaptat, & quantum in[illegible], heterogenea abarcet & evincit, cùm hunc, inquam, naturæ δημιουργὸν communem perniciosâ labe inficiat, non mirum, si subjectis membris omnibus, quibus præest tabum adeò malignum communicet, eorumque ministeria infinitis modis depraventur. Causam enim universalem sequuntur indefiniti, pluresq; & æquivocii particularib9 effectus.

65. Verùm nonnihil etiam in subjecti dispositione situm est, nam pro hujus indole variant quoque accidentia luis. Quibus enim, v. g. cutis languet & ext[illegible]riores partes, si m[illegible]do virus etiam in humore tenui qui f[illegible]cile transi[illegible] posset, stabuletur [illegible]illis prorumpent pustul[illegible] plora, [illegible]o, lichenes aut tumores præter n[illegible]turam: Quibus [illegible] imbec[illegible]c, [illegible]us talpæ sunt in eodem, defluxione [illegible] pecti[illegible]. malig[illegible], vel graves etiam & intolerabiles dolor[illegible] ve[illegible]nosa qualitas in tenui, ac[illegible] & mordaci hæt at[illegible], v[illegible] adit & alopeciam generat exesis p[illegible]scibu[illegible], v[illegible]ciot fuerit, exulcerationes part[illegible] ubitus varieta[illegible] in aliis locis aliis, in intes[illegible]is [illegible]nterias, in naribus oz[illegible]

[illegible]s, in la[illegible]ibus [illegible]phas, in [illegible] quæ singula hic non nume[illegible] f[illegible] [illegible]ico facile animadverti possunt.

66. Progredior [illegible] signa speci[illegible]um, [illegible]ibus constituimus ci[illegible]cumstantiis, [illegible]arum: an alcinna, & coitu, osculis, [illegible] contracta sit, docet ægri relatio, tum q[illegible] biliter arguit, si in pudendis, ore vel cut[illegible] ante reliquas vel præ reli[illegible]ius conspecta [illegible] De nativa [illegible]suspicari [illegible]cet ex [illegible]aspectis [illegible] tus in lucem vitalem prodeant emaciati, [illegible] cœci, absque ciliis, superciliis, aut capillis, q[illegible] rigi nequeant, sed terræ demum [illegible] quicqui[illegible] teris, credant infantem. An ver[illegible] cum lacte [illegible] liquid virulenti suxerint, maligna linguæ, [illegible] ulcera primum docent, tum ve[illegible]rel qu[illegible] rescunt, fructus acerbi.

67. Subjecti constitutionem docet habitus [illegible] sed & συνεδρεύοντα. Pituitosi namque si r[illegible] in corpore, diurni & nocturni dolores [illegible] gent; articulorum ligamenta & ossium tuni[illegible] osa & virulenta humiditate emollescũt, do[illegible] tur, aut sensu vel motu privantur [illegible] gum m[illegible] les tumores, qui nisi subjectas membranas p[illegible] resolvi nequeunt, oriuntur, & id genus [illegible] corpore maligna succrescunt ulcuscul[illegible] & [illegible] boni seu prunæ similes. In melancholico [illegible] tu exhibit, gravissimosque & implacabiles [illegible] hæmorrhoides ulceratas & cancrosas ex [illegible] Plethorico demum in bubones alaru[illegible] & [illegible]arum tumores, pustulas rubras & [illegible] abscessus.

68. Ratione motus nunc citius nunc [illegible] tum suam absolvit. Observatum [illegible]st [illegible]am a Fernelio l. [illegible] c. 14. de abdit. [illegible] l. Hipp. de alim. Saxonia & Fallopio, ali[illegible] [illegible]o. annorum intervallo fomitem [illegible] ipsis medullis delituisse, ac tandem repull[illegible] ægri perniciem. Hic itaque latentis [illegible]u[illegible] gna colligenda sunt, ut maturè medicin[illegible] damus malo: Videndum, an præc[illegible] Gallica, ut bubones, gonorrhæa, caries, &c [illegible] sine ratione desierunt, & aliâs iterum [illegible] renda ex ægro de promptitudine in Ven[illegible] tentior a suspecto factus sit coitu [illegible] spontaneam & ulcerosam inci[illegible]rit, an co[illegible] causa, an insomniis perturbetur, &c. H[illegible]c [illegible] bo suspicionem movent, [illegible] e si [illegible] lividus appareat, facies p[illegible] præter [illegible] cum ardore exeat, pud[illegible]nda pruriant [illegible] & [illegible] ulcerentur. Aliqui ex sanguine d[illegible] si conspergatur salis mica, & non c[illegible] re indicium capiunt, aliqui etiam ex urinis [illegible] plura aliis observatione collegit.

69. Magnitudo morbi cognoscitur [illegible] bus, quæ vel multa numero, vel pond[illegible] sint, ut tinnitus, caruncula, v[illegible]æ m[illegible] gna [illegible]onorrhæa, magnique dol[illegible] ut [illegible] numquodque symptoma in s[illegible] tineat accidentia: ut si car[illegible] sit profu[illegible] vida, & dolens, simul cum in[illegible]mmatio[illegible] Mitissima censetur, in qu[illegible] olum [illegible] iin & citra ullam c[illegible]rpo[illegible]s offens[illegible] lò deterior. qua universa c[illegible]tis [illegible] [illegible]ibus, m[illegible]ò rubris, mod[illegible] aspergitu[illegible]. Gr[illegible]vior [illegible]st, quæ ou[illegible] ras pustulas p[illegible]fert primu[illegible] tempora, p[illegible]ne[illegible]ue aures de[illegible] in reliquo cor[illegible]ore. [illegible] ce[illegible] Om[illegible]ium [illegible] præter al[illegible] part[illegible] [illegible] branas, nerv[illegible]s [illegible]ue ado [illegible]

[illegible]res cruciatus noctu præ[illegible]um

70. A [illegible] quæ petuntur dil[illegible]entiæ maximi sunt [illegible] & medelam: nam cum illis & ista [illegible] tum igitur alia incipientem, alia augescentem [illegible] confirmatam & inveteratam luem significant. [illegible] morbi per initia non adeò certa sunt indicia, nisi ex Veneris sinu prodierit. Non enim licet ex oris, papillarum, ubetum, digiti, alteriusque partis ulceribus statim de lue judicare; tametsi callosa sint & κακοήθη, quòd sola si appareant pathognomonica non sint: sed oportet expectare, an paulatim ulterius serpant, dolores excitent, guttur exasperent, & vocem lædant, his enim certiores reddimur notis de specie morbi.

71. Alioquin apparere solent in luis hujus principio corporis gravitas, spontanea lassitudo, vagi per corpus insurgunt dolores, perit vividus faciei color, lividus circulus oculū ambit, somnus interrumpitur, accedit mœstitia, calor insignis in volis manuum & pedum plantis, quibus si accedat pudendi caries, ulcera vel pustulæ, fluxus genitalium virulentus, quam gonorrhæam vocant abusivè, vel bubones, jam de morbi specie non amplius dubitabimus; præcipuè si coitu id mali conceptum sit, vel paucis post eum diebus invaserit, & quidem post coitum cum eo vel illâ, cujus non optimè audiit fama vel valetudo.

Ad hæc crescente malo sequuntur alia: Lumborum dolor; pustulæ duræ, crustosæ, graves, cum vel absque sanie, in peritonæo, ano, locisque vicinis, capite, barba, gutture & palato; capitis ac barbæ pili sine manifestâ causâ decidunt, dolor implacabilis, caput, humeros, brachia, sternon, ac parte anteriore cubitum tibiamque exercet, deque noctu recedente Sole gravius insurgit, cum Sole redeunte remittit; scabies & impetigo corpus totum, ac inprimis faciem contaminat, fissuræ ῥαγάδες dictæ manus ac pedes miserè vexant, & verrucæ genitalia contumaciter occupant.

73. Cum ad extremum lues pervenerit statum, observabis ulcera fistulosa, phagedænica, ancrosa magnam partem carnis depavisse: Tophos & gummata irresolubilia variis in locis congelasse; cariem ossa in tibus, brachiis, cranio, palato & naribus excedisse, uveam relaxatam vel corrosam, vocem vel ablatam, vel raucam, hypersarcoses in penis meatu vel vesicæ orificio succrevisse. Quibus accedunt tremores membrorum, insignis memoriæ læsio, ferinæ destillationes, inexpugnabiles aurium tinnitus, Asthma, Phthisis, Febris Hectica, casus oculorum, dentium, nasi, aurium, aliorumque membrorum, quæ certissimè ultimum morbi terminum ad[illegible] demonstrant.

74. Jam ad Prognosin. Ubi in genere tenendum, luem hanc non lethalem vel acutam; sed chronicam esse contumacem, & medicamentis rebellem, plus minus pro varietate differentiarum. Ratione subjecti namque facilius sanatur sanguinea, post hanc biliosa, difficilius pituitosa, omnium difficillimè melancholica. Adhæc qui[illegible] cachecticum seu cacochymicum est corpus, viæque arctiores, tardiùs restituuntur iis, quibus viæ excernendarum impuritatum per hæmorrhoides, rariorem corporis habitum, & laxam alvum sunt patentes. Ratione sexus: Mulieres, quibus largior Mensium effluxus post haustum virus contingit, citiùs liberantur viris. Ratione temporis: Commodissimum medicationi creditur ver & æstas incipiens. Ratione ortus: Nativa plerumque non nisi cum vitâ deserit infantes. Ratione progressus: Exitiosissima, quæ à pudendis sensim partium continuatione interiora viscerum pervadit, nec nisi cum totum conspurcârit corpus in habitum se prodit, aut [illegible] ab exterioribus intrò remeet ad [illegible] cebri membranas ad spinam, fauces vel pulmones: sæpissimè namque ob symptomatis vehementiam occidit [illegible] suffocatione, phthisi, vel [illegible]. Ratione magnitudinis: Quò grandior, h[illegible] m[illegible] ipit, quoque fixiores æt. tera dice[illegible], hoc [illegible] cilius eradicabitur. Ratione symptomatum: Bubo, defluvium capillorum, [illegible], scabies, lichenes, leviorem ostendunt [illegible] c[illegible]iorem gonorrhæa, scirrhosi tumores, [illegible] vel caries ossium, cicatrices & fistulæ callosæ, [illegible] sa, verrucæ tinnitus aurium, marasmus, [illegible]

75. Hactenus in signis hæsimus, nunc ipsam palæstram & curam practicam ingredimur. Hanc vero faciunt geminam. Unam prophylacticam, alteram propriè dictam curativam. Prophylaxin aliam ratione subjecti, aliam ratione causæ instituunt. Ratione subjecti: ut δυσπάθειαν quandam concilient, vel toti, vel parti. Toti, tum exquisitè ab omnibus impuritatibus & superfluitatibus, ex quibus molestia quædam accedere posset, corpus liberando, tum illud muniendo & confirmando corroborandoque, in quem finem tot Electuaria & Opiatæ ex scordio, Mithrid. Conserv. Buglos. rosar. &c. Fallopio, Palmario & Saxonia descripta sunt: Parti, ut pudendis varia ratione abluendis, abstergendis, & quas alias technas indignas Medico & viro Christiano præscrunt. Consultissimum est vitare contagii semina, & ab omni vetito & fœtido abstinere concubitu: quam legem & Medicina sanitatis studiosis, & sacra pagina Christianis, & Ethica bonis omnibus imponit.

76. Θεραπείαν mali veram primùm Empiria & analogismus invenit, sed nunc methodus & ratio dirigere vel promovere debet. Procedit autem Methodus ex Indicationibus: Indicationum tres vulgò numerantur species: Curatoria, Vitalis & Præservatoria: ad quas accedit etiam Mitigatoria symptomatum, si nimis urgeant, & causæ rationem suscipiant. Curatoria desumitur à morbo & causa continente, quibus auxilium θεραπευτικὸν è diametro debet esse oppositum. Verùm cum Indicationes ex notioribus concludant; morbi verò & causæ proximæ occulta sit natura, fit ut ne quidem in exactam juvantium cognitionem ducere nos possint. Oppugnandus igitur morbus iis, quæ experientia & usus docuit illi esse adversissima. Præservatoria Indicatio respicit causas antecedentes seu intermedias, quæ vel fovere malum illud, [illegible] hebetare ac impedire medicaminum vires solent, ut sunt pleth[illegible] cacochymia, &c. Ubi quidem pro fomitis & objecti varietate nunc [illegible]gandum, nunc phlebotomandum, nunc resolvendum, nunc aliud quid agendum. Vitalis de viribus est solicita, non cordis tantum, sed omnium viscerum, ac inprimis partis adfectæ: hic itaque tum cavendum, ne robur & tonus epatis fortibus aperitivis relaxetur; tum videndum, ut quæ ex proprietate illi grata sunt, administrentur.

77. Ex his ut natura prior curatoria, dignitate verò vitalis ἔνδειξις: sic tempore reliquas antecedere debet in usu Medico Præservatoria. Ita enim ipse Galenus præcipit, ut quod in analysi ultimo fuerit inventum, in executione omnium sit primum. Agemus igitur prius de cura præservatoria, ut fomitem malo, vel impedimenta veræ curationi futuræ demoliamur, & vias reliquis medicinis, quo liberè penetrent, faciamus. Id quod fiet, si vitia succorum correxerimus & partium. Sunt autem partium vitia morbi vel in Intemperie vel obstructione, &c. quæ si curationem mali impediant, præ reliquis tollenda sunt, prout Indicationes præeunt. Succorum vitia frequentiora sunt, & magis προφυλακτικὴν urgent, consistuntque vel in quantitate [illegible], vel qualitate simul. Si sola quantitate seu copia luxurient, minuendi sunt nunc lenientibus, nunc Emeticis, nunc sanguinis missione.

78. Lenientia sunt tum Eccoprotica dicta, tum Enemata. Eccoprotica locum habent, si in intestinis & ventriculo fluctuent superfluitates excrementitiæ: Enemata, [illegible] in crassioribus intestinis hæreant. Sunt autem hæc varianda pro varietate circumstantiarum. Nam [illegible] melancholicus [illegible] æger, & sequax humor, cum passulis laxativis, vel Lenitivo Montagn. relaxan[illegible] alvus: si tenacior sit, cum sennæ vel diluto, vel pulvere: si pituitosus, cum melle rosat. Hiera picra simpl. vel Agarico:

fi biliofus, cum I. L. Caffiæ, cum Rhabarb. Mannâ, Syr. rofar. folut. &c. Enematum rano & ufus notus. Emetica verò in hoc cafu deeet effe mitiora, ne virulenta, quæ nondum occupavit totum corpus, amplius diffeminetur.

79. Sanguis mittitur in plethorâ per fectionem venæ, quæ liberalius parciufve inftituenda, prout magis minúsque abundat: parcius tamen fi fanguis adhuc fit integer, nec videlicet labes in venas omnes derivetur, vel in centrum exhabitu, largius verò fi ad plethoram accefferit impuritas. Ita enim non plenitudo tantum exhaurietur, fed & corpus, fi flagret interno æftu, eventabitur, & demptâ parte vitiofæ materiæ, ut reliquam facilius vincat natura juvabitur & pro reliquis auxilis vel purgantibus, vel fudoriferis, ut rectiùs procedant, corpus præparabitur. Atque hæc in principio ftatim funt peragenda.

80. At fi vitium aliquod qualitatis complicetur cum quantitate, jam non fimplici evacuationi fuperflui, fed & correctioni noxiæ qualitatis ftudendum. Eft verò illa qualitas vel ex elementarium & manifeftarum grege tantum, vel labis Venereæ particeps. Si manifefta tantùm, iis corrigenda contrariis, quæ ex affe vitiofæ refpondent conftitutioni: V. g. fi fervida bilis luxuriet, contemperabimus medicinis, quæ modicè refrigerant & humectant, cum quadam incidendi facultate: cujus generis funt Syr. de f. Violar, Borrag. Cichor. f. vel cum Rhabarb. cum Aq. vel decoct. hordei, rad. Cichor. bugloff. prunor. damafc. & acetof. citri vel vitriofi illam contemperabimus. Vehementer verò refrigerantia & ficcantia cum adftrictione hic non funt ex ufu: propterea, quòd humores ferè fint impacti, & ad frigiditatis effecta inclinent. Sic mucilago pituitofa Tartarea primas obfederit vias, decoct. anifi, fœniculi, dauci, fcord. & cum melle rofaceo, fyr. de corticib. citri & fpir. Tartari, iis fcilicet, quæ digerendi, incidendi, calefaciendi vires obtinent, caftiganda veniet; atque eâdem lege fæx melancholica cum dilutionibus Syr. ex Borrag. Lupulis, quæque humido calore potius liquant; quàm igneo calore exficcant & indurant, præparanda eft.

81 Verùm iftud vitium manifeftarum qualitatum raro per fe & folum confiftit; fæpiffimè contrà impreffum characterem & fignaturam virulentiæ Gallicæ refert. Quare non iis tantum corrigendum contrariis, quorum ratio aperta eft; fed occultis etiam, quæ experientia veneno huic adverfa effe comprobavit. Ut funt ex vegetabil. lignum fanctum, guajaci, faffafras, juniperi, querc. buxi, rad. chinæ, falfæ parillæ, fmilacis afperæ, arundinis, cyperi, valerianæ. Ex animalibus antidotus ferpentum. Inter mineralia triumphat Mercurius feu fimplex, feu metallor. modò hæc omnia convenienter præparata & adminiftrata fuerint. Nam pro diverfis fcopis & indicationibus etiam diverfimodè præparata in ufum trahuntur.

82. Itaque mucus & gummata fi pro purgatione facilitanda fint & præparanda, exhibebimus decocta rad. valerianæ, garyoph. lign. & baccar. juniperi. Salia item Levifici, Imperatoriæ, Perficariæ, Symphiti, Fumar. Sydenit. vel in jufculis ac decoctis, vel in nebulis cum extr. fcordii, &c. in conferv. & electuariis iis, quæ balfamicis ex guajaci vel extract. vel fale, vel acetofitate refinofâ, ex chinæ radice fimilibusque animata fint tincturis ac poteftatibus. Ita enim fpecifica fient & appropriata, quæ antehac fuerunt communia.

83. Poftquam ὑγιεινὸν redditum fuerit corpus, & humores in primis viis qui fubfiftunt fequaces, ad analoga veniendum cathartica, quæ nunquam non fale guajaci, vel offium humanorum, fi dolores præfertim offa frangant, nobilitanda funt. Præterquàm enim quod abftergant, aperiant, penetrent ac refolvant, efficaciter quoque impuritates omnis generis, & quidem fine ullis torminibus inteftinorum expurgant, virulentam infuper labem caftigant, & partibus gratam ex fubftantiæ fuæ proprietate auram afpirant.

84. Formulas præter b ut Practici
habet Saxonia, l. 9. c. 29. ad quem te re
verò funt illæ pro ratione circumftanti
tum ægri: alii enim folida, alii liquida, alii
magis delectantur. Communiter illas p
garibus, quæ non potentialiter tantum prop
entia, fed & actualiter ob formam pot
ctant. Caufam jam diximus contumacia &
em humorum. Quod tamen vel bolum, v
vel tabulas aut pulveres imperet neceffitas; fua
culum aliquod molliens & abftergens fuperb

85. Debent verò purgantia per epic &
peti, ac paulatim intendi, fi præfertim ut fieri folet
maces fint, renitentes & copiofæ tartareæ illæ m
nes: idque tamdiu, dum præfto fuerit in corpo
cans. Diebus intermediis feu quietis, quibus
naturæ a catharcticis, & præparationi ftudendum
vitali indicationi, vel mixtim omnibus, ut vires
tæ recolligantur, humores ductiles reddantur
gnitas fimul infringatur, quæ fingula cùm præ
pulvis Cardiacus a Mercato l. 1. c. 9. de morbo
defcriptus, ad illius imitationem ex cornu c
cardiac. extract. fcordii, theriaca, melle juniperino
dulla guajaci, effentia meliffæ, conferv. borrag.
& fimilibus plures componere licet antid

86. Cæterum palmam omnibus in hoc adf
charcticis præripit Mercurius, fugitivus
corum fervus. Quamvis enim magnanimus F
ejusque non degener difcipulus Palmarius p
Medico hydrargyron profcribant, ideò quod de
fit venenum ex Galeni l. 4. fimp. c. 19. & Diofc
l. 5. c. 20. fententia, quodque immania fymptomata
tremores, epilepfias, convulfiones & procreet,
quibus in ufu vel medico per fuffim &
vel manuali ut metallariis & aurifabris fuit
Experientia tamen quondiana fecit, ut fpretis omni
quæ adferunt argumentis, à Fallopio, Matt
favola, Antonio Gallo, Luca Chino, Cæfalpino,
nia, Mercato, Steegio, Turriano Jaco
isque Dogmaticis, ne de Paracelfiftis qui
vero luis ῥιζοτόμῳ & Herculea tam pertinacis
doto fuerit habitum.

87. Quod enim dicit Fernefius Mercurium
num ex eorum genere, quæ tota fubftantia
funt & funefta, id fenfus redarguit judicium
namque Æginetæ Principis inter 12. principes
dictos inftituto, plurimi Mercurio vivo ad co
cas contumaces feliciffimo utuntur cum fu
res in difficili partu in verminatione aliisque
Fallopii & Matthioli fuafu ufurpant. Neque
Galeni authoritas: Nam quando Mercurium
vocat corrofivum, non ex animi fui fententia
perfuafione loquitur, id quod fatis evidenter
pl. c. de hydrargyro probari poteft. Ubi ex
teffo de hac materia fibi fcribendum fump
fatetur fe nullum feciffe experimentum,
qualitate judicare potuiffet & ftatuere.

88. Et ut maximè venenofum effe conce
lio; tamen nihil obftat, quin per artem illa
fubftantia vel corrigi, vel fequeftrari po
provida Natura juxta id quod eft virulen
per repofuit quod eft virtuof imum atqu
bat fi, ut contraria in miftis amicitiæ
venient. Quare aut de crudo vera funt
tragici eventus exempla aut de iftro
ufu, quo tanto quæque Medi a ev dit
quantò falubrior debitè fi adminiftretu
diffundam me in exempla, cum la
dana Opiata, Diaphoreti ipf
um antidotorum Galeni
quod quæro demonftren

89. Facceffat ab n, n
erò varias, prout v

ex ingeniosa præparatione artificum mutat. Cæterùm hic de purgatione tantùm excrementorum infectorum in primâ regione consistendum quæritur. In eum finem exhibetur vel crudus, vel præparatus. Crudus exhibetur in pilulis Barbaros. & quas Mercuriales vocant, quæ ℞ Rhabarb. el. ʒij ß. Diagridii ℈ij ß. pulveris. misc. cum succo limonior. deinde additur Mercurii purg. & mortific. per eundem succum limon. ℥ ß. moschi gr. x. farinæ parum, atque ex mistis F. massa pilularum, cujus ʒj. frequenter exhibent Patavini per 30. dies. Elegantiores nuper in usum venerunt, quæ ℞ Gumm. Ammon. Bdellii, Opopanac. Sagapen. Sarcocollæ, Euphorb. Trochisc. Alhand. rad. Elleb. v. nigri, Diagrid. an. ʒij. Mercur. vivi extincti in S. limonum ʒ ß. ex pulverisatis & accuratius mistis F. pil. quarum Dosis à gr. x. ad xxx. Verùm quòd præstantiora in promptu sint pharmaca, aut nunquam cruda illa usurpanda sunt; aut non nisi ubi gummoso & frigido tartaro intestina sunt obsessa: tum enim posteriores pilulæ, quod valenter liquefaciant ac resolvant locum habere possunt.

90. Præparatus Mercurius vel Catharcticus tantùm est, vel insuper Emeticus. Catharcticus varii generis, sed præstat Merc. sublimatus dulcis crystallinus & rubeus. Crystallinus fit ex tribus Mercurii sublimati vulgaris, & duabus Mercur. vivi partibus cõterendo & sublimãdo, ut quasi in glaciem concrescat. Rubeum sub arcani corallini nomine describit Crollius in Basilica. Uterque locum habet in recenti malo, si nondum impressiones validas in terram microcosmicam fecerit malignũ Veneris sidus: ita tamen ut redigantur cum aliis Medicinis catharcticis, ut Extr. Alhandal. &c. in pilulas, ne videlicet masticati faucibus & dentibus, quibus iniquus semper est Mercurius, noxam inferant; dein ut paulò post à deglutitione julculum aliquod abstergens, ut decoct. pisorum, galli decrepiti, hordei exhauriatur, quo videlicet actio purgans promoveatur, & ab adhæsu pilulari sensile stomachi orificium eluatur: quas cautiones qui non observant, fieri potest, ut plus detrimenti quàm emolumenti suis accelerent ægris.

91. Emeticus Mercurius convenit in radicatâ & inveteratâ lue, sique viscidi & magis rebelles sint humores, quàm ut à levioribus commemoratis educi potuerint. Duro igitur hic nodo durus quærendus est cuneus, & cum præparati fuerint humores, & humectatum corpus, exhibebimus Turpethum Minerale, vel Mercurium vitæ. Turpethi Mineralis cum variæ extent descriptiones, si Mercurius vel per se, vel cum auro amalgamatus præcipitetur; tum verò præcipuam meretur laudem ea, quam à Præceptoribus nostris in usu habitam magnifacimus. Sic autem se habet: ℞ Mercurii purg. ℔. j. dissolv. in s. q. aq. fortis factæ ex victrioli ℔. iij. & salis petræ ℔. ij. post destilla per alembicum ex arena aquam & spiritus sensim. Postquam aliquantulum spiritus desinere incipiunt, auge ignem, ut vitrum parum candeat, ac spadiceum quodammodò appareat, sic enim in alembico & ad spondilia cucurbitæ ex Mercurio flores inutiles flavi & subrubei sese elevant. Omnibus refrigeratis exime & frange cucurbitam, rejectis ad spondilia alembici floribus inutilibus, & invenies rubeum pulverem in fundo, quem tam diu aq. calida in paropside terrea lava, donec nihil acredinis supererit. Deinde eidem pulveri exsiccato affunde oleum salis tartari ad superemmentiam duorum digitorum, abstrahe iterum ter destillando in arena phlegma. Sed tertia vice auge ignem, etiam fundo cucurbitæ paulum ab igne rubescente, atque hoc modo ascendit Mercurii quædam portio cruda seu viva, quæ omninò separanda. Relictam in fundo materiam contunde, & aq. dulci calida toties elue, donec nulla salsedo, nullæque sordes amplius residuæ fuerint, solo nempe pulvere rubeo relicto, quem exsiccatum & in cucurbitam mundam positum imbibe cum aq. ovorum, ac septem vicibus eandem ab eodem ex arena per alembicum abstrahe. Relictum in fundo aqua calida aliquoties lava, affusumque spiritum vini rectificatum septies inde destilla cohobiis tot repetitis. Tandem exempto pulveri Alcohol vini affunde, ut benè humectetur, quod admoto igne succende, & tamdiu spatula ferrea move, donec ardendo consumptum sit. Istius præcipitati, ℞ pro dosi gr. iij. vel v. permisce cum extracto Panchymagogo Crolli, extr. Diagrid. vel aliis, quæ congeries Indicationum docebit, & utere per vices. Lenes enim tantum in dispositis movet vomitus; sæpiùs verò per alvum camarinam fœtentem expurgat.

92. Mercurius vitæ fit ex oleo glaciato rectificato, præcipitando illud cum aqua in pulverem, & eluendo cum aqua ob omni salsedine vel acetositate. Vehemens est, atque hoc nomine multis suspectus. Cicurari tamen potest, si pulvis præcipitatus aliquandiu maceretur in aq. vitæ diambratâ vel aromaticâ alia, eaque abstractâ exhibeatur in conserv. rosar. vel borrag. quæ cum ol. sulphuris multum acida reddita fuerit. Tum enim citra noxam vel injuriam corporis ad vomitum & secessum stimulat naturam. Eximium mehercle medicamen, & planè pro suo nomine, quodque ἰωκαίρως repeticris, radicitus omnem luem eluere poterit, quantumvis inveterata sit & confirmata. Pro delicatioribus & voluptuaris, qui vix levem commotionem sustinere possunt, adhuc magis elaborari potest, ita ut sine ullo molestiæ sensu, quod sui est officii præstet: si videlicet in viola per certum temporis spatium circumrotetur & coquatur, dum ad rubedinem saturatam pervenerit. Id quod fecisse dicitur Algurethus, qui solo hujus pulveris usu toti Europæ innotuit.

93. Longè plures sunt Mercurii ad expurgandam primam regionem purgationes, sed quas commemoravimus esse possunt instar omnium. Quia verò non abdomen tantùm & primæ regionis ambitus in culpa est; sed in venis etiam & habitu corporis malum latet, ob id à purgationibus ad reliqua quoque evacuationum genera deveniendum est. Quocirca media corporis regio & urinarii vel seminarii ductus quoque extergendi sunt diureticis. Tum corporis extrema regio seu superficies Diaphoreticis.

94. Diuretica potissimùm locum habent, si vasa seminaria laborent, ut in gonorrhæa virulenta. Hîc si fervor nimius urinæ vel puris peccet, primùm contemperandus refrigerantibus, ut lacte papav. & 4. sem. frigid. major. facto cum aq. violar. Altheæ & sperniolæ: tum mundificandæ viæ, & tollenda virulentia, hæc occultis, illæ manifestis qualitatibus. Virulentiam tollit sal Veneris vel præcipitatum viride ex Mercurio cum Venere. Mercurius dulcis crystallinus, gummi guajaci & hœderæ, sal quercus & fraxini: vias mundificat Terebinthina. Utrique scopo satisfaciemus, si formaverimus pilulas ex Mercurio dulci crystallino, vel præcipitato viridi, aut sale Veneris, &c. cum gumm. guajaci, earumque dosi exhibitâ statim propinaverimus terebinth. quæ abluta aq. viol. deinde cum vitello ovi trita, ac s. q. vini facta sit potabilis. Continuando usum dum id quod in principio visum est apparuerit, & addendo sub finem aliquid de aq. sperniolæ camphorata, vel sale aut spiritu Saturni.

95. Diaphoreticorum magnus numerus. Vulgò apozematibus utuntur & syrup. ex ligno sancto, guajaci, querc. rad. chinæ, &c. vel seorsim post debitam infusionem decoctis, vel cum alterantibus & purgantibus. Eorum formulæ cùm ubivis prostent, non est quòd in iis enumerandis occupemur. Ac quantum ad alterantia salubriter ea permisceri posse censemus, modò gratiam ab odore, gustu visuque medicamento concilient, vel partium studeant robori, vel denique complicatis obviam eant causis & adfectibus. Verùm an purgantia (quod tamen omnes faciunt) legitimè conjungantur cum Diaphoreticis multis dubito. Nam & ad contrarios motus stimulant naturam, & mutuis se invicem jugulant gladiis,

&me-

& incidentia methodum temerè invertunt ac confundunt. Quod si alvum dicas exsiccari aliàs à jugi Diaphoreticorum usu; equidem ad balanos & Enemata vel etiam Eccoprotica, quibus admonere quandoque possis excretricem, vel corrigere vestigia Diaphoreticorum, te remisero.

96. Persistendum verò in horum usque dum massam sanguineam sufficienter cognoverimus esse repurgatam. Quòd si contumacior sit labes, generosis spagyricorum flosculis, vel oleo sulphuris acido, spiritu vitrioli, Tartari, aq. theriacalibus, oleo guajaci, C. C. salibus theriacalibus & herbarum, essentiis melissæ, anthos, cort. citri, &c. vulgares illas ditabimus & amplificabimus medicinas, ut fortiùs hostem adoriantur, suisque verberent & expugnent telis. In hunc censum etiam Mithridatium referunt & theriacam: ac ut propter Trochiscos viperinos Andromachicæ quid largiar opiatæ; illi tamen longè præferendum est Bezoarticum animale seu pulvis serpentum, quem & analogismus ab elephantiasi ad hanc Luem, & clarissimorum virorum satis commendant experimenta, ut alias brevitatis studio reticeam rationes.

97. Mineralium Monarchia ut in reliquis ferè morbis Astralibus, sic & hic gloriosè repugnat. Inprimis Mercurius si vel in fixum pulverem cum spiritu nitri vel aqua stygia redigatur, vel cum sale Ammoniaco in spiritualem essentiam, quæ Moschum fragrantia sua referat, exaltetur, ex intimâ corporis humani medullâ eradicare profundissimam quamque potest luem. Exhibetur cum vulgaribus decoctis aliquot tantùm vel granorum, vel guttularum pondere, maximè cum ægri gratiâ & εὐφορίᾳ: præsertim si de coralliorum tincturâ quippiam adjeceris. Docuit verò Vulcanus & alia ministros suos magisteria, quibus citra respectum tot indicationum complicatarum satis tutò, citò & jucundè mederi queant, sed illorum rationes propalare nec hujus est loci, nec mei muneris.

98. Inunctiones & suffumigia per Cinabr. & Mercurium (quæ adeò frequentant Empirici) quod attinet, certè simpliciter probari non possunt, cùm plurima balsamica interna præsto sint. Decet et potiùs ingenuitatem medicam in horum salutarium occupari studiis, quàm tot infaustis illis cumulare funera vel calamitates. Quod si tamen malum sit omninò confirmatum; membraque tophorum rigeant multitudine, nec universalia juverint; aut alia in promptu sint tutiora, licebit sanè periclitari. Præstat enim ex Celsi consilio anceps, quam nullum auxilium experiri. Neque verò adeò periculosum est id auxilii genus, ut modò ritè administretur, non plurimum sæpè proficiat. Methodum præparandi & utendi docent Quercet. Mercat. & Stegius ita ad amussim ut nihil desiderari possit, quare consultò prætereo.

99. Ad symptomata & complicatas adfectiones, quòd plurimùm distrahunt Medicas mentes manusque nunc esset deveniendum, verùm cum penè numero sint infinitæ, immensi res ea laboris foret & longioris temporis. Qui novit ex superioribus alias has esse à communibus, utpote Gallicas & sui generis: easque non communibus tantùm, sed & occultis præsidiis, ut Guajaco & Mercurio curandas, illi jam medela non potest esse in obscuro. V. g. Ulcera sordida & profunda, non tantùm ratione saniei Ung. Ægyptiaco vel melle rosato extergenda ac mundificanda, sed propter virulentiam addendus Mercurius præparatus. Aquila scilicet alba, vel tinctura Veneris si ferat æger, aut mellugo Saturni, si exquisitioris sit sensus & cum inflammatione (ut in pudendis solet fieri) conjuncta. Sic tabes, quæ hîc supervenit, simplex non est, sed Gallica: quare quæ utrumque vitium corrigunt exhibenda, membra scilicet reficienda seu nutrienda, & virulentia extirpanda, quod fiet si Gelatinam Cranii humani cum acetositate, oleo vel resinosâ guajaci substantiâ, aut ipsum denique guajacum in aq. destillata è carnibus & epate vitulino cum herbis epaticis, & liquore Margaritarum, vel lacte sulphuris, aut turpetho Saturni, prout videbitur, exhibuerimus.

100. Sic igitur percurrimus pharmaciam, cujus qui pleniores rationes cupit cognoscere, eos necesse adeat, qui fusissimè doctrinam hanc profitentur. Articulos temporum & momenta quævis circumstantiarum, unde particulares exsurgunt indicationes, non potuimus adscribere: propterea quòd infinita sint, utpote singularia, & in quovis pœnè varient individuo. Quare ex universali dijudicanda potiùs sunt methodo, & usu ac commentariis discenda, quàm in disputationem θεωρίαν referenda. Neque enim probamus ἄλογον Aliptarum vel Agyrtarum consuetudinem, qui statis temporibus & periodis digerunt, purgant, ad sudorem cogunt, inungunt, suffiunt, seu evictum jam sit malum, seu residuum adhuc. Indicantibus rationalem attentum decet esse Medicum, & tamdiu purgare, quamdiu Cacochymiam in priori regione deprehenderit: si hanc unica sustulerit Catharsi, statim ad Diuretica veniet, & horum ubi nullam necessitatem animadverterit, ad sudores transibit, non certo dierum vel mensium numero, sed pro ratione peccantis materiæ continuandos.

101. Neque verò satis est hæc Medicum præstare; sed insuper ut ipse quoque infectus sui rationem habeat 10 Diæta requiritur. Consistit autem hæc in convenienti sex rerum non naturalium usu, ac inprimis victu, ut conveniens sit & medicatus. Conveniens ratione tum quantitatis, tum substantiæ. Ratione quantitatis, ne parsimoniâ victus, cum chronico morbo deficiant ægri vires, quod Hipp. monebat s. 1. §. 4. aut copiâ obruatur natura, & cumulentur excrementa. Ratione substantiæ: ut sit εὔχυμος, εὔπεπτος & consuetus. Medicatus erit victus, si ius, quæ curam antecedentis causæ & continentis ratione promovent, temperaverimus. Carnes igitur alterabimus cichorio, borrag. aliisque pro subjecti conditione. Pro communi sale utemur artificialibus ex Scordio, Veronica, Absinthio præparatis, ita tamen ut ulcerosa si fuerit Lues parcius iis indulgeamus: Pro potu exhibebimus decoctum Anisi, Fœniculi, Liquiritiæ vel passularum, in qua lign. sassafras, Ind. rad. Chinæ, vel interior guajaci medullis ferbuerit. Vel si ventriculus nimis imbecillis fuerit, vinum tenue cum aliquot sp. victrioli guttis concedemus.

102. Quoad aërem, is debet esse modicè calidus & siccus, ac talis si sit constitutio, permittendum ut æger domo exeat & colludat cum amicis. Cavendum ne à sudore frigeat, aut nimio corpus flaccescat otio: ne vigiliis nocturna quies aut animus mœrore consumatur, excretaque præter naturam retineantur. Exercitia post purgationem sint frequentia: Veneris antequam corpus inundatum nullus vel paucus usus: at si præmissa fuerint universalia, & semen vasaque seminaria interiora labem aliquam conceperint, posset quidem ex bono esse, nisi castitas vel periculum infectionis ac contagii aliter juberent. Atque hæc de morbo ut frequentiss. & gravissimo, sic curatu difficilimo scripta, non dubitavimus publicè committere vel judiciis vel oculis. In quo si videbimur præterquàm frontem & ætatem juvenilem decet, libentiùs indulsisse stylo, facilè nostram tuebimur verecundiam personâ Medica & necessitate rei. Nam & quæ scitu necessaria vel πρακτικῶς fructuosa nobis futura sunt, maturiùs cogitare debemus, & de rebus naturalibus apertè citrà comperendinationem & pudorem philosophari Medici est. Hic subsistimus, & quia tenuitatis nostræ nobismet benè conscii, petimus, sicubi hæsimus, veniam: & verò expectamus ut adferant *meliora meliores.*

MEDICO-CHYMICA
XII.
INAUGURALIS
DE
OBSTRUCTIONE HEPATIS.

M. GEORGII MOLTHERI, Grunbergensis.

THESIS I.

INTER principes humani corporis partes optimo jure locum obtinet Hepar, utpote præcipua nutrimenti officina & fons gratiosi liquoris: quod ingenitâ sibi facultate sanguinem efficit ac profert. Cum vero nobilissimo huic visceri admodum familiaris sit Obstructio, quæ postea plurimorum ac gravissimorum existit seminarium, ut eam non immeritò Avicenna Matrem ægritudinum vocet; libuit nobis vestigia Dogmaticorum sequentibus, præsentem hanc διάλεξιν de Obstructione Hepatis, juxta tria Medici in profligandis morbis officia, Διάγνωσιν, Πρόγνωσιν καὶ Θεραπείαν instituere.

2. Est autem Obstructio Hepatis (ἔμφραξιν Græci dicunt) angustia propaginũ venæ tum Portæ tum Cavæ, per concavam gibbamque visceris partem dispersarum, orta à materia ipsis impactâ, impediens alimenti ἀνάδοσιν, & sensum gravitatis atque tensionis inducens.

3. Instrumentarius itaque morbus est, ad eam pertinens differentiam, quæ vitiatâ conformatione describitur; non quidem ratione figuræ, lævitatis aut asperitatis, sed viarum seu meatuum. Dum enim illi ab incidente intusque hærente materiâ redduntur angustiores, ut alimentum traduci transportarique nequeat, inde nascitur Oppilatio seu Obstructio.

4. Cum verò plures sint angustiæ morbosæ species, quæ & ipsæ possunt Hepati accidere, quales sunt Coalescentia, Compressio, Concidentia, Constrictio, Constipatio: eas tamen omnes ab Obstructione distinguimus, atque vel ad causas occasionem Obstructioni præbentes referimus; vel Hepar à pluribus morbis simul obsideri dicimus.

5. Subjectum Obstructionis totum quidem Hepar est: quam tamen admittit tantum secundum venas, potissimum Capillares, à vena portæ & cavæ propagatas, per quas Chylus, ut concoquatur, transvehitur, & per quas Chymus, ut nutriat, iterum amandatur.

6. Ab hac itaque Hepatis obstructiones sejungimus eam, quæ est ductuum ad κύστιν χοληδόχον, indeque ad ἔκφυσιν pertinentium, ut & ipsarum Venarum Mesaraicarum. His enim obstructis, etsi Hepar, quia operatio ejus læditur, vulgò etiam obstructum esse dicitur: non tamen cujus membri actio læditur, illud quoque morbo teneri statim consequitur.

7. Hinc emergit differentia ab affectâ parte desumta: vel enim obstructio Totalis est, vel Partialis: Totalis quidem, cum totum Hepar secundum utriusque & gibbæ & simæ partis venas afficitur: Partialis verò, cum alterutra tantum regio infestatur; quod ipsum tamen frequentiùs concavæ accidit quàm convexæ.

8. Causæ Obstructionis Internæ sunt & Externæ: Internæ rursus vel συνεκτικαὶ, vel προηγούμεναι, hoc est, Coojunctæ vel Antecedentes.

9. Συνεκτικαὶ, quæ jam proximè & immediatè ἔμφραξιν committunt, suot Humor quidem alimentarius vel excrementitius. Alimentarius est tum Chylus, tum Sanguis, copiâ vel qualitate aut solus peccans, aut aliis humoribus permixtus, vel corruptus. Excrementitius est utraque Bilis, Pituita, Alvique impuritates. Vapor autem est flatus crassior, minera suæ naturam & conditionem redolens.

10. Προηγούμεναι sunt hæc ipsa, quandiu nondum actu meatus obstruunt, quod tamen interveniente suâ in affectam partem Congestione vel Affluxu facere possuot. Congestio fit læsâ aliquâ facultate, vel ob morbos, ut Intemperiem: vel ob errorem externum, puta vitium alimenti. Affluxus fit per ἕλξιν (attractionem) vel ὦσιν (transmissionem) quarum utraque varias ob causas contingere potest: ut quando in suppressione Mensium & Hæmorrhoidum sanguis quadam παλινδρομῇ ad fontem suum refluit.

11. Causæ προκαταρκτικαὶ externæ & evidentes sunt Res non naturales. Sic Aer nebulosus, cibi crassi, viscidi, mali succi, δύσπεπτοι & flatulenti, ejusdem naturæ humores flatusque progenerant: itemque cibi multò, & quicunque vel ioconveoiente ordine, aut intempestivè sumontur. Somous & ocium immoderatum coacervant. Balnea & Exercitia statim à cibo suscepta purgantia item cibis admixta, venæ sectio ante lenitionem alvi admissa, &c. materiam commovent, & ut intra venas & jecur rapiatur & intrudatur, efficiunt.

12. Ab hac causarum consideratione, novæ proveniunt Differentiæ: Nam obstructio alia oritur ab Humore, alia à Vapore: utraque rursus gravior & vehementior, vel levior & minor est, prout causa vehementius vel remissius agit.

13. Signa διαγνωστικὰ sunt, quæ præsentem Obstructionem declaraot: suntque duplicia, παθογνωμονικὰ & συνεδρεύοντα. Παθογνωμονικὰ sunt propria & inseparabilia, quæ cum morbo incipiunt & desinunt, ac proinde testantur de specie morbi, loco affecto & causa morbifica.

14. Quæ speciem morbi ostendunt, partim ex ægri relatione inootescunt, partim sensu percipiuntur: & petuntur 1. ab Excretis, v. g. quòd urina est tenuis & aquosa, alvique excrementa variant: 2. à situ, quia dolor sentitur in hypochondrio dextro: 3. à proprietate doloris, qui gravativus est & obtusus, utpote in membro sensus hebetioris: 4. à propriis accidentibus, ut suut tussis sicca & difficultas anhelitus, præsertim ascendentibus per acclivia ob συμπάθειαν tunicæ costas succingentis, & Diaphragmatis compressionem; faciei decoloratio & macies ob læsam αἱμάτωσιν & interceptam ἀνάδοσιν.

15. Locum affectum demoostrantia vel jecur ipsum, vel partes ejus simam aut gibbam designant. Hepar affectum esse ex prædictis signis colligitur: potissimùm vero ex actione læsa, si alia desint. Partem ejus gibbam affici prodit durities tactu perceptibilis, egestio minus liquida: partem autem simam dolor profundior, & (ob seri copiam ex præclusâ anadosi redundantem) alvus magis humida.

16. Quantum ad causas: Humores significant dolor magis gravativus, obtusus atque stabilis, durities renitens, & signa cujusque humoris peccantis propria. Flatus denotat eorum signorum absentia, quæ humoribus conveniunt: contra dolor magis est tensivus & acutus, minus tamen stabilis, quiq; ad compressionem manus minuitur. Complicata signa causas permixtas argunnt.

17. Horum signorum συνδρομὴ Hepatis obstructionem a cognatis & complicatis morbis quoque distermina: verbi gratia: Etiamsi læsa sit αἱμάτωσις, dolor percipistur gravativus, simulque fluxus alvi sit Chylosus, urina tenuis, colorque faciei immutetur; si tamen dolor circa Epigastrium & Regionem umbilicalem oberret, venas Mesaraicas potius, quàm Hepar obstructionem

pati dicemus. Sic Icterus flavus obstructionem φέρει χολώδη significat. Si præter hæc aliorum affectuum Pathognomonica signa concurrant, pluribus morbis obnoxium esse corpus verisimile est.

18. Συνεδρεύοντα signa sunt, quæ aliquam morbi conditionem indicant, ac proinde ad essentiam morbi non referuntur, quippe communia & χωριστά. Et sunt duplicia, ἐπιγινόμενα (supervenientia) & ἐπιφαινόμενα (apparentia) quæ partim magnitudinem, partim mores & motum morbi declarant: quæ tamen pro robore & imbecillitate virium, diversâ etiam naturâ ac dispositione ægrotantium, plurimum variant, καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς διαγνώσεως.

19. Πρόγνωσις sequitur, quæ successum in curando bonum vel malum prænunciat. Prognostica autem signa sumuntur tum ab ægro, tum à morbo. Quæ ab ægro sumuntur omnibus morbis communia sunt, & spectantur in Qualitate secundum colorem, figuram & molem totius, actionibus & excrementis. Quanto enim sanis hæc singula similiora sunt tanto confidentius ad curationem accedendum: quanto verò longius recedunt, tanto minus sperandum. Facies Hippocratica 1. sect. προγν. descripta, exitialis est.

20. A morbo plura desumuntur Prognostica. Obstructio enim recens tollitur facilius quam inveterata: materia etiam lapidescēte difficulter aut nunquam curatur. Deterior est, quæ fit ab humore, quam quæ à flatibus: deterior quoque quæ est in gibba parte, quam quæ in sima. Prout igitur Obstructio major vel minor fuerit, periculum majus minusve portenditur. Certè nisi subito tollatur, putredinem humorum & febres causabitur. Si perseveret diutius Colicum, καχεξίαν, ὑδρῶπας, ἀτροφίας, &c. minatur. Et hæc quoque de Prognosi: reliquum est, ut τὰ θεραπευτικὰ persequamur.

21. Θεραπεία itaque, ut dextrè, hoc est, cito, tutò & jucundè perficiatur, Indicationes prius attendendæ, eæque cum Coindicantibus & Contraindicantibus cooferendæ fuerint: sunt enim quasi statuæ Mercuriales, ad quas rationales Medici, ne uspiam aberrēt, semper respicere debet.

22. Indicationes triplices sunt: Curatoriæ, quæ sumuntur à morbo, Præservatoriæ à causa morbifica, Vitales à virtute: Morbus enim requirit sui curationem; causa sui ablationem; vires sui conservationem: quæ tamen Indicationes, cum Genericæ tantum, idcoque inutiles sint, per subalternas ad specificas & determinatas descendendum erit.

23. Hinc ergo materia copiosa minuenda, crassa incidenda & attenuanda, viscida detergenda, fluens revellenda, simulque evacuanda: flatus attenuandi & discutiendi: partium quoque δυσκρασία, quæ materiam obstruentem vel generant, vel subministrant, alteranda & corrigenda fuerit.

24. Ad hos indicationum scopos implendos, ex triplici fonte materiæ auxiliorum desumuntur: Diætâ, Pharmaciâ & Chirurgiâ.

25. Diætæ nomine comprehendimus totam victus rationem, seu legitimam administrationem earum rerum, quas Galenus ἄτια ὑγιεινὰ, vulgus res non naturales appellat. His rectè adhibitis, vires, νόσων ἀκέσμαι, conservantur, eæque ad materiæ morbificæ generationem impediendam maximè conducunt, & ne quid causæ antecedenti ulterius adjiciatur, prohibent.

26. In victus itaque ratione, prima incidit consideratio aëris qui debet esse purus & lucidus, & declinare ad calidum, si peccans materia fuerit frigidior. Cum enim aerem singulis ferè momentis ægrum attrahere necesse sit, non minus atque cætera præsidia, contra morbum militare debet, ac proinde si talis non sit, qualis expetitur, arte parandus erit: floribus nimirū & plantis calidioribus humi conspersis, fumo ex odoratis convenientibus accenso, aut etiam loco, in quo degit æger, permutato. Contrà vero vitari debet crassus, densus, caliginosus, multisque exhalationibus redundans.

27. Cibus potusque sit ægro familiaris: nam consueta magis juvant: unde qui ægrotis suis talia præscribunt, quibus illi nunquam assueverunt, & à quibus naturaliter abhorrent, parum scitè agunt. Certè avidius amplectitur ventriculus ea, quibus assueveris, etiamsi deteriora sint, quàm vel optima, quæ horreas.

28. Sint εὔχυμοι εὔπεπτοι καὶ εὐανάδοτοι, flatuum expertes, attenuandi tamen incidendi & abstergendi vi præditi. Panis itaque cum fermento & sale sit benè coctus, & seminibus odoratis conditus. A carnibus in plethora abstinendum, aliâs conveniunt gallorum, gallinarum, capoonum, perdicum, avium montanarum, &c. Vitentur bubulæ, suillæ, avium palustrium, & piscium lacustrium, pedes item & intestina quadrupedum Legumina, ut fabæ, pisa, lentes, oryza, fructus acerbi, lac, caseus, & quicquid viscidum est. Juscula prosunt alterata radicibus & foliis incidentibus aut aromatibus. Ex oleribus conveniunt Intyborum genera, acetosa, chærefolium, atriplex, spinachia, petroselinum, cepæ, &c.

29. Potus esto hydromel, aqua hordei, vinum tenue & vetus, medicatum etiam ex absynthio, chamædry, salviâ, aromatibus. Cerevisia nō nimis recens sit, nec crassa.

30. Alvus quotidie faciat officium: vitetur repletio. Exercitia sint moderata: moderatus item somnus. Ocium multum & immoderata quies absit. Affectus animi tristes nocent, læti juvant. Denique res non necessariò occurrentes vitentur.

31. Ordinatâ Diætâ veniendum est ad amovendam causam, tum antecedentem, tum conjunctam. Antecedens tollitur præsidiis partim Chirurgicis, partim Pharmaceuticis, Chirorgicum est venæsectio & cauterium. Venæsectio adhibenda est, tum in plethora, tum in suppressione consuetæ vacuationis, Mensium vel Hæmorrhoidum. In Plethora secanda est Basilica, aut certè jecoraria extremæ manus: In suppressione Mensium vel Hæmorrhoidum venæ cruruū, præmissa semper alvi lenitione, & ea mensura sanguis profundendus, quantam morbus, viresque ferunt.

32. Venæsectionis locum supplent cucurbitulæ. & in iis, qui ferrum reformidant, hirudines debitè præparatæ & locis convenientibus admotæ. Cauteria adhibentur, ut materiam peccantem revellant vel avertant, ne copiosior influat: quod tamen fieri non debet, nisi corpore prius purgato.

33. Pharmaceuticum auxilium est purgatio: Eaque vel per vomitum, vel per secessum: prout materia peccans ἀνάῤῥοπος, vel κατάῤῥοπος est.

34. Vomitoria præcipuè dentur, si adsit amaritudo oris, nausea, rosiones circa orificium ventriculi superius corpore tamen benè præhumectato, dummodò non adsit causa quæ vomitum dissuadeat; Parantur ea ex Asaro, Raphano, Genista, &c. decoctis & assumtis ex aqua tepida, cum butyro vel oleo: Helleboro, cortice arboris juglandis, vitriolo, antimonio,

35. Purgatio per secessum analoga sit Humori peccanti, & exhibeatur in forma conveniente. Nec fortissima statim exhiberi debent, sed lenioribus ac mitioribus utendum, donec materiæ pertinacia suadeat valentiora. Bilem vacuat, Cassia, Manna, Rhabarbarum. Pituitam Agaricus, Turpetum, Carthamus: Melancholiam Sena, Polypodium, Helleborus: ut interim omittamus Composita, χολαγωγά, φλεγματαγωγά, μελαναγωγά, παχυχυμαγωγά.

36. Ut autem facilius ea succedat præmittenda fuerit viarum lege naturæ conferentium laxatio, & Humoris peccantis præparatio. Viæ laxantur (ut corpus εὔπορον fiat) subjecta Balano vel clystere, vel hausto decocto Prunorum, Tamar Indorum, assomtisvè speciebus Hieræ, aut aliis ἐκκοπρωτικοῖς. Materia præparetur λεπτυντικοῖς, τμητικοῖς καὶ ῥυπτικοῖς, & quandoque μαλακτικοῖς, quibus dura emolliantur: quorum Practicorum libri, usu cognitorum & approbatorum, immensam copiam suppeditant.

37. Cau-

37. Causa conjuncta tollitur iisdem ferè auxiliis Chirurgicis & Pharmaceuticis, quibus Antecedens. Amotio enim causæ Antecedentis sæpenumerò revellit, & secum rapit Conjunctam, ut solvatur Oppilatio.

38. Itaque si Obstructio fiat a πλεονεξίᾳ Sanguinis, demta sanguinis copia, simul & remota & proxima Obstructionis causa tollitur.

39. Si causa Obstruens sit Humor, atque is subsistat ἐν κοιλίαις, una tollitur cum Antecedente. Quod si Venæsectio non minuat omnem Plethoram, aut una Purgatio non omnem materiam peccantem removeat, eadem auxilia repetenda fuerint.

40. Si humor oppilans subsistat ἐν κυρτοῖς: conveniunt ὀξύμελι, quibus ille incisus & attenuatus cedat. Nam sic etiam Natura sæpè Obstructiones convexæ partis aufert περιῤῥήξει quadam, hoc est, largiore Urinæ profusione.

41. Si causa obstruens sit vapor aliquis halituosus, corpulentior factus, utendum est Carminativis, quæ flatus attenuent & discutiant. Nam ita sæpè talis obstructio tollitur, vel supervenicnte febre (calore nimirum tenuante & resolvente) vel ventositatibus infernè erumpentibus. Conveniunt etiam externè totus, hermasmata, illitiones, molles frictiones: Habent enim vim discutiendi.

42. Sed hic observentur Regulæ quædam: 1. In omni medicamentorum exhibitione servetur ordo, & particularibus præmittantur universalia. 2. Nunquam usurpantur medicamenta, nisi vacuo ventriculo, aut certè peracta prima & secunda concoctione 3. Modus sit emollientium: Et omnibus medicamentis semper aliqua misceantur astringentia, quæ τόνον jecinoris conservent. 4. Modus sit attenuantium, ne tenuia secernantur & relicta crassiora fortius impingantur. 5. A curatione non desistatur, donec remittat dolor & Hypochondrium levius fieri sentiatur.

43. Etsi autem symptomata Medici curam ad se non vocant nisi quatenus rationem habent causæ efficientis: tunc enim extraordinaria curationis Methodo utendum: si tamen urgeant vehementiùs, placanda sunt, donec morbo percurato, ultrò discedant.

44. Quia vero materia Obstruens δυσκρασίαν quandam Hepati imprimere solet, ejus quoque ratio habenda est, ne uno malo submoto, aliud relinquatur vel succedat gravius. Alteratio igitur fieri debet ad justam temperiem.

45. Peracta curatione studendum fuerit τῇ ἀναλήψει, quæ medicamentis perficitur corroborantibus, & Diæta, ἀκριβεῖ: in qua vitentur, quæ huic malo iterum occasionem dare possunt: qualia cumprimis sunt cibi lenta & glutinosi, potusque crassi & fæculenti: atque id etiam opera detur, ut prima & secunda digestio ritè celebretur. Hac enim observata cautione, etiam si, quibus ἀπὸ τῆς γενέσεως meatus jecoris angustiores contigerunt, quales ferè sunt frigidiores temperaturæ, ab huc ἐμφράξεως malo facilius tueri se poterunt.

DISPUTATIO MEDICO-CHYMICA XIII. INAUGURALIS

M. JOHANNIS MOLTHERI Grunbergensis Hassi.

THESIS I.

Onveniens admodum, nec ut ajunt Synecdochica, adeoque, quod Plato de Geometria dixit, ὀνομα γελοῖον est Medicinæ appellatio: quippe sive à *Medio*, sive ἀπὸ τοῦ μέδεσθαι deducitur, totum id quod complectitur, significanter etiam exprimit. Sanitas enim corporis humani tanquam μέσον quoddam inter morbificas causarum valetudinis ὑπερβολὰς καὶ ἐλλείψεις intercedit: ad quam, utpote finem suum, obtinendam fida Naturæ ministra Medicina omnia dirigit: atque eam unicè, si præsens sit custodire, si labilis præservare, si læsa recuperare conatur, perpetuâ παραθέσει seu mediatione æquando τὸ ἐλλεῖπον τῷ πλεῖον, quorum utrumque τῇ φύσει μαχόμενον.

2. Versatur itaque Medicus 1. circa Res naturales Sanitatis constitutrices) ut eas intra terminos Mediocritatis suæ similibus conservet. 2. Circa Res quæ præter naturam corpus afficiunt Morbos, inquam, Morborum causas & Symptomata) ut eas Contrariis ad Mediocritatem reducat. Circa Non-Naturales seu αἰτίας ὑγιεινὰς assumenda, excernenda, gerenda, atque foris incidentia, nempe Diætam, Pharmaca, atque præsidia Chirurgica: ut iis utrumque præstet. 4. Illas & istas si sensibus apprehendere nequeas, per signa sua διαγνωστικὰ, indeque, ne quid iocautè suscipiat, quæ futura sunt προγνωστικὰ.

5. Harum legitimam administrationem abusu enim morborum mortisque causæ fiunt Methodus per Indicationes vetatur, atque ita θεραπεύει.

3. Ne que verò circa ea versatur solummodo tanquam Practicus; quia ut [illegible] fit, etiam [illegible] imò Homeri judicio [illegible] m [illegible] oportet: Quamvis enim contemplari nondum ut medicum, & juxta illud Aristotelicum τελευτᾷ Φυσικὸς, incipiat Medicus ubi definit Physicus: non tamen excusatur hoc ipso, quin ut τὰ ἴδια præstare possit, totius naturæ latitudinem scrutari, & ut de artis suæ fundamento certior sit, ab ovo contemplationem hanc auspicari necesse habeat.

4. Contineri aliquod in natura, etiam præter τὴν ὕλην qui φυσικῶς in hanc mundi scenà introductus est, nec nisi ultimas rerum formas (quibus cum exutæ sunt potissimùm fiunt ἀσθενήματα Medica, & nobis vivere incipiunt) ἐντελέχειαν, ut vocat Aristot. 2. G. A. 3. τῶν καλουμένων στοιχείων principium: ut alterius generis proprietates (μεγάλας δυνάμεις, & τὰ θεῖον ἐν τοῖς νοσοῖς, ideoque per consequens etiam in remediis, Hippocr. ἰδιότητας τὰς ὅλας ut Gal.) ubique elucescentes, id manifestè evincunt, ita ab omnibus rectè philosophantibus admissum fuit. Ab elementis igitur, utpote rerum materia & matricibus, eorumque qualitatibus & superbis ἰδιοσυγκρίσεσι, qui obiilo secius formas, virtutes, actiones, affectiones, adeoque valetudinem & medendi leges omninò derivare nituntur, illi faciunt ne intelligendo, ut nihil intelligant: vel enim (quod Gal. de quibusdam ait) rationes ineptas & ridiculas afferunt; vel ea negare coguntur, quæ experientia certò confirmata sunt.

5. Etsi autem δυνάμεις illas ἀφανεῖς esse agnoscimus, nec aliter quàm quòd sint nobis occultæ formarum scientiæ, manifestas reddere possumus: non tamen ad faciliitare ignorantiæ asylum, cen terminum cognitionis humanæ, demum compelli nos ægrè ferimus. Istarum enim formarum [illegible] ὕλῃ perspicere, remotisque vel [illegible] mentis & impedimentis (quod Chymiæ est) seorsim [illegible] re, id in hac mortalitate aliquatenus concessum ad investigando Naturæ thesauros tum [illegible] apprimè necessarium ad benè medendum, ut curatio fiat tutè omnia apposite, deinde quoque ἀσφαλῶς, ταχέως, καὶ ἡδέως. Sine illo enim nec curatio quidem erit, sine his autem in carnificinam quandam degenerabit.

6. Interni qualitates quatuor Elementares, quæque inde proficiscuntur aliæ, non tam reijciuntur (ut id quidam fecere videntur) quàm generalia Naturæ instrumenta & Symptomata statuuntur. Non tantum enim agunt quod sunt, & quod possunt: sed deinceps etiam occasiones præbent ad facultates alterius generis exsuscitandas & promovendas vel inhibendas. Testis Chymia, in qua tam admirandorum τεχνηχρηματων sunt ἐργολάβηται; Testis illa Ægyptiis usitata pullorum gallinaceorum in fornacibus exclusio, &c.

7. Pinguedinis in Animalibus concretio sitne à calore, an à frigore acerrimè disputatum est: Frigus apud plerosque palmam obtinet, & ut defendatur, illam quam ad Cordis, visceris calidissimi, basin videmus, vel pinguedinem esse negant, vel ut And. Laur. sine causa efficiente congelasse disertè fatentur. Verum ad hujusmodi absurda devolvi non cogimur, si quod res est, à neutro illorum primariò, sed à salina proprietate coagulatrice dependere eam dicamus.

8. Admiranda præ oculis est Aurium architectura, maximè si tria illa ossicula spectes, quæ incudi, malleolo & stapedi non ineptè comparata sunt: vix paucioribus ob id, longè tamen obscurioribus affectibus obnoxiæ sunt, quibus variis modis auditus imminuitur, depravatur aut tollitur. Nervorum autem quinti paris seu ἀκουστικῶν cum surculi quidam illis nervis, qui loquelæ organis, hoc est, laryngi linguæ dentibusque dicati sunt, implicentur, insignis utrinque oritur Sympathia: sic enim stridulus ὀδμώδης, auriumque scalptura profundior tussiculam excitat; vicissim sonus dentibus exceptus auditui traditur, &c. Inde etiam fit, qui ex eorundem quinti paris nervorum ante divaricationem vitio surdi nascuntur, ut iidem quoque planè muti sint: eo igitur in casu oleum & operam perdet, si quis, ut ille apud Valesium, surdos loqui docere conetur.

9. Sanitas consistit in singularum partium tum ἐυκρασία principiorum & affectionum, quà ut similares, vel potius ex Fernelii l. 2. Physiol. c. 1. placito, ut informes considerantur: tum naturali διαπλάσει, quà ut organicæ: Illam tribuunt Generatricis vis ἀλλοιωτικῇ, estque potissimum actionum author, hanc διαπλαστικῇ, & ea tantummodò usum præbet. Morbi itaque sunt earundem δυσκρασία, & quodvis structuræ in conformatione, magnitudine, numero, situ, connexione, quamque huc refert Argenterius (alias enim eo respectu, quòd partibus similaribus & dissimilaribus, factâ in substantiæ genere oppositione, æquè conveniat, communis statuitur) coontinuitate, vitium. Dyscrasia non primarum qualitatum limitibus circumscribenda, sed etiam in secundariis, & præcipuè in occultis spectanda est. Illarum immoderationem temperamenti, istarum materiæ, harum totius substantiæ morbos appellant.

10. Rectè Hipp. ex humoribus nos & valere & ægrotare dixit: valemus quidem cùm legitimè sese habent, ægrotamus autem cum p. n. minuuntur, augentur, in alienum locum transferuntur, alterantur, & variè corrumpuntur, adeò, ut sæpè in venena degenerent, non tantum extrinsecus eorum recepto seminio, & quasi fermento, verum etiam, quod Gal. 6. loc. aff. ex effectis probat. αὐτοφυῶς.

11. Cerebrum spirituum exhaustorum defectu, vaporumque benigniorum, mirâ Naturæ providentiâ eo sublimatorum, præsentiâ perceptis, composito ad quietem animali, & cessantibus vigiliæ irritamentis, palantes in peripheria caloris spirituumque reliquias in auditum retrahit ad illorum restaurationem, horum autem πεπασμὸν & discussionem: quibus dum Natura studet exercitium motus sensuumque exteriorum feriari, & somnum placidè suboriri consequens est. Nulla hic in meatibus vel arteriarum à corde ad cerebrum, vel inde nervorum (alioquin tam angustis, ut non Anatomicorum specillo, sed rationis acumine rimandi sint) ad sensoria obstructio; nec enim citra Apoplexiam aut [illegible] posset: Nulla cerebri refrigeratio, multo [illegible] um ab eo congelatio, cùm contra dorm[illegible] partes calidiores sint, ut est 6. Epist. 4. [illegible] cum p. n. se habuerint, pro somno soporosi [illegible] untur. Similes fiunt caloris nativi concentrationes [illegible] reliquis ventribus: Naturales quidem post pastum ad ventriculum, post conceptionem ad uterum, &c. Præternaturales autem in Syncope, accessionibus fe[illegible] bus, lipyria &c. unde extremorum frigiditas.

12. Non vivunt medicè, qui certo Diætæ gene[illegible] ita se astringunt, ut ne latum quidem unguem inde [illegible] dum sibi putent: Ut enim fieri nequit, quin [illegible] æquabilitas illa turbetur: ita tanto majore id fit [illegible] letudinis offensione, quanto quò quid magis in[illegible] est, magis etiam offendere solet. Unde non [illegible] bonitati afscribendum, cur paulò intemperan[illegible] tes firmiore sæpè utantur valetudine quibusvis [illegible] ætæ sectatoribus? Rectè igitur monet Hipp. [illegible] ἐς τὰ ἀσυνήθεα μεταβάλλειν oportere. Modum [illegible] stentit Celsus lib. 1. c. 1.

13. Ὑγιεινότατον est severum Dei præceptum quo sanguinis, & adhuc calentium brutorum esum [illegible] Cùm enim in occisis recens animalibus, nec non [illegible] lacte, multum de anima, ut S. S. loquitur, hoc est, [illegible] qui proximum animæ instrumentum, ejusque cum [illegible] pore quasi gluten quoddam est, aliquandiu residuum, id corpori ingestum, nostroque se associans spiritus, [illegible] gnam vim habet nos in easdem bestias quo ad mo[illegible] enim corporis dispositionem sequuntur, ut mon[illegible] Gal. prop. lib. transformandi. Exempla ejusmodi μιξοβαρβαρων evidentissimarum sunt in historiis, nec [illegible] rina barbarorum crudivororum immanitas [illegible] statur aliud. Unde ἔνδοξον est oppositum παράδοξον F[illegible]liano (qui 2. de abd. r. caus. c. 17. utilissimum è vivis [illegible] mantibus alimentum esse putat, si illorum materiam [illegible] cere & atterere valeremus) synceræ humanitatis amatori carnes non nisi aliquandiu præmaceratas (nondum tamen semiputridas) probeque coctas esitandas esse. N[illegible] infantes ob tenellam ætatem [illegible] brutorum lacte ali debere, ne huc illud Poetæ quadret: *Admoruntque ubera Tygres.*

14. Sitis est appetitus, quo ventriculus [illegible] & humectari desiderat. Cui aqua potissimum [illegible] Potus igitur quà talis propriè alimentum non est, sed ut ex Hipp, Galenus asserit, ὄχημα τροφῆς, seu [illegible]men[illegible] um, quo benignæ alimentorum tincturæ [illegible]tur, & in corporis habitum deferantur, inde [illegible]ca su-perflua salia (testante id manifestâ urinæ [illegible] sal-sugine) eluantur: Idcircò non absolutè nec[illegible] ut etiam subinde observati fuerint planè ἄποτοι [illegible] illi apud Aristot. Athen. &c. ob frigidam nempe & hu[illegible]dam corporis constitutionem, talemque diætæ [illegible] suetudinem: Præsertim cùm per cutis spiracula [illegible] διαπνοῇ attracti vapores (carnes enim & [illegible] x ventr[illegible] trinsecus attrahunt, inquit Hippocr. 6. Epidem. [illegible] cem potus supplere possint, ut in vaccis A[illegible]id, teste Parac. 1. Archid. totâ æstate non bibentibus. [illegible]idens hæc spirituum sitientium attractio est in [illegible] laborantibus, qui brevi tempore plus urinæ profundunt non tantum quàm biberint, sed etiam quam tota co[illegible]ris sui mole adæquent.

15. Affectus animi quid possint in sanitate tum labefactanda, tum restituenda notum est. Certè [illegible] ægri de Medico aut remediis sæpè plus valet q[illegible] ipse Medicus cum omnibus suis instrumentis. Unde igitur territandus interdum sit æger, quo obedi[illegible] se præbeat, in summis tamen periculis spes o[illegible] pro-pter facienda est: eaque ut firmior fit, sup[illegible] lumque bonum aliquando committere Medi[illegible] formidant, Quanquam plurima suppeditet expe[illegible]

quo-

quorum rationes cùm tegat sacro involucro natura, fit ut immeritò superstitiosa aut Magica multis videantur.

16. Materiam auxiliorum Medicorum, ut non parvo accessorio sublequentia secula auctiorem nobis reddiderunt. ita vicissim multa veteribus usitatissima cognitioni nostræ surripuerunt: sive quòd interierint, aut aliorsum migraverint: sive quod negligentius à veteribus designata (unde imprudentior hac in parte fuit Gal. quod 6. de simpl. facult. tantoperè accuset eos, qui herbarum formas scriptis docere conati fuerunt) alterius nominis potestati subjecta nobis sint: sive quod transplantationum interventu novis signaturis sese ostendant. Certè decantatas veterum Fabas hodie non novimus: nostras tamen utrasque (Majores & Minores) ejusdem planè cum illis esse generis, præter multa indicia alia, quæ utrobique, excepta exilitate & rotunditate antiquarum, satis conveniunt, vel hilù sufficienter demonstrat. Verù non tam quomodo nostrata cum antiquis concordemus, quam ut eorundem virtutes domestica experientiâ perspectas nobis faciamus, sollicitos esse oportet.

17. Frustraneas non esse rerum, quas vocamus signaturas externas, ut nihil Natura, certum est. Quis autem finis sit alius, quàm ut hisce characteribus nobiscum loquantur, & indolem suam ostendant? Plurimorum sanè exemplorum inductio fidem facit, in quibus, ut Plinius inquit, de Lithospermo, statim vides ad quam medicinam nata sint. Quamvis autem hanc in Naturæ libro eruditionem (quâ bruta adhuc multum valent) abusu ejusdem Protoplastorum in vetiti pomi ad comedendum suavitate dijudicata, amiserimus, ut inde latentes rerum virtutes sufficienter arguere amplius nequeamus: Sunt tamen adhuc sæpè occasiones ad easdem investigandas, jamque exploratarum μεμνημένα accommodatissima: ideoque non negligendæ.

19. Sumto purgante statim quidem si κακοστόμαχον est, ut quod de eo in transitu adhæsit, abluatur, & in fundum ventriculi deducatur: vel etiam si solidiors est formæ, ut dissolvatur, & facilius actuetur: procedente verò purgatione, si ea laboriosior est, ut facilitetur, aut si nimia, ut sistatur: Eadem jam ferè absoluta ut reliquiæ Pharmaci humorumque attractorum abstergantur & eluantur; sorbenda sunt juscula aliqua, quæ ne salita sint, plerique cum vulgo religiosè cavent: verùm sal incidat, detergendo purget, & astringendo roboret, eadem mediocriter ut saliantur κατὰ πάντας σκόπους convenientissimum est.

19. Usus Enematum, quem multi refugiunt, in plerisq; affectibus utilis, sæpè etiam necessarius est, non solum ad vacuandum, revellendum, multipliciter alterandum, totius aut privatim intestinorum gratiâ (quot enim in his sunt vitia, tot clysterum genera) sed etiam ad nutriendum, si per os alimentum ingeri nequeat. Crebet tamen eorum usus vitandus, ita enim pigra reddit intestina, ut postea spontè nolint officium facere.

20. Quæsitum fuit, si utroque præsidio opus sit, phlebotomia & purgatione, ut in plethora cacochymica, utrum alteri præmitti debeat? R. Phlebotomiam: sic enim corpus εὐρουώτερον, & natura aliqua oneris parte levata vegetior redditur ad purgationem felicius peragendam. Interim tamen vena secari non debet, nisi coctione in prima corporis regione peractâ, alvique impuritatibus leni Pharmaco clystere vel glande evacuatis; ne crudæ materiæ intra venas & hepar rapiantur, atque obstructiones pariant, vel massam sanguinis vitient. Quò autem Plethora impurior est, tantò parcius mittendus sanguis, & largiùs purgandum.

21. Urinæ intus in corpore latitantium ἀποχωρήματα, vehunt, & impressiones admittunt. Ipsorum itaque sunt nuncii: primò in affectibus renum & vesicæ: deinde in iis qui sunt venosi generis: tertiò in omnibus cui malis observandi. Nec verò simpliciter intuenti omnia referunt, unde alii alios dijudicandi modos accersunt. Ubi plurimum valet occultorum manifestatrix Chymia. Idonea etiam injecta expeditè multa ostendunt, v. g. Saturni Calx si innatet Lepram: Cancri lapillus si livescat θανάσιμόν τι, &c. Utut examinatæ sint nunquam omnia (ut perniciosus est vulgi error) quæ ad τεκμαίρειν necessaria ostendent, præsertim citra aliarum in ægro circumstantiarum tanquam συνδρομῶν considerationem: absque hoc enim adminiculo maximè fallaces sunt. Temere igitur agunt, qui vel ex nuda earum inspectione certi quid vaticinari, indeque medicationem instituere audent.

22. Natura sui ipsius conservatrix, omniumque morborum curatrix est: nec enim homo ægrotat, nisi ea morbificarum causarum impressiones admiserit: nec moritur, nisi oppressa penitusque victa fuerit: nec sanatur, nisi ipsa sanaverit: Medicus enim tantùm minister est; ipsâ autem repugnante irrita sunt omnia. Unde potissimam indicationem ceu fundamentum reliquæ medicationis rectè statuit Galen. Vitalem, ut robur naturæ τῆς οὐσίας αὐξητικῆς augeatur & conservetur. Virtus igitur si exoluta labascat, totam curam ad se trahit, omnibusque valentioribus præsidiis Pharmaceuticis & Chirurgicis solidè contraindicat: Si enim tantùm propter oppressionem debilis sit, evacuatâ qua obruebatur causa per V. S. aut quamvis purgationem ceu Sol discussis nubibus rursus elucescit.

23. Quinimò hinc omnium seculorum sapientibus, non vana spes affulsit universalis cujusdam auxilii, quod debitè præparatum & exhibitum Naturam ita corroborandi potestate sit præditum, ut quod ipsa sponte sua conatur, quoad possibile præstare possit: quo qui destituimur, paulò alia medendi methodo procedimus, & quod in confortando tanquã primo scopo inferiores sumus, id Indicationum multiplicitate, specialia affectibus arma opponendo, supplere conamur; ubi in eas sæpè angustias redigimus, ut etiam venena venenis, morbos morbis pellere necesse habeamus.

24. Unde in affectibus, in quibus plurimum distracta, & in oppugnando hoste occupata est natura, rectissimè concluditur: Alimentis ipsam non esse avocandam, & ulterius fatigandam; ex quo tamen porrò non consequitur illud: Alimenta ægrotis esse subtrahenda; sed hoc: Eadem in externo ventriculo ita præparari debere, ut postea corpori ingesta, & insigniter instaurent, & interim interno spagyro in assimilando nullum facessant negotium: quod fiet, si compages ipsorum recludatur, parsque propriè alimentaria, quæ vel in integro bove vix aliquot est librarum, ex corticibus & fæcibus, quibus involuta est, eruatur: ut ita, quod Gal. 7. M.M. 6. optabat, alimento quasi seipsum coquente, digerente & assimilante quàm maximè nutrire liceat. Alimenta enim in morbis exhibita, non sui sed adjunctarum impuritatum ratione sunt, ut inquit Hipp. de vet. med. τῷ μὲν νόσῳ τρέφηται καὶ αὔξησις, τῷ δὲ σώματι φθίσις τε καὶ ἀῤῥωστίη. Qualia inter cætera sunt Q. E. Auri, Vini, Mellis; Panis in sanguinei coloris succum spagyricis digestionibus deductus, &c. quæ quantitate minima, potestate sunt maxima.

25. Legitima methodo quod in generando affectu primum fuit, primò quoque removeatur oportet, causa nempe ante affectum: Dysenteria itaque, cùm ex Cacochymia oriatur, ut exulcerans materia educatur, à leni purgatione & abstersione ejusdem auspicanda fuerit curatio contra quàm Empiricis mos est. Id nisi fiat intempestivè suppresso fluxu malum incrudescere; vel si humor retrocedat, varii generis periculosissimas μεταστάσεις facere solet, ut id observavit Hipp. in Coacis.

DISPUTATIO MEDICO-CHYMICA XIV.

De

HYDROPE:

INAUGURALIS

THOMÆ HOFFMANNI, Glogoviensis Silesii.

THESIS I.

Consensum Medicorum cognitionis non aberrantis in morborum investigatione & curatione, signum esse certissimum Galenus, & cum eo tota Medicorum cohors affirmat: Unde dissensum è contrario ambiguitatem parere rectè concluditur. Quod cùm de Hydrope, affectu certè gravissimo verè affirmetur, operæ pretium me facturum confido, si præsente hâc disquisitione affectus hujus nomen, essentiam, causas, signa, differentias atque curationem paulo accuratiùs investigem atque perpendam.

2. Nomen ergò quod attinet, dicitur hic affectus Græcis ὕδρωψ, ὑδρωπίασις καὶ ὕδερος; Latinis Aquæ intercus, vel Aqua inter Cutem. Quod nomen desumptum est à symptomate, videlicet aquoso humore, qui inter cutem colligitur. Ubi notandum, quòd hæc vox dupliciter accipiatur: 1. Generaliter, tam de universali seu publico Hydrope, quando scilicet totum corpus, aut saltem infimus venter à pituitoso aut aquoso humore, vel etiam flatu in tumorem attollitur; quàm particulari, quando aquosus humor in parte saltem corporis colligitur, ut in utero, cerebro, &c. unde cum adjectione partis affectæ dicitur Hydrops uteri, vel cerebri, &c. 2. Propriè & sine adjectione pro Hydrope universali seu publico tantùm. Nos misso particulari Hydrope, de propria saltem ejus specie, videlicet de universali in præsentia agemus.

3. Essentia in definitione consistit, quæ cùm constare debeat genere & differentiâ specifica, hæc verò partem affectam vel subjectum, causam proximam & continentem, signaque Pathognomica continere debeat, singula inquiremus, facto initio à genere.

4. Genus quod spectat, significationem hîc lædi omnibus sensu manifestissimum est. Hujus enim vitio succus ille, quo partes alendæ sunt, in materiam nutritioni ineptam, ut sanguinem pituitosum, aut serosum humorem, aut flatus degenerat. Symptoma ergo statuimus in genere actionis læsæ, & quidem sanguificationis.

5. Causam proximam in Hydrope statuimus intemperiem frigidam: quando scilicet Hepar adeò refrigeratum, ut cibum in sanguinem transmutare nequeat. Negamus tamen minimè, calidam intemperiem causam esse; sed hoc saltem impugnamus, Hydropem immediatè sequi causam calidam; sed mediatè volumus, interventu scilicet frigidæ intemperiei. Nec absurdum hoc cuiquam videatur: Siquidem calor præter naturam validior, hepatis calorem nativum, utpotè imbecilliorem dissipando, humidumque hepatis nativum ceu pabulum caloris nativi absumendo (quo absumpto, calor naturalis necessariò extinguitur) perdit atque consumit: Unde respectu hujus caloris meritò habetur pro intemperie frigida.

6. Atque ab hâc causâ nihil fere dissentire Hermetici videntur, qui quamvis causam hydropis, (tumorem saltem abdominis pro vero hydrope accipientes) statuant Sal resolutum, quod tumorem in abdomine efficit; resolutionis tamen hujus causas afferunt spiritus Mechanicos hepatis, tincturis tartareis aluminosis & stipticis inquinatos & debilitatos, ut sal superfluum à nutrimento separare nequeant: unde sal illud, vaporis specie per corporis partes divagans, tandem in aquam resolvitur; quæ causa cum imbecillitate hepatis planè una & eadem esse videtur.

7. Ne verò singularem causarum reliquarum tractationem instituamus, eas huc referre volumus. Inducitur intemperies illa frigida vel per se & primariò, quando scilicet proprio jecoris vitio sanguificatio læditur, sive id sit calidum, sive frigidum; ut sunt inflammatio, scirrhus, obstructio, tumor frigidus & calidus, febris antiqua aut acuta: vel secundariò, & per consensum, ut morbis ventriculi, vesiculæ fellis, mesenterii, intestinorum gracilium, inprimis verò jejuni, &c.

8. Hæ partes omnes jecur refrigerant, vel quatenus per venas usque ad cavam communicatur frigiditas ipsi jecoris carni, vel quatenus jecoris calorem suffocant, non expurgantes ipsum: vel quatenus ob immodicum fluxum calorem ejus dissipant.

9. Reliquæ verò causæ externæ vel προκαταρκτικαὶ à Medicis dictæ sunt sex res non naturales, ex quarum numero primò est aëris constitutio intensè calida vel frigida, secundò talium ciborum usus frequens & copiosus, inprimis verò aquæ frigidæ potus corpore adhuc post exercitia æstuante. Tertiò, evacuationes aut retentiones excrementorum præter naturæ consuetum. Quartò, motus & exercitia solita intermissa. Quintò, somnus diurnus, præcipuè post prandium assumptum, &c.

10. De parte affectâ ambigunt Medici. Ut enim reliquos taceam, duæ sunt eorum præcipuæ classes, quæ in duas diversas sententias abire videntur. Quidam enim hepar pro legitimo subjecto habent, ducti hoc argumento, quòd in nullâ aliâ parte, quàm in hepate sanguificatio perficiatur, unde & eandem læsam hepati tribuunt. Alii verò non solùm hepar, verùm etiam lienem subjectum hydropis statuunt, atque sanguificationem ipsi simul adscribunt, hâc quidem ratione moti, quod ramus splenicus à trunco venæ portæ inseratur lieni, antequam ad jecur perveniat, perque substantiam illius propagines suas, capillares scilicet venulas disseminet: per quem ramum etiam chylum lien excipit, antequam ad hepar defertur: unde absurdum statuunt, habere lienem pro organo recolligente & recipiente excrementum melancholicum: Sed verum sanguificationis instrumentum esse volunt, præsertim cùm ramus splenicus in multos ramulos per substantiam lienis dispergatur, simulque frequentissimas arterias accipiat, quas putant in eum finem insertas, ut calor ad elaborandum humorem nullibi deficiat.

11. Sed si hæ duæ sententiæ studiosè considerentur, facilè inter se reconciliari posse videntur. Quod enim negant posteriori sententiæ addicti, lienem excrementi melancholici receptaculum esse, locum tantùm habet, si de humore ab hepate per venas lieni communicato, intelligatur. Qui modus colligendi excrementum melancholicum in lienem fictitius planè est. Sed non totum lienis receptum usum hoc impugnant: Siquidem negare non possunt, lienem sanguini defæcando inservire, & aliquid ignobilioris & feculenti ex chylo ad se trahere, quod ad sanguinem puriorem & perfectiorem generandum ineptum futurum erat. Rectè quoque posteriores statuunt, quandam sanguinem conficiendi vim, sed sui generis, lieni esse concessam, qui sanguis lieni atque aliis ignobilioribus partibus in infimo ventre alendis non planè ineptus videtur.

12. Concludimus ergò, & hepar primarium & imme-

mediatum subjectum hydropis statuimus; lienem verò, mediatum & secundarium. Neque denegamus lieni omnem sanguificandi vim, sed talem, quæ pro omnibus partibus alendis universi corporis sufficiat, qualis quidem in jecore deprehenditur. Simulque crassioris succi sanguinis lienem receptaculum esse apparet, quia alliciendo ad se crassiorem chyli partem ad sanguinem generandum minùs aptam, sanguificationi universali inservit; quâ ablatâ, ex reliqua parte puriore purior & nobilior in hepate sanguis generatur.

13. Signa pathognomonica sunt, primò tumor & inflatio totius corporis, aut saltem abdominis, ob malorum succorum collectionem & abundantiam: secundò, sitis propter defectũ humidi alimentarii, & ascensum salsorum halituum, os ventriculi vellicantium: tertiò, fœdus faciei, & reliqui corporis dolor, ad citrinum vel plumbeum inclinans, ob cachexiam hydropi conjunctam: quartò, sudor nullus aut paucus ob calorem nativum diminutum & valdè debilitatum: quintò, spirandi difficultas, propter motum thoracis impeditum ex collecto in thorace seroso humore, vel etiam ob compressionem diaphragmatis, à flatibus abdomen distendentibus, aut humoribus aquosis abdomen implentibus; vel propter viscera inferioris ventris obstructa, pondere suo diaphragma gravantia & detrahentia.

14. Ex modo positis, haut difficulter talis formari potest hydropis definitio. Hydrops est sanguificatio læsa, cum tumore totius corporis, aut saltem abdominis, spirandique difficultate, nec non fœdo totius corporis colore, sine sudore, ab intemperie frigida hepatis proveniens.

15. Differentiæ hydropis vulgò statuuntur tres: Ascites, Anasarca. & Tympanites.

16. Ascites ἀπὸ τοῦ ἀσκοῦ, id est, utre, est quando venter inferior, ut & aliquando scrotum, fæmora ac pedes intumescunt, à copia humoris aquosi inter peritonæum & omentum ac intestina, rarissimè verò inter peritonæum & externam abdominis partem velut in utre quodam sensim collecti.

17. Retinetur autem hæc materia in corpore vel ratione facultatis, vel ratione materiæ, vel ratione viarum. Ratione facultatis vel segregantis & expultricis, vel attractricis. Ratione expulsulcis, quando hepar ob frigidam intemperiem imbecillius factum expellere serosam materiam non potest. Ratione verò attractricis, quando renes imbecilles & frigidi non attrahunt hunc serosum humorem. Materia verò peccat vel quantitate, vel qualitate. Quantitate quidem, quando in magna copia detinetur. Qualitate verò, quando materia non digesta & concocta satis est à jecore. Ratione autem viarum retinetur, quando meatus ad renes pertingentes angusti sunt redditi à materia copiosa, crassa & viscida, vel etiam à calculis.

18. In cavitate autem abdominis colligitur primò ob imbecillitatem: Partes enim debiles ad recipiendam materiam maximè sunt idoneæ; hæc verò pars laxa, & propterea imbecillis est: secundò ob situm, quia jecur ei propinquum est, cum in inferiori ventre contineatur: tertiò ob minus detrimentum, quia in hac cavitate collecta aqua diu detineri potest, citrà ægri interitum, & citrà dolorem.

19. De via verò per quam materia hæc in abdomen fertur, & modo colligendi & difficilis inter Medicos est controversia. Putat enim Fernelius l. 6. de partium morbis, c. 8. hunc affluxum provenire, cùm viscerum, præcipuè verò jecoris substantia præ siccitate humorisque penuria exarefacta rimis quibusdam perinde atque terra nimis exsiccata, dehiscit ac finditur, eorumque membrana ambiens diffringitur, ut non amplius tenue serum continere possit, sed id renum more elabi, atque sensim quasi ex fixa olla stillare in vacuum abdominis spacium sinit: suamque opinionem confirmare & probare conatur aphorismo Hipp. 55. sect. 7. Quibus jecur aqua plenum eruperit in omentum, iis venter aqua expletur, atque moriuntur.

20. Sed si paulo accuratius hæc opinio cum Horatio Augenio examinetur, stare vix potest. Primò, quia jecur in vivente corpore ad tantam siccitatem pervenire nullo modo potest. In quovis enim corpore vivo jecur & cor humiditatem continet. Hoc quidem ob vehementiam caliditatis, & summam attrahendi vim: illud verò, quia alimentum, qualecunque id sit, suppeditare toti corpori debet. Unde etiam in animalibus tabe consumptis, in hisce duobus visceribus semper aliqua continetur humiditas, ut Gal. l. de marcore testatur: & ego ipse in illustrissima Julia, præeunte Clarissimo viro, Dn. Johanne Sigfrido, Anatomico celeberrimo, in cadavere humano tabe planè consumpto, & formam sceleti, quasi referente, anno 1609. observavi. Ergo terræ modo hepar dehiscere non potest.

21, Sed permittamus hoc Fernelio: unde quæso generabitur & communicabitur abdomini illa aquæ copia, quam videmus cumulari in abdominis capacitate? Certè non ex jecinore fisso. Nam quod quid non habet, alteri communicare non potest: Hepar vero nullam humiditatem habet, quia omnino Fernelius vult ipsum esse arefactum: Quotidie vero illa humiditas generatur: frustra ergo illæ hepatis fissuræ finguntur.

22. Addit præterea Fernelius, serum saltem ex illis rimis quasi ex venis effluere, remanente sanguine: At hac ratione sanguis potius unà efflueret. Causæ enim ob quas sanguis effluit est ruptura aut fissura, item apertio osculorum, & excisio tunicarum: imo & aliquando sudoris instar transcolatur. Quid verò quæso impediet ex fissura & ruptura emittere sanguinem? Ubi id aliquando observatum fuit retineri sanguinem in vena rupta, & solos educi ichores? si sanguis foras educitur transcolatus ex tunicis, cur non etiam effluit ex rupta vena?

23. Præterea ipse Fernelius contradictionem committere videtur. Supponit enim maximam siccitatem adesse in jecinore, & tamen maximam simul adesse copiam humoris.

24. Aphorismus vero, quo stabilire suam opinionem conatur, nihil probat: Sed hic ejus genuinus sensus est, quibus scilicet jecur aqua pro sanguine abundat, iis si eruperit jecur sic affectum membranulam ambientem, fit hydrops.

25 Missa igitur hac via & modo colligendi aquam in abdomine, ad alias veritati magis consentaneas vias ut confugiamus necesse est. Aqua ergo in ventrem demittitur vel per membranulam jecur ambientem, & quidem vel per resudationem, cum & ipse sanguis, crassiorem habens naturam sudoris instar ex tunicis venarum colatur: vel per ruptionem propter copiam seri distendentem; vel à flatuoso spiritu simul ei permisto, quem posteriorem modum in castaneis videre licet. Secundo vel per umbilicalia vasa rarefacta hæc materia influit. Tertio vel omentum per ramum venæ portæ capacitati suæ se inserentem, hanc materiam excipit, indeque in abdomen guttatim profluit.

26. Potest hæc materia etiam per cæcos hepatis angustissimosque poros, aut alios visui invios, sed naturæ sagaci pervios ductus in abdomen guttatim influere: quas vias quamvis Fernelius negare conetur, fidem tamen huic rei facit, quod natura ferè omne, quicquid excoquit, non excolat per manifestos aliquot meatus, sed per invisibiles & occultos. Sic sanguis à vena portæ ad cavam per jecoris substantiam, semen per testium molem media interstitia partium transcolatur. Sic & ipsum pus in purulentis inter thoracem & pulmonem collectum per tussim rejici videmus.

27. Anasarca est, quando totum corpus ab humore pituitoso, qui partibus assimilari nequit, in tumorem conspicuum attollitur.

28. Causa vero tumoris, utpote pituitosus, crudus ac inconcoctus succus à labefactato hepatis calore producitur, qui partibus ut agglutinetur planè est ineptus, sed per venas majores ab hepate in venas minores carnibus & cuti nutriendi gratia affixas, veluti per nauseam & fastidium quoddam protruditur. Hic itaque succus cum ad nutritionem planè sit ineptus, atque magis expulsus quàm attractus partes illas obsideat, vividam illarum substantiam opprimit. Hinc spiritus qui carnium intervalla suaviter turgida efficiebat, abigitur, & ejus loco succedit ichor pituitosus, à cujus glutinoso mucore illa intervalla inter se coeunt & confunduntur. Inde tumida cutis, quæ ad digiti compressionem ilico subsidet, & mox rursum resurgit.

29. Tympanites, qui & Hydrops siccus Hipp. 4. cap. 11. dicitur, est abdominis ex plurimis flatibus in capacitate ejus conclusis, extuberantia.

30. Causa hujus tumoris flatus scilicet à frigida ventriculi & vicinarum ejus partium intemperie, pauloque calidiori jecinore generatur. Hoc enim cùm excipiat chylum frigidiorem, multos vapores excitat & elevat, propter caloris vero innati impotentiam eos discutere non valet: necessario ergo per venas mesaraicas, ob sui tenuitatem & venarum raritatem in dictas partes permeat, & illum tumorem efficit. Causa enim flatus est calor imbecillis, & materia humida. Intemperiei vero frigidæ ventriculi causæ sunt eædem ac hepatis.

31. De hac tamen posteri specie notandum, quod ferè nunquam pura detur, sed plerunque cum ascite complicetur, ob aquosam illam materiam conjunctam, ex qua flatus generantur.

32. Differunt itaque hæ 3. species: Primo, causa efficiente ratione majoris & minoris, in ascite enim maxima, in anasarca minor, in tympanite verò minima est frigiditas. Secundo materia. Ascites enim aquam, anasarca pituitam, tympania vero flatus continet. Tertio loco, quo materia hæc colligitur: Ascites enim ventrem, & distantes partes, faciem scilicet & crura, tympanias eundem ventrem inferiorem, & vicinas partes, scilicet ventriculum & intestina, anasarca verò partes carnosas, & totum corporis habitum occupat. Quarto concausa; in ascite enim renum vitium, quo sanguis non probè expurgatur, in tympania ventris uti & intestinorum imbecillitas; in anasarca verò carnosi generis imbecillitas requiritur.

33. Signa hydropis sunt duplicia, diagnostica & prognostica. Diagnostica sunt vel omni hydropi communia, qualia sunt illa thesi 13. enumerata: alia cuilibet speciei propria.

34. Ascitis signa propria sunt 1. abdominis principiò, hinc pedum & scroti tumor, superioribus partibus flaccescentibus, atque contabescentibus, unde non immeritò fisco Regio assimilatur, qui quantum increscit, tantum res privatorum decrescere solent. 2. tumor latus supino ægro, & per universam regionem abdominis extensus: erecto vero ad os pubis prolabens. 3. Ægro circumvoluto fluctuantis ac murmurantis æquæ sonitus in abdomine. 4. Urina pauca, rubicunda, & ferè crassa. 5. Sitis cæteris longè impescibilior, & quæ potu crescit, & intenditur magis, de qua propriè & verè illud prolatum videtur: quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ. 6. Pulsus parvus, creber, subdurus, tensionis cujusdam particeps. 7. tussis.

35. Anasarcam demonstrant 1. tumor universalis, ubivis digitorum impressorum vestigia retinens. 2. Corpus frigidum, molle, laxum, pallidum seu albicans, mortuoque simile. 3. Fœtor anhelitus. 4. Excretiones albæ, nonnunquam & sanguinolentæ. 5. Urinæ albæ, tenues & omninò crudæ. 6. Pulsus nodosus, latior, mollis & languidus.

36. Tympanites cognoscitur 1. ex tumore ventris vel abdominis minori quam in ascite, qui percussus sine fluctuationibus tympani sonum edit. 2. Ex ventris levitate, qui quantumvis tumidus existat, nullum aut quàm minimum ponderis sensum præbet. 4. Ex ructibus, quibus emissis nullum levamen sentitur. 5. Ex dolore ventriculi & intestinorum, præcipuè cæci & coli intestini circa umbilicum. 6. Ex pulsu majori, crebriori ac subduro, cum quadam tensione. 7. Ex urina ruffa & intensa.

37. Cum vero ascites cum tympania complicatur, venter pulsandus, & valido pressu tangendus, ægerque in latera est volutandus. Sic namque strepitus nobis spiritum, fluctuatio vero repletionem aquosam annunciabit.

38. Prognostica quod spectat de illis hoc notandum; primo hydropem fientem & incipientem curatu non admodum difficilem existere; factum vero & absolutum difficilimum.

39. Secundo; Omnis hydrops periculo est conjunctus, periculosior tamen ille est, qui alium morbum morbi ratione sequitur.

40. Tertio; cum hydrops sequatur morbum vel acutum, vel chronicum, sciendum, illum maximè esse lethalem, teste Hipp. in coacis prædictionibus; hunc vero magis periculo carere.

41. Quarto; Quantum ad species attinet, nos hydropem in suâ naturâ, & sine accidentibus considerantes tympanitem omnium periculosissimam statuimus, promum vero locum ascites habet, nisi morborum acutorum sit progenies, etenim desperata, ut & illa quæ obstructionem, scirrhumvé epatis aut lienis insequitur, periculi plena est; mitissima vero species Anasarca est.

42. Quinto; servi atque pauperes longè facilius curantur, quàm liberi, divites & primates.

42. Ευσπλαγχνοι ferè tantum restituuntur, in quibus etiam solis & paracentesis insita locum habere potest, in cæteris namque inutilis est.

43. Septimo; Bonum portendit à principio alvi fluxus sine cruditate: nam aliter periculos in ascite, in anasarca verò salubris. Item remediis cedere, & non reverti, copiosè mingere, sitim tolerare, & alimentum membra extenuata capessere, facilè respirare, alvum probè excrementa reddere, & leviter ægrum moveri.

44. Octavo: Pessimum est, laborantem difficulter respirare, urinamque paucam & turbatam, ut & bicolorem, puta rubeam superius, & nigram inferius cum difficultate in ascite reddere.

45. Nono: Sic ubi ventris fluxus hydropico supervenit, subito sine alleviatione, ejusdemvé constipatio, aut urinæ retentio, similiter & tussis, fætor anhelitus, sputi, sudoris aut egestionis, quæ si loturæ carnis vel sanguini coagulato similis est, mors jam in propinquo est.

46. Ad curationem nunc accedendum, quæ quia morbo contraria remedia per indicationes inveniat, Indicationes vero indicantia & indicata comprehendant: primo indicantia & indicata generalia, postea cujuslibet speciei propria rimabimur.

47. Indicantia vero generalia desumuntur vel a causa hujus affectus, videlicet intemperie frigidâ, quæ sui ablationem indicat per contraria calefacientia & exsiccantia: quod fit tribus illis Medicinæ instrumentis: Diætâ nempe Pharmaciâ & Chirurgiâ: vel desumuntur à parte affecta, quæ indicat corroborationem.

48. Diætæ vero universalis, quæ omni speciei hydropis competit, debet esse calida & exsiccans, perficiturque recta administratione sex rerum non naturalium inter quas primo occurrit aër, qui vergat ad calidum & siccum, qui si talis natura haberi nequit, arte paretur pulegio, origan. calamenth. &c.

49. Cibus sit coctu facilis, generis durioris, satis coctus & paucus, propter innati caloris debilitatem. Laudatur vero panis clibanites, fermentatus, salitus, cum aniso, cumino, &c. Ex avibus prædicantur phasiani, per-

dices, turtures, gallinæ assatæ, &c. Ex quadrupedibus, caro caprina, cervina, leporum, caprearum, &c. Ex oleribus præfertur petroselinum, daucus, pulegium, pastinaca, &c. Ex fructibus, nuces, avellanæ tostæ, amygdalæ, &c. In genere vero cibi assati præferuntur elixis: omnibusque cibis, quantum fieri potest, quædam redolentia adjiciantur, ut cinnamom. cariophyll. &c.

50. Potus in totum fugiendus. Testantur enim exempla, multos sola abstinentiâ à potu absque ullo medicamento sanitati fuisse restitutos. Pro potu tamen laudatur ablutio oris aceto aqua chalibeata diluto: aut, si modo causa antecedens non fuerit calida, concedi potest vinum tenue, album, potens & diureticum, &c. aut vinum absynthites, aut quod spicam nardi accepit. Omnis vero aqua, ut & omnia dulcia, ceu pestis, sunt fugienda.

51. Somnus sit moderatus, aut consueto paulo brevior: in lecto cubat aliquamsper duro, talique operculo tegatur. Mirum enim est, quantum hujusmodi resiccent per somnum, ut constet, quosdam frumenti acervis obvolutos & absconditos, à somno surrexisse firmos ac resiccatos.

52. Motus apprimè confert, nisi spirandi difficultas eum ipsum prohibeat, præcipuè vero ambulatio, exercitia & frictiones. Hæ enim meatus rarefaciunt, humores extenuant ac discutiunt, tunde ad excitandum calorem nativum, id est coctionis futuræ authorem, plurimum conferunt.

53. Sudor evocetur non tantum exercitatione, sed & in arena calida: vel aquis aluminosis, sulphureis aut salsis ægri laventur, alvusque sit lenis sua natura vel arte.

54. Medicamenta secundum species hydropis sunt varianda. Cum vero in ascite tria sese nobis offerant indicantia, videlicet, collectio aquosi humoris in inferiori ventre, unde tumor efficitur: 2. aquosæ & serosæ illius substantiæ deductio in ventrem: 3. causa hujus aquosi humoris, quæ est frigida hepatis intemperies, totidem quoque erunt indicata. Tumor enim evacuationem & discussionem, materia fluxura in ventrem revulsionem & derivationem ad renes & vias urinæ, frigida verò intemperies alterationem & reductionem ad pristinum temperamentum indicat.

55. Quamvis vero in ordinaria & legitima Methodo curandi id, quod inventione fuit ultimum, in curatione sit primum, & hac ratione ab ipsa intemperie frigida auspicanda sit curatio, tamen in hoc affectu locum minimè habet: sed ab ipso tumore curatio incipienda est, non tamen quatenus ut symptoma in hoc affectu consideratur, sed quatenus rationem habet causæ foventis hanc intemperiem, propter abundantiam aquosi illius humoris, unde tumor efficitur.

56. Materia ergò hæc in abdomine cótenta evacuanda, sine ulla præparatione, quia serosa est, quæ nec coqui potest, neque etiam extenuatione indiget: ratione tamen crudorum humorum hepati impactorum, præparatio illorum purgationi præmittenda, & quidem syr. é corticibus citri, mell. rosat. oxymel. syr. de bizantiis, de duabus radicib. oxym. scyllitic. syr. de eupathor. absynth. permixtis aqq. appropriatis, ut sunt aq. fœnic. meliss. agrimon. &c.

57. Materia præparata evacuanda pulvere hieræ simpl. agar. trochisc. pill. de agar. rhabarb. cum pulv. hieræ vel Mezer. additis chebul. myrobalan. Laudatur quoque elect. ex Iride rob. Sambucinum, succus cucumeris agrestis, soldanellæ, ut & decoctum soldanellæ, rad. ebuli, sambuci, diaturbith. cum rhabarb. hiera diacolocinthidos, &c. de quibus tamen notandum, quod omnia hydrotica semper mutare ac variare conveniat, ne natura eis assuescat & contemnat, vel horreat ob frequentem usum.

58. Secundæ indicationi, scilicet ut materia hæc serosa ad renes deducatur, satisfaciunt ex simplicibus radix dulcis, semen dauci, petroselin. calam. aromat. seseli, pulvis cancrorum fluviatilium siccatorum, præsertim lapillorum cum æquali portione asari, mel scyllitic. cantharides, syr. de 5. radicib. & parantur alia ex decoct. rad. asparag. calamenth. puleg. origan. addito cinamomo, item decocto graminis, eryngii, cum aniso, eupatorio, &c.

59. Tertiam verò indicationem perficiunt, quæ reliquas discutere, & partem affectam roborare possunt, ut sunt aq. theriacal. lign. guajac. fœnic. balnea sulphurea, salsa, aluminosa.

60. In Anasarca indicatio sumitur vel à causa, quæ est humor pituitosus cum aqua conjunctus, qui quia admodum viscosus & crudus est, atque ad evacuationem ineptus, antea præparandus, alterandus & concoquendus est.

61. Præparatio verò illa perfici potest syr. de eupator. absynth. de hyssop. acetos. simpl. de capill. Veneris: oxymel. simpl. vel compos. cum aqq. appropriatis, ut aq. agrimon. absynthii, &c.

62. Præparatus vero humor evacuandus est per alvum agar. sem. carthami, hederæ, laureolæ, brassica marina, cortice sambuci, ebuli, &c. vel compositis, ut hiera picra, diaphænicon. benedicta laxativa, pil. de agar. trochisc. de eupatorio, absinthio, &c.

63. Vomitus quoque plurimum in principio laudatur, qui excitari poterit, aq. tepida, radicib. asari, sale vitrioli, aqua benedicta ex croco metallorum dextrè facta, vel digitis etiam saltem immissis. Sed & sudores plurimùm in hac specie conferunt, qui moveri poterunt iisdem, suprà thesi 59. enumeratis.

64. Secunda indicatio in anasarca sumitur à parte affecta, quæ medicamentis calefacientibus & exiccantibus est corrigenda & corroboranda, quæ vel intrinsecus sumuntur, ut sunt troch. de rhabar. Diarrhodon. abbat. aromat. rosat. dialacc. diacurcum. Theriaca, Mithridatium, hepar lupi præparatum, &c. vel extrinsecus applicantur, ut ol. absynthii, nardinum, anethinum, &c.

65. In tympanite indicatio prima oritur à causa conjuncta, scilicet à flatibus, qui indicant sui ablationem. Quia verò eandem serosam materiam habent conjunctam, qualis in ascite erat, talibus etiam præparatur, ut syr. hyssop. de bizantiis, oxymell. simplic. & composit. &c.

66. Præparata hæc materia iisdem etiam educitur, quibus ascitis materia expurgatur, ut pill. de agar. & rhabarb. potionibus etiam iisdem, nisi quòd his quædam carminativa, id est, flatus dissipantia sunt addenda, ut sunt anisum, cuminum, fœniculum, &c. Clysteres in hoc affectu plurimùm laudantur ex decoct. anisi, cumini, centaurii, cum ol. anethin. & rutaceo. Sic urinam provocantia eadem possunt adhiberi, quæ in ascite, propter serosam materiam, flatubus ferè semper conjunctam.

67. Secunda indicatio sumitur à parte affecta. Sic ventriculus frigidus alterandus calidis assumtis, ut dianis, diacymin. dialacc. diacurcum. theriac. &c. vel extrinsecus appositis, ut ol. nardin. masticin. de absynth. &c. Calidum verò hepar refrigerandum, superponendo bepati succum endiviæ, cichorii, cum pauco aceto, & unguento rosato, &c. intrinsecus verò medicamenta refrigerantia conveniunt.

68. A Chymicis pro digestivis prædicantur cremor Tartari, Tartarus vitriolatus, vel Magisterium Tarta-

Tartari, &c. Pro specificis verò purgantibus habentur Alcahest Paracelsi, de quo plerique dubitant, num ex Mercurio, quod facilius crediderim, vel Antimonio fiat: item Mercurius dulcis sublimatus, Laudanum Mercuriale, turpethum minerale, quod cum aceto & aquâ albuminum ovorum figitur; item cremor Tartari unctura leonæ imbutus; extract. ex florib. Persic. ex granis sambuci, & reliquorum phlegmagorum & hydroucorum, ut Mechoacæ, Hermodactylorum, &c.

69. Pro diaphoreticis à Chymicis habentur Antimonium diaphoreticum, flores Antimonii rubei fixi, Bezoarticum minerale, &c. Habitum verò corporis confirmant, & partem affectam, secundum eosdem, corroborant, tinctura Martis, dulcedo salis, sal absinthii, gratiolæ, &c.

70. Ex his omnibus variæ possunt componi medicamentorum formulæ, prout intentio Medici, & palatum ægroti eas desiderabit. Ex compositis, ut unum saltem & alterum apponamus, arridet aqua Weckeri ad hydropem, à Mercato tantoperè prædicata, ℞. liquoris Tartari, aq. gentianæ, aq. theriac. ana. ʒj. spiritus vitrioli, ol. sulphuris ana. gutt. xv. M. de qua æger capiat à ʒij. usque ad ℥ß. cum vino ante ingressum laconici. Sic non minus hæ pillulæ placent. ℞. Extr. gratiol. Mechoac. aa. ℈j. salis gratiolæ gra. vj. M. F. Pill. No. vij. ol. anisi inungendæ. Et sic de cæteris.

71. Atque huc usque de curatione ordinaria hydropis per medicamenta, restat ut aliquid addamus de extraordinaria, ubi scilicet indicatio à symptomate urgentiori sumitur, & relicto ad tempus morbo, ei succurrere cogimur: talia vero sunt 1. Febris, quæ si [illegible] hydropi, eatenus habebit communẽ curationi[illegible]. Ergò in tali casu non admodum calidis anxiis utendum, sed potius mixta curatione, & ei quod magis urget insistendum.

72. Secundum symptoma est sitis intolerabilis, quæ extinguenda est vel collutione vini granatorum, vel potu oxycrati, vel glycirrhizâ. Verum si sitis tolerari possit, melius est. Nam etsi graviter sitiant ægroti, his tamen potio ultra danda non est, quam quod vitam sustineant, &c.

73. Tertium symptoma est fluxus ventris, qui medicamentis astringentibus & corroborantibus curandus & auferendus est, ut miva citoniorum, &c.

74. Quartum est tumor, & quidem primò totius ventris, in quo casu panis niger in vino & modico aceti coquatur, & extendatur super pannum lineum, atque super imponatur, relinquaturque per spacium 24. horarum, postquam deinflatur, ponatur modica versus genua, semper descendendo usque ad pedes: Secundò testiculorum, qui discutiendus sem. anisi, cumini, baccis lauri, ol. rutæ, chamomillæ, &c. Tertiò pedum, qui discutiendus lixivio, in quo coxerint rad. ebuli, & enulæ campanæ, rosinarin. majoran. thym. laur. &c. Et hæc de materiâ medicamentorum. Qui plura desiderat, Practicos consulat, apud quos farraginem medicamentorum quilibet invenire potest, quæ nos brevitatis studio hic omisimus.

75. Chirurgica auxilia nunc restant, quorum primum est venæ sectio, de quâ an fieri debeat, Doctores Medici disputant. Nos tuto eam administrari posse in illo hydrope, cujus causa antecedens fuerit calida, ut sunt febres acutæ suppressio mensium aut hæmorrhoidum, aut alia quæpiam plethorica causa, asserimus: nisi tamen vires eam prohibeant. Secanda vero est vena in viris interna dextri cubiti, in fœminis vero malle. oli: præstatque paulatim & per vices vacuare, quàm festinanter una cum morbo ægrum tollere.

76. Secundum locum in chirurgia obtinent cucurbitulæ & s[illegible]ariones: illæ quidem in tympanite, umbilico cum multa flamma applicatæ, quas incantamenti instar Gal. ob flatus discutiendi [illegible] prædicat. Hæc vero potissimum in [illegible]sarca laudantur, quæ fieri possunt in pedibus, femoribus & ventre. Cautio [illegible] hibenda, ut integra adhuc sint viscera.

77. Tertio loco laudantur vesicatoria & cau[illegible] præsertim vero in ascite. Illa quidem fiunt [illegible] ranunculo, flammula Jovis, & præcipue in no[illegible] Cavendum tamen & hic est, ne partes ab aq[illegible] guidæ & marcidæ: sed corpus sit robustum. [illegible] vero regioni hepatis, lienis & ventriculi, si morbus [illegible]gitet, possunt adhiberi, quæ ante 40. diem non [illegible]tur, sed aperta immisso grano ciceris aut [illegible], & [illegible]cato emplastro diachyl. tecuncantur. Hic quoq[illegible] rior cautela observanda; nec ullum cauterium [illegible]andum, ante totius corporis vacuationem.

78. Quarto & ultimo loco non prætereunda [illegible]ctio paracentesis, quæ locum saltem in ascite o[illegible] est abdominis perforatio, vel umbilici com[illegible] Hanc quidem non admodum improbamus, cum sæpè vacuationem serosæ illius materiæ [illegible] abdomine contentæ per umbilicum moliatur: Duo tam[illegible] tuto fiat, studiosè sunt observanda: 1. Ut morbi [illegible]pio atque visceribus adhuc integris fiat. Ut illa aquæ non subitò & confertim, [illegible]sei sim & per[illegible] Modus vero illius sectionis videatur apud Andr[illegible]tium, Anatom. suæ lib. 6. c. 9. q. 9. &c. [illegible] hæ[illegible] drope in præsentia dixisse sufficiat, &c.

COROLLARIA.

Physiologica. 1. *An urina mater[illegible] excrementum tenue & aquosum, ex potu [illegible] cui an vero requiratur adhuc aliud qui[illegible] in illud? Negatur prius, & affirmatur p[illegible] cendo, quod serum sanguinis simul re[illegible] materiam urinæ: quod serum nihil al[illegible] quam sal in cibo & potu superfluus, & alendo corpor[illegible] ineptis.*

2. *An urina sit primæ, an vero s[illegible] unda coctionis excrementum? A. post[illegible] rius.*

3. *An sudor sanguineus possit erumpi[illegible] Aff.*

Pathologica. 1. *An distinctio Ferne[illegible] thol. cap. 2. inter res contra & præter naturam [illegible] approbanda? Neg.*

2. *An dentur morbi totius substant[illegible]*

Semiotica. 1. *An ex urina omne m[illegible] cognos[illegible]? Neg.*

2. *An sudor frigidus in morbis præ[illegible] ro acutis, sit lethalis? Aff.*

Diætetica. 1. *An infans lacte materno [illegible] alieno sit alendus? Aff. prius: hac tamen [illegible] adhibita, ne mater ul[illegible] morbo laboret*

2. *An prandium vel cœna largior e[illegible] Aff. posterius.*

Pharmaceutica. 1. *An in principio [illegible] quando purgare liceat? Aff.*

2. *An humor vitiosus semel, vel part[illegible] bus expurgandus? Distinguitur*

Chirurgicum. 1. *An gravidis quando [illegible] nam aperire liceat? Aff.*

Chymica. 1. *An medicamenta Chym[illegible] summæ sunt activitatis venenata aut [illegible] sint? N.*

2. *An Chymica medicamenta n[illegible] cum corpo[illegible] nostro similitudinem [illegible] pudianda*

3. *An essentia Chymica qu[illegible] bus [illegible] bus exuta, & ob id noxia atque inutiles, [illegible]*

DISPUTATIO MEDICO-CHYMICA XV.

De

DOLORE COLICO.

Resp. JOHANNE KEYL, Uratislavienſe Sileſio.

THESIS I.

GRavis ille, & celebris Stoicæ Philoſophiæ author, fautorque Annæus Seneca, ut omnia doctè & graviter, ſic illud ſapienter & verè pronunciavit, tria eſſe in quolibet morbo gravia & dura: mortis metum, corporis dolorem, & voluptatis privationem.

2. Inter quæ mala abſque controverſia primum locum obtinet corporis dolor, quandoquidem, vel teſte Ariſtotele 3. Ethic. 3. multò difficilius eſt humanæ naturæ, ſuſtinere dolores, quàm reſiſtere voluptatibus.

3. Ut igitur inter hæc dolor corporis primas tenet, ſic inter ſæviſſimos dolores, qui corpus humanum affliċtant, excruciant, dilaniant, non ultimas certè tenet dolor colicus; quippe qui non freqnentia & diuturnitate ſolum moleſtus eſt, ſed quandoque adeo gravis etiam, ut teſtantibus id Hercule Saxonia, & aliis, patientes coegerit manus ſibi inferre violentas.

4. Non abs re itaque me feciſſe videbor, ſi ingenii exercendi cauſa, pro virili ſaltem, in ejus ratione & curatione laboravero, cum præſertim nihil vel parum admodum de his à veterum Medicorum Pnucipibus nobis traditum ſit.

5. Quod ipſum ut præſtem rectius, Nomen dicti affectus, Definitio, Cauſæ, Differentiæ, Diagnoſis, Prognoſis, Indicationes, & Materia Medica ordine inquirenda ſunt.

6. Dicitur hic affectus Græcis κωλικὸν ἄλγημα, κωλικὴ ὀδύνη, ſeu νόσος, Paulo κωλικὴ διάθεσις, Celſo morbus inteſtini plenioris; vulgò Colica, dolor ſeu paſſio Colica, deſumpto nomine ab ipſo doloris hujus ſubjecto, ſive parte læſa, quæ Colon eſt. Quatuor namque modis nominantur morbi, vel à ſymptomate, ut Teneſmus & Spaſmus: vel à parte læſa, ut Pleuritis, Chiragra, ut Podagra, Iſchias, Colicus, vel ab utriuſque, ut Cephalalgia, Cholera, Leucophlegmatia, vel à ſimilitudine, ut Elephas, Polypus, ut ait Galenus l. 2. c. 1. Meth.

7. Eſt autem dolor Colicus triſtis ſenſatio inteſtini Coli, eaque vehemens, cum retentione excrementorum, flatuumque utplurimum conjuncta.

8. Ex hac deſcriptione elucet, quod ſit ſymptoma facultatis tactricis læſæ, & quòd pars affecta ſit Colon inteſtinum, à quo etiam, ut ſuprà dictum, notatio hujus affectionis deſumpta eſt.

9. Notandum autem nomine Coli inteſtini dolentis nos intelligere membranas ipſas, tam internas, quàm externas.

10. Cauſæ hujus Symptomatis variæ ſunt, ut videre eſt apud Paulum lib. 3. cap. 43. & Actium lib. 9. cap. 29. Immediata tamen, & proxima eſt ſolutio continui.

11. Antecedens vero cauſa interna potiſſimùm ſunt craſſi & pituitoſi humores, intra Coli membranulas ſubſidentes; vel materia flatulenta præter naturam ibidem contenta; vel acris mordaxque ſuccus, dictum inteſtinum afficiens; vel denique vermes, lapides, &c. ut videre eſt apud Fernel. lib. 6. Pathol. cap. 10. Hoſler. in Schol. ad c. 41. de morb. intern.

12. Accidit autem non raro, authoribus Gal. lib. 6 cap. 2. de loc. aff. & Tralliano lib. 10. cap. 1. ut cauſæ dictæ miſceantur potiſſimum tum temporis, cum morbus diuturnior eſt, ubi frequenter unà cum craſſitie materiæ jungitur etiam acrimonia flatulenta cum inflammatione.

13. Hanc ob cauſam juxta Hermeticos διάθεσις κωλικὴ ex mucilagine tartarea, ſtypticis & acetoſis ſpiritibus permixta produci ac progenerari plerumque ſtatuitur.

14. Proveniunt autem dictæ cauſæ materiales dolorem facientes, vel ex cruditate ventriculi, vel quia aſtringitur alvus, vel quia tranſmittuntur, vel à capite, vel à toto corpore, vel ab alia parte determinata.

15. Plurimum etiam confert naturalis diſpoſitio Coli, quod eſt receptaculum, ad quod omnes in corpore ſuperfluitates confluunt, ibique ob anfractus & plurimas cellulas detinentur.

16. Denique ad id quoque facit accidentalis diſpoſitio, quæ in iis eſt, qui antea ſæpè his doloribus fuerunt infeſtati.

17. Externæ cauſæ ſunt omnia illa, à quibus dictæ materiæ humorales & flatulentæ, tam quoad qualitatem, quàm quoad quantitatem vitioſæ generari, & in inteſtinum introduci poſſunt, & à quibus inteſtinum anguſtari & obſtrui poteſt: ut olera, legumina, lapides fructuum nucleatorum, vel fructus duri & crudi, fungi, anguillæ, reliquaque pinguia & mucoſa, potus aquæ frigidæ, frigus externum, à quo non ſolum inteſtina, ſed & pedes refrigerati colicam inducunt.

18. Differentias porrò quod attinet, dolor Colicus alius eſt intenſior, alius remiſſior, interdum continuus, quandoque per intervalla rediens: Vagus aliquando, interdum verò fixus, & in uno loco permanens: Interdum cum febri eſt conjunctus, Symptomatibusque febrim comitantibus, ſæpiſſimè ſine his exiſtit.

19. Signorum in hujus horbi cognitione quatuor potiſſimum reperiuntur genera: Pimum eſt quod locum affectum, alterum quod cauſas demonſtrat, tertium quod colicum à circumjacentium partium dolore ſeparat, quartum quod eventum morbi præſagit.

20. Ad primum igitur ſignorum genus deveniendo, in genere Colicam paſſionem oſtendunt dolor vehemens ventris, nunc fixus, nunc vagus & tenſivus, interdum pungens & mordicans, modò in hâc, modò in illa parte vehementior, præſertim in ſiniſtro inguine, quod ibi Colon ſit magis anguſtum, adeſt nauſea, ructus, & vomitus graves abominabilium & corruptarũ materiarum, alvi aſtrictio, vel ſi quid naturæ vel artis beneficio ejicitur, idipſum maxima ex parte ſiccum & flatulentum eſt, Gal. l. 2. c. 1. & lib. 6. c. 2. & 3. de loc. aff.

21. Secundum genus continet indicia cauſarum hujus affectus, ut ſi ex humore frigido & craſſo, pituita nempe vitrea, vel melancholia, quod rarò evenit, malum hoc dependeat, dolor per totum abdomen in alto, præſertim ubi eſt Coli ſitus, ſentitur, perinde ac ſi inteſtinum tunderetur & perforaretur, adeſt ſenſus gravitatis & frigiditatis, cordis anguſtia, nauſea, vomitus pituitoſus: nulla eſt ſitis, excrementa mucoſa, præceſſitq; victus ratio ad pituitæ productionem apta, quod ipſum etiam innuit conſtitutio ventriculi frigida, habitus corporis, & reliquæ circumſtantiæ.

22. Si ab acribus & mordacibus humoribus producitur, dolor adeſt mordicativus & punctivus, ſitis, oris amaritudo, excrementa ſunt biliosa, urinæ quoque admodum flavæ & bilioſæ, victus ratio bilem copiosè producens præceſſit.

23. Si ex flatulentis spiritibus, tcolivus est & vagus dolor; siiu cavitate intestini continentur, adest flatus & murmuratio, ex crepitu levantur; si in tunicis, pungitivus est dolor, sed non permanens, & variat secundum loca, victus ratio præcessit flatuosa,

24. Ex inflammatione provenire monstrant æstus & pulsatilis dolor in loco affecto, sitis & vigiliæ, ingens ciborum fastidium, exasperatio à calidis, refrigeratio extremorum, biliosorum evomitio, omnimoda non solùm alvi, sed etiam ioterdum urinæ retentio, denique febris etiam, quæ juxta Paulum l. 3. c. 5. & Trallianum, nunquam ferè non, Colo inflammationem cum dolore sustinente, adest,

25. A vermibus produci passionem hanc, deprehenditur à natura ægri ad generationem vermium propensi, qui etiam aliquando ejiciuntur, adsuntque reliqua signa lumbricorum.

26. Tertium signorum genus histinguere nos docet à dolore Colico reliquos vicinarum partium dolores, qui cum ipso cognationem & similitudinem aliquam habent, ne fortè similitudine illa, quæ non modò vulgaribus, sed etiam præstantibus Medicis nonounquam errores & dubitatiooes afferre solet, juxta Hipp. 6. Epidem. com. 8. decipiamur.

27. Ab Iliaca igitur passione differt Colica, primò ratione doloris, quia dolor Ilei major est, magisque pungitivus, uniformis & fixus, idque ob partis exactiorem sensum, licet Colicus interdum non minùs vehemens appareat ratione causæ: Contra Colicus magis est extensivus & perforativus, instabilis, & nunc vehementiùs, nunc minùs infestans. Secundo ratione loci, Ilei dolor superior, & juxta ventris fundum magis & supra umbilicum viget, contrà Colicus. Tertiò ratione symptomatum: In Iliaca passione vomitus & ructus sunt magis continui & fœtidi, quàm io colica.

28. A dolore uterino etiam distinguitur; Solent enim mulieres à partu, aut menstrui tempore, dolore torqueri Colico persimili, sed utero affecto dolor magis in ligamentis ad inguina & coxendices videtur, quibus adde partum antecedentem, aut obstructiooem meosium, in quibus dolor magis circa renes, quàm in anterioribus umbilico proximis partibus vagatur, quod dolor Colicus noo facit, qui ventriculi regionem ascendit.

29. Denique è Nephritico dolore quoque differt, primò, quia hic quasi fixus est, à posteriori parte, nimirum à dorso originem trahens: Colicus verò extensus, & nonnihil quietus. Secundo, quia Nephriticus aliquando in sinistra parte & pusteriori, Colicus semper in dextra; Et licet sinistram aliquando attingat, oon tamen sinistram pusteriorem. Tertiò, qoia Colicus plurimos habet vomitus, & variæ substantiæ; Nephriticus verò minus. Quartò, quia Colicus per intervalla, Nephriticus semper, & maximè à cibo infestat, Quintò, quia Colicorum urinæ parum aut nihil mutantur, Nephriticorum verò maximis mutationibus insigniuntur, in principio enim claræ, postea asperum quiddam in illis residet, turbidæ ac confusæ redduntur, interdum etiam cruentæ. Denique à adjectis alvi excrementis non levantur Nephritici, contra verò levamen sentiunt colici.

30. Hucusque tria signorum genera absolvimus: Restat jam ut quartum etiam, priusquam ad curationem veniamus, subjungamus, signorum nempe προγνωστικῶν, an scilicet morbus hic sanabilis sit, nec ne? Frustrà namque illius morbi curatio à oobis præscriberetur, quæ nullo modo perfici posset.

31. In genere igitur affectus hic incurabilis quidem planè non est, infestus tamen satis & periculosus, tum ratione propriæ essentiæ symptomatumque sævitiæ, tum etiam, quia in graviores sæpissimè affectus terminari consuevit, resolutionem nempe nervorum, articularem dolorem, nonnunquam etiam in hydropem siccum vel Ileum, ut testantur Ægineta, Trallianas, & alii.

32. In specie verò inter omnes affectiones colicas, ea, quæ ex inflammatione ortum ducit, est gravissima, præsertim, quando prava adhuc succedunt Symptomata, ut singultus, vomitus, & ructus fœtidi, in Ileon enim transitionem minatur.

33. Minus periculosus est Coli dolor, ubi non omninò excrementa retinentur, neque in una ipsius Coli parte fixus dolor sentitur, vehementissimi enim Colici dolores periculosiores sunt, quàm mitiores, utpote qui a levioribus causis sunt, & Coli dolor fixus arguit morbi materiam fixam.

34. A flatibus dolor omnis faciliùs curatur, quam qui ab humoribus, & ab humore tenui pauco faciliùs, quàm qui à crasso, multo, viscoso.

35. Ab externa denique causa natus dolor, levior quoque & brevior est.

36. Et hæc θετικῶς de tota morbi essentia dicta sunto: consequens nunc est, ut ad curationem accingar, præmissis tamen prius indicationibus, quæ à causa doloris & ab ipso dolore depromuntur.

38. A dolore sumitur Indicatio, cùm adeò vehemens est, ut tantisper neglecta causa, curationem ad se pertrahat. Propriè enim symptomata curationem non requirunt, nisi ratiooem causæ majoris mali habeant. Quare si dolor auctus tantus fuerit, ut secum maximi periculi metum apportet, posthabita curandi lege protinus sedandus est & mitigandus.

39. Tripliciter autem dolor aufertur. Primò iis, quæ causam doloris tollunt, eique contraria sunt. Sic dolor à frigore tollitur calidis, & contra. Secundò anodynis, quæ paregorica dicta, propriè doloris causam demulcent. Hæc enim gradui nostri caloris similia causam mitigant, concoquunt, & æquabilem reddunt, leviterque rarefaciunt. Tertiò narcoticis dolor aufertur, hæc enim quia sensum partis tollunt, dolorem non percipi efficiunt, cùm pars sensu privata non doleat. Verùm propriè, causam doloris non tollunt, nisi fortè per somnum, quem inducunt, ea mitigetor & concoquatur. Si dolor itaque vehementissimè urget, narcoticum, si no adeò vehementer, anodynum saltem indicat, sive per os, sive per clysterem & suppositorium sumendum.

38. In usu verò horum observandum est. Primò, ne usum horum differamus, donec vires labescentes prorsus deficiant. Secuodò, quòd commodius & tutius usurpeotur in doloribus à causa calida quàm frigida. Tertiò, quòd tutior sit usus compositorũ, quàm simplicium.

49. Ad morbum ipsum sive doloris causam quod attinet, si sit nuda intemperies, quod tamen in hoc casu raro vel nuoquam usu venit, vel si accidat, non diu tamen sola immaterialis subsistit, per contraria est alteranda: si cum materia, quæ quantitate peccet, evacuetur, ut si sint flatus discutiantur, si bilis, pituita, vel alius p. n. humor evacuetur.

41. Hic autem considerandum, an causa doloris essentialiter in Colo generationem habeat, an verò aliunde communicetur, & fomentum suum accipiat, sive illod sit intrinsecus, sive extrinsecus, à causis externis ortum, cui prius prospiciendum est.

42. Etsi igitur dolor hic, pro varietate causæ, varia & diversa, imò quandoque contraria exposcat præsidia, tamen in genere notandum est, quod semper [illegible] hoc casu plurimum conducat, ut alvus sit aperta: deinde, ut medicamenta potiùs per clysterem injiciantur, quà[illegible] per os exhibeantur: tertiò, ut nulla medicamenta per [illegible]ntur, aut extriusecus adhibeantur, ante alvi aper[illegible]m.

43. Quando itaque à pituita crassa & viscos[illegible] ortum ducit, tum prima indicatio est diminuere illum humorem ex parte affecta leniter purgantibus [illegible]que per locum, quo natura sua maximè vergit humor [illegible] alvum videlicet, quod [illegible] simplici vel s[illegible]la [illegible] terebinthina commixta, additis pareg[illegible] d[illegible]

per-

permittur vel per vomitum, quod decocto alterato cum anetho, aniso, ad ito oxymelle vel simplici vel squillitico præstari poterit.

44. Quo facto, secunda Indicatio docet pituitam crassam ac viscidam fundere, eliquare, & hac ratione ad expurgationem præparare, ad flatus denique crassos simul incipere, cavendo illa, quæ nimium calefaciunt.

45. Postea ad validiora purgantia progrediendum, ita tamen, ne vehementium purgantium attractione ad locum affectum materia nio bilica augeatur, præsertim in principio. Quapropter tutius est, ut vicibus mediocriter purgantia propinentur, quam unâ vice vehementia, cavendo tamen Rhabarbarum & Myrobalanos, ob astringentem, quam possident, facultatem; Sennam & Cassiam, ob flatulentiam, quam gignere solent.

46. Sunt autem mediocriter purgantia: Infusum seu decoctum Agarici, Mechoacanna, Elect. Diaphænicum, Diacarthami, vel Elescoph dissolvenda in decocto accommodato, & additis oleis infundenda, vel sine his per os assumenda, ut & jus galli antiqui cum Agarico, sem. Carthami, & seminibus carminativis præparatum.

47. Expurgatâ materiâ etiam calefacientibus, & attenuantibus, & discutientibus uti possumus, quibus admisceri possunt Chymica, ut spiritus salis nitri spagyricè præparatus, qui omnibus scopis dictis satisfacit, spiritus therebinthinæ, extracta quoque & olea, ut vis medicamentorum magis ad intimiores intestini partes penetret, in quem finem etiam porrigantur theriaca, Mithridatium, aquæ theriacales, aliæque aquæ compositæ, quibus sudor unà etiam elicitur, quem haud inutilem tunc judicamus.

48. Extrinsecus prosunt fotus calidi & sicci ex furfure & milio, sacculi, inunctiones ex oleo lineginatis, ol. anethino, chamomel. quibus penetrationis causa guttulæ aliquot aliorum destillatorum oleorum admisceri possunt. Solemus etiam lapides interdum quosdam calfactos, & linteo involutos admovere loco affecto: Balneum etiam & insessus ex simplicibus accommodatis tunc temporis utiliter usurpari possunt.

49. Si ex flatu affectus suboriatur, discutientia inprimis indicantur, tam intus assumenda, quàm exterius applicanda. Inter assumenda sunt rotulæ variæ, ut Diacyminum, Diacalaminet. Aromaticum rosat. Rotulæ factæ cum oleo succini, anisi, & fœniculi, zedoariæ aq. stillatitia ex cinamomo, vinum hippocraticum dictum: præterea magnæ antidoti, ut theriaca, mithridatium. Extrinsecus paranda sunt fomenta, sacculi, &c. ex milio, sale tosto, floribus chamomillæ, seminibus fænugræci, fol. lauri, rutæ, &c. additis gutt. aliquod oleorum stillatiorum penetrationis causa.

50. Valet quoque in hoc casu remedium à Galeno celebratum lib. 12. meth. med. c. 8. It. materiâ flatuum prius subtractâ, cucurbitula scilicet magna umbilico imposita, nec spernendum est consilium ejusdem Galeni, ut scilicet in doloribus præsentibus cingulo constringantur partes abdominis.

51. At si dolor proficiscatur ex biliosis & acribus humoribus, tunc humores illi statim detergendi & expurgandi sunt iis, quæ bdem respiciunt, ut vomitoriis, ex aqua hordei cum oleo; dejectoriis per os adhibitis ex rhabarb. syr. infusioo. rosar. aut violar. elect. diaprun. solut. pil. ex aloë, &c. per clysteren: ex decoct. malvæ, violaræ, parietariæ, sem. lini, cum elect. hieræ simpl. elect. diaprun. & diasebesten sine diagridio præparatis. Ex trinsecus verò usurpetur oleum rosatum cum mucilagine sem. lini. Balneum ex aqua dulcis.

52. Si verò dolor ex phlegmone seu inflammatione fiat, tum si inflammatio sit supra umbilicum, secanda est vena in cubito. Si infra umbilicum, ut urina intercipiatur, ex Paulo secetur vena malleoli. Clysteres & refrigerantes & laxantes, quales commodiss. fiunt ex decocto hordei, lacte, sero cum saccharo rubro, & ol. violaceo, &c. maximè hic conveniunt. Pariter quæ per os assumuntur, sint refrigerantia. Externus verò in initio locus affectus inungatur oleo rosato completo, cum vitello ovi, postea ol. amygdal. dulc. & chamomel. Astrictoriis in hoc casu Gal. l. 11. meth. med. c. 16. dicit opus non esse, nisi fortè affectus cum fluxione fit.

53. Denique si dolor Colicus à duris & diu recentis excrementis suboriatur, primum hæc emollire oportet, & clysteribus injectis ex oleo, & assumpto mulso, oleo, balneo item aquæ dulcis cum simplicibus humectantibus, eorumque oleis præparato. Postea verò propinandum medicamentum validum, quod emollitas jam fæces possit deturbare. Possunt etiam addi, quæ vermes necant, medicamenta, si videlicet illos adesse suspicio sit.

54. Quod si hæc valida non proficiant, confugiendum est ad illud auxilium propositum ab Hippocr. lib. 4. de morb. & acceptum ab Amato Lusitano cent. 4. curat. 89. ut folle fabrili inflentur intestina patientis, ut ex hac inflatione separentur fæces ab intestinis: quo facto statim injiciendus est Clyster fortis, cui admiscendum salis gemmæ aliquid, quod, ut testatur Forestus, peculiari vi dura stercora dissolvit, ægerque in balneum prædictum locandus.

55. Interim quoque non negligenda sunt medicamenta ea, quæ peculiari proprietate juvare creduntur, qualia sunt, intestina lupi præparata, & in vino ad ʒj. epota. Item stercus ejusdem, quod Gilbertus sæpissimè cum successu se probasse restatur, cruribus tantum aut pectori alligatum, avis galerita, quæ teste Galen. l. 2. de simpl. med. fac. cap. proprio, & Aetiol. 9. cap. 31.) pulverisata idem præstat. Cornu cervi præparatum, umbilicus infantis nuper nati, exsiccati & pulverisati, stercus bubulum exsiccatum, aut succus illius, aut aqua ejus per alembicum destillata. Verùm his & similibus experimentis ita fidendum esse putamus, ut semper auxiliis illis potius utamur, quibus præter experientiam ratio quoque manifestior suffragatur, quale est vinum Malvaticum cum aliquot guttis vel spir. Terebinth. exhibitum, ol. nucis moschatæ expressum, amygdalar. dulcium, &c.

56. Quod restat, omnibus his compar victus ratio instituenda est; Siquidem hanc negligere, vel perspectam non habere, calamitatis plena res est, secundum Hippocr. 6. Epidem. sect. 8. part. 48.

57. Tota itaque ad calidum magis & siccum vergat, quàm ad frigidum & humidum. Aëris itaque humiditas & frigiditas vitetur.

58. Cibi sint optimi succi, & paucarum superfluitatũ. Laudantur itaque volucres omnis generis, præcipuè sylvestres, & galeritæ, gallinæ, capones, &c. A carnibus bubulis, suillis, anserinis, anatum & omnium avium palustrium, piscium item summè est cavendum. Ab omni olerum genere abstinendum, præterquam à fœniculo, melissa, mentha, salvia, petroselino, majorana, quibus cum cibi condiri possunt.

59. Pro potu, si causæ calidæ (quod etiã in aliis præsupponimus, quia, omissis reliquis causis raris, potissimũ diætã propoonimus, quæ in colica à pituita & flatibus oborta, tanquam frequentissima, servanda est) abstint, vinum convenit generosum album, Absynthite, & Hippocraticum dictum: Cerevisia Absynthite, cum calamo Aromatico, & Baccis Lauri præparata.

60. Exercitium corporis valdè ante cibum sumptum prodest, contrà verò à cibo nocet.

61. Animi perturbationes, cujusmodi sint, arceat, excretiones alvi quotidie ut respondeant, laborandum esse, antè jam dixi, & quæ concitandæ sint monstravi. Quare finem hic facio, meliora monstrantibus cedere paratissimus.

COROLLARIA.

Quibus quæritur:

I. Quantum ab antiquorum Paralysi distet, & quomodo generetur Paresis ex Colica?

Paralysin vulgò vocant, Symptoma abolita vel motricis tantùm, vel sensitivæ etiam (si perfecta ea sit, quandoque sensitiva tantùm facultatis in uno aut pluribus membris corporis humani. Cujus, prout causa diversa est, ipsum etiam nomen, ratio & curatio differt. Nam quæ Apoplexiam non lethalem sequitur, Paralysis dicitur, quæ vero Colicam, non nisi impropriè: rectiùs Paresis vel contractura. Differunt autem à se invicem 1. ratione originis. Nam illa cerebri & spinæ morbos; ista verè intestini Coli, ut dixi, comitatur. 2. Ratione subjecti. Nam illic nervi; hic verò musculi potissimùm, tendines & artus occupantur. 3. Ratione symptomatum. Nam in legitima Paralysi sensus tactus ut plurimùm cum motu voluntario planè tollitur, aut sanè diminuitur: in Paresi verò plerumque, sensu tactus superstite, quandoque etiam molesto motrix tantùm facultas labascit. Quibus addas licet: Genuinam illam nervorum resolutionem à principio ad finem eodem ferè habitu esse constantem ac quodammodo perpetuam, & ut plurimùm Medicorum manus eludere; Contracturam verò per vices & intervalla ægros magis minusq; molestare, cessare, & redire, quandoque copulari cum Arthriticis doloribus, interdum in convulsiones abire, nec tamen adeo Medicos auxilijs, præsertim si statim in principio ὠκέως adhibeantur, rebellem esse, sed faciliùs iis cedere, quàm veram Paralysin. In quibus quidem plerique authores rerum Medicarum consentiunt: qui verò ratione aut via Colica in Paralysin transmigret, non adeò planum est. Mercatus enim, Steegius & Hoffm. in Consiliis Cratonianis ajunt, materiam non ex intestinis transmitti ad artus, sed ut capite. Ideoq; ad eam tantùm Colicam succedere Paresin, quæ ex delapsu humorum ac[...] stina per venas sui ortum & ii crementum [...] humores post nova, alias usitata via, per [...] ad musculos desinant, & pro Colica, quam [...] runt, contracturam efficiant. Alii [...] riam ab intestinis nervoso generi per art[...] nicari autumant, ut Reusner. de Scorb. A[...] illud Hippocr. πᾶν τὸ σύμπνουν, καὶ σύμ[...] Alii materiam ad caput regurgitare & evap[...] mediantibus lumborum & spinæ vertebri[...] secundum nervorum propagines ad artuum [...] tates descendere, opinantur. Alii verò, [...] statuunt, illam ipsam materiam, quæ cruciatu[...] lefecerat è venis Meseraicis in cava vena [...] meare, atque hinc in habitum corporis [...] quos venæ terminantur à natura effundi. [...] dogmatis rationes & pondera legere licet apu[...] mos Doctores, Sennertum & Horstium, Pr[...] meos jugiter honorandos, quibus cum eg[...] non facere. Contraria sententia fundame[...] a consiliu pro viribus diruemus.

II. An internus mellag[...] us Sat[...] ad curam Colicæ faciat?

Ita Crellius Basil. sua Chymica pag. [...] 4. Quercetanus alicubi non multum di[...] tur. Sed quia Colica morbus ut plurimum [...] dus & pituitosus: Sal vero Saturni, ejusdem [...] dicte & omnium consensu penè extrema [...] ut intra corpus sumptum, etiam viros ema[...] ventrē constipet, quod Colica pestis est: No[...] p[...] a ege, nisi ubi aperta alvus, & dolor est ab in[...] a magnà. aut ubi vagi & sulphurei spiritus [...] fervore suo intestina lancinant. Tum enim [...] quantitate cum vino vel appropriato p[...] quatenus horum compescit acrimoniam [...] liberè grassentur, coagulat. Illius etiam [...] tionis) augmentum prohibet, fervorem mi[...] ritatem promovet. Sed & Phlebotomiam [...] sione hic præcessisse oportet.

DISPUTATIO
MEDICO-CHYMICA
XVI.
DE
EPILEPSIA.

Præside D. HENRICO PETRÆO, Medicinæ Profe[ssore] [...]
Resp. JOHANNE DANIELE MYLIO, Wetterano He[...]

THESIS I.

HOrrendum & portentosum morbi genus est Epilepsia, triste invasionis spectaculum, turpis desinentia, origo mirabilis, & præter hominum opinionem, cita exacerbationum assiduitas, nec non atrocissima symptomatum violentia, quæ sæpè unico insultu hominem animalium potentissimum, à quo omnia debellari debuerunt, non modò subitò humum prosternit, sed fœdâ cum torturâ è vitâ exterminat. Majori itaque conatu vigilantes salutis humanæ custodes, & morborum depulsores tam sævi hostis impetus, noxas, ac præsidia salutaria ad eum vel abarcendum, vel eliminandum indagare & producere tenentur.

2 [...] ilepsia dicitur, quòd cerebrum & partes subjectas ex improviso ita apprehendat, & occupet, ut functiones intercipiat & pervertat. Vocatur alias ab Hippocr. morbus sacer, vel quia magnus, vel [...] ne immissus θεῖόν τι in sese habeat, nec huma[...] dè tolli possit. Ab eodem νόσημα παιδί[ον] [...] παιδίον, quia pueros [...] quen[...] Avic. puerorum matrem appellat, rectè [...] xisset. Herculeus & invictus ab Arist. [...] vel quia Hercules melancholicus eo l[...] δυσκαταμάχητος. Ab aliis om[...] lis [...] comitia abrumpi solebant. Ab aliis [...] terlunio nati potissimùm hoc corripiuntu[r] [...] quia Lunæ motum s[e]quitur. Caducus à [...] citur. Aret. Elephantiasi[...] quòd [...] me[...] pulejo divinus, [...] uio So[...] ticus, ali[...]

3. Definitionem ejus hanc stat[...] convulsivus gene[...] is interpol[...] cipum facultatum abolition[...] el[...] acri, sæpius maligno, ac [v]eneno[...] expul[...] cem irritante

4. De causa ejus adæquatâ, tam variæ ac diffidentes Medicorum sunt sententiæ, ut si autoritatibus stare debeamus, cui subscribamus, non facilè reperiamus. Galenus 2. aph. 45. de caus. sympt. 7. & 13. de l. aff. c. 7. aliisque in locis causam assignat humorem frigidum, crassum & viscosum, præsertim pituitosum, multitudine sua ventriculos cerebri non tamen integrè, ut in Apoplexia, obstruentem, & spiritus animalis excutiat cerebrum seipsum concutit, & contrahit, quo contracto nervi etiam contrahuntur.

5. Hanc causam recipere non possumus, quia si fieret ab obstructione, sequeretur motus. 2. Eadem esset cum apopl. vel tantùm majoris & minoris ratione differrent, nec tam diversa haberent symptomata. 3. In caro symptomata essent Epileptica. 4. Sternutatio & singultus & vertigo fierent ab obstructione. 5. Subita invasio, & solutio non potest esse ab humore crasso difficulter mobili, & dissipabili, nec locus est in quem tanta copia tam citò detrudi queat. 6. In sectione nullum obstructionis vestigium apparet. 7. Vacuationis post paroxysmum qualitas.

6. Probabilius igitur alii vaporosam, & tenuem materiam, sive ut Pelops Galeni præceptor nominabat, πνευματώδη τινὰ οὐσίαν, ὥσπερ ἀέρα, quod ipsum Hippocr. de flatibus approbat, Epilepsiæ causam esse sentiunt, quæ vel acrimonia sua, vel qualitate venenata & maligna cerebrum, nervorumque principium vellicando & molestando constrictionem & angustiam meatuum inducat.

7. Hæc ipsa comprobatur: 1. Ex subita invasione, solutione & frequentia paroxysmi. 2. Ex subita sensus ac motus privatione. 3. Ex violentâ convulsione corporis totius & partium. 4. Ex similitudine quam habet cum vertigine & sternutatione. 5. Ex ea quæ fit per consensum ascendente aurá frigidâ, de qua Galen. 3. de loc. aff. 7. 6. A causis externis vaporosis, aere, vento, fumis malignis & similibus.

8. Quamvis autem modus hic confundi nonnullis non satisfaciat, quòd nempe cerebri corpus inanimatum certis ac immobilibus ventriculis inclusum se contrahi nequeat, ideoque vellicando & ad expulsionem irritando Epilepsiam non generari, sed quod vapor iste acris & malignus cerebrum prava dispositione afficiat, & membrânas illius vehementer distendat; tamen nodum hic in scirpo quæri, nec tantam esse harum sententiarum discrepantiam, quin componi possint, arbitramur.

9. Fit enim quasi constrictio quædam cerebri à vapore molesto vellicati, quam sequitur meatuum spirituum occlusio, & defectu spiritus actionum abolitio, vel imminutio. Id quod alii turbatis simpliciter atque afflictis spiritibus tribuunt. Platerus verò cerebrum à genere nervoso molestè affecto in consensum tractum spiritus effundere in nervorum principia putat, unde sensuum interiorum cessatio subsequitur. Heurnius conniventiam sinuum cerebri oppresso cerebro in concussione illâ ad excussionem sufficere asserit.

10. Fernelius 5. de part. morb. & sympt. c. 3. ut & 2. de abd. rerum caus. 11. à nostra sententia non prorsus alienus veram Epilepſ. causam continentem præter humoris copiam venenatam dicit esse, & cerebri substantiæ graviter infensam, atque inimicam qualitatem, quæ quoties exagitatur, atque prorepit in cerebrum ea quidem feriente, cerebro autem contrapugnante, quasi colluctatione quadam ac dimicatione fit Epilepsia.

11. Propinqua causa, & προηγουμένη sive antecedens est humor putridus, & venenatus, quatenus ex se halitus, seu flatus malignos & venenatos ad cerebrum emittit.

12. Remotiores causæ & procatarcticæ sunt omnia quæ vel humores putridos & venenatos generant, vel flatus ... os & venenosos ex inquinatis istis hu... oribus suscitant, adque cerebrum elevant, cujusmodi sunt ... ve... , calor Solis, (unde Septentrionalibus rarior, sed contumacior) olfactus rerum fœtidarum, bituminis, cornuum caprarum, cervorum, hepatis caprini assati, corii caprilli, nec non gagatis: comestio ciborum putridorum, & veneno infectorum, nec non hepatis & & carnis hircinæ, frequens esus coturnicum, columbarum, & passerum, ut nonnulli autumant, inedia, crapula, potus vini generosi immodicus: otium, motus violentus maximè post repletionem: coitus nimius: excrementa retenta, urinarum anadrome, vermes in intestinis putrefacti, semen & menstruum corruptum: ægritudines animi, terror à puero, vehemens ac subitus: ira ardens, intensio animi, ut in Grammat. 5 de loc. aff. c. 6. cerebri tenuitas, & sensilitas, ob id Florentinis perspicaciss. civibus familiaris est: hæreditas paterna non minùs morborum, quàm bonorum propagatrix: ictus bestiarum venenosarum, ut scorpionis, morsus canis rabidi: corrupta meninx & abscessus, Fern. c. 3. de part. morb. l. 5. & alia multa.

13. Paracelsus in determinanda caduci causa non videtur sibi constare. Nam 3. §. 1. de morb. cad. §. 3. ait: Sciendum igitur quòd causæ totius morbi Mercuriales sunt, & species Mercurii. Quot autem sunt species Mercurii, tot sunt species morbi. Negat enim cum cæteris Hermeticis caducum esse morbum ex complexione manifestarum qualitatum, aut vulgaribus humoribus ortum, sive materialem, aut corporaliter inhærentem, sed spiritualem, astralem & invisibilem ex principiis congenitis firmaque radice constantibus, eorumque resolutis, & exaltatis impuris tincturis, & impressionibus profectum.

14. Alio tamen in loco idem autor asserit, caduci materiam (ita causam appellitat) esse sulphur stupefactivum, mordicativum in microcosmo existens, quod instar fumi lædit cerebrum ebullitione astris (causis efficientibus μεγάλην δύναμιν possidentibus) excitatâ.

15. Tertiò, idem & ex eo P. Severinus ænygmaticus ejus interpres f. 315. Ideæ radicem Epilepticam vitriolum mercuriale, seu vaporem ejus esse asseverare non dubitant. Hanc ob causam, & specificum ejus remedium à Paracel. morbus Vitriolatus, & Viridellus appellatur. Quæ quamvis repugnare videantur, tamen quia multa hic unita & complicata sunt, quæ sensu discerni nequeunt, radices nempe seminales, corporum principia activa, elementa cum suis vettenis, & supervenientibus unctùris transplantationis autoribus, diversæ istæ locutiones ipsius naturæ favore & patrocinio admitti, sibique conciliari possunt.

16. Morbum hunc astralem esse patet ex materiâ ejus subtilissimâ, generationis processu spirituali, & penetratione validissimâ, nec non curationis momenta. Lunæ imperio subjectum esse experientiâ tam certum est, ut negari nequeat. Taliter nempe affecti propter voluntatem astromantæ facti Lunæ crescentis, cerebrique humiditates augentis damna exactè sentiunt. Mercurialem esse ostendunt subjectum, quia primam naturam cerebri, meningum, nervorum, & spinalis medullæ maximè affligit. Cerebrum enim, ut Hipp. in lib. περὶ ἱερ. νούσ. testatur, est sedes atque metropolis ejus quod frigidum atque glutinosum est. Talis est signatura Mercurii exterior, licet intus ignem foveat potentissimum. Hic Mercurius de suo statu pellitur cum vi caloris, aliquando & frigoris, à rebus extrinsecus excitatis in summum subtilitatis gradum exaltatur, quo fit, ut sulphur & sal non possint ipsum coërcere; separatus igitur a reliquis suas nequitias liberè exercet.

17. Salinus est hic morbus, quia sublimatio ista Mercurii microcosmici sine salibus non peragitur: & quia chronicus est de sale stabiliore principio participare ipsum oportet. Vitriolatus est, quia omnes vitrioli proprietates, tincturas & symptomata secum circumfert, quas exhalando temporis intervallis malignas,

acr... acidus & corrosivis spiritibus vitalibus ac anima libus symbolum & conspirationem habentibus nullo negotio commiscet. Fomes siquidem tetrahujus vapori est mucilago tartarea quam alias phlegma appellamus, sive bilis porracea, vel æruginosa aut melancholica adusta (ut vulgò loquimur) qui humor ob copiam salis vitriolati, aluminosi, & arsonici phlegmate exutus instar aquæ fortis summam acrimoniam, fermentationis, corrosionis, & penetrationis violentiam acquirit, adeoque omnium acerbissima, gravissima, & exitialissima corpori symptomata infert. Cum enim pungentissima salia exquisitissimi sensus partes lancinant, ac vellicant, & tota substantia cerebrum infestant, aciditateque stypica ventriculos coarctant, vasaque constringunt, & sulphurea fuligine spiritus obnubilant, convulsiones, sensuum tam exteriorum quàm interiorum interceptiones aut interitus etiam consequuntur pro diversa liquoris & vaporis Mercurialis copia, acrimonia, aciditate, atque virulentia.

18. Locum autem principaliter affectum in hoc morbo cerebrum esse cum Galeno asserimus, non cor, adversus Quercetanum. Non enim sequitur, functiones animales non omnes ex æquo in omnibus epilepsiæ speciebus, etiam iis, quæ per consensum depravantur, sive abolentur. E. cerebrum non est sedes Epilepsiæ.

19. Sunt enim duæ præcipuæ Epilepsiæ differentiæ, juxta Galen. vel enim fit per se & proprio cerebri affectu, sive hoc fiat per protopathian, generatione causæ morbificæ in cerebro: sive per deuteropathian, translata ad criticam ...., vel per symptomat. ...... Vel per sympathian, & consensum sit minerâ morbi in membris capiti subjectis contenta, sive per ...... aliunde per vasa, sive per simplicem communicationem, quæ fit ant generis similitudine, aut operis societate, aut vasorum vicinia.

20. Posteriorem Fernel. subdividit in eam, quæ ventriculum obsidet, & alias adaleplia dicitur: & eam, quæ uterum, & reliquas partes, catalepsiam vocant. Cælius tres facit modos: unum comatoden periculosissimum, 2. diverso captu corpus afficientem, 3. ex utroque mixtum. Paracelsus quoque in tract. de morbis ament. quintupl. facit ratione originis; prodit enim ex cerebro, corde, hepate, intestinis, vel 4. membris externis.

21. Rursus 4. ejusdem speciei enumerat ex dolorum & paroxysmorum diversitate secundum 4. elementa desumptas: Quamvis enim teste Hippocrate, una sit morborum omni uni idea (in genere scilicet) procedunt enim ab eodem fonte, tamen, ut pulcre Sever. docet, fonites, matrices, & agri (nobis partes) differentiam faciunt, & symptomatum signaturas, vehementia, celeritate, frequentia, duratione, & simul, alterant. Proprietates enim fructuum subtilitatem & potestatem matricis ubiq; æmulantur. Sic Caducus ex elemento igneo, sive astris firmamenti vehementiss. existit, constat enim ex resolutione potentiorum, quæ momento fulminis instar vitalia universi corporis elementa percellunt. Proximum violentiæ gradum sibi vindicat caducus ex elemento aquæ: minor est caducus aeris: mitiss. terræ. Sic caducus matricis longè alius est à caduco pedis, &c.

22. Quod verò Parac. suffocationem matricis, syncopen, tremorem & palpitationem cordis, incubum, vertiginem, ecstasin, &c. Caduci species facit, in eo genera rerum .... confundere nobis videtur cùm diversissima sit morborum horum generatio, & curatio.

23. Signa Epilepsiæ sunt diagnostica, vel prognostica. Et illa rursus vel imminentem, vel instantem arguunt. Imminentem, dolor capitis, oblivio, somnus inquietus, oculorum tenebræ, vertigo, quæ parva quædam Epil. est, languor corporis, venarum colli repletio, venarum sub lingua flavedo, aut viriditas, & id genus alia.

24. Præsentis demonstrativa sunt: subita & improvisa faciei ejusque partium contorsio, cervicis intorsio, convulsio membrorum non proportionata, quamvis

...ne ipsimo manifesto aliquando ... & strangulatus, spuma ovi ... arcta digitorum contractio, stri... sensus & rationis, neminique alia multa, q... vide apud Aret.

25. Quod si oriatur ex causa in solo ... semper adest major capitis gravedo, ... tudo, motus linguæ tardior, tinnitus ... nec æger insultum futurum præsentit, ... minit.

26. Sin verò ex causa in inferioribus partibus ... te ortum duxerit, plerumque symptomata & ... præcurrunt; ut sunt cordis t... mor, ston... mordax, & punginvus, nausea, vomitus ... tractio labiorum, sensus auræ cujusdam a... jus exemplum est apud Gal. 3. de loc. aff. ... invadentem paroxysmum percipiunt, & ... dari possunt, nec omnes semper sensus gra... untur.

27. Signa prognostica sunt varia, ex quibus ... ca delibabimus. Primaria & ipsius substantiæ, ... taria & connata, nec non inveterata partim ... parum contumaciss. & periculosiss. est. ... movetur, minùs nocere putatur q... m quæ ... Infantulos ac pueros propter lactis ... ntatem ... scentiam, corruptionem, & cacochymiam, ... eni, tum humiditatem & vaporum cerebrum ... um abundantiam crebriùs; consistentis ætatis ... nes nunquam aut rarissimè contingit Epilepsia ... frequentiùs autem Apoplexia.

28. Mares faciliùs corripi quàm fœminas ... siquidem menstrua securiores reddunt ... lius curari Scribon. arbitratur. Quibus ... bus comitialis fit ante pubertatem, per ætatum ... n... liberantur quibus autem post 25. annum ... cili me curantur, & utplurimum commoriuntur ... 5. aph. 7. Fœminelis enim ... ... scentibus ... materiam absumit, ... borat. Pueri si semel evasere cum parus alicuju... ac non iterù tentantur. Mulieres à partu plerum... Epilepsia & melancholia sibi mutuo succedunt ... quòd melancholia mentis; epilepsia co... quam quòd in una radice fundantur, 6. ... chronicus est, nec nisi longo tempore sanab... 14. acutus dici meretur, nonnullos enim ... Vere ut magis irruit hic morbus, ita ma... est hoc tempore. Quartana vel alia febr... ngi sæpè pro valetudine est. Hydropem ... funesta est, &c.

29. Curationem autem quod co... atrociss. hoc morbi genus inter astrales, occultos ... que & cardinales meritò recenseatur, un... curæ, quæ unici remedii balsamici & solaris ... nulis omnes omnium morborum impuri... adhærescentes, sive adnatas, sive adventitias ... humidumque radicalem pristinum vigorem ... ac custodire traditur, idipsum subjacet. ... dem vc ò nobis illa denegata est, a p... gimus, quæ indicationum pluralitate ab... gnitate balsami felicioris naturæ in spe... ta non rarò in gravissimis morbis univers... fungitur, nec fructuum solum paroxy... tosque amputat symptomatum, ... cem funditus extirpat, & naturæ integram qu... stituit.

30. Porrò ut in aliis, ita in hoc morbo ... neraliss. indicationes: tincturarum ... rum seu impuritatum morbificarum ... & ablationes, ac balsami seu spiritu... corroboratio. Epilepsia aut... & ... paroxysmorum vehementia & pernicie ... duplices habent indicationes particul...

eum paroxysmum præcipuè respiciunt, quædam verò radices ipsas. Sedatio spirituum effervescentium, constrictio, mitigatio, ligatio, &c. paroxysmum præcipuè respiciunt: resolutio autem uncturæ Epilept. consumtio, ablatio ipsas radices.

31. Paroxysmum cumprimis sedant, & spirituum fervorem sopiunt Laudanum opiatum P. verum, spiritus vitrioli, essentia camphoræ, oleum succini. Cadentis ori cuneus inserendus est, ut apertum maneat, nec linguam commordeat, alta voce inclamandus est nares constringendi, & sternutatoriis irritandi, membra incurvata molliter ad rectitudinem reducta fricanda, & continenda, digiti explicandi, ligaturæ dolorificæ extremorum injiciendæ, fauces theriaca, mithrid. castor. in aqua hirund. sale suo condità, rutæ, lil. conval. solutis illinendæ sunt. Si consensu ventriculi fit, vomitus excitandus est, ad quem Gilla Paracel. cum aqua pœon. in qua se obs visci querni macerata fuerit, valde conducit, ut & aqua benedicta ex antimonio.

32. Extra parox. tamen cum succin. castor. asa fœt. ruta maximè sylv. puleg. apium, petros. paroxysmus accelerare soleant, ab horum omnium prole sedulò abstinendum esse nonnulli admonent. Sed an causa hæc de omnibus sufficiat, magnum apud nos dubium est. Sicut enim in generatione Epil. cum spiritus vitæ ab heterogeneo obsidetur, talis fit ebullitio, qualis in spirit. vitrioli, & ol. tartari, & similium mixtionibus conspicua est: ita in regeneratione, cùm spiritus homogeneus balsamicus ad centrum morbi pertingens adversarium adoriatur, conflictus talis oboritur.

33. Novi autem paroxysmi inhibitio, & radicis excisio variis præsidiorum ingeniis perficitur. Vulgari in cursu ante omnia bona vivendi regula præscribitur, in usu moderato sex rerum non naturalium consistens; causæ procreantes & conservantes præciduntur omnes, inprimis abstineat à lacte, caseo, caulibus, coriandris, carne caprinâ, lactucâ, portulaca, aliisque multum frigidis, à vino generoso, & vaporosis caput implentibus omnibus, defatigatione, somno & vigiliis immodicis, venere, irâ, mœrore, aliisque animi perturbationibus.

34. Deinde ad communes materias educendas; alvumque lubricandum clysteres injiciuntur, quibus si loco purgantium crocus metallorum in loco quandoque immisceatur, non infelix operatio speranda est. Si corpus plethoricum est, venæ sectio ex venis cubiti, saphenis aliisque instituitur. Hinc minorativum aliquod eccoproticum propriis viis liberandis exhibetur ex diacathol. diamanna, diasenna, diapruno, vel simil. fiunt potiones, boli, pilulæ ex aloë, hieris, &c.

35. Succedit humorum concoctio, attenuatio, præparatio per oxym. simpl. & squill. syr. acetos. simpl. & comp. de stœch. de absint. de hyss. per aq. per apoz. &c. Quam excipiunt vacuantia ab initio leniora, diaphœn. E lect. Ind. biera simpl. agar. trochis. pil. mastich. aleph. anreæ, sine quibus, fœtidæ: tandem ad diacoloc. scammon. & helleborismos acceditur. Excellit autem inter hæc quinta Ess. hellebori nigri.

36. Succenturiantur his, & humores ad cerebrum ruentes avertunt, revellunt, & derivant venarum sectiones, hæmorrhoidum apertiones, sanguisugæ, cucurb. cum scarif. frictiones, & ligat. dolorif. clyster. acriores, suppositoria, apophlegmat. nasalia, masticat. gargarismi, & id genus plurima. Quibus machinationibus, si malum cedere recuset, diætis (ut vocant) hydroticis ac sudoriferis ex decoctis guajaci, chinæ, salsæ parillæ, sassafrasiæ, &c. interpositis vacuationibus ex sennâ, polypod. helleb; ægri mancipantur. Si nec his succedit sanatio ad ferrum & ignem ex consil. Hipp. l. 8. aph. 8. acceditur. Huc spectant, cauteria, vesicatoria, rubificantia, trepanus & hujus farinæ plurima.

37. His transactis reliquiæ discutiuntur, intemperies emendatur, & partes corroborantur. Huic usui destinata sunt ferè innumera, inter quæ agmen ducunt, rad. pœon. acori, pyrethri, aq. fl. tiliæ, cerasorum, lil. conval. lavend. calend. serpilli, conservæ rorismar. stœchad. salv. beton. conditi cortices citri, myrobal. theriaca, mithrid. plerisarchon, diarrhodon abbatis, diacorum, diamuscum, cornu cervinum, monocerotis, ebur, corallia, margarit. ossa hum. cranii. ungula alcis poster. dextra, ungula asini, &c. in quibus posterioribus genuina curandi ratio ferè in solidum fundata est.

38. Cùm enim morbum hunc astralem, occultum, malignum, Lunarem, Mercurialem, & vitriolatum esse probaverimus, talis quoque cura principiis analoga, si loci angustia permitteret, subjungenda foret. Lunæ cetè liquor viridis (ut reliqua taceam) cerebrum ita confortat, ut quasi novum restituat, tinctura verò elicitur ol. salviæ: idque ex Anatomia viva. Luna enim est cerebrum externum, cerebrum Luna interna. Æmulatur hanc saphirus azurinam, & cœruleam tincturam ab eadem mutuatus. Smaragdus non potus solum, sed collo etiam annexus cum Epil. tanquam hoste certat. Huc refer hyacinthos, granatos, jaspides, rubinos, Kermes, veras nempe tincturas, lapidem etiam cyaneum, & fructus alios maris, cumprimis corallia & margaritas, quarum magisteria & essentiæ admirandas exhibent virtutes.

39. Mercurialem diximus, quia in Mercurio vera Hermetica cura hujus mali consistit. Nam ut alias præparationes mittam, Aquila cœlestis Parac. & Phædr. deterget, mundat, rectificat totam sanguinis massam, balsamumque naturalem instaurat, & tuetur. Cinabrium nativum Mercurii radix ac minera tantarum est virium, ut celeber. Crato magnetem Epil. vocare non sit veritus. Ex cinabrio antimonii & sublimati elevato præstantiss. paratur pulvis.

40. Vitriolatus est, & viridellus dicitur, quia vera spiritus vitrioli viridantis volatilitas atque dulcedo verum est hujus morbi alexipharmacum. Spiritus antepilept. ex vitriolo, & sale urinæ puerorum infantum caducos, felicissimè persanat, tartaro vulgaris etiam, & ol. succini nonnunquam sufficiunt. Huc pertinent tartarum, sulphur, antimonium, & reliqua cognata.

41. Ex arte signatâ & proprietate insuper non parum conducunt essentia cerebri humani, cranium suspensi, inprimis osficulum illud triquetrum in nonnullis inter commissuras magn. cruciferi repertum, pulverisatum, calcinatum (humidum enim primig. sic non perit) vel extractum. Sumendum autem maris cranium pro maribus, fœminæ pro fœm. non contra: essentia mumiæ & sanguinis: asini cerebrum, cranium, hepar, sanguis, lac, caro, testes, ungula, lien, secundinæ, stercus: cerebrum leporis. cameli: hepar vulpis, damulæ, canis fenis fibras plures habens, milvi, mustelæ, muris, ranarum viúid. cor ciconiæ, cervi, vulturis, lupi: dens majoris lupi: sanguis cervi, leporis, mustulæ, agni, vituli, testud. sylv. stercus cati pro masc. hirci, pavonis, cicon. ol. stercoris hum. Essentia secundinarum: Vesica apri calens cum urina exemta siccata: testic. apri, ursi, suum, arietis, galli, castoris: fel ursi, canis: lapis hirundinum Luna crescente extractus: cinis hirund. mustelæ, talpæ, milvi, ranæ, vermiculi bedeguaris, & alia multa, quæ singula recitare nimis longum foret. Sic natura in minimis maxima ad socordiam nostram redarguendam occultavit, & uni morbo magnam remediorum farraginem opposuit. Delectus autem est penes Medicum prudentem naturæ ministrum.

42. Non enim promiscuè prædicta in usum trahenda sunt, cùm maxima sit differentia morbi specierum, locorum, causarum, temperamenti, ætatis, sexus, temporum anni, & reliquarum circumstantiarum, quarum in methodica cura accurata habenda est ratio. Primaria namque Epil. aliam requirit curam, quàm ea, quæ per consensum ventriculi fit: aliam ea, quæ fit ab ictu scorpionis, quàm à causis aliis: aliam vermes, aliam se-

men corruptum: aliam mas, aliam fœmina: aliam infans ab ubere pendens, aliam adultus exposcit tractationem. Alia ratione corpora crassa, frigida & pituitosa, aliâ macra & biliosa, vel sanguinea, aut melancholica sunt habenda, in quibus omnibus εὐστοχία, &: dexteritas Medici præcipuè elucet.

43. Quas ob res ipse quoque Parac. in labyrintho variandaesse remedia pro elementorum diversitate admonet. Caducus enim ignis gravis profligatur essentia antimonii, in quo regeneratio philosophica fundatur, arcano hirund. aëris thereniabin, & plantag. aquæ, ess. cristalli: viscus quercinus caducum terræ pellunt, semina & rad. pæon. crescente Lunâ, Sole in Leone radio sextili, aut trigono eam spectante effossa. Verùm hæc observationes cùm penè infinitæ sint, thesibus includi non possunt. Pro his igitur Deo sit laus & gloria in æternum.

COROLLARIA.

1. *Cum, ut Scribonius prodidit, pueri & virgines per complexum Venereum ab Epilepsiâ liberentur, quæritur an rectè, teste Macrob. Saturn. 2. in fine Hippocrates coitum parvam Epilepsiam appellaverit? A.*

2. An soli homines Epilepsiâ laborent? N.

3. An aliqua detur Epilepsia, quæ motu careat? Dist.

4. Hydrargyrus in lue Venerea perunctis, si in cerebrum attrahatur, an Epilepsiam inducere possit? A.

5. Hippocr. 2. Prorrh. 1. congenitam Epilepsiam ægrè eximi posse docet: Gal. l. 6. Epid. eam quæ a malâ diætâ oritur, medicamentis eximi posse, congenerem verè ultrò ætate domari asserit. Q. an pugnent? N.

6. An obstructio possit fieri a vapore? A.

7. An sint morbi totius substantiæ? A.

8. Num Epilepsia congenita non possit sanari ante annum vigesimum quintum? N.

9. Galenus pueris Epilepticis cœnam largiorem concedit: Avicenna negat. Diverso respectu.

10. An solutio auri vulgaris per corrosiva, ut sunt spiritus urinæ, salis, vitrioli, salis nitri, sulphuris, Mercurii, sacchari, mellis, therebinthinæ, corticum arantiorum, limonum, & similium, sint vera philosophica solutiones? N.

XVII.
DISQUISITIO HERMETICA.
De

Origine Formarũ è seminio virtute plastica instructo:

Præside HENRICO PETRÆO, Med. D. & Professore Publico:
Resp. JOHANNE ULRICO GROBIO, Tigurino Helvetio.

THESIS I.

Universa clades, quæ densis hactenus errorum tenebris naturalium rerum scientiam obscuravit, fœdeque inquinavit ex hoc fonte vel maximè derivari mihi semper visa fuit, quod Ethnici Physici lumine gratiæ privati simplicius naturæ lumen speculationum argutiis superciliosè nimis aspernati sint.

2. Quo singulari splendore destituti, & cœco quodam, ac temerario impetu sursum deorsumque distracti, prætenues & inanes adeò causas, & principia usque adeò lubrica, inconstantia, ac præpostera substraverunt, ut superstructa omnia à se invicem, & ab aliis discrepantia propriâ mole corruere necessum fuerit.

3. Hanc verò sapientiam Deus dedit sanctis suis, teste Ecclesi. cap. 42. ut omnia ipsius miracula, & magnalia enarrent, scrutentur omnia, abyssum etiam ipsam, & vestigia occultorum.

4. Dementiæ itaque proximum foret clarissimæ indubitatæ veritatis lampadi gratiosè affulgenti Ægyptias tenebras: & perfectæ immotæque scientiæ incomprehensam, sineque nervis & articulis huc illuc fluctuantem opinionum confusionem anteponere: aut quorumlibet fucatis commentis quasi modò nascentes, aut alienæ libidinis mancipia temerè, ac serviliter obhæsitare.

5. Nos certè non nisi ὁσίως, sobriè, Christianè, rerumque ipsarum essentiali veritati conformiter philosophari discupientes, simplices vel pauculas sententias è libro scripturæ juxta ac naturæ depromptas, unicæque veritatis luce radiantes ingeniosissimis glossariorum mortuariorum nugis longissimè anteferre constitutum habemus.

6. Quod cùm alibi, tum in intricatissimâ quæstione de ortu, & origine formarum ac virtute seminum ad generationem requisitâ omni conatu servabimus, quod quidem consequentes firmissimum totius naturalis cognitionis fundamentum eruemus.

7. Quantumvis enim nec ipsa propriè forma, nec altera compositi pars materia seorsim generetur, ut accuratè vulgò Philosophi loquuntur, sed ipsum compositum ut subjectum quod: fieri tamen non potest generatio, nisi per formam ut principium quo. Hujus igitur quæ causa productiva sit intrinseca vel extrinseca, educens, vel inducens, universalis vel particularis omnibus sagacibus naturæ sacerdotibus & ministris omni studio & sedulitate indagandum venit.

8. Reperiuntur quidem nonnulli, qui veluti unâ fideliâ omnes parietes dealbaturi ad primam statim causam causarum saltum faciunt, novas subitò formas à formarum Datore creari, inque materiam imponi asserunt. Sed unico hoc argumento satis refutantur, quòd diversissimæ rationis & conditionis sint creatio è nihilo semel ab infinitâ Dei potentiâ peracta, & ordinaria generatio & propagatio ab eodem instituta.

9. Siquidem id quod creatur nihil aliud, in quo fundari necesse habeat, præsupponit, sed per se esse, atque subsistere valet. Formarum verò productio longè plura exposcit fulcimenta, nec ipsæ abeque materiali subjecto consistere possunt.

10. Ut nunc non dicam, quòd nulla juxta hos particularium agentium foret necessitas. At missos hujusmodi inpræsentiarum faciemus: similes, vel absurdiores alios omnes silentio involvemus.

11. Politiores, quibus hanc nostram velitationem oppositam volumus, in duos abeunt diversos, imò adversos exercitus Ducum peritia, & claritate, nec non juratorum, & bellicosissimorum asseclarum copiis minimè contemnendos.

12. Alii enim sub amplissimo elementorum vexillo militantes, ex eorundem vix explicabili congressu, commensuratione, permixtione, & harmonica contemperatione, certaque materiæ privatione informis per prævias qualitates alterativas adaptatione omnes omnium rerum specificas formas, potentias, qualitates, & actiones mirabili compendio educere anniuntur.

13. Quæ

13. Quæ opinio tam profundas in quorundam animis radices egit, ut ipsius etiam animæ rationalis (quod dictu horrendum, peneque blasphemum est) cœlestem prosapiam ex corruptibili crasi derivare, & divinæ particulam auræ humi affligere, ejusque immortalitatem in dubium revocare non erubuerint.

14. Hi quidem brutorum more sensibus mancipati, cùm formas non nisi ascititiis corporum vestimentis obvelatas, veluti à gremio materiæ signatæ, in mundanum hoc proscenium prodire cernant, fascinatos oculos in crassis his involucrorum corticibus tanquam terræ filii tam pertinaciter defigunt, ut naturæ nucleum suavissimũ attingere nunquam allaborent, quæque superficiale sensuum arbitrium subterfugiunt à censu entium stolidè relegent.

15. Alii sublimiore mentis indagine quod intra oculos, præque manibus & pedibus est, non attendentes, cœli rimantur plagas: formas, primasque substantias, potestates, & operatiooes ex nescio qua astrorum conjunctione, configuratione, lumine ac motu deducunt: quæ quidem causa universalis omnigenis formis prægnans qualescunque extrinsecus secum afferat, & in materiam concinnè duntaxat, ac convenienter apparatam, naturali quadam & inevitabili necessitate immittat, atque infundat.

16. Hoc in errore diu pervagati aliqui in detestanda inciderunt deliramenta, ut opinati sint, quemadmodum ingenii mundi totiusque universi motione animantia primitus orta sint, ita fortuito siderum conventu formas aliquando provenire posse, quæ in materiam ita impostæ, ut homines etiam hunc ad modum enasci queant.

17. Videtur autem errandi ansam his præbuisse, quòd ignorantes & abnegantes immensam Dei potentiam, & particularem providentiam, naturæque inferioris inditam Creatoris bonitate durabilem fœcunditatem, cum perpetuam generationum seriem, nec unquam interruptam formarum successionem animadverterent, nullum constans ac stabile fundameotum aliud reperire potuerunt.

18. Relictis igitur sublunaribus species seu sen formas specificas à præstantissima cœli forma sua opinione sempiterna & incorruptibili in materiã inseri & invehi asseverarunt. Circularis enim ideoque principio & fine carens, eademque contrarìa mobilium cœlestium revolutio materiam sublunarem quovis Protheo mutabiliorem & formarum vicissitudine gaudentem novis formis ornare posse non abs re visa fuit.

19. Reverà tamen utrique partim sensibus, partim ratione abusi à recto & simplice veritatis tramite longè lateque exorbitant: de Deo omnipotente, soloque sapiente naturæ opifice, ejusque ordinariâ potestate, quæ ipsa est natura, nimis augustè, nimis frivole, ne dicam impiè sentiunt: genuinas mutationum & generationum leges & processus planè pervertunt, atque confundunt: totamque pulcerrimam naturalium rerum scientiam inextricabilibus infinitarum dubitationum labyrinthis implicant.

20. Nam ut loci angustiâ conclusus uno quasi pugillo innumera comprehendam absurda priorem opinionem consequentia, quid à natura rerum, & veritate Philosophiæ nostratis animâ alienius, quàm formam ex materiâ, actum è potentia, motorem è moto, agens principale ex patiente, secundario, & instrumento, substantiam ex accidente; quid monstrosius, & distortius excogitari possit, quàm perfectum, præstantius, masculinum, prius, animatum, incorruptibile, dirigens, determinans ex imperfecto, nec nisi per formam perficiendo, ignobili, fœminino, posteriore, inanimato, caduco, directo, & determinato? quid impossibilius & absurdius, quàm spiritum è corpore, simplex è composito, lucem è tenebris, vitam è morte, ens ex non ente præposterè educi, vel quoquo modo exsculpi?

21. Forma profectò rei substantialis & specifica, actus, sive ἐντελέχεια perfecta, natura potior, & præcipua pars essentiæ, seu λόγος οὐσίας, imò essentia penè tota, & definitio, principium constitutionis in certo gradu entis, individuationis (ut vocant) distinctionis, denominationis, operationum deoique omnium longè antiquius, excellentius atque potentius est principium, quàm ut ex fœda, lutulentâque crassorum ac inertium elemeotorum colluvie, vel permutabili qualitatum confusarum crasi ullâ acutissimi ingenii acie extundi possit.

22. E contrario elementa ceu rudis materia formas imperfectissimas possidentia, nec ullâ vi formatrice, nec instrumentis aptis satis instructa, omnique formarum favore destituta prorsus inefficacia, emortuaque proprias ultra vires agere, quodque non habent ipsa alteri conferre neutiquam valent.

23. Formæ quinetiam ipsæ, si suam istis originem acceptâ referunt, principii nomine vix dignæ censendæ sunt: nec his, sed istis tanta rerum, imò & ipsarummet varietas assignanda est: imo nulla prorsus erunt corporum discrimina, nec vires ab elementis diversæ, aut sublimiores, nec motus contrarii in eodem dabuntur, formæque universæ ac singulæ ita materiæ erunt immersæ, & obstrictæ (mens etiam ipsa) ut ab hac cùm in essendo, tum in operando dependeant, unàque iotensionem, remissionem, & corruptionem subeant: quæ omnia missis nunc aliis tersis temperatorum Philosophorum auribus insueta, imò prorsus inaudita, atque intolerabilia sunt. Valeat igitur formarum è materiæ potentia eductio.

24. Qui formas à cœlo maximè vero à Sole formarum vectore profectas, in materiam idoneâ partium similarium temperaturâ, congruâ organicarum structurâ, spiritu toti perfuso, ac salutari calore adornatam forinsecus induci arbitrantur, remotissimam, generalem, externam, & adminiculantem causam assignantes generatioonum statuta planè confundunt, atque evertunt: Deum ipsum, & naturam inferiorem, ac particularem, vim, rationem, vocem, jussumque divinum contumeliâ afficiunt, & flocci pendunt: infelici & inexpiabili errore stellas in Dei locum substituunt: nihil ratum, nihil firmum, nihil stabile in naturalium cognitione tenent, semper in ancipiti, & eo stantes loco, a quo levi momento possint dimoveri.

25. Quippe si stare debeat hoc dogma (ut ex validissimis rationum momentis aliquot seligamus) nulla erit generatio vera, aut univoca, aut omnino oulla: nec genitum generanti erit simile, nedum specie idem, nec nomen ejus feret, sed stellæ formam potiorem largientis: astra omnis generis animalibus gravida, imò animata, ac sensu prædita, ideæque non modo extra mentem, sed ante & extra singularia deprehendentur: nec ulla erit particularium agentium ad generationem propriam requisitorum necessitas: nec ex determinato, ac determinatum, sed ex quolibet fiet quidlibet, & formæ foris introductæ artificialibus propinquiores quàm naturalibus evadent, ut absurditates alias βραχυλογίας ἕνεκα prætereum.

26. Negamus igitur ἀῤῥήδην specificam cujusque rei formam è potentia materiæ per prævias alterationes quantumvis elaboratæ educi: negamus itidem eandem à cœlo in materiam seminis beneficio ad illam excipiendam dignè fabrefactam induci.

27. Ex quo ergo fonte nos tandem nativam formarum originem expiscabimur, firmaque ac tali assertione derivabimus, quæ Dei gloriæ, naturæ majestati, & doctrinæ Physicæ, hincque manantis artis Medicæ perspicuitati, ac certitudini appositissima videatur, Ex viva omnis divinæ & humanæ sapientiæ scaturigine prima, ac sola, verbo nempe divinitus inspirato, indubitato τῷ πιστῷν ἀμάρτυρῳ καὶ ἐπιστατῶν criterio, quod Propheta

Mo-

Moses, Spiritus veritatis numine & lumine afflatus, fidelissimus Creatoris amanuensis, verissimusque juxta ac antiquissimus historiæ naturalis scriptor, præterquàm quòd in omni Ægyptiorum sapientia ad miraculum usque edoctus perhibetur, in suo de generatione libro consignatum reliquit.

28. Ecquod verò illud? Omnipotente Dei Verbo, & Spiritu Domini aquis incubante primis materiæ quasi rudimentis adumbratis, luce è tenebris exsplendescere jussa, factoque expanso, segregato mari, ac elementis omnibus jam mixtis, distinctis, & constitutis dixit Deus: *Herbescat terra herbulas, herbulas sementantes semen, arbores fructiferas edentes fructum, in quibus semen sit semen super terram, & fuit ita. Nam produxit terra herbulas sementantes semen in species suas, & arbores sementantes fructum, in quibus semen suum est in species suas: & vidit Deus id esse bonum*, Gen. 1. c. v. 11. 12.

29. Cùm enim hic mundus adumbrata generationum perpetuitate æternitatis quandam imaginem referre deberet individuis subinde intercidentibus, ex optimi ac sapientissimi Conditoris beneplacito terrâ nascentia & crescentia omnia, non solùm fugaces fructus, verùm & semina, idque ad speciei conservationem, suique propagationem protulerunt.

30. Eandem vegetabilium creationem divinus Vates, cap. 2. v. 5. 6. his verbis repetendo inculcat: *Fecit Jehovah Deus omnem stirpem agri, quæ nondum fuisset futura in terrâ omnemq; herbam agri, quæ nondum fuisset oritura: cùm non demisisset Jehovah Deus pluviam super terram, & nullus homo fuisset ad colendum terram, aut vapor ascendens è terrâ, qui irrigaret universam superficiem terræ.*

31. Quarto demum die, ut v. 14. & seq. cap. 1. describitur: *Fecit Deus luminaria in expanso cæli, & inter ea duo magna, ad distinctionem faciendam inter diem & noctem, & ad afferendum lucem super terram: ut sint in signa cùm tempestatibus, tum diebus, & annis.*

32. Quapropter eum liber vitæ, testamentum Altissimi scientiam veritatis continens expressis verbis testetur, quod Sapientia ipsa herbas & arbores, seu totum genus vegetabile ex elemento terræ ab aquis denudato ante accensas cœli faces provocarit, & ex abysso in lucem produxerit, nec ipsorum genitalia semina in astris nondum creatis, sed in ipsismet stirpibus ad propriæ speciei sustentationem collocarit, quæ quæso ratio nos adigat, ut ea à vago cœli exercitu, ejusque momentaneis, & vix satis exploratis positionibus mutuo petamus, cum in ipso seminio divina ac immutabili virtute locupletato formæ originaliter delitescant, omniaque in eo vigeant, quæ hic generationum & corruptionum mira vicissitudine fluere ac refluere videntur.

33. Id quod sanctum virum Esdram pensitâsse arbitror, cum l. 4. c. 6. veluti obstupescens exclamat: *O Domine, loquens locutus es, & tuum verbum opus perfectum, &c. Et tertiâ die imperasti aquis congregari in septima parte terræ: sex vero partes siccasti, ut ex his sint coram te ministrantia seminata à Deo, & culta. Verbum enim tuum processit, & opus statim fiebat. Processit enim subitò fructus multitudinis immensus, & concupiscentia gustus multiformes, & flores colore immutabili, & odores odoramenti investigabilis.*

34. Animalium vero prælustrius genus, & ipsum ex elementari massa coagmentatum, ne aliquando interitu deficeret, prudentissimus Conditor vim seminis arcanam, florem naturæ mirabilem, vivæque insignia formæ ipsis non modo indidit, sed efficaci insuper benedictione, ac promissione confirmavit, quibus viribus procreatricibus dotata in ævum gignendo se transmitterent, adeoque continuata, & concatenata fieret omnium successio, & invisibilis ille communicatâ bonitate in operibus suis patentibus vestigiis conspiceretur, & coleretur.

35. *Creavit enim cetos maximos: & animantia omnia repentia, quæ abundè progenuerunt aquæ in species ipsorum: omnesque volacres alatas in species suas: viditque Deus id esse bonum. Et benedixit eis Deus dicendo: fœtificate & augescite, & implete aquas per maria, & volucres augescunto in terrâ.*

36. *Deinde fecit bestias terrenas in species suas, & pecudes in species suas, omniaque reptilia in species suas.* Postremo præmissa deliberatione *hominem* omnium Dominum & compendium, ex limo terræ formavit *ad imaginem suam*: cui licet *in nares spiraculum vitarum inspirasset, quo factus est in animum viventem: tamen cum masculum & fœmellam eos condidisset*, ipsorum quoque seminis vim multiplicatricem liberaliter impertivit hoc axiomate: *Crescite, & multiplicamini, & implete terram, & subjicite eam, & dominamini &c. dedique ipsis in cibum omnem herbam afferentem semen super terram, & universa ligna, quæ habent in semetipsis sementem sui generis. Tum inspexit Deus quicquid fecerat, & erat valde bonum.*

37. Hucusque recitata sacratissima oracula adeo veneranda, adeo clara & perspicua sunt, ut demirari satis nequeam, qui fiat, quòd sagacissimi viri ea non exacti[illegible]s intueantur, nisi multi παχυλῶς, & rudi Minervâ ea à Mose prodita impudenter calumniari non vereantur. Mihi certè hæc ipsa persuasissimum reddunt, ut ἀπαμφισβητῶς statuam, species, formas, proprietates, qualitates, actiones, conformationes, situs, & signaturas externas primo & principaliter quidem à Dei operatione, benedictione, & ordinatione: deinde vero per communicatam potentiam à naturâ seminali tanquam Dei manu, & administrâ, in quâ vitam, essentiam, potestatem, totiusq; naturæ incomprehẽsibilem & inexhaustum thesaurum primordialiter infudit, unicè provenire, atque dependere.

38. Hîc tamen exceptam velim νοῦν, sive animam intelligentem, quam θεῖον εἶναι, καὶ θύραθεν εἰσιέναι, creando infundi, & infundendo creari, aut (ut nonnulli acutiores sentiunt) quoad οὐσίαν creari, quoad ὕπαρξιν, & existentiam generari seu potius ingenerari, aut congenerari facilè largior. Neque id hoc in loco investigandum, multò minus decidendum sumere animus fuit.

39. Neque vero est quod alicui in mentem venire queat, ordinem in prima creatione à Deo servatum, & institutum, iam prorsus abolitum, aut immutatum e[illegible], discedente ipso architecto, & vicariis gubernatio[illegible]em [illegible]tam committente: sed illud ipsum Dei verbum ine[illegible]abilis virtutis universum personans, & spiritus totam agitans molem in hunc usque temporis articulum, imo ad ipsius seculi consummationem, & consummationem omnium absque ulla roboris & valoris imminutione aut amissione fortissimè perdurant: hanc legem insitam, atque innatam, hanc πεπρωμένην, hanc fatalem prædestinationem omnia quæcunque sunt, & fiunt, ultro sequuntur, & ex naturali necessitate observant.

40. Hæc etenim natura vegetabilis essentia q[illegible]ta, elixir, & radix vitæ, hoc nobile germen, hoc lumen & numen naturæ à parente τοῦ παντὸς hanc instructionem, scientiam, ac potentiam sortitum est, ut juxta pr[illegible]ptas temporum locorumque periodos cum explic[illegible] naturæ incredibili fœcunditate parturientis in[illegible]dum foret, inditissimo elementorum penuario q[illegible]ta semina in mundanam hanc provinciam ad [illegible]ata officia, & vigilias suscitaret, prometeret, ac promo[illegible]eret.

41. Quæ à fonte unitatis progressa semina cum in alio fundari necesse habeant, principiis activis, magnam [illegible] potentiam obtinentibus stipatis involucra corporum eadem natura adjungit. elementa repug[illegible]ntia concordi mixtionis lege ligat, materiam f[illegible] vestit,

[illegible] mortuis vitam [illegible]dat, lucique imaginem [illegible], causas omnes in alteratione, formatione & operatione largissime confert, elementisque crassis resolutis ac [illegible]ipatis nativum hoc calidum in exquisitiori humido primigenio externis injuriis inviolatum persistit, & indiv[...] duorum renovatione speciei perpetuitatem custodit, nisi validioribus alterius radicis junctuis supervenientibus impediatur, unde generationis symptoma transplantatio accidit.

42. Quantumvis autem hoc vitale balsamum mole minimum, imo rectius invisibile, impalpabile, omnique sensu incomprehensibile existat, nisi viciniorum receptaculorum medio oculis artificum repræsentetur: virtute tamen longè maximum se ostendit, adeò, ut paucissimæ seminis guttulæ integram totius speciei anatomiam & dispositionem contineant, (hinc tantillo emisso tanta virium jactura fit) unicuique granulum ad innumera similibus dotibus aucta progerminanda sufficiat.

43. Semen animalium turgentis balsami effervescentia evibratum, inque uteri agello miris illicibus & symbolicis illecebris id ipsum trahente, & amplexante conceptum, vitæ præsentaneæ munia statim exerit, vitalis balsami, & spirituum mechanicorum portionem secum afferens, singulorumque membrorum ideam, & principium in se ipso cohibens unde apud veteres à toto corpore decidi, & manare putabatur, & ab Epicuro apud Plutarch. de plac. Philos. l. 5. c. 3. ψυχῆς καὶ σώματος [...] vocabitur.

44. Contrahit igitur sese uteri moderato calore fotum, & excitatum, & alimentum [...] spirituosum (quod pallor matrum indicat) hinc corpulentum dulcissimum sanguinis mat[...] attrahit, post a[...]du[...] consentaneorum adjectione, di[...]entaneorum rejectione materiam distinguit, disp[...]nit, ordinat, partesque omnes ad functiones varias rit[...] obeundas necessarias delineat, & effingit, aptumque & integrum sibi parat domicilium simile illi è quo decessit.

45. Ad eundem ferè modum vegetabilium semina spiritu igneo, humidoque glutine poll[...]ntia simul ac matricem, & consistentiam idoneam nacta fuerint, disruptis vi fermentationis elementorum siliquis à compedibus actionum remoris liberata, depurataque, & exaltata homogeneos spiritus è terris asciscunt, heterogeneos repellunt, terrestrem adipem cum suis salsuginibus radicibus sugentia, foliisque cœlestem [...]orem sorbentia novas indies vires acquirunt, & ad universitatis imitationem ex iisdem elementis corpora sibi fabricant diversissimis signaturis, ac colorum, saporum, odorum, figurarum, proportionum ac similium illecebris sensui insidiaturis gloriosa.

46. Ut merito cum Heraclito in casulâ sedante exclamandum nobis sit: *etiam hîc Dii sunt.* Et cum Poëta Pythagorico:

Igneus est illis vigor, & cœlestis origo.

Nec non cum Christiano:

Præsentem ecce refert qualibet herba Deum.

47. Quod si captum humanum excedentia seminum officia ac dona altius apud animum examinaverimus, evidentes characteres divinæ bonitatis, sapientiæ, & potentiæ, ejusque stupenda facta in umbris his emicantia, & divinæ majestatis magnalia, ac μεγάλα τὰ φωτὸς μικρὰ τὰ ἀπαυγάσματα penitiùs & clariùs in his radiis perspicientes, suavissimam hanc contemplationem ad æterni Solis beatum aspectum denuò reflexam grato ac devoto animo libenter convertemus.

48. Ad quam intelligentiam Salvator ipse cum sanctis suis Apostolis abductos nos vult, cum sementis, radicis, grani tritici, seminis sinapios, seminis humani, vitis, oleæ, aliisque familiaribus exemplis crebrò utuntur. Nam ut nihil nunc de reliquis dicam, granum tritici vel simile in matrice putrefactam, & per elementorum separationem mortificatum, in novum progreditur corpus glorificatum, & infinitis viribus multiplicatum, id quod pulcerrimum verissimumque futuræ resurrectionis, & glorificationis corporum nostrorum typum exhibet.

49. Quis igitur relictus est, qui semina vitâ plenissima, animaque prædita esse non pervideat? quis non manibus palpet? quis veritatis tormentis coactus non fateatur? Adduximus irrefragabilem, & omni dubitatione majorem sacrosanctorum Oraculorum autoritatem: inseparabiles animæ viventis proprietates ab ipsa ejus essentia immediate emanantes commemoravimus, qualitates, & operationes plasticas omnes in ipso semine cominus ad oculum demonstravimus: quis igitur subjectum adæquatum? quis causam propriam, proximam & continentem, puta ipsam animâ ipsi inesse, & deberi denegabit.

50. Concedunt, ultroque profitentur superioris opinionis patroni, interea donec forma externis immigret, omni ornatus & perfectionis genere materiam instrui: ab aliquo igitur intus & qualitates, & quantitates, & numeros, & ordines, & situs odornari, adeoque totum corpus fabrefieri necessitas jubet. Illud autem accidens non erit, sed substantia, e[...] que non bruta, sed cognoscens. *Sapientissima enim ob omnibus judicata est tam nobilis templi architecta.* Et quia opera anim[...] proprissima profert, erit anima. nec alia ab ipsa seminis forma sponte emergente, ut acutissimè contra illos n[...]f[...]rt subtilissimus Scaliger exerc. 6. s. 5.

51. Nec nodum solvit, quod ad priorem opinionem fulciendam comminiscuntur δύναμιν materiæ supra dictam non merè passive se habere, sed propensionem, & ἐπιτηδειότητα quandam ad formam complecti, & ex se ad ejus actionem excipiendam proclivitatem includere, quam si formarum incoationem nominaveris, non multum repugnant. Hæc enim ad veram essentiæ rei productionem, & univocam generationem nondum sufficiunt.

52. Multò autem adhuc minus concursus ille, sive incursus, & formæ cum subjecta materia [...]onc[...]io, concentus, & coalitus, quem doct[...]imus n[...]er Fernelius pro posteriore parte salvandâ urget, satisf[...]. Siquidem in præparatione illâ successivè per partes f[...], cujus gradus supremus ejusdem generis est cum præcedentibus, nulla potest esse perfectio, quæ post illam est, tantum abest, ut formam substantialem illiciat, aut comitem individuo nexu conjunctam secum attrahat: sed ipsa forma à generante quasi per traducem mediante semine ingenita, & velut lumen a lumine accensa matricem, materiam, & conspirationem adepta αὐτοφυὴς erumpit, & per actum secundum operationibus conspicuum per instrumenta sese manifestat.

53. Nec ulla nos impellit necessitas, ut cum Schegkio, Philosopho & Medico excellentissimo, in l. de plast. sem. fac. peculiarem λόγον πλαστικὸν, actum substantialem non primum, sed secundum, aliumque ab animâ, separabilem, & generantis vicarium, ὥσπερ τινὰς efficientem ἄυλον post formationem evanescentem imaginemur: quandoquidem easdem animæ proprias actiones illi attribuit, nec entia citra necessitatem plura in naturæ censum invehenda sunt, nec quicquam aboleri consentaneum est.

54. At quid opus est verbis? eadem prorsus in fœtus diaplasi præstat anima, quæ in partu jam perfecto, & edito in nutritione, accretione, & amissarum partium carnosarum restauratione. Sicut igitur ex sanguine caro non fit, nisi anima nutritiva sanguinem attrahat, carnique apponat, agglutinet, assimilet, & sui promotione in novam materiam sese induens in substantiam nutriti conversum uniat. ita ab attracto menstruo viscus animatum absolvi nequit, nisi anima in semine actu recondita negotium totum moderetur, & qualit[...]tum actionem determinet.

55. Ma-

55. Materiæ porro animæ qui hoc muneris dese runt, de oviparis & plantis interrogati obmutescunt, nec cur fœminæ absque viris non concipiant, ovaque subventanea infœcunda sint rationem firmam afferunt.

56. Sic una eademque numero anima vegetabilis, quæ primitùs in semine delitescens ex humore spiritibus imprægnato allecto individuum plantæ corpus extulit, quotannis ex radice novos surculos, folia, ramos, flores, & fructus protrudit, ac restituit.

57. Nec aliam ob causam plantæ ex parte à vivâ plantâ avulsâ radicibus, locustis, stolonibus, gummatibus, resinis, aut simili modo translatæ subolescunt, quàm quòd anima in omnes partes sparsa ad materiæ divisionem dividatur. Quo respectu Scaliger catelli animam canis patris animæ partem dicere non est veritus. Nam & ipse Aristoteles *generationem viventis definit primam animæ nutritivæ cum calore naturali participationem.*

58. Addo, quòd quæ sponte sua, aut fortuitò, item quæ merâ putrefactione suboriri nobis videntur, nec illa omni penitùs semine destitui, & urbari, sed plerunque terram constantem matricem seminum myriadibus luxuriantem, vel aliud elementum occupasse.

59. Mineralia demum, & metalla, licet obscurè admodum vivant, & corporum compactissimorum vinculis illigata, priusquàm expediantur, & in actum reducantur, vires suas exserere nequeãt: tamen & ipsa ab hoc fœcunditatis & benedictionis sorte exclusa non sunt, sed in imis terræ visceribus non à solo cœlestium astrorum calore, sed ab intrinseco, & subterraneo naturæ Vulcano & Archæo ex sulphureis & mercurialibus vaporibus coagulantur, & maturantur.

60. Inficias interim ire nequaquam possumus, aut volumus, elementa de necessitate ad generationis liturgiam, & absolutionem requiri. Sunt enim loca, matrices, & domicilia, quæ seminibus & astris commodum exhibent domicilium, eademque vitali & validâ potestate communita. Materiam quoque & corpus peregrinantibus seminibus suppeditant, fluxuique ac refluxui inserviunt, ac naturæ fores claudunt. Præterea corporea elementa, balsamicâ tamen, tincturâ perfusa, spiritibus mechanicis alimenta præbent.

61. Quamvis enim operationes admirabiles, occultæ, ac specificæ, seminali tincturâ, & impressione validâ constantes ab ipsis formis καθ' ἰδιάζουσαν ὁμότης procedant: negari tamen nullatenus potest, abditas illas vires à qualitatibus manifestis primis & secundis ex crasmate elementorum resultantibus non parùm adjuvari, & conservari. Plurimæ quoque haud contemnendæ actiones à qualitatibus sub sensum cadentibus proficiscuntur, & materiæ conditionem respiciunt: ita tamen ut formæ sint primarium, ac præcipuum operationum principium, hæ verò instrumenti & causæ sine quâ non locum obtineant, velutique legatorum comites & apparitores in expeditionibus assistant.

62. Ad alteram partem cœlestia luminaria præstantissimis formis perfusa esse, horumque fructus, radios, & vivificos effluxus cum sublunaribus his procreatis confluere ac conspirare, seque ad invicem fovere, & tueri, cùm in propatulo sit, non diffitemur. verum hic non minus quàm in microcosmo Hippocraticum illud obtinere censemus: ξύρροια μία, ξύμπνοια μία, ξυμπαθέα πάντα.

63. Hoc ipsum aurea Homeri catena, hoc Cœli, Opisque matrimonium, hoc annuli Platonis, hoc perpetua Philosophorum circulatio jamdudum designabant. esse spiritum quendam εἰκόνα sidereum, incipientis mediæque naturæ per omnia diffusum, qui superiora inferioribus, invisibilia visibilibus, spiritualia corporeis & vice versa conn[...] omniaque in unitate & concordia contineat.

64. Quandoquidem Sol Boni filius, magnæ Planetæ potentiæ, Dux lucis, & caloris vitalis [...] ipsius æmula humorum domina cum re[...] minoribus erraticis, & fixis, masculina [...] æstiva vel hyemali influentiâ præditis, suo [...] cursu, suo ortu & interitu, congressu, & [...] ra sunt digestionum instrumenta quæ [...] gitant, movent, & latentes formas [...] xuscita[...] roris, mannæ, therenjabin, & pluviarum no[...] dissimoque Zephyrorum genitalium, & [...] efflatu, ac gratâ temporum vicissitudine [...] ab extra opitulando, & obstetricando formas [...] cunctos perducunt.

65. Hinc φιλία καὶ νεῖκος miranda & [...] bilis rerum sympathia, & antipathia, concordium, discors concordia, φιλάδελφα ubontur animalium humores superioribus rationibus illorum motionem permutentur, certisque [...] tibus certæ plantæ enascantur, eædemque oc[...] decidant. *Verissimum enim est, sine mendacio verissimum*, quod Hermes noster Trismeg[...] lâ smaragdinâ conceptis verbis asseverat [...] *sunt sicut inferiora, & inferiora sicut super[...]*

66. Nihil enim (ut Cabalistæ tradun[t]) in[...] Deus creavit superius, quin idem [...] creaverit inferius: nihil creavit in spiritu [...] quin in corpore aliquo idipsum adumbr[...] ut per corpus umbræ patentis perveniamus ad [...] nem spiritus latentis, & per effigiem appa[...] ad notitiam reapse existentis superius.

67. Quam utriusque mundi alternatam pulchrè Scaliger astruit, cum inquit: *Formæ [i]n superioribus foventur, & superiores infer[...] umbe[...] tate non destituuntur.* Istius etiam dependentiæ idem exprimit: *pendent hæc nostra à [...] non propter univocam effectuum commu[...] propter æquivocam connexionem. Sunt [...] quasi formæ conservatrices inferiorum. [...] ipsa causarum tuetur ea, quæ fecit, per ea[...]*

68. Hoc sensu non adeò repudianda [...] rum Sapientum theoria, qui formas reru[m] principiò ab ideis in mente divinâ emine[...] untes, deinde intelligentiis administris st[...] cari, & ab his maximè à Sole cœli corde, & [...] sculo, hinc à Lunâ veluti matre su[s]ceptas per spiritus ætherei vehiculum in elemen[ta] Ἀρχεῖα, & ab his in universum mundi co[...] que & centrum terræ per ventum proli[...] um lapsus ceu genitale semen immitti, & [...] ræ primùm agglutinari, hinc in vegeta[bi]lem transire: rursus autem mediatoribus [...] corporibus resolutas, & emeritas, per gradus [...] fontes regredi, atque reverti: quæ tamen [...] ctione adjuncta esse reputamus.

69. Scilicet isti omnes invisibilem Solem cuncta generantem, incombustibile [...] ph[...] viridem benedictam ubique gyrantem m[...] samum felicioris naturæ, salem liquori[...] a[...] pora præservantem, τὸ θεῖον, τὸ ἱμ[...] brum occultum, cœlum inferius intrinsecu[...] propria non minùs in reliquorum [...] bus, & abyssis potestatibus occultata [...] mamento corporeâ formâ Creatoris [...] sentata magno consensu agnoverunt, & [...]

70. Abundè sufficere possent, [...] differuimus ad dona tam divina [...] banda, & adumbranda: attamen [...] perp[...] cipuos Philosophorum [...] in medium chorum adduce[...] in hanc nostram sententian[...] hisce tanquam [...] nubu[...] passim aspergerunt [...] versos alienosque sensus detorta, ac[...]

... Hermes ille ... maximus ... iorum pater, quem inter philosophos θειολόγον non iniuria dixeris, ut pleraque sacris literis non multum absimilia protulit, ita spiritum fœcunditatis autorem per omnia ... i, um alibi, tum in l. 2. qui Asclepius inscribitur, diserte affirmat, cumque mirificis encomiis extollit. *Spiritu agitur, & gubernatur omnis in orbe spiritus : spiritus implet omnia, mundus autem corpora, spiritu animat ... spiritu ministrantur omnia, & vegetantur in mundo. Hoc spiritu omnia indigent, omnia enim portas pro cujusq; dignitate, omnia vivificas, & alis. A fonte sancto producitur vita & spiritus fœcundissimus.*

72. Divinus Plato λόγον illum σπερματικὸν hinc inde, præcipue in Timæo his verbis manifeste asserit. *Cum igitur Deus sempiternam hunc mundam condidisset, rationum quadam semina ipsi indidit, & vita exordium divinitus induxit, ut cum mundo vim quoque procreatricem gigneret.* Quæ de animi mundi, ipsiusque materia, & ideis sparsim habet, brevitatis studio non attingo.

73. Dictator noster Hippocrates repudiatis manifestarum qualitatum hypothesibus τὸ θεῖον ὁρμῶν *omnia audientis, satellitentis, & animadvertentis, ignisque triplices circuitus, acientis, Solis, Luna, & astrorum revolutiones imitantis* proprietates, potestates, opera, totumque mechanicum generationis & augmentationis processum, in l. de diæta, & de vet. Medic. & περὶ ἀρχῶν graphice, latisque prolixe delenit, ad cujus lectionem quotidianam Philosophicæ Medicinæ cultores remitto.

74. Naturæ genius Aristoteles hoc principium spec... causam quam plurimis in locis haud obscure prodit, seminique tanquam agenti univoco, & artifici vitam, animam θρεπτικήν, qua vita continuatur, κινητικὴν ad generationem, ... & vim corporis conditricem liberaliter ... Cujus dogmatis uberrima argumenta nobis præ aliis suppeditat egregius ille locus, qui sub finem ... c. de gen. anim. l. 2. occurrit auribus attentis notandus. *... nis anima potestas alterius cujusdam corporis particeps ... apparet, ejusq; divinioris, quam qua elementa appellantur. Et quemadmodum nobilitate, obscuritate ve anima inter se differunt: ita ... natura ejus corporis differt. Continet enim in se semen cujusque fœcunditatis sua causam, nempe ipsum calorem, qui igneus minime est neque id generis facultatem aliquam æmulatur: sed spiritus, qui in semine, spumanteq; corpore coercetur: & natura, quasn eo in est spiritu, proportione respondet elemento stellarum. Quamobrem ... animal ... generat animal, neque constitui quicquam ... vel siccis, vel humidis videtur. At vero Solis calor, ... animalium, non modo qui in semine continetur, verumetiam si quid excrementi sit, quanquam diversum à natura tamen id quoq; principium habet vitale. Itaque dura, mollia, lenta, rigida, aspera, lævia, caloris & frigoris vi effici possunt. At propria cujusque ratio & essentia nequaquam ex elementis emergit.*

75. Neque vero ab hac tuendæ veritatis p... ... deterret speciosa antagonistarum objectiones & ... ... ex ejusdem autoris pharetrâ emissæ. Dicit enim (... palmarium esse putant) animam δυνάμει in semine esse, semenque potentia esse animatum. Ergo non actu subinferunt. Dictum illud cum Scal gero ... putamus, non quasi anima indigeat aliqua substantia sese ... ad actum deducente, ac perficiente: est enim inchoata, nec ab alio nisi simili actum habente, deduci posset. sed quia caret instrumentis expressis, quæ su... us potestate, & semen est potens dare formam, ... connect Nam semen est actu semen per form... in ... sed quia propter animal est, ideirco dicitur ... potenti ... ob eam causam forma seminis est ... ad animal, sed non ad semen.

... dum autem probe est inter actum primum, ... feu ... secundalem, ejusque ἐνέργειαν ... ὀργανικὴν ... & actu in secundum ... qua temperamento, tanquam instrumento dependet, & operationes respicit. Forma substantialis in semine non de novo generatur, sed actu primo, & essentia tota ac integra jam ante inhabitat. Res verò ipsa, seu compositum ab interiore forma proseminatum actu secundo, seu posteriore respectu molis corporeæ ex insensibilium alteratorum unione & qualitatum harmonia resultantis operationibus & usibus perficitur, adeoque forma in subjecto ad finem manifestatur.

77. Perficitur igitur non prima, sed secunda potentia quodammodo accidentalis ab actu secundo, & functionibus, de estque semini non illa ab animâ, sed hæc à corporis structura, partiumque compositione integritas, quod obstat, quo minus semen perfecta planta, vel animal denominari soleat.

78. Semen ex numero efficientium esse apud omnes in confesso est: actu igitur operabitur, actu existet, & inerit. Nec aliud agens adæquatum immediate cum generato, dum actio fit, conjungitur, quàm semen. Id verò a quo semen communicatum fuit, vel longè abesse, vel periisse potest, ut in ovis clibani calore exclusis, aliisque animalibus & plantis dato semine separatis, vel emortuis.

79. Semen igitur, seu spiritus potius proportione elemento stellarum respondens in spumoso seminis corpore exsplendescens, sine quo semina esse nequeunt, actu vivens, & animatus, sagacissimus ille plastes est, & architectus sui domicilii, ut Themistius loquitur, qui sibi fabricatur convenientes accommodatumque instrumentum: principium nempe divinum & immutabile, quod determinat omnes actiones, & passiones naturales, summa infimis conjungit, & universæ mundanæ œconomiæ dispensationes continet, atque custodit.

80. Absurdiora, & duriora hæc vulgo φυσιολόγοις videntur, cùm generatio apud ipsos sit mutatio a non ente ad ens, à potentia ad actum, & novain formam priori abolitâ. Verùm enim ver... ... iniquius, & Sinilenus Hermetis pull... videtur semen ... illis vocitari non ens, & pri... atione describi, cùm sit eos nobilissimum & potenti... imum, in quo vita, essentia & robur vigent (sic ex parva glande procera quercus ad circuitum ... ntiam expanditur ex adverso at tem enis titulo præ ... lo insignitum, in quo infirmitas, defectus, morsque ipsa inhæret.

81. Mirabilis invisibilis naturæ cum visibili congruentia, unitatis ac multitudinis differentia, seminum quies & progressio, cumque corporibus maritatio, & copulatio, & seienum infinitarum explicatio, si ad trutinam mentis exactiorem expendantur, & pulsâ caligine in apricum statuantur, insuetas, involutasque locutiones satis superque excusabunt, magnoque fœnore compensabunt. Dubitationes autem maximas in animis rebellas ad ipsum conflictum collisione ingeniorum mutuâ enucleandas, ac enodandas reservabimus.

82. Non possunt tamen quin coronidis loco perspicuam D. Augustini sententiam nostræ non parum suffragantem huc ascribam, c. xl. l. de civ. Dei: *Insunt*, inquit, *rebus corporeis occulta seminaria rationes, quibus cum data fuerit opportunitas temporalis, & causalis, prorumpunt in species suis modis ac finibus.* Et l. 5. de Gen. c. 4. & 23. *causaliter, potentionaliter, rationabiliter, & primitus insunt, quæ postea tempore evolvuntur non mole quidem corporis, sed vi potentia.*

83. Sed & nostri seculi decantatissimi Philosophi hanc ipsam doctrinam soli è propugnârunt, inter quos excelluerunt recentes memoriæ, Franc. Patritius in l. de nova universi Philosophiâ, *quæ semen actu vivere, sed actu seminale* & Jul. C. Scaliger. reconditæ literaturæ vir, in excre. 6. sect. 5. & seq. *qui semina actu animata esse defendit*. nostrâ autem hac ætate præ alis Jos.

Quer-

Quercetanus, Med. Reg. Parisiis, in tetrade morborum capital. qui magnum lumen arti Chymicæ intulit ut & nuper Dn. Daniel Sennertus, Silel. . & Professf. Medicus Witteberga eximius, publicis scriptis luculenter docuerunt, quibus cum malo lucescenti veritati votivam hederam suspendere, & Creatoris bonitati, ac sapientiæ hymnum canere, quàm cum turbul nta multitudinis turbâ in antiquo errore volutar .

84. Galenum denique alterum Medicinæ parentem (ne illuminati præceptoris finaliter obliviscamur) a regio veritatis tramite deviâsse mirum non , cum Empedoclis perverso errore irretitus τὴν ἐν τοῖς ὄντι ψυχὴν μόνον ... σ..., ἀλλὰ καὶ τοῖς ... ἀλόγοις arbitratus sit. Commendandus tamen est singularis in eo candor, & φιλομαθεία. Convictus namq; ... τεχνικῶς ... δημιουργοῦ opus tam conc nnè factum extare non posse, studium summum se in vi formatrice rimanda posuisse profitetur : cumque probabile saltem aliquid, quo animus acqui ivisset, magna se tristitia affectum fuisse iuvenili co scripto de fœtus ur, obtestaturque omnes fu te ris Ph ... , id sine invid cum commun

85. Quem animum vere Philosophicum cupidum, si moderni Philosophi posita am ntionis larva sumer t, & declar ent quot & quanta mysteria ex intimis naturæ quotannis eruerentur, eademque in D mortalium ægrorum salutem erog ent rent, quæ invidiosa silentii nocte abstrus up sed veritas filia temporis quantum is pr opprimetur, sed tandem aliquando ex puteo Democriti luctans, inq; altam prementes opprimet, *pinionum commenta ac naturæ judicia confirmabit.*

E L E N C H U S
Disputationum Medico-Chymicarum.

Philosophus seu Naturæ-Consultus Medicus à Joh. Hartmanno M. D. Oratione publicâ propositus.

I. Miscellanea varia: Inauguralis: M. Joh. Hartmanni, Mathem Professoris.

II. Hermetica? de realibus rerum naturalium principiis. M. Petræi, Smalcaldensis.

III. Miscellanea: M. Samuelis Gentersbergeri Bipontini.

IV. Themata Jatro-Chymica varia: Inauguralia: M. Samuelis Ge bergeri Bipontini Westriaci.

V. Theses Miscellæ Medico-Chymicæ: Inaugurales: Joh. Jaco geri Basiliensis.

VI. De Natura Catarrhorum: Henrici Crollii Wetterani Hassi.

VII. Dissertatio Chymico-technica, totius operationis Chym thodum practicam clarè ob oculos ponens; cum v strumentorumque Chymicorum in æs incisorum Tabu Rhenani Cassellani.

VIII. Contradictionum in Medicina Dogmatica & Hermetica a tium conciliatio: Inauguralis: M. Henrici Petræi, Med fessoris.

IX. Hypotyposis Universæ Therapeutices: Inauguralis, Matth neri, Fraustadiensis Silesii.

X. De Pestis natura & cura: Inaugur. Elaiæ Leschii, Gura-Silesii.

XI. De Lue Venerea: Inauguralis, Joh. Keilii, Bresla-Silesii.

XII. De Obstructione Hepatis: Inauguralis, M. Georgii Moh bergensis Hassi.

XIII. Miscellanea: Inauguralis, M. Joh. Moltheri, Grunberg

XIV. De Hydrope: Inauguralis, Thomæ Hoffmanni, Glog sii.

XV. De Dolore Colico: Johan. Keilii, Uratislaviensis Silesii.

XVI. De Epilepsia: Johan. Danielis Mylii, Wetterani Hassi.

XVII. De Origine Formarum e lemnio virtute plastica ... Ulrici Grobii, Tigurini Helvetii.

INDEX
Rerum & verborum hujus Tomi IV.

(Numerus paginam sed literæ a. b. columnas denotant.)

Pestis

FINIS TOMI IV.

